

CERTAMEN MARIÀ (literari i audiovisual)
en honor a la

Mare de Déu de Fàtima

*Patrona del Santuari Diocesà de Tàrrega,
amb motiu del centenari de les aparicions.*

1 d'octubre de 2017

Pontificia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida

Pontifícia i Reial Acadèmia
Bibliogràfica - Mariana de Lleida

Certamen Marià
en honor a la
Mare de Déu de Fàtima,
patrona del Santuari Diocesà de Tàrraga

Distribució i encàrrecs a
Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfica - Mariana de Lleida
Carrer Acadèmia, 17
25002 Lleida
telèfons: 973-26 61 61 i 609 054 375

<http://www.lleidaparticipa.cat/academiamariana>

e-mail: academiabibliograficomariana@gmail.com

**Títol: Certamen Marià en honor a la Mare de Déu de Fàtima,
patrona del Santuari Diocesà de Tàrrrega**

Edita: Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfica - Mariana de Lleida
Carrer Acadèmia, 17; 25002 Lleida

Imatge de la portada: *La Verge de Fàtima* (escultura que presideix
l'altar major del Santuari Diocesà de Tàrrrega)

Coordinador de l'edició: Juan Luis Salinas

Disseny de la portada: Blanca Roca

Paginació i edició: J.L. Salinas

Suport tècnic en la digitalització: Javier Salinas

Fotografia: Prada, J. M.; Gaya, A. M.; Cadellà, J.; Salinas, J.L.; i
captacions d'Internet

Impressió: Arts Gràfiques de la Diputació de Lleida

Primera edició: novembre del 2017

Dipòsit Legal: L- 1518-2017

*Aquesta publicació està protegida per la llei,
raó per la qual s'haurà de demanar permís per la seva reproducció i queden
reservats tots els drets.*

Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfica - Mariana de Lleida

Certamen Marià
en honor a la
Mare de Déu de Fàtima,
patrona del Santuari Diocesà de Tàrrega

La Junta de l'Acadèmia Mariana va prendre la decisió de publicar el present recull dels poemes i treballs guardonats al Certamen Marià (literari i audiovisual) que es celebrà l' 1 d'octubre de 2017 en honor a la Mare de Déu de Fàtima, patrona del Santuari Diocesà de Tàrrega, el qual va estar organitzat per la Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfica Mariana de Lleida. Lleida, octubre de 2017

Casa de l'Església-ACADÈMIA MARIANA

• Índex

• Reflexió-manifest a l'inici del certamen amb motiu dels fets violents ocorreguts durant la jornada	11
• Introducció	13
• Breu nota sobre l'Acadèmia Mariana	21
• Petite ressenya sobre la Mare de Déu de l'Acadèmia, la Verge Blanca	29
• Centenari de les aparicions de Fàtima: Revelació de la misericòrdia de Déu	35
• El Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima de Tàrraga	53
• Ressenya sobre els certàmens marians	81
• La Verge Blanca i les catequesis	87
• Convocatòria i bases del Certamen Marià de l'any 2017	91
• Programa de l'acte de lliurament de guardons del Certamen	99
• Paraules del Mantenedor del Certamen per Lluís Foix Carnicé	101

● Veredicte del Jurat del Certamen Marià de l'any 2017	111
● Recull de les obres premiades al certamen del 2017	119
- <i>Sempre hi ha esperança</i> de Agia Tost i García	121
- <i>Tres petits ocells</i> de Eva Szlifierz Criado	125
- <i>Gracias</i> María Garralda Sancena	129
- <i>El somriure de la Mare de Déu de Fàtima</i> Emma Tost García	133
- <i>Un lugar milagroso</i> de Paula Taboada Carretero	137
- <i>Les nenes de Síria</i> de Pere Cabús Carrera	139
- <i>Fàtima</i> de Javier Ferrer Mariné	141
- <i>Una sorpresa inesperada.</i> de Enoc Pociello Castillo	143
- <i>Benaurat pelegrinatge</i> de Francesc Balcells i Llobera	145
- <i>Fàtima, ahir, avui i sempre</i> de Jaume Vall Borda	161
- <i>La Verge Maria: allò que la Bíblia no explica</i> de Mònica Vallverdú i Conde	185
- <i>Verge Blanca de l'Acadèmia</i> de Ferran Grau Medà	217
- <i>Flor de Fàtima</i> de Marta Finazzi Martínez	219
- <i>María, madre peregrina</i> de William Tejada Enríquez	221
● Ofrena literària a Maria	223
- <i>Has sido tú</i> de María Dolores Iribarne Pérez de Yebra	225
- <i>L'orfenet</i> de Mn. Agustí Bernaus i Pinós	226

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

- <i>Traieu-me el blau</i>	
de Rosa Fabregat i Armengol	230
● Salutacions	237
- <i>del Dr. Joan Viñas Salas,</i>	
<i>Director de l'Acadèmia Mariana</i>	239
- <i>de Mons. Xavier Novell i Gomà,</i>	
<i>Bisbe de Solsona</i>	241
- <i>del Sr. Joan Gómez López,</i>	
<i>Regidor de l'Ajuntament de Lleida</i>	245
- <i>de Mons. Salvador Giménez Valls,</i>	
<i>Bisbe de Lleida</i>	247
● Programa del concert ofert per la Coral Shalom	249
● Taula rodona per celebrar el 150è certamen	255
- <i>Marc general de la Renaixença a Lleida,</i>	
<i>context històric</i>	
Quintí Casals i Bergés	257
- <i>Els jocs florals, origen i evolució</i>	
Josep Borrell i Figuera	301
- <i>L'Acadèmia Mariana i els certàmens</i>	
<i>marians en la societat lleidatana del s. XIX</i>	
Manuel Lladonosa i Vall-llebrera	311

● **Reflexió-manifest amb la que es va iniciar la 150^{ena} edició del Certamen Marià**

realitzat el dia 1 d'octubre de 2017, data en la que s'havia planificat, a les sis de la tarda, amb tots els assistents drets i en un rigorós silenci.

Davant l'esclat de violència que s'ha produït durant el matí, aprofitem aquest certamen que vol honorar la Mare de Déu, per tal de convertir-lo en una pregària per la pau i la cohesió del nostre país.

Demanem a Maria en aquest dia trist, per tal que intercedeixi davant Crist, el seu fill, per a que ell ens concedeixi assolir la pau, la fraternitat i la reconciliació entre nosaltres fent, així, un servei a tots.

Maria de Natzaret, imatge de la Verge de l'Alegria (Benabarre)

● Introducció

Amb la convocatòria d'enguany s'arriba a la cent cinquantesima edició del certamen que des del primer any de vida de l'Acadèmia Mariana ha cercat establir un pont entre la fe i la cultura mitjançant les belles arts, especialment la literatura, arrelant, així, la intel·lectualitat de cada moment amb la fe i l'amor a Maria, tot plegat dins un ambient plenament popular per la seva senzillesa i estil planer que ha sabut unir el sentiment de la gent que viu la quotidianitat dels carrers i va al mercat, i a la feina, i viu a casa seva cuidant la família, vigilant els nens, ensenyant-los-hi la vida,... amb el pensament i la fe, i dins d'ella la devoció a la Verge veient-la com a *la mare del cel*. Fins a tal punt ha estat inserit en els costums i el gust dels habitants de la ciutat de Lleida, que la manera de realitzar aquest certamen, d'acord amb el que agradava en aquell moment, foren els jocs florals: competicions literàries que imitant les justes cavalleresques i dels trobadors de l'Edat Mitjana, ficaren d'actualitat, revifant-les a la Renaixença i el romanticisme en general.

Coincideix aquest aniversari amb el centenari de les aparicions de Fàtima, on la Mare de Déu s'aparegué a tres pastorets petits, de set, nou i deu anys, demanant-los-hi que fessin oració i penitència, tot pregant per la pau i la conversió dels pecadors. És per aquest motiu que la imatge de la Mare de Déu a la que s'ha dedicat el certamen ha estat la de Fàtima, advocació a la que s'ha dedicat el Santuari Diocesà de Tàrrega que hi ha al Monestir de l'Amor Diví de les Carmelites d'aquella ciutat, la qual el presideix essent la patrona.

Enguany s'han complert, també, el trentè aniversari de l'Encíclica *Redemptoris Mater* que el Sant Pare Joan Pau II va escriure sobre la Verge Maria en la vida de l'Església. En els temps que vivim, que són iguals que qualsevols altres pel que fa a la dimensió espiritual que té l'ésser humà i la necessitat d'atendre-la (una altra cosa és que en donem resposta a aquesta necessitat), tenim, però, la tendència a cercar una mediació per relacionar-nos amb Déu i els cristians estem donats a veure en Maria de Natzaret, la mare de Jesús, la mitjancera que ens pot portar vers Ell. Amb tot, cal veure que la mediació de Maria és una intercessió davant el seu fill, ja que l'únic mediador entre Déu i els homes és el Crist.

Si Maria és la Mare del Redemptor i se l'estima, és evident que també ho serà dels redimits que ell va salvar. Si Maria és la mare de Crist i aquest és Déu fet home, pot passar la creació de Déu desapercebuda per Maria? A Maria, doncs, la podem veure com a "mare amatent" de tota la creació, especialment, és clar, de les criatures humanes.

De fet la cosa va començar amb aquelles paraules de Jesús, tot estant a la creu, perquè *quan Jesús veié la seva mare i, al costat d'ella, el deixeble que ell estimava, digué a la mare: Dona, aquí tens el teu fill. Després digué al deixeble: Aquí tens la teva mare. I d'aleshores ençà el deixeble la va acollir a casa seva* (Jn 19, 25-27).

Ja abans, però, Maria havia manifestat la seva dedicació amorosa per nosaltres, tot preocupant-se per les nostres necessitats. Recordeu quan va anar a la boda que es feia a Canà de Galilea, *també hi fou convidat Jesús,(...) Quan el vi s'acabava, la mare de Jesús li diu: No tenen vi. Però ell li va respondre que no hi tenia res a veure. Maria, amb tot, li va dir als servidors: Feu tot el que ell us digui (Jn 2, 2-5)*. Sembla que va forçar la situació, però ens va salvar (perquè els nuvis, i els criats, érem tots) de fer el ridícul i començar amb mal peu.

La vocació a ocupar-se amorosament dels altres, potser, la va tenir més abans, perquè al respondre la crida del Senyor a participar en la Redempció estava assumint que havia de fer alguna cosa per redimir-nos. *Sóc l'esclava del Senyor: que es compleixin en mi les teves paraules (Lc 1, 38),...* anorreant-se del tot davant Déu va mostrar la seva entrega i acceptació incondicional al projecte del seu Senyor de salvar la humanitat, tot i que a ella li costés sortir de la seva vida habitual i assumir els patiments que portaria aquell abandó en les mans d'Ell més enllà del que ella coneixia, controlava i podia entendre.

Al moment següent va començar a ficar en pràctica la seva dedicació per nosaltres com a conseqüència de estar plena de Déu, de l'Amor; recordem que només saber que la seva cosina estava encinta, de seguida va anar per estar-se amb ella i cuidar-la, tot i les dificultats de desplaçament de l'època, la llunyania, la perillositat dels camins,... *Maria es va quedar uns tres mesos amb ella, i després se'n tornà a casa seva (Lc 1, 39-56)*.

Ella mateixa va ser la que es va declarar així: *l'Esclava del Senyor*; davant d'Ell era no res i estava a la seva disposició. Els cristians podem tenir la temptació de deïficar Maria o, si més no, trobar-la com a mitjancera entre la humanitat i Déu. En aquest sentit s'ha de tenir ben clar que l'únic mediador nostre davant

Déu és Jesús, el Crist, el Fill de Déu i en cap moment aquesta mediació ha de quedar enfosquida per la missió maternal que Maria va assumir, ja que la seva és una mediació en Crist i, lluny d'obstaculitzar la unió immediata dels creients amb Crist, la fomenta.

Aquest fet fonamental de ser la Mare del Fill de Déu suposa, des del començament, una apertura total a la persona del Crist, a tota la seva obra i la seva missió amb la que ella col·labora (RM 39). Maria, però, esdevé mitjancera entre Déu i nosaltres perquè és la Mare del Fill de Déu, la Mare del Crist, i actua com a tal entre Ell i nosaltres. En aquesta acció medidora ella està recolzada per l'Esperit Sant que afavoreix la seva atenció vers els germans del seu Fill. Aquesta mediació subordinada de Maria és cooperació amb la mediació redemptora del Crist i està íntimament unida a la seva maternitat, raó per la qual la d'ella és una participació de aquesta única font que es la mediació del Crist mateix (cf CVII).

Maria està present en la vida de l'Església i en la de cada cristià. La presència mitjancera de Maria com a Mare de l'Església és palesa ja des del principi quan no deixa els deixebles i els acompanya en el dolor, el sofriment i la por que sentiren en trobar-se sols, sense el Mestre. Els va acompanyar quan estaven tancats al cenacle i pregava amb ells tot esperant la Pentecosta (Hch 2, 1-13). En aquells moments l'esclava del Senyor no podia deixar d'abocar sobre l'Església la seva entrega maternal, de la mateixa manera que tampoc ara, una vegada assumpta al cel, no ha deixat aquesta missió salvadora i continua obtenint-nos els dons de la salvació eterna. Ella va estar unida al seu fill en la primera vinguda i tot continuant sent cooperadora amb Ell, continuarà sent mitjancera de clemència quan arribi la vinguda definitiva (cf RM 41).

La maternitat espiritual de Maria respecte de tots nosaltres, està determinada per les paraules, és a dir la voluntat,

del Crist en la creu perquè el seu valor real determinen el lloc que havia de tenir Maria en la vida dels seus deixebles i la relació d'aquests amb ella. És així com la maternitat espiritual de Maria es converteix en l'herència de la humanitat ja que és un do que el propi Crist ens fa personalment a cadascú. El Redemptor confia Maria a Joan en la mateixa mida en que confia Joan a Maria; *i d'aleshores ençà el deixeble la va acollir a casa seva* (Jn 19, 27). Maria és la primera que ha cregut esdevenint mare, i, per aquesta fe de mare, vol actuar sobre tots els que s'entreguen a ella com a fills. Maria és la mare de l'Església perquè va acollir la Paraula de Déu (cf RM 45), i l'Església aprèn d'ella la pròpia maternitat vers els seus membres, esdevenint així, també, mare.

En aquestes paraules està palesa l'espiritualitat mariana de la vida dels deixebles del Crist, no només de Joan, que en aquell moment es trobava als peus de la creu, sinó de tot cristià expressant la relació íntima d'un fill amb la seva mare. *La dimensió mariana de la vida d'un deixeble de Crist es manifesta de manera especial precisament mitjançant aquesta entrega filial respecte a la Mare de Déu, iniciada amb el testament del Redemptor en el Gòlgota. Entregant-se a Maria, el cristià, com l'apòstol Joan, acull dins seu la Mare del Crist i la introdueix en tot l'espai de la seva vida interior, és a dir, en el seu jo humà i cristià: "la va acollir a casa seva" (RM 45).*

D'aquesta manera, Maria és mare nostra i de l'Església, i n'és el model que ens porta vers el Crist, i ho és tant per a cadascú de nosaltres com per a l'Església com a tal (cf RM 45). Ens és model en l'ordre de la fe, de l'esperança, de la caritat i, com no, de la perfecta unió amb el Crist, perquè Maria va creure quan li van dir que concebria i donaria a llum un infant, va romandre fidel a la persona i la missió d'aquest Fill, i, creient i obeint, va engendrà en la terra al Fill del Pare. Maria va creure que es compliria el que li havia dit el Senyor.

Maria, com a mediadora subordinada al mediador entre Déu i els homes, al que és el camí, la veritat i la vida, aquell que Déu, estimant tant al món, va entregar *perquè no es perdi cap dels qui creuen en ell, sinó que tinguin vida eterna* (Jn 3, 16), segueix dient a tots: *feu tot el que ell us digui*. Podem ben bé proclamar que Maria ens porta cap al Crist i, per tant, al camí de la Salvació, ajudant tots els seus fills a trobar en Ell el camí cap a la casa del Pare.

Per parlar del nostre amor a Maria Mare cal tenir present que la maternitat determina sempre una relació única e irrepetible entre dos persones, la mare i el fill. Aquesta relació es fonamenta en l'entrega, element constitutiu de l'amor i amb el que el fill respon a l'amor de la mare. *La dimensió mariana de la vida d'un deixeble del Crist es manifesta de manera especial precisament per mitjà d'aquesta entrega filial respecte a la Mare de Déu* (RM 45).

De la mateixa forma, trobem en Maria un paradigma de la feminitat perquè la dimensió mariana en la vida cristiana proporciona un accent especial a la dona i la seva condició dins la societat. *La figura de Maria de Natzaret projecta llum sobre la dona com a tal pel mateix fet que Déu, en el sublim esdeveniment de l'encarnació del Fill, s'ha entregat al ministeri lliure i actiu de una dona. Per tant, es pot afirmar que la dona, al mirar a Maria, troba en ella el secret per viure dignament la seva feminitat i per portar a terme la seva veritable promoció. A la llum de Maria, l'Església llegeix en el rostre de la dona els reflexes d'una bellesa, que és mirall dels més alts sentiments de que es capaç el cor humà* (RM 46).

El viure l'espiritualitat mariana és quelcom que realment té molt sentir, també ara en aquest segle XXI. Tenir present Maria no és tenir en compte quelcom sobre la doctrina de la fe sinó sobre la vida de la fe, considerant-la a la llum de la Tradició de l'Església i especialment de l'espiritualitat que emana del CVII

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

(Lumen Gentium, 8). La Mare del Crist precedeix constantment l'Església en aquest camí seu per la història de la humanitat. Així mateix és Maria la que, com a esclava del Senyor, coopera sense parar en l'obra de la salvació portada a terme pel Crist, el seu Fill, per això l'Església mira Maria com a un signe d'esperança segura i de consol pel poble de Déu peregrí a la terra (cf Rm 48 i 49). Es tracta, doncs, de la vivència profunda de Maria en les nostres vides.

L'espiritualitat mariana també ens aporta un valor ecumènic perquè entre els germans separats molts honoren i celebren la Mare del Senyor; és per això que davant la Mare del Crist ens sentim veritables germans en l'àmbit del poble escollit, el qual, d'alguna manera, està cridat a ser la família de Déu a la terra. L'espiritualitat mariana és una llum projectada sobre nosaltres que ens uneix (cf RM 50).

En aquesta edició del certamen, la 150 des de que es celebrà el primer en honor a la Mare de Déu del Pilar, allà per l'any 1863, s'ha volgut convertir l'estona compartida en torn a la literatura en una pregària per tal que el Crist, per la intercessió de Maria, ens concedeixi assolir la pau, la fraternitat i la reconciliació entre nosaltres. D'alguna manera, com ha passat a totes les edicions, el certamen d'enguany ha estat una bona ocasió per tal de copsar Maria com a mare nostra i, fins i tot, per descobrir en nosaltres el gust de caminar al seu costat en aquest pelegrinatge que fem fins trobar el Crist.

Durant el desenvolupament del certamen hem pogut veure que un bon grapat de persones tenien una certa presència que, potser només durant uns petits moments, havien de portar a terme al desenvolupar la seva tasca en públic, tot i la discreció amb la que han actuat. Després no les hem tornat a veure però sí hem copsat que hi havia d'altres que estaven ocupades anant per feina. Junt amb elles, però a part, algunes en el temps previ a la

celebració de l'acte, àdhuc des de fa deu mesos o més, o fins i tot durant el mateix però fora de l'àmbit on s'estava produint, hi havia que estaven fent la seva tasca sense poder gaudir del moment, però sabent que el que feien era necessari per a que es desenvolupés com cal per tal d'honorar Maria. Hem d'agrair les més de 140 persones que han aportat alguna cosa de manera directa. També les més de 20 que ho han fet indirectament, però fent el que calia per tal que tot anés bé.

De fet, la gràcia està en haver conjuminat l'enginy, l'esforç, les bones maneres, la sensibilitat,... i l'amor a Maria de cadascú dels que han participat en aquesta aventura de fer, durant una petita estoneta, un homenatge a la Mare de Déu. L'Acadèmia Mariana els agraeix la seva donació en temps, en forces, en habilitats, en diners,... cadascú amb el que té, de manera que el resultat és reeixit i formós, agradable als cors i enaltidor de les voluntats. Els ho agraeix perquè han estat capaços de donar el dinamisme, la naturalitat i l'alegria que la pompa i l'ostentació espanten en una solemnitat, sense que aquesta deixi de ser-ho. Moltes gràcies a tots el que s'han dedicat i han acollit la invitació a participar-hi.

Una munió de persones que han aportat el que ha calgut i estava al seu abast, des del dissenyador de les bases, el programa i la portada del llibre, la maquetació, el Jurat, el personal de la Casa de l'Església, el Josep M. Martí Carnicer, de Tàrraga, que va preparar un seguit de fotografies per tal de projectar-les a l'intermedi i que, malauradament, no es van poder visionar per la fallida del projector, l'editor de la música d'entrada; els encarregats del reportatge fotogràfic i dels qui s'han encarregat de l'enregistrament en vídeo, l'equip de premsa de la Del. de mcs del bisbat,... als components de la Coral Oberta de Ponent que van voler fer el concert de cloenda del certamen,... ja ens estem deixant molts que per la seva generositat han aportat i han marxat. Els ho hem d'agrair, així com la gran

quantitat de favors que tanta gent s'ha enganxat a fer aportant el millor de cadascú.

Ho hem d'agrair a les autoritats responsables de les institucions de la ciutat (Ajuntament, Diputació, Departament de Cultura de la Generalitat, Institut d'Estudis Ilerdencs) i a les de Tàrrega (Ajuntament, Bisbat i Parròquia) i als funcionaris que ens han atès en cadascuna d'elles; s'ha de reconèixer la tasca de la Junta de l'Acadèmia Mariana i la que ha portat a terme la comissió organitzadora del certamen¹; moltes gràcies als membres del Jurat; gràcies a la Montserrat Caufapé i a l'Albert Font que van conduir com a presentadors l'acte d'entrega de guardons del certamen. Gràcies, com no, a les noies que han format l'equip d'acollida². S'ha de reconèixer la vàlua com a rapsoda de la Maria Carmen Sabador que va ficar veu a la poesia de Mn. Agustí Bernaus dins l'ofrena literària, així com de la Dolores Iribarne i la Rosa Fabregat que han aportat a la mateixa la seva delicadesa i profunditat; també reconeixem i agraïm la tasca de l'Emma Palau que acompanyà al piano la lectura de les obres premiades.

No podem deixar de reconèixer l'agraïment al mantenidor, l'estimat Lluís Foix, i la profunditat de la seva reflexió sobre Maria, immigrant i refugiada com passa avui a tanta gent, que ens ha ajudat a obrir els ulls, amb claredat i senzillesa, sobre el drama del nostre temps.

En aquests temps no seria possible organitzar un certamen sense unes entitats que recolzin i donin suport a tota la feina a la que ens hem referit. Enguany hem d'agrair a

¹ Cal valorar la tasca dels seus membres: Ferran Grau, Cecília Domenech, Hermínia Tomás, Conchi Santiago, Manel Lana, Dolores Piñol, Blanca Roca, Conxita Pedros i Maria Font

² La Patricia Veronica Pal, la Sonia Ester Valios, la Ioana Alexandra Hügeanu, la Carla Alonso, la Carla Trenchez i l'Òria Riu

Caixabank, a la Llibreria Caselles, al Grup Romero Polo i als seus equips, l'haver col·laborat assumint despeses, dotant premis,... moltes gràcies a tots!

Naturalment, sense els autors participants no hi hauria hagut certamen. Gràcies a ells també per la seva participació, i felicitacions als que han estat guardonats, les obres dels quals representen a la totalitat de treballs presentats i són un autèntic ramillet de floretes que, de ben segur, han agradat a la Mare de Déu.

Tot plegat ha estat el resultat de les ganes de bon fer de tot aquest grapat de gent, resultant, d'una manera espectacular, que la qualitat i la bellesa han pogut esdevenir una ofrena a la Mare de Déu. Gràcies a la Mare que ens ajuda a continuar fent-lo cada any.

En aquest volum es recullen els textos que han estat la clau del certamen, principalment les obres guardonades i les poesies que han compostat l'ofrena literària que les poetes reconegudes van oferir, fora de concurs, a la Mare de Déu, i la que la comissió va seleccionar de Mn. Agustí Bernaus.

Juan Luis Salinas Sánchez³

³ Juan Luis Salinas ha estat el responsable de l'organització d'aquesta edició del Certamen

● **Breu nota sobre l'Acadèmia Mariana**

La Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfica Mariana de Lleida va ser fundada el 12 d'Octubre de 1862 pel Rvnd. Josep Maria Escolà i Cugat, amb la col·laboració del senyor Josep Mensa i Font i el Dr. Lluís Roca i Florejachs. En l'actualitat és una de les institucions lleidatanes més antigues.

La finalitat de l'Acadèmia és la de promoure i impulsar la devoció a la Mare de Déu, sota l'advocació de l'Acadèmia, patrona de la ciutat de Lleida, tot honorant-la i fent conèixer les seves virtuts mitjançant la literatura i les belles arts, i fomentant la devoció vers ella. La seva seu és al carrer Acadèmia de Lleida.

L'Acadèmia Mariana posseeix el doble títol de pontifícia i de reial. El de pontifícia concedit pel Papa Pius XI el 15 de maig de 1923; el de reial pel rei Alfons XIII, el 26 de juny de 1923, essent continuats els favors rebuts per gaudir d'ambdós títols, tant per part de la Casa Reial, com per part de Roma.

El 5 de gener de 1946 el Papa Pius XII, mitjançant un breu especial, declarà la Verge Maria de la Immaculada Concepció, sota el títol de Verge Blanca de l'Acadèmia, celestial patrona de la ciutat de Lleida, en igualtat amb Sant Anastasi màrtir que n'és el patró, atorgant-li tots els honors i privilegis litúrgics que de dret corresponen als patrons principals dels pobles. L'Acadèmia Mariana i el seu oratori, seu de la patrona de Lleida, La Verge Blanca, és una de les institucions més estimades pels lleidatans. En l'actualitat es continua la trajectòria fundacional, tot i que adaptant-la als nous temps.

Al 1865, el còlera va portar la mort a Espanya. Com no havia manera possible d'aturar l'epidèmia, el fundador de l'Acadèmia va organitzar unes rogatives a la Mare de Déu demanant-li que lliurés Lleida de la malaltia i oferint-li un cor de plata donat i finançat amb els donatius dels fidels lleidatans. El cor resultà ser quelcom més que un objecte decoratiu, en el seu interior es reproduïen els noms dels que l'havien finançat, inclòs l'alcalde Fuster.

Una munió d'elements curiosos omplen de significat el cor, al qual el converteixen en el millor exemple de l'art sacre que lliga el fervor popular amb l'art. A l'anvers dibuixa una filigrana en relleu amb l'anagrama de Maria, al centre del qual apareix l'escut de Lleida esmaltat; per sobre, coronant l'anagrama, hi ha una corona que inclou cinc pedres precioses, les inicials de les quals componen el nom de Maria (**mar**ina, **am**etista, **rob**í, **ir**is i **àg**ata). El coll del cor de la part anvers, està coronat per flors de lis, element simbòlic identificador de Lleida, en ell es pot llegir *todo por y para María*, i en el seu contorn una inscripció en llatí que traduïda diu: *Maria, en la boca mel, a l'oïda melodia, al cor alegria i joia en el cor de Lleida*. El revers té molt valor donat que reuneix l'escut del fundador de l'Acadèmia Mariana, el del Vaticà i el d'Espanya (en clara al·lusió als títols de pontifícia i reial), tots coronats per la corona imperial donat que en aquella

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

època Espanya s'estenia per Amèrica i Filipines. El coll d'aquest revers és la clau d'uns dels episodis de Lleida més desconeguts, ja que en ell es llegeix *Lérida libre del cólera por María en 1865*. En el contorn d'aquest revers es llegeix la inscripció *En mi corazón estais para convivir y para morir*.

Lleida va donar el cor a la Verge, però l'Acadèmia encara no tenia una imatge que li permetés poder-la venerar. Es va convocar un concurs nacional que va quedar desert, demanant als participants que retiressin les imatges. Va resultar que la presentada pel jove escultor barceloní Maximiliano Sala Sánchez, una esvelta talla de fusta blanca de til·ler, no va ser recollida amb el que els responsables de l'Acadèmia van pensar que era voluntat de la Verge que fos aquella imatge la que quedés com a "guanyadora" i presidís l'Acadèmia, ara des de l'altar major de l'oratori. La seva festa es celebra el 2 d'octubre.

Façana de l'Acadèmia Mariana de Lleida

Entorn a la Verge Blanca s'han escrit més de 25.000 poesies i més de mig miler de llibres. Des del 1862 fins als nostres dies, la Mare de Déu ha estat honorada amb els jocs florals anuals, els segons més antics del món, després dels de Barcelona, i els únics que estan dedicats a Maria.

Des de la fundació de l'Acadèmia s'han organitzat cada any, tret dels compresos entre 1936-40, uns jocs florals coneguts com *Certamen literari marià*. Per tal d'honorar la Verge des de les diferents advocacions, cada any s'invita la patrona d'un indret diferent per tal que el certamen sigui en el seu honor. D'entre les edicions més anomenades podem recordar les dedicades a la Mare de Déu del Pilar de Zaragoza (1863), Mare de Déu de Montserrat d'Olesa de Montserrat (1864), Mare de Déu d'Atocha de Madrid (1865), Mare de Déu de Covadonga de Cangas d'Onís (1866), Mare de Déu de la Mercè de Barcelona (1869), Mare de Déu de Begoña de Bilbao (1891), Mare de Déu de Lourdes (1908), Mare de Déu de la Capilla de Jaén (1930), Mare de Déu de Mig-Aran de Viella (1965), Mare de Déu de Caacupé de Paraguai (1966), Mare de Déu de Fàtima (Leiria, Portugal) (1968), Mare de Déu del Lluch de Mallorca (1971), Mare de Déu de l'Alba de Tàrrrega (1984), Mare de Déu d'Almatà de Balaguer (1985), Nta. Sra. de Torreciudad (1986), Verges Patrones de totes les Comunitats Autònomes d'Espanya (1988), totes les Verges Patrones de les quaranta-una comarques de Catalunya (1989), Mare de Déu de Czestochowa de Polònia (1990), les Mare de Déu del Kremlin (l'Anunciació i la Dormició), patrones de Moscou (1991), les Verges Patrones dels trenta-cinc estats sobirans d'Amèrica (1992), Sta. Maria de Gardeny de Lleida (1998), Verge de Loreto de Llardecans (1999), Mare de Déu de Carrassumada de Torres de Segre (2004), Mare de Déu de la Unitat, de Romania (2005), Sta. Maria de Ripoll (2006), l'advocació "Mater Salvatoris", patrona dels col·legis de la Companyia del Salvador (2009), Mare Déu del Castell, patrona de Cullera (València) (2010). En el 150 aniversari de la fundació de l'Acadèmia (any 2012) el Certamen es va dedicar a la Verge Blanca de l'Acadèmia, patrona de Lleida.

La celebració dels jocs florals és una antiga tradició catalana i de la Provença, que té el seu origen en l'Edat Mitjana i que es van revifar amb la Renaixença. Durant els darrers anys

han anat desapareixent, restant els de l'Acadèmia Mariana com els últims testimonis a Catalunya d'un fet històric i cultural, la qual cosa els dóna un especial valor. Des de la seva fundació, els principals organismes i les primeres autoritats de la ciutat han recolzat la celebració del certamen, assumint la dotació dels diferents premis i aportant el seu ajut de diferents maneres.

El fons artístic, bibliogràfic i documental que posseeix l'Acadèmia, està constituït, com a element principal, per l'oratori que és utilitzat pel culte, tot honorant la Mare de Déu. Així mateix gaudeix d'un petit fons d'art marià i de fotografies de les imatges de les Verges d'Espanya, el qual procedeix de l'antic museu de l'Acadèmia Mariana. Un altre grup d'elements el constitueix el fons bibliogràfic marià de l'Acadèmia; aquest és important i nombrós. Hi ha molts exemplars únics de valor internacional. Junt a aquest ens trobem un gran fons de documents manuscrits de valor marià, religiós i cívic importantíssim. Una tercera categoria d'entre els materials que guarneixen l'Acadèmia la formen les partitures musicals, així mateix de caire marià, constituint un amplíssim fons. Aquest fons prové de donacions a l'Acadèmia Mariana, les quals han estat incrementades amb les aportacions dels seus directors i les activitats culturals pròpies de l'entitat, en ell hi ha les obres guardonades en els diferents certàmens. L'Acadèmia està oberta a tots els estudiosos i investigadors, els quals tenen accés al material que necessitin amb permís de la direcció.

L'edifici que originàriament va ser la seu de l'Acadèmia ha estat remodelat i ampliat en la reconstrucció efectuada entre l'any 2003 i el 2006, passant a ser la *Casa de l'Església-Acadèmia Mariana*, on s'acullen diferents entitats de la pastoral de la diòcesi així com les instal·lacions pròpies de la Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida.

La Verge Blanca de l'Acadèmia, patrona de Lleida.

● **Petita ressenya sobre la Mare de Déu de l'Acadèmia, la Verge Blanca**

Potser estem parlant de l'advocació més recent, més jove, de Maria en les nostres terres i en concret en la nostra ciutat. El seu origen data de les primeries de la segona meitat del segle XIX, i en realitat va ser una advocació sorgida de la voluntat popular donat que, certament, el que es va encarregar i esculpir, i encara ara es venera, va ser, és, una imatge de la Immaculada Concepció.

La cosa va anar així com us explicarem. A l'any 1854, el 8 de desembre, el Papa Pius IX va proclamar el dogma de la Immaculada Concepció de Maria. A partir d'aquell moment tot el món catòlic va vibrar amb la constatació d'una creença que ja estava present i arrelada en infinitat de devocions i en els llocs més dispersos. Des del s. XIV existeixen referències a Espanya de confraries en honor a la Immaculada, la Pura,... essent la més antiga la de Girona que data de 1330. Molt més abans, en 675, el XI Concili de Toledo titula al rei visigot Wamba com *Defensor de la Puríssima Concepció de Maria*. Després s'obre una tradició de

devoció entre els reis hispans com Ferrant III el Sant, Jaume I el Conqueridor, l'Emperador Carles I, el seu fill Felip II,... fins arribar a Carles III que la va declarar patrona de tots els seus estats.

Dins d'aquest sentiment d'alegria pel dogma de la Immaculada, a Lleida neix la idea de fundar una institució acadèmica que pugui dedicar-se a aprofundir i estendre el coneixement de la Mare de Déu, al temps que se l'honora i lloa, i així neix, el 12 d'octubre de 1862, l'Acadèmia Mariana. La varen fundar Mn. Josep Maria Escolà i els senyors Josep Mensa i Lluís Roca. Coincidia també amb l'empenta i esplendor de la Renaixença catalana, amb el que la literatura, la pintura i les belles arts en general van ser el mitjà per escometre l'objectiu que estava, i segueix estant, recollit als estatuts de l'Acadèmia.

Tres anys després, al 1865, el còlera emmalaltia la gent arreu d'Espanya, portant-la a la mort. Com no havia manera possible d'aturar l'epidèmia, el fundador de l'Acadèmia va organitzar unes rogatives a la Mare de Déu demanant-li que lliurés Lleida de la temuda malaltia. Segons les cròniques del moment, Lleida gairebé no va estar afectada, al contrari del que va passar als pobles de tota la comarca. Tota la ciutat havia estat pregant i, per tal d'agrair-li la protecció a la Verge, l'Acadèmia va organitzar una celebració religiosa d'acció de gràcies el dia 4 de febrer de 1866. Dels diners que es van recollir van sobrar 600 reals i amb ells van pensar oferir a la Mare de Déu un cor d'argent, de mida natural que presentava una munió de símbols i els noms dels fidels que van aportar donatius per sufragar-lo, inclòs Manuel Fuster i Arnaldo, alcalde de Lleida en aquells moments. S'havia de conservar a l'arxiu de l'Acadèmia.

El 24 de juny de 1866 es va fer una cerimònia per beneir el cor i en acabar, el bisbe Puigllat va expressar a la Junta la importància d'adquirir una imatge de la Verge que pogués tenir

el cor d'argent al seu pit. Al mes de setembre del mateix any es convocava un concurs nacional per tal de proveir l'Acadèmia d'una imatge de la Immaculada que la presidís. Va resultar "elegida" (tot i que no guanyadora ja que el concurs es va declarar desert) la proposada pel jove escultor barceloní Maximiano Sala Sánchez, una esvelta imatge tallada en fusta de til·ler que va esculpir durant l'any 1867. El 12 de novembre de 1871 va ser traslladada a l'oratori recent acabat. És un gran exemple de com l'art sacre lliga el fervor popular amb l'art. Aquella imatge, la seva corona, el cor i un ceptre van ser destruïts a l'enfrontament del 36-39.

Després d'aquell desastre fratricida, es va fer una còpia de la imatge que no va ser gaire afortunada en la semblança amb l'original, principalment per l'alçada. Amb tot, l'11 de maig de 1944, el Padre Luján, Mn. José Luján García, en la festa del patró de la ciutat, Sant Anastasi, va fer una carta, publicada a La Mañana (diari local), en la que es preguntava per què Lleida no tenia patrona i va proposar que ho fos la Verge. En el certamen literari d'aquell any, el bisbe Joan Villar es va sumar a la proposta del Padre Luján i assenyala que Lleida havia de tenir la Mare de Déu per patrona i que l'advocació més adient era la Verge Blanca de l'Acadèmia.

Es va iniciar un moviment ciutadà en el que es demanava que la Verge Blanca fos la patrona i el bisbe va demanar a l'Acadèmia que s'encarregués de portar el procés cercant l'adhesió de les institucions religioses i civils de la ciutat, documentant-lo degudament. El 21 de novembre de 1944 ho van presentar a l'Ajuntament. Després de veure l'aclaparadora llista d'entitats i particulars que ho demanaven, la Paeria va presentar un escrit al bisbe, el 25 de juliol de 1945, demanant-li que fes arribar la petició oficialment a la Santa Seu.

El 12 d'octubre de 1946, tot i que estava signat des del 5 de gener, va arribar el breu especial del Sant Pare Pius XII en el que declarava a la Verge Maria de la Immaculada Concepció, sota el títol de Mare de Déu de l'Acadèmia, celestial patrona de la ciutat de Lleida, en igualtat amb Sant Anastasi màrtir, que és el patró, conferint-li tots els honors i privilegis litúrgics que de fet correspon als patrons principals dels pobles.

No va ser fins un any després, el 14 d'octubre del 1947, que el bisbe Aurelio del Pino, el successor del bisbe Villar, no va respondre a Roma i convocà tots els fidels de Lleida a celebrar la festa de la patrona el dia 17 d'octubre. A partir d'aquell any a Roma van fixar que fos celebrada el 2 d'octubre de cada any.

Durant aquest any es va fer una altra imatge que es va ajustar a les fotografies que hi havia de la primera, la qual és la que ens presideix des de l'altar de l'oratori de l'Acadèmia Mariana. També es va refer el cor (1950) sufragat una altra vegada per subscripció popular.

Com a curiositat, entre el munt de símbols, podem dir que a l'anvers del cor es pot llegir *todo por y para María*, i en el seu contorn una inscripció en llatí que traduït diu *Maria, en la boca mel, a l'oïda melodia, al cor alegria i joia en el cor de Lleida*. En el coll del cor es llegeix: *Lérida libre del cólera por María en 1865*, i per l'altra cara *En mi corazón estais para convivir y para morir*.

Des del 15 de maig de 1923 l'Acadèmia Mariana posseeix el títol de pontifícia, concedit pel papa Pius XI, i des del 26 de juny del mateix any el de reial concedit pel rei Alfons XIII.

Entre el plec d'activitats que es desenvolupen, com ara el Simpòsium Marià que es celebra cada dos anys, destaca el Certamen Marià que, tret dels anys 1936-40, s'ha celebrat

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

ininterrompudament, en el qual s'honora la Mare de Déu convidant una advocació venerada en un altre indret.

Vulguem portar sempre la Mare de Déu dins el nostre cor i fem-lo al seu abast.

Blanca Roca i Juan Luis Salinas

La Verge Blanca al seu cambril de l'Oratori de l'Acadèmia Mariana.

Acadèmia Mariana de Lleida

Claustre de l'Acadèmia Mariana (a dalt) i frontal del paranimf (a baix).

● Centenari de les aparicions de Fàtima: Revelació de la misericòrdia de Déu

El 13 de maig de 1917 la Verge Maria s'aparegué a Fàtima (Portugal) a tres pastorets de 10, 9 i 7 anys: Lucía, Francisco i Jacinta. Va ser la primera de sis aparicions a través de les quals aquests nens van ser testimonis dels designis de misericòrdia de Déu per al món. Amb la celebració del Centenari de les Aparicions, el Papa Francesc ha declarat l'Any Jubilar de Fàtima, del 27 de novembre de 2016 al 26 de novembre de 2017.

L'Acadèmia Mariana de Lleida ha volgut commemorar aquesta efemèride dedicant la 150ena edició del Certamen Marià a la Mare de Déu de Fàtima del Santuari Diocesà de Tàrrega. És també una bona ocasió per a recordar aquest gran esdeveniment eclesial i mundial i del seu missatge. També farem memòria de la peregrinació de la Santa Imatge per les poblacions del bisbat de Solsona l'any 1949 i la seva entronització al Santuari Diocesà de Tàrrega el 1956.

1.- L'ESCENARI DE LES APARICIONS

Fàtima era el nom de la filla del darrer cabdill musulmà a Portugal. Es va casar amb un cristià jove i valent i es va convertir al cristianisme. El jove canvià el nom del lloc on vivia pel de la seva muller. Així s'originà Fàtima, *fregresia* o parròquia del municipi d'**Ourém** (districte de Santarém), al nord de Lisboa. En l'església d'aquesta parròquia van ser batejats els tres pastorets d'Aljustrel que van veure la Mare de Déu.

Octubre de 1917. Lucía, Francisco i Jacinta, dies abans de la darrera aparició.

Aljustrel era un poblet de la *fregresia* de Fàtima on vivien Lucía Dos Santos i els seus cosins Francisco i Jacinta Marto. Sovint jugaven al pati de la casa de Lucía, al costat del **Poço Arneiro**. Quan anaven a pasturar el ramat els nens s'aturaven en uns refugis a **Loça do Angio** (Cova de l'Àngel), situada al **Cabeço do Anjo** (Turó de l'Àngel). A la part baixa d'aquet indret hi havia la **Chousa Velha**, propietat de la família de Lucía, i l'oliverar **Pregueira**, del seu padrí Anastasio. Altres llocs de pasturatge eren **Valinhos**, a uns 300 m. d'Aljustrel, i la **Cova da Iria**, també propietat familiar de Lucía, coneguda pel nom

d'Irene -avantpassada de Lucía- o bé de santa Irene, filla de l'indret i màrtir de la puresa, el cos sense vida de la qual fou arrossegat pel Tajo i trobat miraculosament a Santarém. El nom d'aquesta població fa al·lusió a aquesta Santa, santa Iria o Irene).

Aquests llocs van ser els escenaris de les aparicions de l'Angel de la Pau i la Verge Maria, molt especialment la Cova da Iria on posteriorment es construiria el Santuari de Fàtima.

Els esdeveniments es van produir durant la **Primera Guerra Mundial**, que havia esclatat el 1914. Entre les causes que van desencadenar-la, el desenvolupament industrial i la producció de béns a gran escala que reclamaven l'expansió imperialista i colonitzadora i el domini cultural d'altres pobles. Els imperis van acabar desmembrant-se, facilitant el sorgiment de noves nacions. La crisi del sistema tsarista i les convulsions de la guerra van donar pas a **Rússia** a la revolució bolxevic l'octubre de 1917. En les seves arrels hi havia l'empobriment i l'exploració d'obriers i camperols. La consolidació del règim comunista i la seva expansió a d'altres països anava acompanyada d'una política antireligiosa.

El 1910 s'havia instaurat la República a **Portugal**. El nou règim va planejar un conflicte directe amb l'Església catòlica, que va culminar amb la Llei de Separació i importants fractures en la societat portuguesa. La manca de consens sobre la participació de Portugal a la Gran Guerra, per defensar els seus territoris d'Ultramar, van possibilitar dues dictadures: la de Pimenta de Castro (1915) i la de Sidónio Pais (1917-1918), el President-Rei.

Benet XV havia estat elegit Papa el 3 de setembre de 1914, poc després d'iniciada la PGM. Declarà la neutralitat i imparcialitat de l'Església en el conflicte i va fer nombroses crides a la pau, proposant un programa de pau basat en la justícia i no en el triomf militar. El 5 de maig de 1917 va escriure una carta

demanant a tots els cristians, especialment als nens, resar a la Mare de Déu per demanar-li la pau al món. Vuit dies més tard, Ella s'aparegué a Fàtima oferint al món un pla per a la pau.

2.- LES ANGELOFANIES I MARIOFANIES DE FÀTIMA

Lucía, Francisco i Jacinta eren d'Aljustrel. Les seves famílies eren pobres i humils; vivien de l'agricultura i la ramaderia. Des de petita Lucía treballava com a pastora portant el petit ramat familiar a pasturar. Els seus cosins, Francisco i Jacinta, sempre buscaven la seva companyia. Lucía els parlava de Jesucrist i passaven el dia junts cuidant les ovelles, resant i jugant. Francisco tocava l'harmònica i les nenes inventaven jocs. Tot i que la seva vida era molt dura, mai estaven tristos. Entre 1916 i 1917 els tres pastorets van ser agraciats amb tres aparicions d'un Àngel i sis de la Mare de Déu. Lucía ho explica en les seves Memòries.

Les tres aparicions de l'Àngel de la Pau (primavera-tardor de 1916).

A la primavera de 1916 “vam passar el dia a **Chousa Velha**; després de menjar i resar el rosari vam començar a jugar. Era un dia tranquil però, de sobte, un fort vent va començar a moure els arbres i vam veure una llum més blanca que la neu amb la forma d'un jove, una mica transparent, brillant com un vidre amb els raigs del sol. Ens va dir: «*No tingueu por! Sóc l'Àngel de la Pau. Reseu amb mi*». S'agenollà, doblegant el seu rostre fins a terra. Amb un impuls sobrenatural nosaltres vam fer el mateix, repetint les seves paraules: «*Déu meu, jo crec en vós, jo us adoro, jo us espero i jo us estimo. Us demano perdó pels que no creuen, no us adoren, no us esperen i no us estimen.*»”

A l'estiu, l'Àngel se'ls aparegué prop del **Poço Arneiro**. Va demanar sacrificis als nens com a reparació dels pecats que ofenen Déu i per la conversió dels pecadors, així com l'acceptació «*del sofriment que Déu us envïi*». A finals de setembre o octubre,

estant amb el ramat al **Cabeço**, l'Àngel s'aparegué de nou: "Tenia a la mà esquerra un Calze damunt del qual hi havia suspesa una Hòstia, de la que queien unes gotes de Sang dins el Calze. L'Hòstia me la donà a mi i el contingut del Calze el va donar a Jacinta i a Francisco".

Va ser així com els tres pastorets van ser catequitzats en l'oració, en la doctrina de la Santa Eucaristia i en sofriment per la conversió dels pecadors i com a reparació per consolar Jesús. A la vegada anaven preparant-se per la visita de la Immaculada Verge Maria que els portaria un missatge de salvació per al món.

Les sis aparicions de la Mare de Déu (del 13 de maig al 3 d'octubre de 1917).

"El 13 de maig de 1917, era diumenge i després d'anar a Missa a l'església de Fàtima, vam portar les ovelles a pasturar **Cova da Iria**. Vam resar el Rosari y després ens entreteniém construint un petit mur al voltant d'un arbust. De repent veiérem com un llamp, i un altre i, damunt d'una petita alzina, una Senyora vestida de blanc, més brillant que el Sol, irradiant llum. Sentint-nos dins d'aquesta llum ens va dir: «No tingueu por!»

Li vam preguntar d'on era i la Senyora ens va dir: «*Sóc del Cel, i vull demanar-vos que vingueu aquí sis mesos seguits, el dia 13 a aquesta mateixa hora. Després us diré qui sóc i què vull*». I va afegir: «*Voleu oferir-vos a Déu per a ara suportar tots els sofriments que Ell vulgui enviar-vos, en acte de reparació pels pecats amb què Ell es ofès i de súplica per la conversió dels pecadors?*» Li vam respondre afirmativament i Ella ens va advertir: «*Haureu de patir molt, però la gràcia de Déu serà el vostre consol*». També ens va demanar resar cada dia el Rosari per aconseguir la pau per al món i la fi de la guerra. Tot seguit començà a elevar-se suaument fins a desaparèixer en la immensitat dels cels.

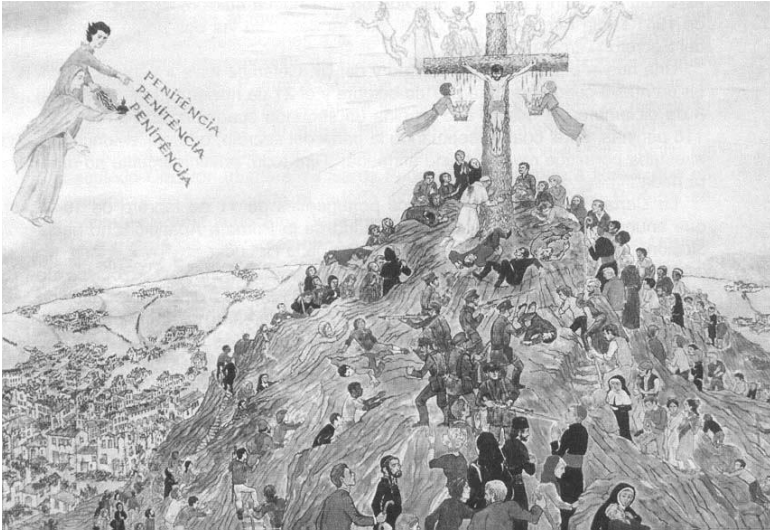
El mateix reflex de llum la Senyora es va fer present damunt de l'alzina el **13 de juny**, dia de sant Antoni de Lisboa - sant Antoni de Pàdua. Era una festa molt celebrada pels nens, però els tres pastorets van decidir anar a Cova da Iria. Hi havia una petita multitud esperant-los. "Després de demanar la curació d'un malalt i de demanar-li que ens portés al Cel, la Senyora em va dir: «Sí; a Jacinta i a Francisco els hi portaré aviat. Però tu et quedaràs aquí. Jesús vol servir-se de tu per a fer-me conèixer i estimar. **El Meu Cor Immaculat serà el teu refugi i el camí que et portarà a Déu**». Davant del palmell de la mà dreta de la Verge Maria hi havia un cor envoltat d'espines: era l'Immaculat Cor de Maria ultratjat pels pecats de la humanitat."

"Quan s'acostava el **13 de juliol**, estava turmentada per les paraules del Rector que m'advertia que les aparicions podien ser obra del dimoni. Tot i que no pensava anar a Cova da Iria, aquell dia em vaig sentir impulsada per una força estranya. Poc després, vam veure el centelleig de llum i la Verge Maria damunt de l'alzina." Lucía va preguntar-li qui era tot demanant-li un miracle: «A l'octubre diré qui sóc i què vull i faré un miracle que tots han de veure, per creure», li va dir.

"A la vegada, la Verge Maria va obrir les seves mans. El reflex semblava que penetrava la terra i vam veure com un mar de foc amb dimonis i ànimes, com si fossin brases amb forma humana, que fluctuaven en l'incendi. «Heu vist l'infern, on van les ànimes dels pobres pecadors; per salvar-les, Déu vol establir al món una devoció al meu Cor Immaculat», va dir. "Vam veure al costat esquerre de la Verge Maria un Àngel amb una espasa de foc a la mà esquerra i assenyalant la terra amb la dreta; va dir amb forta veu: *Penitència, Penitència, Penitència!* I en una immensa llum, què és Déu, vam veure un Bisbe vestit de blanc, altres bisbes, sacerdots, religiosos i religioses pujar una muntanya empinada. Arribat al cim de la muntanya, prostrat de genolls als peus de la gran Creu, el Bisbe de blanc va ser mort per un grup de soldats

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

que van disparar-li trets d'arma de foc i fletxes; també van morir els altres. Sota els braços de la Creu dos Àngels recollien amb una gerra de vidre la sang dels Màrtirs i regaven amb ella les ànimes que s'apropaven a Déu." Després de revelar-los-hi el **Secret**, la Verge Maria els hi va demanar: «Això no ho digueu a ningú. A Francisco, sí podeu dir-li.»

Representació infantil de la visió que li podien dir a Francisco.

La ressonància de les aparicions va arribar també a les autoritats civils, que van procurar posar fi a aquella dinàmica. El 13 d'agost van segrestar els nens i els van empresonar a **Ourém**, amenaçant-los de mort si no revelaven el secret que la Verge els hi havia confiat i desistien d'acudir al lloc assenyalat. Malgrat la seva curta edat, la seva fe en la Senyora i el seu coratge eren impertorbables. Ja en llibertat, el diumenge **19 d'agost** la Verge Maria se'ls aparegué a **Valinhos** mentre pasturaven les ovelles i els hi va dir: «Amb els diners que la gent deixa en Cova da Iria feu dues andes per a la festa de Nostra Senyora del Rosari: una porta-la tu amb Jacinta i dues nenes més vestides de blanc; l'altra, que la porti Francisco amb tres nens més.»

“El **13 de setembre** prop del migdia vam sortir de les nostres cases en direcció a Cova da Iria amb molta dificultat a causa de l'enorme afluència de gent que s'apinyava al voltant de nosaltres per demanar per les seves necessitats perquè intercedíssim davant la Verge.” La resposta del cel no es va fer esperar: *«Sí, a alguns els curaré; a altres no. A l'octubre faré un miracle perquè tots creguin»*. Quan s'atansava el dia **13 d'octubre**, la premsa va difondre la notícia. La seva intenció no era fer una crida a la gent per anar al lloc, però el Cel es va servir d'aquest mitjà per aplegar un major nombre de persones. La remor de la possible explosió d'una bomba al lloc de les aparicions, no va fer desistir ningú i molt menys als tres nens, i milers de pelegrins arribaren a **Cova da Iria** sota una intensa pluja. Els pares de Lucía van voler acompanyar la seva filla per primera vegada: *«Si la nostra filla va allà a morir, nosaltres volem anar-hi amb ella»*.

“Vam veure el reflex de la llum i la Verge Maria sobre l'alzina: *«Vull que es construeixi aquí una capella en el meu honor, que sóc la Senyora del Rosari, i que continuïn resant el Rosari tots els dies. La guerra aviat acabarà i els soldats tornaran a casa seva. Les persones han de refer les seves vides i demanar perdó pels seus pecats. No ofeneu més Nostre Senyor, ja està massa ofès!»*, ens va dir. Mentre s'elevava cap a l'est, la pluja va parar, els núvols es van obrir com una cortina i van deixar passar els raigs del sol que van assecar tot el fang i les robes d'aquella munió de gent. El sol s'escapà d'entre els núvols, va girar tres vegades sobre si mateix com una bola de foc irradiant els colors de l'arc de Sant Martí i projectava a la terra focus de llum d'efectes sorprenents. De sobte, va deixar de girar i semblava desprendre's i caure. Va ser un moment terrible. Quan el sol va deixar de saltar i moure's, els espectadors més propers cridaven: La multitud aterrida va començar a cridar i a resar: *«Miracle! Miracle!»* Molts confessaven en veu alta els seus pecats, feien actes de fe i demanaven perdó.”

El miracle del sol o 'dansa del sol' va ser presenciat per unes 70.000 persones. Era el senyal promès per confirmar la veracitat de les aparicions. Els pastorets no van veure el prodigi, però Lucía explica que van contemplar una altra visió: “sant Josep amb el Nen Jesús i la Verge Maria vestida de blanc amb un mantell blau beneint el món. Posteriorment, Nostre Senyor beneint el món i la Verge Maria, com la Dolorosa i, després, Nostra Senyora del Carme.”

Un grup d'assistents presenciant el *miracle del sol*.

3.- TESTIMONI I CARISMA DELS PASTORETS

Des de les aparicions, Lucía, Francisco i Jacinta es van encendre d'amor a Déu i les ànimes. Van ser objecte de calúmnies, males interpretacions, injúries, incomprensió familiar i del rector, que els advertí que tot podria ser un engany del dimoni. Les autoritats d'**Ourém** els van segrestar, empresonar i amenaçar de mort. «*Si ens maten no importa; anem al Cel*», deien. Fins i tot els van sotmetre a un examen psiquiàtric, sense conseqüències positives per als qui els volien acusar. Els atacs de la premsa laïcista, sense pretendre-ho, estengueren la fama de les aparicions i cada vegada era més nombrosa la l'afluència de gent que anava a Cova da Iria.

Tal com havien promès a la Verge Maria, els pastorets es van oferir a Déu i van suportar amb admirable fortalesa tots els sofriments. Ho feien com a reparació pels pecats i per la conversió dels pecadors, pel Sant Pare i l'Immaculat Cor de Maria. Procuraven multiplicar els seus sacrificis mortificant la seva voluntat i el seu caràcter; es privaven de l'aliment per donar-lo als nens pobres; renunciaven als seus jocs preferits per lliurar-se més a la pregària.

Durant les mariofanies cada nen va tenir un protagonisme diferent. Lucía veia, sentia i parlava amb la Verge Maria; Jacinta veia i sentia, però no intervenia en el diàleg; Francisco només veia, però podia ser partícip del Missatge. Cada un va encarnar el testimoni amb un carisma particular. Després de les aparicions Lucía va començar a anar a l'escola tal com la Verge Maria li havia demanat. Francisco i Jacinta també hi anaven per acompanyar-la però, sabent que les seves vides serien breus, esperaven ardentment anar al Cel.

El 13 de maig del 2000 Francisco i Jacinta van ser beatificats pel papa Joan Pau II. El 13 de maig de 2017 el papa Francesc els va canonitzar sota el lema "Contemplar com Francisco, estimar com Jacinta". Són un exemple lluminós de com conformar-se de manera senzilla i generosa a l'acció transformadora de la gràcia divina.

Sant Francisco Marto: 'Contemplar com Francisco'

Francisco Marto va néixer l'11 de juny de 1908, fill de Manuel Pedro Marto i Olimpia dos Santos. Era de caràcter afectuós, molt humil, pacient, poc parlador, dòcil, sincer, just, obediènt i diligent. D'esperit contemplatiu, va mostrar una especial sensibilitat vers la bellesa sobrenatural de les aparicions i la necessitat de consolar Déu. Quan Lucía va dir-li que la Verge Maria li havia dit que ell aniria al Cel, però abans hauria de resar molts rosaris, tot vessant d'alegria Francisco va exclamar: «Verge

Maria, resaré tants rosaris com vulguis!» Des d'aleshores es va lliurar a una vida espiritual intensa: oració assídua i fervent, purificació de l'esperit amb la confessió freqüent i el rés del Rosari. Ajudava els necessitats i s'esforçava en la pràctica de la virtut i el sacrifici. El seu zel era admirable i exemplar. Tenia un amor molt gran al Santíssim Sagrament. Passava hores al costat del sagrari acompanyant i consolant al Senyor. El seu gran desig era reparar les ofenses dels pecadors. Per això s'esforçava a ser bo fent sacrificis i oracions.

Va contraure pneumònia el desembre de 1918. Ja malalt, li deia a Lucía que anés a l'església i donés molts records a 'Jesús Amagat'. Va patir grans sofriments sense queixar-se oferint el seu dolor per consolar Jesús, la Verge Maria i el Papa. El 4 d'abril de 1919 morí a casa seva amb fama de santedat; el seu somriure angelical expressava la certesa que la Verge l'esperava al Cel. Uns dies abans de morir havia assegurat que la Verge Maria havia vingut a consolar-lo. Va ser enterrat al cementiri de Fàtima i el 1952 traslladat a la Basílica de Nostra Senyora del Rosari de Fàtima.

Santa Jacinta Marto: 'Estimar com Jacinta'

Jacinta Marto va néixer el 11 de març de 1910, filla de Manuel Pedro Marto i Olimpia dos Santos. La seva vida es va caracteritzar per l'esperit de sacrifici, l'amor al Cor de Maria, al Papa i als pecadors. Era alegre, juganera, capritxosa i tossuda. Després de la primera aparició de la Verge Maria no feia més que repetir: «*Oh, que bella era la Senyora!*» Veient-la tan entusiasmada, la seva cosina va recomanar-li que no expliqués res. Però ella no va fer-li cas i va revelar la notícia. Lucía va dir d'ella: «*Jacinta va*

ser a qui la Santíssima Verge va comunicar major abundància de gràcia, coneixement de Déu i virtut». Després de les aparicions va experimentar un canvi sorprenent. El seu aspecte era seriós, humil i amable; traslluïa la presència de Déu i gran virtut. Va mostrar una sintonia especial amb Jesús en la seva passió: «No vull que Nostre Senyor pateixi més». Sentia un gran amor pel Papa i desitjava molt poder veure'l.

Com el seu germà Francisco, va contreure la pneumònia el desembre de 1918 i, després, tuberculosi. La Verge Maria se li

va aparèixer quatre vegades durant la malaltia. Va estar internada a l'Hospital de Vila Nova d'Ourém, a l'Orfanat de Nuestra Señora de los Milagros (Lisboa) i a l'Hospital Doña Estefanía (Lisboa). Oferia els seus patiments per la salvació de les ànimes. Amb gran esperit missioner va resar i es va sacrificar per la conversió dels pecadors i desagreguar el Cor Immaculat de Maria, oferint els grans sofriments

de la seva malaltia. Abans d'anar a l'hospital de Lisboa, abraçada a Lucía va dir: «Mai més ens tornarem a veure! Resa molt per mi. La Verge m'ha dit que després de patir molt moriré sola, però que no tingui por, que Ella m'anirà a buscar allà per portar-me al Cel». La Verge va seguir visitant-la i va complir la seva promesa de portar-la Cel. Va morir sola el 20 de febrer de 1920. El seu cos va ser enterrat al cementiri de Vila Nova d'Ourém i va ser traslladat, successivament, al cementiri de Fàtima (1935) i a la Basílica de Nostra Senyora del Rosari de Fàtima (1951).

Lucía: Germana María Lucía de Jesús i del Cor Immaculat

Lucía dos Santos va néixer el 28 de març de 1907. Era filla d'António dos Santos i Maria Rosa Ferreira, la petita de cinc

germanes i un germà. La seva família era profundament cristiana i molt caritativa amb els necessitats. Era de caràcter alegre i percebia constantment la presència de Déu en la natura. La seva mare li ensenyava doctrina i tenia costum de resar el rosari. La seva vida s'entristí quan els seus germans van marxar de la llar per treballar i ella va haver de tenir cura del ramat.

Després de les aparicions la pressió de l'entorn se li va fer molt angoixant. Especialment dolorosa fou la incomprensió de la seva mare i germanes. "La meva mare després de les aparicions es va veure forçada a vendre el ramat, perquè molta gent demanava veure'm i parlar-me. Això va representar una pèrdua per a la família. D'això jo era culpable i tots s'encarregaven de fer-m'ho

sentir així. Des que el poble va començar a anar a Cova da Iria ja no vam poder conrear res. La meva mare em deia: «*Quan vulguis menjar, ves a demanar-ho a aquesta Senyora*». Un dia la mare va emmalaltir greument i em va dir la meva germana gran: «*La meva mare mor amargada amb els disgustos que tu li has donat. Si és cert que vas veure a Nostra Senyora, ves a Cova da Iria i demana-li que la curi. Promet el que vulguis que ho farem i llavors creurem*». Vaig implorar a la Verge la curació de la seva mare i vaig prometre anar amb els meus germans des de dalt del camí fins l'alzina de genolls resant el Rosari. La Verge Maria em va escoltar."

En menys d'un any Lucía va patir la mort de Francisco, del seu pare i Jacinta. La seva gran tristesa s'aniria dissipant al marxar d'Aljustrel, als 14 anys (1921), per ingressar al Col·legi de religioses de Santa Dorotea a El Vilar, prop d'Oporto. Abans de marxar, La Verge Maria se li aparegué una **setena vegada** mentre

resava a **Cova da Iria**, tal com li havia promès el 13 de maig de 1917.

Enrere deixava els llocs beneïts i la seva pròpia identitat però s'enduaia, inviolable, el seu Secret. «*Tu et quedaràs aquí algun temps més. Jesús vol servir-se de tu per donar-me a conèixer i estimar*», li havia dit la Verge. Des d'aleshores va ser dipositària del testimoni dels seus cosins i de la misericòrdia de Déu. El 1927 va prendre l'hàbit a Tuy (Pontevedra) com a Germana María Lucía de los Dolores. El 1948 ingressà al Carmel de Santa Teresa a Coïmbra, fent els seus vots solemnes l'any següent com a Sor María Lucía de Jesús del Corazón Inmaculado.

A petició dels superiors eclesials, sor Lucía va redactar les seves *Memòries* el 1941 revelant les Aparicions i el seu Missatge. També va narrar l'aparició de la Verge a Pontevedra, el 10 de desembre de 1925, i la de Tuy (13 de juny de 1929) durant la seva vida com a religiosa. Va morir el 13 de febrer de 2005 als 97 anys d'edat. «*Ens deixa un exemple de gran fidelitat al Senyor i de joiosa adhesió a la seva voluntat divina*», va dir d'ella el papa sant Joan Pau II.

4.- EL MISSATGE DE FÀTIMA

La misericòrdia és el fil conductor del Missatge de les aparicions, especialment vinculat a l'Immaculat Cor de Maria. Al centre es concreta el **Secret** (mariofania del 13 de juliol) que exhorta al penediment, conversió, oració i penitència com a mitjans de reparació pels pecats. Sor Lucía va escriure les dues primeres parts del Secret en les seves *Memòries* i va explicar que hi havia una tercera part que el Cel encara no li permetia revelar. Tenia la convicció que l'objectiu comú era el creixement de la fe, l'esperança i la caritat.

La primera part del Secret és una visió de l'infern. **La segona part del Secret** proclama l'esperança en la devoció a l'Immaculat Cor de Maria com a camí de salvació de les ànimes.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

El Papa Pius XII va fer la consagració al món el 31 d'octubre de 1942. El 3 de gener de 1944 sor Lucía va escriure **la tercera part del Secret** i la lliurà en un sobre lacrat al bisbe de Leiria; aquest no la va llegir fins 1957. Més endavant ho van fer sant Joan XXIII i el beat Pau VI. Sant Joan Pau II decidí publicar-lo el 13 de maig del 2000. Després de l'intent d'assassinat que patí el 13 de maig de 1981 va dir que *«fou la mà d'una mare qui va guiar la trajectòria de la bala i el Papa agonitzant s'aturà al llindar de la mort»*: entenia que la Verge Maria l'havia salvat.

Atemptat patit pel Sant Pare Joan Pau II el dia 13 de maig de 1981

El cardenal Joseph Ratzinger, Prefecte de la Congregació per a la Doctrina de la Fe i, anys després, papa Benet XVI, explicà el sentit del text i com pot servir per a comprendre i viure millor l'Evangelí. De la mateixa manera que la paraula clau de la primera i de la segona part del Secret és la de salvar ànimes, la paraula clau de la tercera part és el triple crit: Penitència, Penitència, Penitència! El lloc de l'acció de la tercera part del Secret presenta **tres símbols**: una muntanya escarpada, una gran ciutat mig en ruïnes (el lloc de la història) i una gran creu de troncs rústics (meta i punt d'orientació de la història). En la creu, la destrucció es transforma en salvació.

El **camí de l'Església** es descriu com un viacrucis, representant-se el segle passat com a segle dels màrtirs, sofriments i persecucions contra l'Església, de les guerres mundials i moltes guerres locals. "En la visió també el Papa és mort en el camí dels màrtirs. Al perill de destrucció se li oposa l'esplendor de la Mare de Déu i la llibertat de l'home per a dirigir-la cap al bé. Que *una mà de mare* hagi desviat la bala mortal mostra que no hi ha un destí immutable, que **la fe i l'oració són poderoses**, que poden influir en la història i, que al final, l'oració és més forta que les bales, la fe més potent que les divisions". La sang de Crist i la sang dels màrtirs flueixen, unides, dels braços de la creu. **El seu martiri s'uneix a la passió de Crist**. Aquesta és **una imatge d'esperança: "cap sofriment és en va** i, precisament, una Església sofrent, una Església de màrtirs, es converteix en senyal orientadora per a la recerca de Déu per part de l'home."

Més enllà d'esdeveniments concrets que semblen pertànyer ja al passat, el 'Secret de Fàtima' en el seu conjunt fa una exhortació a l'oració com a camí per a la 'salvació de les ànimes' i, en el mateix sentit, la crida a la penitència i a la conversió. '*El meu Cor Immaculat triomfarà*' significa que la misericòrdia de Déu és més forta que la lògica del mal. El fiat de Maria ha canviat la història del món. Gràcies a aquest 'sí' ella ha portat al món el Salvador que ha dirigit la llibertat de l'home vers Déu i el bé. Jesús va dir: «*patireu tribulacions al món, però tingueu confiança; jo he vençut el món*» (Jn 16,33). **El Missatge de Fàtima ens convida a confiar en la seva promesa.**

5.- EL SANTUARI DE FÀTIMA

El **Santuari** de Fàtima, situat a **Cova da Iria**, és l'expressió de la petició de la Verge Maria en l'aparició d'agost i octubre de 1917. Al seu cor hi ha la **Capella de les Aparicions o Capelinha**, construïda el 1919. La Imatge de la Verge del Rosari de Fàtima marca el lloc de la petita alzina. L'espai s'anà ampliant

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fátima

degut a la creixent aflluència de peregrins, transformant-se en un dels centres de culte marià més importants del món. El **Recinte d'Oració** ocupa l'àmplia esplanada com a lloc d'acollida dels grans actes multitudinaris. A l'est i oest el flanquegen les dues basíliques.

La imatge de la Mare de Déu de Fátima en processó per l'esplanada del Santuari

La Basílica de Nostra Senyora del Rosari de Fátima va ser construïda entre 1928 i 1953 al lloc on els tres nens feien un petit mur el dia de la primera aparició. Al seu interior hi ha les **Tombes dels tres pastorets**. Una **Columnata** coronada amb imatges d'apòstols marians uneix la basílica principal amb els edificis annexos al recinte. Més recent és la **Basílica de la Santíssima Trinitat**, dedicada el 12 d'octubre de 2007. El seu interior acull la **Capella del Santíssim Sagrament**. La **Via Sacra** transcorre des del Santuari fins al pati de la **casa de Lucía** a **Aljustrel**, passant per **Valinhos** i **Loça do Angio**.

Les **manifestacions de devoció** més destacades se celebren el 13 de maig i el 13 d'octubre, especialment la **Processó de les Veles** -el dia 12 per la nit- i la **Processó de l'Adéu**, el dia 13. Entre aquestes dues dates, els dies 13 de cada mes es dediquen a la devoció dels fidels.

6.- CENTENARI DE LES APARICIONS

Les Aparicions de Fàtima van ser aprovades per l'Església l'1 d'octubre de 1930 per Pius XI. Des d'aleshores, els papes han reforçat personalment aquest reconeixement contribuint eficaçment a la dimensió eclesial i universal de l'esdeveniment. El papa Francesc ha visitat el Santuari de Fàtima com a pelegrí els passats 12 i 13 de maig i va canonitzar Francisco i Jacinta. Era el quart Pontífex que visitava el Santuari,

després del beat Pau VI (1967), sant Joan Pau II (1982, 1991 i 2000), i Benet XVI (2010).

Amb ocasió de la commemoració del Centenari, el papa Francesc ha declarat l'**Any Jubilar del Centenari** des del 27 de novembre de 2016 al 26 de novembre de 2017. En la seva inauguració el Bisbe de Leiria-Fàtima, Mons. António Marto, va destacar: *«El miracle més important de Fàtima no és la dansa del sol, sinó la dansa de la conversió de cor i de vida de tanta gent i l'experiència de la tendresa i de la misericòrdia de Déu».*

Anna Maria Gaya Fuertes

● **El Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima de Tàrrega**

La Verge Blanca pelegrina convidada al 150e Certamen Marià

El 1949, el bisbe de Solsona Vicente Enrique y Tarancón va voler que una imatge de la Mare de Déu de Fàtima, construïda a Portugal i beneïda a Cova da Iria, peregrinés per tota la diòcesi. A la vegada, va declarar l'Any Assumpcionista anticipant-se a la definició dogmàtica de l'Assumpció de la Santíssima Verge Maria al cel. La Mare de Déu de Fàtima entrà a la diòcesi de Solsona per la població de Sidamunt el 24 d'abril i va recórrer totes les parròquies i colònies del bisbat. El 25 de setembre la peregrinació va culminar amb una gran jornada diocesana a Solsona.

La Imatge Peregrina es va quedar a la capella del Palau Episcopal fins que el bisbe Tarancón anuncià la construcció a Tàrrega d'un santuari diocesà. Des de la seva inauguració, l'11 de novembre de 1956, la comunitat del Monestir Carmelita de l'Amor Diví, fundat el 1954, té cura del Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima. El passat 1 d'octubre, la Verge Blanca de Fàtima va sortir del seu santuari per ser honorada en el 150e Certamen Marià organitzat per l'Acadèmia

Mariana amb ocasió de les festes de la Verge Blanca de l'Acadèmia, patrona de Lleida.

1.- Tàrrega, ciutat mariana

Tàrrega és la capital de l'Urgell, comarca situada al seu entorn, al bell mig de les planes de ponent. La ciutat està travessada pel riu d'Ondara -el Reguer-, que neix al sud de la Segarra i travessa la comarca l'est a oest fins que es perd entre els regadius del canal d'Urgell. Tots els municipis de la comarca es relacionen humanament i econòmicament amb la seva capital.

Els seus orígens remunten a la conquesta cristiana del castell targarí pel comte Ramon Berenguer I a mitjans del segle XI. De gran vitalitat econòmica i cultural, cruïlla de camins, lloc de fires i mercats, Tàrrega esdevingué cap de vegueria, vila reial i capital de l'Urgell. El Museu Comarcal de l'Urgell, ubicat al casal urbà de Cal Perelló, mostra la història de la comarca de l'Urgell des d'època ibèrica fins al segle XIX.

Les places i carrers de la Tàrrega antiga conserven llocs emblemàtics del seu passat històric i artístic en un centre històric ben conservat i cuidat. Hi destaca la casa dels marquesos de Florensa, del romànic civil; la plaça Major, on hi ha la Casa de la Ciutat i una gran Creu gòtica; l'ermita romànica de Sant Eloi, situada al punt més elevat del turó que domina la ciutat, en un entorn natural de panoràmiques privilegiades.

La història també ha fet de Tàrrega una ciutat extraordinàriament mariana. Nombroses advocacions de la Mare de Déu han arrelat al cor de la seva gent de generació en generació. L'església parroquial està dedicada Mare de Déu de l'Alba i també s'hi veneren la Mare de Déu dels Dolors i de Montserrat. A l'església del convent dels carmelites es venera la Mare de Déu del Carme, i a la dels pares Escolapis la Mare de Déu de la Mercè. D'època més recent són l'església del Cor de

Maria, el monestir de l'Amor Diví i el Santuari diocesà de la Mare de Déu de Fàtima.

2.- Peregrinació de la Verge Blanca de Fàtima per la diòcesi de Solsona

L'any 1949 la diòcesi de Solsona va viure el memorable pelegrinatge de la Verge Blanca de Fàtima. L'efemèride promoguda per Vicente Enrique y Tarancón va deixar un record inesborrable per totes les ciutats, pobles, llogarrets i colònies del bisbat. Nomenat bisbe de Solsona l'1 de desembre de 1945, amb 38 anys Tarancón era el bisbe més jove d'Espanya en una diòcesi petita i tranquil·la que havia estat restaurada el 1933, després d'un parèntesi de gairebé cent anys. El nou bisbe entrà solemnement a Solsona el 14 d'abril de 1946, portant un compromís de concòrdia entre vencedors i vençuts de la Guerra Civil. Molt sensible a la qüestió social, la denuncia de la injustícia i la cristianització dels obrers esdevingué una de les premisses de la seva activitat pastoral.

Antecedents de la peregrinació

El bisbe Tarancón va voler que una imatge de la Mare de Déu de Fàtima, construïda a Portugal i beneïda a Cova da Iria, peregrinés per tot el bisbat. Era el 1949, declarat Any Assumpcionista a la diòcesi de Solsona per reforçar la devoció a la Mare de Déu de cara a la definició del dogma de l'Assumpció de la Verge Maria al cel (1 de novembre de 1950).

“Queremos que el año 1949 sea un año eminentemente mariano. Que en él se hable a los fieles continuamente de las grandezas y de las prerrogativas de la Madre de Dios. Queremos que en todas

las Parroquias se celebren actos públicos solemnes en honor de la Virgen. Queremos que todos los santuarios de María -tan abundantes en nuestra Diócesis- se vean más visitados y concuridos. Queremos, en una palabra, que la devoción de nuestros fieles a su Madre y Señora se robustezca durante este año para que podamos obtener todos los frutos de la definición de la Asunción de la Virgen en cuerpo y alma a los cielos nos pueda reportar.” (Carta pastoral, 1 de desembre de 1948)

L’Any Assumpcionista es va fer coincidir amb el Sínode diocesà. Els actes es concentrarien primer a les parròquies; després als arxiprestats o comarques de la diòcesi, si era possible en un santuari marià; i culminarien en un gran acte central a Solsona, la seu del bisbat, amb l’assistència de les imatges marianes més venerades d’aquelles contrades. Finalment, però, la peregrinació diocesana de marededéus no es va fer.

Acabada la Segona Guerra Mundial, el rector d’una parròquia de Berlín va proposar que una imatge del Rosari de Fàtima peregrinés per tots els països europeus fins a la frontera amb Rússia. La peregrinació penitencial també s’havia introduït a Espanya i la Verge Peregrina anava de parròquia en parròquia en una gran missió popular. Impressionat per l’experiència viscuda en una diòcesi espanyola, el pare Josep Maria Codinachs, superior dels claretians de Solsona, animà al bisbe Tarancón a aprofitar la devoció aconseguida amb l’Any Assumpcionista per fer una peregrinació de la Mare de Déu de Fàtima per totes les parròquies de la diòcesi en unes jornades intensament marianes, ja que “en aquest ambient el fruit seria meravellós”.

La Imatge Peregrina

Amb aquest objectiu el Bisbe procurà aconseguir una imatge idèntica a la que es venera a la Cova da Iria, feta segons les indicacions de sor Lucía i coronada el 13 de maig de 1947. Gràcies a la intervenció d’un bon amic seu i gran devot de la Verge de Fàtima, un mes abans de començar la peregrinació es

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

rebia la conformitat. La nova imatge estaria feta pel mateix escultor i la beneiria el bisbe de Leiria abans de sortir de Fàtima per viatjar directament a la diòcesi de Solsona. La Imatge Peregrina portaria el record del lloc meravellós on la Verge Maria s'aparegué als tres pastorets i els hi va transmetre un missatge d'amor i misericòrdia.

La Mare de Déu de Fàtima en la seva peregrinació diocesana a Tàrraga el 7 i 8 de maig de 1949.

© “La Parròquia i la vida religiosa de Tàrraga. Segle XX”.- Parròquia Santa Maria de l'Alba. Tàrraga, 2006

Totes les facilitats feien pensar que el projecte era una obra de Déu, però pel mateix motiu també portaven el signe de la contradicció. El 17 d'abril de 1949, diumenge de Pasqua, el

bisbe Tarancón anunciava que la peregrinació diocesana començaria el segon diumenge de Pasqua. Quatre dies abans, un telegrama anunciava: “No tengo todavía noticias de Fátima, dudo mucho que la Imagen pueda estar en esa el domingo 24 como estaba convenido”. Dijous a la tarda una trucada des de Vigo confirmava que la Imatge havia arribat a Tuy i divendres al migdia arribaria a Madrid. Calia desplaçar-se en avió a la capital per recollir-la, però tots bitllets estaven despatxats i era impossible fer el viatge. Quan la persona encarregada del trasllat va dir que portava la Verge de Fàtima es vanceren tots els obstacles i, a més d'acceptar-la al vol, pilots i passatgers van fer una gran rebuda a la Imatge que arribaria feliçment a Barcelona el dissabte 23 d'abril al migdia.

L'organització de la peregrinació

L'Església va preparar amb detall els actes de la visita de la Mare de Déu de Fàtima. La Imatge feia un dia d'estada a cada parròquia seguint el mateix ritual. Arribada al vespre, rebuda a l'entrada del poble i trasllat processional fins l'església parroquial. A la nit, Hora Santa Eucarística Mariana, rés del Rosari i torns de vetlla a la Imatge. L'endemà al matí, Missa Pontifical de Comunió, besamans, processó dels malalts visitant-los als seus domicilis, i comiat. Els diumenges hi havia concentració arxiprestal amb Assemblea Mariana i Vot Assumpcionista.

El Bisbe acompanyà la Imatge Peregrina en tot el recorregut diocesà, juntament amb dos pares claretians com a confessors. La població engalanava les cases i decorava els carrers amb arcs de triomf i garlandes fetes amb boix i flors per rebre la Verge triomfalment. Molts nens anaven vestits d'àngels, altres de pastorets de Fàtima... Es feien ofrenes de flors, Primeres Comunions... El pas de la Santa Imatge per les parròquies era apoteòsic i la peregrinació feia germinar la fe, l'esperança i la misericòrdia al cor de la gent i dels seus pobles. L'aclamació a la

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Mare de Déu s'acompanyava amb el Càntic de l'Ave Maria de Fátima, inspirat en l'Ave de Lourdes:

De la Glòria baixa
la Mare de Déu,
cantem-li tots Ave
amb sonora veu.
Ave, ave, ave Maria. (2)

La Verge Maria
del cel ha baixat,
a du l'alegria
del seu dolç Regnat. Ave, ave...

...
Igual com a Iria
veurem néixer el raig
de vostre puresa,
ponzella de Maig. Ave, ave...

Oh Santa Maria,
joiell del cel balu,
al món que s'enfonsa
torneu-li la pau. Ave, ave...

La peregrinació diocesana de la Verge de Fàtima

El diumenge 24 d'abril el bisbe Tarancón i els seus acompanyants es van desplaçar a Barcelona on va celebrar una missa davant de la Mare de Déu de Fàtima arribada des de Portugal. A continuació, el grup va traslladar-se en direcció a Mollerussa portant la Santa Imatge que entrà feliçment a la diòcesi de Solsona per Sidamon, la població més meridional del bisbat. Des d'allí la peregrinació es va fer en tres etapes, recurrent els sis arxiprestats diocesans fent algunes setmanes de descans: el Pla d'Urgell, Tàrrrega, Segarra, Cardona, Berguedà nord, Llobregat i Cardener. El 25 de setembre la peregrinació

culminaria amb la gran jornada diocesana a Solsona, la capital del bisbat.

La Imatge peregrina anava dins d'un tabernacle en cotxe o bé en camió. L'escortaven cotxes i motoristes i, de vegades, ciclistes o cavalls i genets amb vestits tradicionals. Tres nens imitant els pastorets de Fàtima deixaven anar alguns coloms tres dels quals, sorprenentment, es posaven als peus de la Verge mentre els altres empenien el vol.

Al llarg de tot el recorregut es produïen grans concentracions de gent, fins i tot en les zones menys poblades. Les hores d'intensa joia espiritual que es vivien explica que grups nodrits de tots els pobles l'acompanyessin fins a les parròquies veïnes. Sovint s'unien a la peregrinació persones de poblacions properes, també d'altres diòcesis. La devoció que despertava la Imatge Pelegrina, el carisma del bisbe Tarancón i el respecte que inspirava asseguraven l'èxit de la peregrinació.

Aquestes són les etapes i les poblacions que va visitar la Santa Imatge:

1ª etapa (24 d'abril - 25 de maig): Sidamon, Fondarella, Palau d'Anglesola, Vila-Sana, Golmés, Miralcamp, Vilanova de Bellpuig, Mollerussa, Castellnou de Seana, Bellpuig, Preixana, Talladell, Verdú, Tàrraga, Mas de Bondia, Granyena, Granyadella, Sant Guim de la Plana, Llor, La Curullada, Cervera, Tàrraga, Oluges, Mas Ribera, Vergós Guerrejat, Sant Ramon, Portell, Viver de Segarra, Guspí, Ferran, Vilagrassa i Anglesola.

2ª etapa (18 de juny-2 de juliol): Solsona (del 18 al 22 de juny), Lladurs, Sant Llorenç de Morunys, Coma, Santa Maria de Valls, Cardona, Bergús, Matamargó, Vallmanya, Saló, Castelladral, Valls de Torroella, El Palau de Torroella i Coromina.

La Mare de Déu de Fàtima en la seva peregrinació a Tàrrega el 7 i 8 de maig de 1949. Visita als habitatges Mare de Déu del Alba de Tàrrega el 8 de maig de 1949

3ª etapa (31 de juliol-25 de setembre): La Pobla de Lillet, Castellar de n'Hug, Berga, Cerdanyola, Guardiola de Berguedà, Fíguls, Vedella, Sant Corneli, Pont de Raventí, Vilada, Colònia Rosal i Carbuross, Colònia La Plana, Colònia Monegal, Santa Maria de Merlès, Sagàs, Olvan, Gironella, Berga, Avià, Espunyola, Casserres, Viladomiu Vell, Colònia Prat, La Guàrdia, Colònia Ponç, Puig-reig, Colònia Marçal, Merola, Colònia Manent, Colònia Vidal, l'Ametlla de Merola, Navàs, Viladomiu Nou, Guixaró, Montmajor, Correà, Tentellatge, Sant Feliu de Lluelles, Sorba, Gargalló, Navàs. Olius, Linya, Besora, Su, Pinós, Brics, sant Climent, Castellnou de la Ribera, Joval, Clariana, Santasusanna. Després d'un parèntesi del 9 al 8 d'agost la peregrinació continuà per Torà, Castellfollit de Riubregós, Ivorra, Biosca, Vallferosa, Ardévol, Peracamps i Solsona.

Gran Jornada diocesana a Solsona

La peregrinació de la Mare de Déu de Fàtima va culminar el diumenge 25 de setembre de 1949 amb una jornada diocesana a Solsona. L'ambient d'entusiasme que havia generat

⁴ © “La Parròquia i la vida religiosa de Tàrrega. Segle XX”.- Parròquia Santa Maria de l'Alba. Tàrrega, 2006

va propiciar la participació massiva en la Gran Jornada mariana. La Mare acabaria la visita als seus fills, i els fills tornarien la visita a la Mare amb les imatges de les marededéus que veneraven. Les diòcesis veïnes també van organitzar peregrinacions per assistir-hi. Tot Catalunya i Espanya podrien seguir el gran esdeveniment per Radio Barcelona.

Solsona, amb una població de prop d'uns 4.000 habitants, va acollir aquell dia unes 25.000 persones. Es van preveure tots els detalls perquè tot estigués a punt, especialment fonts, servei sanitari i zones d'aparcament de vehicles. Malgrat la intensa pluja del divendres i dissabte, diumenge va fer un dia esplèndid. A partir de les 9h. van anar arribant les imatges que havien de desfilars a les 10h. des de la Catedral. Eren vint-i-sis imatges de la Mare de Déu que expressaven la història de pietat mariana diocesana, tota la seva història.

Obria el seguici la Mare de Déu de Falgars, de la Pobla de Lillet. La seguien la Mare de Déu del Paller, de Bagà; la Mare de Déu de Gresolet, de Saldes; la Mare de Déu de la Quar, de la Portella; la Mare de Déu de Lourdes, de La Nou; la Mare de Déu dels Torrents, de Corrà; la Mare de Déu de Merola; la Mare de Déu de l'Antiguitat, de Casserres; la Mare de Déu de Queralt, de Berga; la Mare de Déu del Roser, de Mollerusa; la Mare de Déu de Montalbà, de Preixana; la Mare de Déu del Camí, de Granyena de Cervera; la Mare de Déu de l'Aguda, de Torà; la Mare de Déu de Pinós; la Mare de Déu de La Mata, de Llinars; la Mare de Déu dels Colls, de Sant Llorenç; la Mare de Déu del Lord, de Morunys; la Mare de Déu de Coaner; la Mare de Déu del Patrocini, de Cardona; la Mare de Déu del Villaró, d'Olius; la Mare de Déu de Massarrúbies, de Montpol; la Mare de Déu de Sant Mer, de Madrona; la Mare de Déu del Remei, de Castellvell d'Olius; la Mare de Déu del Miracle, de Riner; la Mare de Déu dels Olms, de Sant Jaume de Frontanya; i la Mare de Déu del Claustre, de Solsona.

L'espaiosa plaça del Camp estava dividida en departaments o recintes on s'havien d'ubicar els pelegrins. Unes pancartes indicaven el nom dels arxiprestats del Llobregat, l'Urgell i la Segarra, el Cardener, i els extradiocesans. La gent aclamava les advocacions marianes i cantava els seus Goigs amb emoció mentre avançaven fins a situar-se en unes tribunes disposades a banda i banda de l'altar. Al final del seguici anava la Verge Peregrina de Fàtima en un turisme, voltada de coloms, i sota un bonic templet de flors naturals. Avançava enmig d'una sonora ovació, mentre la multitud entonava el càntic de l'Ave de Fàtima a una sola veu i es batien milers de mocadors blancs per saludar-la. Un cop situada al mig de l'altar s'inicià la missa pontifical que era l'acte central de la jornada.

Acabada la cerimònia, el Bisbe va llegir el Vot Assumpcionista diocesà. Tothom repetia jurant defensar el misteri de l'Assumpció de la Verge Maria en cos i ànima al cel. A continuació va consagrar la diòcesi al Cor Immaculat de Maria i va llegir unes invocacions a la Mare de Déu, recordant els noms de les advocacions marianes que, amb la de Fàtima, presidien la celebració. L'acte continuà amb la processó de totes les imatges i els seus devots pels carrers de Solsona fins a la Catedral, resant el Sant Rosari i cantant els Goigs de les marededéus i l'Ave de Fàtima.

La jornada mariana es clausurà per la tarda a la Catedral amb un Te Deum i el res de la Salve Regina en acció de gràcies al Senyor per tots els beneficis concedits durant la peregrinació. "Nunca como ahora pueden repetirse con verdad aquellas palabras del Himno del Congreso Mariano Hispano Americano. «En el cielo tan solo se ama mejor»", va dir el bisbe Tarancón en acabar la cerimònia. Era el final apoteòsic del pelegrinatge triomfal en les jornades més belles i fructíferes de tota la història de la diòcesi de Solsona. No s'havia vist mai una mobilització tan gran de fidels i una veneració tan manifesta d'amor i devoció a la

Mare de Déu: “Si això és la terra... què serà el cel?”, deien moltes veus.

3.- El monestir carmelita de l'Amor Diví

Acabada la peregrinació, la Verge de Fàtima Peregrina esdevingué patrimoni diocesà. A l'espera de situar-la definitivament en algun indret digne per poder continuar essent venerada pels fidels, la Santa Imatge es guardà provisionalment a la capella del Palau Episcopal de Solsona. Després de sospesar diferents alternatives, el Bisbe va accedir a la proposta de construir un santuari dedicat a la Mare de Déu de Fàtima atès per una comunitat de monges contemplatives. El pare Miquel Basagañas, prior dels carmelites de Tàrrega, va buscar una comunitat contemplativa que s'avingués a fundar a Tàrrega un monestir.

La fundació i construcció del monestir

Després d'unes converses privades, el 30 de juliol de 1953 els pares Provincial dels Carmelites i el Prior de Tàrrega van fer la petició oficial a la comunitat de Carmelites de l'Antiga Observança del monestir de l'Encarnació de Les Corts, de Barcelona. Aquesta comunitat era la més disposada a acceptar la fundació pel nombre de professes amb què comptava. Només calia preveure l'ajuda material ja que la moral la tindrien tota per la gran estima que hi ha Tàrrega pel Carme. L'Ajuntament de la ciutat cedí un terreny del barri del grup de cases protegides 'Verge de l'Alba' amb la condició que la capella del monestir fes servei espiritual als seus veïns. El compromís se signà el 8 de gener de 1953.

Havent aconseguit una ajuda important per a la primera fase de construcció del monestir, es van perfilar els mitjans de sosteniment de la comunitat, que s'ocuparia del treball de planxa, la venda de formes per consagrar, brodats i treballs artístics de pintura, pirogravat, i altres tècniques que les monges

dominaven. El 5 d'abril de 1953 el Consell de la Comunitat de Les Corts acceptà la fundació del monestir i sor Maria Teresa del Bon Pastor Ros i Campañá seria la seva priora.

El projecte de construcció del monestir es confià a l'arquitecte Jaume Mestres, pare d'una religiosa de la mateixa comunitat. Distribuí l'edifici segons les exigències de la vida de clausura i adaptant-lo al terreny no massa gran i bastant irregular. Orientat al migdia, omplí l'espai del davant amb un claustre i un jardí d'amples camins, deixant al darrera un pati per l'esbarjo en el temps més calorós. Els principals benefactors van ser els pares de la nova priora, Frederic Ros i Delfina Campañá, propietaris de la fàbrica Ros-Sallent de Mollet del Vallés.

Arribat el permís de la Sagrada Congregació es van fer els preparatius de la festa de la Primera Pedra, el 7 de juliol de 1953, organitzada per la Junta de les Associacions Carmelitanes i una comissió de veïns del grup del barri 'Verge de l'Alba'. Des de l'església del Carme va sortir una nodrida processó presidida pel bisbe Tarancón que avançà fins al terreny de la nova construcció. El president d'Acció Catòlica i veí del barri, Jaume Roca, va fer una salutació de benvinguda. Després es llegí l'acta, signada pel bisbe i altres representants eclesials i civils, que es posà en un tub de vidre amb un periòdic i monedes del temps dins una pedra, situada on actualment hi ha el retaule de la Mare de Déu de l'Amor Diví, titular del monestir.

La construcció del monestir va ser adjudicada a l'empresa de Josep M. Pedró, de Barcelona, que aleshores estava construint l'hotel Aleix de Tàrraga. Les obres de la primera fase es van iniciar l'1 de setembre de 1953. Comprenien la casa dels porters -que inicialment serviria d'habitatge de les monges, postulants i novícies- i el monestir, amb el vestíbul de clausura, la sala de visites, la sala de treball, la sala capitular, el cor i la capella, entre altres dependències.

Acabades les obres, el 30 de maig de 1954 s'hi van establir les fundadores del monestir: sor Maria Teresa del Bon Pastor Ros Campañá, sor Concepció de Jesús Crucificat Canals Casacuberta i sor Maria Lourdes de la Transfiguració Xirinachs Damians, del convent de Les Corts de Barcelona; i sor Maria Assumpció de la Santa Faç Marín Benedicto, del monestir de

Sor Concepció Canals i Casacuberta, una de les quatre fundadores del Monestir de l'Amor Diví de Tàrraga, que el passat 8 de maig de 2017 ha complert 100 anys de vida. © Josep Castellà

Vilafranca del Penedès. El 5 de juny, vigília de la Pentecosta, el Bisbe beneí la capella provisional, hi va celebrar missa i presidí el capítol de la comunitat.

La inauguració solemne del monestir se celebrà l'endemà, 6 de juny, diumenge de Pentecosta, festa de l'Amor Diví. De l'església parroquial va sortir una processó presidida pel Bisbe Tarancón, acompanyat dels sacerdots de Tàrraga i dels pobles veïns, els PP Escolapis, les autoritats civils i la ciutat en pes. A l'arribar al Col·legi Sant Josep s'afegiren al seguici les quatre monges fundadores, els seus

familiars, cinc futures postulants, coneguts i amics, les altres comunitats carmelitanes i una representació de la terciària Orde Carmelitana i de la Confraria del Carme. La comitiva anava presidida per una bonica imatge de la Mare de Déu del Carme. Avançaven per la gran avinguda central cantant cants populars fins al barri Verge de l'Alba. La imatge de la Mare de Déu del Carme es va col·locar en un altar erigit davant del monestir i es va resar el sant Rosari. A continuació, el Prelat beneí el monestir, i havent-hi entrat les monges, tancà la porta de la clausura.

El retaule de la Mare de Déu del Carme i de l'Amor Diví

El Monestir de la Mare de Déu del Carme i de l'Amor Diví prenia el doble nom de la patrona de la comunitat carmelita i de la Mare de Déu de l'Amor Diví. Aquesta advocació, que es venera des de 1740 en un santuari italià de Castel di Leva, a 12 km. de Roma, pren el nom de l'Esperit Sant que, en forma de colom, plana per damunt del cap de la Verge Maria. La seva festa se celebra el dia de la Pentecosta. Durant la Segona Guerra Mundial el poble de Roma va pregar demanant-li la salvació de la ciutat. La Mare de Déu va fer el miracle i el santuari construït en el seu honor i dedicat a la caritat, va ser confiat a les religioses del Monestir Carmelità a.o. de Jesi.

Les fundadores de Tàrrega havien seguit molt de prop aquest moviment i van decidir posar el seu monestir sota aquesta advocació, a més de la seva patrona. Amb ocasió de la celebració del tercer aniversari de la fundació del monestir, el 9 de juny de 1957, diumenge de la Pentecosta, es va beneir el retaule de la Mare de Déu del Carme i de l'Amor Diví. Està situat a la paret lateral esquerra, a l'alçada del presbiteri, davant del cor conventual. La imatge és una talla de l'escultor barceloní Tomàs Bel que representa la Mare de Déu del Carme sedent amb l'Esperit Sant en forma de colom damunt del seu cap. Als costats hi ha unes pintures d'àngels músics fetes per Luciano Navarro, de Barcelona.

L'ampliació del monestir

D'acord amb el projecte inicial, la segona fase de la construcció comportava l'ampliació del monestir amb set cel·les, el cor i sala capitular, les sagristies, un petit espai públic per als laics que volien participar en el rís de les Hores amb la comunitat. Paral·lelament s'estava edificant el Santuari Diocesà de Fàtima. Al darrera de l'absis es va construir la casa del mossèn. La tarda del 10 de novembre de 1956 es van beneir

aquestes obres en el marc de les festes d'inauguració del Santuari.

El 15 d'octubre de 1958 s'inaugurà el refectori i altres dependències, ampliant el monestir uns disset metres en direcció a llevant. Això va suposar, a més, la construcció del claustre i allargar les tres plantes de l'edifici posterior. Poc després, gràcies a la generositat de la senyora Delfina Campaña i el doctor Francesc Maymó, la comunitat va comprar la finca situada darrera el monestir, entre el camí de Balaguer i la via del ferrocarril. El 1962 segons un acord amb l'Ajuntament i gràcies a una permuta, l'antic camí de Balaguer quedà integrat dins la finca del monestir fent possible la construcció del mur perimetral que el tanca. Aquest espai es va convertir en hort, jardí, lloc d'esbarjo i de pregària.

4.- El Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima

En la carta pastoral del 5 d'abril de 1954, festa de sant Vicenç Ferrer i 3r centenari de sant Pere Claver, el bisbe Tarancón anunciava que la imatge de la Mare de Déu de Fàtima tindria un santuari a Tàrraga:

“La Virgen pelegrina, al recorrer los caminos de nuestra diócesis, arrastró tras de sí todos los corazones y produjo manifestaciones de entusiasmo [...] en todos los pueblos [...] y la renovación espiritual que fue el fruto mayor de aquella peregrinación. Desde el año 1949 nuestra diócesis de Solsona tiene una deuda sagrada con la Virgen de Fátima. [...] Y la idea que vosotros Nos sugeristeis de levantarle un Santuario Mariano ha ido adentrándose cada día más en Nuestro ánimo hasta habernos convencido que es un deber ineludible de nuestra diócesis que no podemos soslayar. [...] Ha sido después, cuando veíamos levantarse los muros del futuro Carmelo [...] cuando la Santísima Virgen, sin duda, Nos inspiró la idea.” (Carta pastoral, 5 d'abril de 1954)

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Al monestir carmelita de l'Amor Diví, amb una comunitat de clausura, el Bisbe hi veia unes circumstàncies providencials per a erigir un santuari com a monument permanent a la devoció mariana de la diòcesi. A aquesta circumstància s'hi afegia la celebració de l'Any Marià, amb ocasió del centenari de la proclamació del Dogma de la Immaculada Concepció, i les Noces d'Argent sacerdotals del Bisbe. A la vegada que feia l'anunci, el Bisbe també feia una crida als feligresos perquè contribuïssin a materialitzar el projecte, de manera que el santuari esdevingués plenament diocesà:

“Más que aportaciones cuantiosas nos interesan muchas aportaciones... hechas con fe, con amor, con fervor, con sacrificio. [...] que será una prueba más [...] del amor y de la devoción a la Señora de un pueblo que siempre ha tenido por distintivo y por gloria el ser hijo felicísimo de María.”

La resposta no es va fer esperar i les aportacions econòmiques arribaren de tots els indrets del bisbat. La ciutat de Tàrraga també va respondre unànimement i el diumenge 26 de setembre de 1954 se celebrà l'acte de benedicció dels fonaments del Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima. A les deu del matí, la Imatge Pelegrina va ser rebuda solemnement pel Bisbe i molts sacerdots i fidels arribats de tots els pobles del bisbat. Després va ser col·locada a l'altar preparat al mig de l'avinguda i es van beneir els fonaments del Santuari.

A continuació es va celebrar una missa pontifical cantada per l'Escolania Parroquial i l'Schola Cantorum de Tàrraga. A l'ofertori els rectors de la diòcesi van fer l'ofrena d'uns àlbums que recollien les firmes de les famílies de cada parròquia que contribuïen amb el seu donatiu a l'obra del santuari. La celebració va continuar amb un homenatge al Prelat i, seguidament, la imatge de la Mare de Déu de Fàtima va ser col·locada interinament a la capella provisional del monestir.

El santuari va ser construït per Ramon i Francesc Rius, paletes de Tàrraga, amb pedra de les pedreres de El Talladell i de La Floresta treballada per Jaume i Ramon Minguell Cardona, de Tàrraga, i Fabià Majoral, de Verdú. Després de dos anys de feina, i gràcies a la generositat de tots els fidels diocesans, el novembre de 1956 la Verge Pelegrina ja tenia el seu propi Santuari al costat del Carmel de l'Amor Diví.

Construcció del Santuari Diocesà de Fátima i estat del Santuari a l'any 1956 amb el campanar inacabat. © Arxiu Josep Maria Carnicer

Amb el campanar encara inacabat, es preparà l'esperada festa de benedicció del Santuari. Els dies 7, 8 i 9 de novembre la Santa Imatge es traslladà a l'església parroquial de Santa Maria

70

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

de l'Alba per celebrar un solemne Tridu preparatori. El dissabte 10 de novembre es consagrà l'altar del Santuari i s'hi celebrà la primera missa. Amb la façana i la paret lateral esplèndidament il·luminades, i el barri engalanat amb domassos a les finestres i balcons de les cases, al vespre se celebrà una Hora Santa, amb l'exposició del Santíssim, el rés del sant Rosari. També es va cantar el Virolai a la Mare de Déu de Fàtima, compostat per a l'ocasió per mossèn Climent Forner amb música de mossèn Carles Melé.

Aurora del nou dia
que el món ha traspuntat!
Sigueu, Verge Maria,
La Reina del Bisbat.

Entre coloms, Coloma més pura,
la del vol àgil i el parrup suau,
heu davallat de la divina altura
pel cel cobert de nuvolada obscura,
portant als llavis un somris de pau.

A so de pau heu conquistat Solsona
i us heu guanyat els cors tan dolçament
El regne nou, que al vostre ceptre es dóna,
des de la neu que el Pirineu corona
als olivers del Pla d'Urgell s'estén.

Al vostre pas, la fe com renaixia!
Florien els miracles com rosers
quan el malalt trobava la metgia,
el pecador de cor es convertia
i, tots germans, ens estimàvem més.

Reposeu ja, oh Verge pelegrina,
després de tant i tant peregrinar.

Us hem bastit en terra solsonina
Casa i Palau, oh maternal Regina,
des d'on pugueu amar-nos i Regnar

L'endemà, dia 11 de novembre, s'inaugurà el santuari amb una festa solemne i popular. A primera hora del matí, el pare Miquel Basagañas, Prior del Carme, celebrà la missa de comunió a la parròquia de la Mare de Déu de l'Alba. A continuació sortí una gran processó presidida per la carrossa de la Imatge Peregrina. El Bisbe sortí a rebre-la molt a prop del Santuari i, després de fer l'entrada solemne, la col·locà a la fornícula presidint l'altar major. Tot seguit se celebrà una solemne missa pontifical cantada per l'Schola Cantorum, l'Escolania de la Parròquia i els Coristes Carmelitans de Barcelona. A l'acabar el Bisbe, per especial concessió de Pius XII, va impartir la benedicció papal.

Era una jornada molt esperada pels diocesans però les festes recents de la Coronació de la Mare de Déu del Claustre havien atret fidels de tota la diòcesi a Solsona. Per això el Bisbe va determinar que la jornada d'inauguració del Santuari de Fátima tingués només un caràcter simbòlicament diocesà. A més del Bisbe hi van assistir els organismes diocesans i dels arxiprestats de Mollerussa, Tàrraga i Cervera, els més propers al Santuari, en representació de tota la diòcesi. El mateix dia, a totes les parròquies, tinences i colònies es va fer algun acte per a associar-se espiritualment a la solemnitat de Tàrraga perquè tota la diòcesi fes ofrena del Santuari a la Mare de Déu.

A la tarda, es va fer la processó del sant Rosari recurrent tots els carrers del barri amb la imatge de la Mare de Déu de Fátima. Fou una veritable manifestació mariana que finalitzà al Santuari amb la entronització de la Mare de Déu i un besamans. El mateix dia el bisbe Tarancón nomenà el doctor Francesc Maymó capellà del Santuari Diocesà de Tàrraga.

En la carta de comiat del bisbe Tarancón al ser nomenat arquebisbe d'Oviedo, va dir:

“Empecé mi pontificado bajo el mandato de la Madre. Uno de los recuerdos más íntimos que me llevo es el de la peregrinación de su Imagen por todas las parroquias de la diócesis. Y una de mis mayores alegrías ha sido que el homenaje de la diócesis con ocasión de mis bodas de plata sacerdotales cristalizase en el Santuario Diocesano de la Virgen de Fátima.” (Solsona, 10 de abril de 1964).

5.- La festa del Roser de tot el món

La festa litúrgica de la Mare de Déu de Fàtima és el dia 13 de maig. Però des de mitjans del segle XVI el mateix dia Tàrrrega celebra la festa major de les Santes Espines. Per això, el 1962 s'acordà traslladar les Festes de la Verge Blanca de Fàtima al dia 7 d'octubre, festivitats de la Mare de Déu del Roser, per la identitat revelada en una de les seves aparicions com a Mare de Déu del Rosari. Aquesta festa es coneix com “el Roser de tot el món” i, al ser un dia laborable, la seva celebració es trasllada al primer diumenge d'octubre.

El dissabte, vigília de la festa, tradicionalment se celebrava una eucaristia seguida del Rosari de torxes fent el recorregut per l'avinguda de Fàtima, que és la nova denominació del barri després de la construcció del Santuari. El diumenge hi ha una eucaristia solemne amb ofrena de flors a la Mare de Déu de Fàtima i un piscolabis que els assistents comparteixen fraternalment i amb alegria. A la tarda hi ha el rés del sant Rosari i cant solemne de Vespres, oració litúrgica en què hi participen tots els fidels. Els actes acaben amb el besamans a la Verge Blanca de Fàtima.

6.- Any Marià del Cinquantenari de Fàtima: la construcció del campanar

El beat papa Pau VI declarà el 1967 Any Marià del Cinquantenari de les Aparicions de Fàtima i de la commemoració del 25è aniversari de la consagració del món a la Mare de Déu. Des de Roma i Portugal demanaren celebrar-lo especialment on hi havia una parròquia o santuari dedicat a la Verge Blanca de Fàtima. El propi Papa va peregrinar personalment a Portugal el 13 de maig de 1967 pregant “per la pau interior de l’Església i la pau a tot el món”.

Al santuari Diocesà de Tàrraga se seguí especialment aquesta crida amb molta il·lusió i fervor. Una comissió presidida per l’arxipreste mossèn Josep Garriga, el capellà del Santuari, el president de la Junta Parroquial i quatre veïns del barri, que ja duïa el nom de Fàtima, van preparar l’Any Marià del Cinquantenari al Santuari. Es van organitzar actes que se celebrarien al Santuari i a la Parròquia: un acte espiritual mensual en honor a la Mare de Déu; una peregrinació a Fàtima com a culminació de l’Any Marià; i, com a record pràctic de l’efemèride, es contruiria el campanar del Santuari.

El 9 de juliol de 1967 el bisbe Josep Bascuñana va inaugurar les festes de l’Any Marià del Cinquantenari amb dotze ordenacions sacerdotals. Altres celebracions rellevants van ser el Rosari de torxes per les mateixes intencions del papa Pau VI en la visita a Fàtima, al llarg de l’avinguda de Fàtima, el 30 de setembre, vigília de la festa del Santuari. L’endemà, diumenge 1 d’octubre, la festa del Santuari se celebrà amb una missa cantada presidida pel Vicari general. La música havia estat composta per mossèn Carles Melé i la interpretava, sota la seva direcció, la Comunitat Carmelitana del Santuari i la Capella de Música de la Parròquia.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Al llarg de l'Any Marià diferents col·lectius van visitar el Santuari: els alumnes totes les escoles de Tàrrega; els sacerdots i religiosos; els Cursillistes de Cristiandat; la Romeria de El Talladell; la jornada dels malalts; una concentració comarcal de Joventut; un homenatge dels matrimonis de Tàrrega a la Verge Blanca de Fàtima en una missa celebrada pels Vicaris que havien exercit a Tàrrega durant els dinou anys de presència diocesana de la Santa Imatge; la festa de la Primer Comunió... Durant la quaresma es va resar el Viacrucis marià, una joia literària obsequi del sacerdot-poeta mossèn Climent Forner:

Verge Maria, Vós que al Santuari
de Fàtima vinguéreu caminant,
vulgueu acompanyar-nos al calvari,
car no sabríem sense Vós pujar-hi
i amb Vós per guia hi pugem cantant.

Verge Maria, Reina del Calvari,
el vostre poble restarà fidel.
Perquè, coloms d'amor, puguem restar-hi,
crideu-nos sempre al vostre Santuari
i regnarem un dia dalt del cel.

El mateix any, el ja arquebisbe Tarancón va visitar el Santuari "que fue para mí una muy íntima satisfacción que despertó añoranzas y nostalgias en mi espíritu". I també ho van fer cent trenta pelegrins de les parròquies de Lleida encapçalats pel Vicari capitular doctor Amadeu Colom i el superior dels PP claretians, el 15 d'agost, festa de l'Assumpció de Maria al cel.

A més de tots els actes celebratius, l'Any Marià del Cinquantenari de les Aparicions de Fàtima el Santuari Diocesà completà la construcció del campanar. El pressupost dels set metres i mig de torre que faltaven era de 300.000 ptes, que també es van recollir a base de donatius populars. Els més generosos

van arribar del nou bisbe de Solsona Josep Bascuñana i del centenar de famílies obreres del barri de Fàtima.

La cerimònia de benedicció i inauguració del campanar va tenir lloc el 2 de juny de 1968 presidida pel bisbe Bascuñana. Era el diumenge de la Pentecosta, festa de la comunitat carmelita de l'Amor Diví. Dues pancartes col·locades al front del Santuari resaven: "Benvinguts al vostre Santuari. Que la Mare de Déu vulgui escoltar-vos i beneir-vos."

El Santuari Diocesà de Fàtima el 2017, any del Centenari de Fàtima. Vista exterior.

7.- Centenari de Fàtima. Certamen Marià dedicat a la Verge Blanca i Peregrina

El Santuari Diocesà de Fàtima, de Tàrrega, havia estat projectat el 1954, any del centenari del dogma de la Immaculada Concepció. L'Acadèmia Mariana de Lleida, institució fundada el 1862 com a monument perenne a aquest dogma declarat el 1854

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

pel papa Pius IX, ha convidat enguany a la Verge Pelegrina en el Centenari de les Aparicions de Fàtima.

Sor Concepció Canals i Casacoberta, una de les quatre fundadores del Monestir de l'Amor Diví de Tàrraga, en l'homenatge amb motiu dels seus 100 anys de vida, el passat 7 de maig de 2017 al Santuari. L'alcaldesa de Tàrraga Rosa M. Perelló li lliurà la Medalla de la Ciutat de Tàrraga. També va rebre la Medalla Centenària de la Generalitat de Catalunya i la consellera Maria Teresa Pallàs, l'obsequià en nom del Consell Comarcal de l'Urgell amb una placa pels seus 63 anys de servei en aquesta comarca. © Josep Castellà. A la foto està acompanyada per la comunitat carmelita de l'Amor Diví, actualment integrada per dotze germanes entre les quals hi ha tres africanes i una peruana.

El diumenge 1 d'octubre de 2017 la Verge Blanca Peregrina va sortir del seu Santuari, després de celebrar la seva festa del Roser de tot el món, per viatjar a la capital del Segrià. Va ser rebuda a l'Acadèmia Mariana de Lleida per la seva amfitriona, la Verge Blanca de l'Acadèmia patrona de Lleida. La Verge Blanca Pelegrina va ser honorada en el 150^è Certamen Marià celebrat al Paranimf modernista. L'acte va finalitzar amb el cant dels Goigs en honor a la Verge de Fàtima que es venera al seu Santuari de Tàrraga, interpretats per l'Agrupació Coral Oberta de Ponent (Coral Ramon Carnicer - Coral Sant Joan) en el

magnífic concert celebrat al Teatre art-déco de l'Acadèmia Mariana.

Sor Maria Lourdes Pi i Tarradas, priora del Monestir Carmelita de l'Amor Diví. Els seus pares van viatjar al Santuari Lourdes per implorar a la Mare de Déu que salvaguardés l'embaràs. Després de néixer va ser consagrada a la Mare de Déu en compliment de la promesa feta per la seva mare. De joveneta va assistir a la inauguració del Santuari i va sentir la crida de la Mare de Déu de Fàtima: "Et vull aquí." Sor Maria Lourdes Xirinacs, la tercera fundadora, va ser la seva mestra.

Verge blanca, encisadora,
Sol de Fàtima esplendent,
sigueu nostra intercessora
davant Déu omnipotent.
Portugal és lloc idoni
per vostra aparició;
tres infants són testimonis
de tan bella invenció.
La troballa els afitora
un camí de sofriment.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Ara, Tàrrega contempla,
i també el nostre Bisbat,
l'esplendor d'aquest nou temple
que l'amor hi ha aixecat.
Tot el poble que us hi honora
rep de Vós agraïment.
Unes monges carmelites
hi han fundat un Monestir,
que serà lloc de visites
i fogar d'Amor Diví,
on no sigui acabadora
la pregària silent.

Goigs en honor a la Verge de Fàtima que es venera al seu Santuari de Tàrrega (fragment).

La Verge Blanca de Fàtima del Santuari Diocesà de Tàrrega al paranimf de l'Acadèmia Mariana de Lleida, durant el 150è Certamen Marià.

Fonts d'informació

AMADT: *Efemérides del Monasterio del Amor Divino*. Tàrrrega 1952-1960. Llibreta.

BELLMUNT i FIGUERAS, Joan: *Devocions Marianes Populares*. L'Urgell.- Pagès Editors. Lleida, 1999.

BELLMUNT i FIGUERAS, Joan: *Maria a Catalunya*.- Pagès Editors. Lleida, 1995.

OBIOLS i RIOS, Joan: *La paraula era Fàtima. Cinquantè aniversari de la Peregrinació de la verge de Fàtima per els terres de la diòcesi de Solsona (1949)*.- Solsona Comunicacions S.L., 1999.

OBIOLS i RIOS, Joan: *Tarancón. El seu pas per Solsona (1946-1964)*.- Gràfiques Muval. Solsona, 1996.

NOVELL i BALAGUERÓ, Joan: *La parròquia i la vida religiosa de Tàrrrega. Segle XX. Volum II i III (1934-1964)*.- Parròquia Santa Maria de l'Alba. Tàrrrega, 2006.

NUEVA TÀRREGA. Semanario de informació local. Anys 1967-968

ENRIQUE y TARANCÓN, Vicente: "*El Santuario Diocesano de la Virgen de Fátima*". Carta Pastoral del Bisbe de Solsona, signada el 5 d'abril de 1954.

Un agraïment molt especial a sor Maria Lourdes Pi i Tarradas, priora del Monestir Carmelita de l'Amor Diví, per l'acolliment rebut i la informació facilitada que ens ha ajudat a preparar aquesta història del Santuari Diocesà de Fàtima. També fem extensiu el nostre agraïment al senyor Josep Cadtellà i Gené, que ens ha facilitat les imatges d'arxiu que il·lustren el text..

Anna Maria Gaya Fuertes

<http://www.lleidaparticipa.cat/academiamariana>
e-mail: academiabibliograficomariana@gmail.com

● Ressenya sobre els certàmens marians

La finalitat de l'Acadèmia és la d'honorar la Mare de Déu i aprofundir i estendre el coneixement de les seves virtuts mitjançant la literatura i les belles arts, tot fomentant la devoció vers ella. Per acomplir aquesta finalitat, des de la fundació de l'Acadèmia s'han organitzat cada any, tret dels compresos entre 1936-40, ambdós inclosos, entre d'altres activitats, uns jocs florals (els segons de Catalunya després dels de Barcelona, i els únics dedicats a la Mare de Déu) coneguts com *Certamen literari marià*. Amb ocasió de la festa de la Verge Blanca de l'Acadèmia, patrona de Lleida, i per tal d'honorar la Verge des de les diferents advocacions, cada any es dedica el certamen a una imatge patrona d'un indret diferent per tal que el certamen sigui en el seu honor. Per l'edició d'enguany, amb motiu del centenari de les aparicions de la Mare de Déu a Fàtima, s'ha convidat la imatge de la Verge de Fàtima, patrona del Santuari Diocesà del Monestir de l'Amor Diví de les Carmelites de Tàrraga.

La celebració dels jocs florals és una antiga tradició catalana i de la Provença, que té el seu origen en l'Edat Mitjana i

que es van revifar amb la Renaixença. Durant els darrers anys han anat desapareixent, restant els de l'Acadèmia Mariana com els últims testimonis d'un fet històric i cultural, la qual cosa li dóna un especial valor. Des de la seva fundació, els principals organismes i les primeres autoritats de la ciutat, així com d'altres entitats, han recolzat la celebració del certamen, assumint la dotació dels diferents premis i aportant el seu ajut en diferents maneres.

Al llarg del temps s'han introduït diferents modificacions segons els moments, les necessitats i les possibilitats. En la seva organització inicial, per exemple, hi va haver seccions de música, pintura,... Enguany s'han ofert les seccions literàries (dins la qual es troba la Flor natural), d'aprofundiment i investigació mariològica, l'audiovisual i l'escolar. El jurat acostuma a estar format per personalitats del món literari, teològic, periodístic, acadèmic i cultural, la publicació del qual es fa en el mateix acte d'entrega de premis.

El certamen s'inicia amb l'aportació del mantenidor que desenvolupa un tema marià en el que fa referència a les circumstàncies que concorren en el moment actual, tant a nivell social, religiós o de l'espiritualitat de les persones. Segueix l'entrega de premis, la salutació de les autoritats i, tot seguit, es gaudeix d'una vetllada literària i musical en la que es reciten o llegeixen les obres premiades, i d'altres que, fora de concurs, són l'ofrena literària que autors reconeguts dediquen a la Mare de Déu per lloar-la, finalitzant amb un concert instrumental o de cant coral.

El primer certamen va estar dedicat a la Verge del Pilar (fet al 1863) amb motiu de la celebració del primer aniversari de l'Acadèmia que va ser fundada el dia de la Verge del Pilar.

Després van venir els dedicats a...

· la Mare de Déu de Montserrat, d'Olesa (1864)

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

- la Mare de Déu d'Atocha, de Madrid (1865)
- la Mare de Déu de Covadonga, de C. de Onís, (1866)
- la Verge de de la Antigua, de Sevilla (1867)
- la Mare de Déu dels Desemparats, de València (1868)
- la Mare de Déu de la Mercè, de Barcelona (1869)
- la Mare de Déu del Blau, de Lleida (1870)
- la Mare de Déu de l'Acadèmia, de Lleida (1871)
- la Verge de Guadalupe, de Càceres (1872)

Pel que fa al dedicat a la Mare de Déu de Montserrat (1864), s'ha de dir que va ser el segon com a conseqüència de la devoció que hi havia a la Moreneta a Lleida, centrada fonamentalment a l'Acadèmia, ja abans de ser proclamada patrona de Catalunya, y des d'on es va promoure la fundació de la Confraria de la Mare de Déu de Montserrat de Lleida.

El dedicat a la Verge Blanca de l'Acadèmia (1871), va ser amb motiu del trasllat i l'entronització a l'oratori de l'Acadèmia, recent acabat llavors (12.11.1871), de la imatge esculpida al 1867.

Al llarg de les 150 edicions, s'ha convocat en honor a la Mare de Déu de l'Acadèmia en vuit ocasions per diferents motius, a més dels convocats l'any 1871, es van fer també al

- 1912 pel 50è aniversari de la fundació de l'Acadèmia,
- 1962 pel centenari de la fundació,
- 1983 a conseqüència de la riuada,
- 1987 pels 125 anys de la fundació de l'Acadèmia,
- 1996 pel cinquantenari de la proclamació de la Verge Blanca com a patrona de Lleida.
- 2008 com a patrona del Col·legi Episcopal, en el seu 50è aniversari de la fundació del col·legi
- 2012 pel 150è aniversari de la fundació de l'Acadèmia.

També hi ha hagut certàmens dedicats a honorar imatges o advocacions de parròquies o col·legis de Lleida com al

- 1997: a la Mare de Déu del Carme, de Lleida,
- 1998: a Santa Maria de Gardeny, de Lleida,
- 2000: a la Verge Nena, patrona del col·legi Lestonnac
"L'Ensenyança",
- 2002: a la Mare de Déu del Pilar, de Lleida,
- 2008: a la Mare de Déu de l'Acadèmia, patrona del Col.
Episcopal,
- 2009: a l'advocació "Mater Salvatoris", patrona dels col.
de la Companyia del Salvador

... O de les nostres contrades o comarques veïnes com al

- 1999: en honor a la Mare de Déu de Loreto, de
Llardecans,
- 2001: a la Mare de Déu del Remei, de Flix,
- 2003: a la Mare de Déu de Montserrat, de l'ermita de
Castelldans,
- 2004: a la Mare de Déu de Carrassumada, de Torres de
Segre,
- 2006: a Santa Maria de Ripoll, del Monestir de Ripoll
(Girona),
- 2007: a la Mare de Déu dels Socors, patrona d'Agramunt,
- 2011: a la Mare de Déu del Claustre, patrona de
Guissona,
- 2013: a la Mare de Déu del Castell, patrona de Tragó de
Noguera,
- 2014: a la Mare de Déu de les Sogues, patrona de Bellví i
la Plana d'Urgell,
- 2015: a la Mare de Déu de la Jonquera, patrona de la
Pobla de Cérvoles,

Donada l'avinentesa de la creació del mapa autonòmic de l'Estat i el reconeixement de les comarques a Catalunya com a entitat administrativa, es van dedicar dos certàmens:

- 1988: Certamen en honor a les Marededéus patrones de
les comunitats autònomes d'Espanya.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

1989: Certamen en honor a les Marededéus patrones de les 41 comarques de Catalunya.

... Una **advocació especial** va ser a la que es dedicà el certamen del 2016, en el que s'honorà la *Immaculada Jove*, patrona de la Pastoral de Joves d'Espanya. No es tractava d'una escultura sinó d'un quadre pintat digitalment, el qual està pelegrinant per les diòcesis d'Espanya per tal de ser-hi en vetlles de pregària, processons, recessos,...

A més d'haver estat dedicat a honorar patrones de tota Espanya, el certamen **ha estat internacional** en set ocasions; van ser els dedicats a:

- la Mare de Déu de Lourdes, del Santuari de Lourdes (França) al 1908.
- la Mare de Déu de Fàtima, de Leiria al 1968
- la Mare de Déu de Meritxell, d'Andorra la Vella al 1970.
- la Mare de Déu de Czestochowa, de Polònia al 1990.
- les MdD del Kremlin: l'Anunciació i la Dormició al 1991
- les Verges Patrones dels 35 Estats Sobirans d'Amèrica i a les 81 Marededéus de Montserrat venerades al continent americà i a la resta del món, al 1992.
- la Mare de Déu de la Unitat, de Romania al 2005

En 117 ocasions s'ha dedicat a imatges de la resta d'Espanya.

Des de fa tres convocatòries és literari i audiovisual. Abans també havia estat de pintura, escultura, música,...

El d'enguany va estar dedicat a la Mare de Déu de Fátima, del Santuari Diocesà de Tàrrega, amb motiu del centenari de les aparicions a Cova de Iria (Portugal).

Diploma reconeixent el títol honorífic de Mestre en Gai Saber a Manuel Ferrín Benavides, l'any 2014.

Als poetes guardonats se'ls acostuma a donar un diploma acreditatiu del guardó. Quan un poeta aconsegueix per cinquena vegada la Flor Natural, el màxim reconeixement d'uns Jocs Florals, l'Acadèmia, com a organitzadora dels certàmens, li atorga el títol honorífic de Mestre en Gai Saber, de la mateixa manera que es feia durant la Renaixença. Gai és un mot occità que significa alegre, alegria, de manera que Mestre en Gai Saber seria equivalent a dir *Mestre en el coneixement de l'alegria*, saber que es suposava tenien els bons poetes.

Segons les possibilitats, s'acostuma a publicar un llibre que recull les paraules del mantenidor, les obres guardonades, les salutacions de les autoritats, i d'altres detalls que esdevenen durant el certamen.

Juan Luis Salinas

● **La Verge Blanca i les catequesis**⁵

Les referències a la Mare de Déu resulten tenir de vegades un efecte contradictori. A alguns els sembla reiteratiu perquè parlem constantment d'aquesta figura central de la Història de la Salvació. Molts altres afirmen que prodiguem poc la importància de la devoció a la Mare del cel. Sempre hem de buscar l'equilibri (ens ho recorda el Concili Vaticà II, LG, 67) perquè la seva figura no difumini el fonament de la nostra fe, Crist el seu Fill. No obstant això constatem que molts dels nostres ciutadans (alguns d'ells cristians) desconeixen el patronatge de la Mare de Déu sobre la nostra ciutat i també l'aspecte de la imatge que es venera a l'oratori de l'Acadèmia Mariana.

Tornem a insistir-hi convidant-vos als actes que se celebren en honor de la Verge Blanca de l'Acadèmia (2 d'octubre) durant el primer cap de setmana d'aquest mes i a augmentar la

⁵ Escrit publicat en el Full Dominical del Bisbat de Lleida, el diumenge 24 de setembre de 2017, tot preparant la festivitat de la Mare de Déu de l'Acadèmia (el 2 d'octubre).

vostra devoció i proximitat a la Mare de Déu. Tot poble cristià que posa la Mare de Déu al centre de la seva vida té pràcticament assegurada, d'una manera plena de tendresa i fidelitat, la seva trobada amb Crist. És la sublim actitud de la Mare. Ella és qui ens ensenya la lloança constant a Déu i a comportar-nos autènticament com a fills que, al descobrir la intensitat del seu amor diví, com a germans, el transmeten a tots els qui els envolten i acompanyen pel camí de la vida.

Des de mitjan del segle XIX (1862) els lleidatans venerem d'una manera entranyable aquesta advocació, i cada any la Pontifícia i Reial Acadèmia Mariana s'encarrega de festejar dignament la seva memòria. A més de les celebracions litúrgiques, l'Acadèmia organitza un Certamen literari per cantar i explicar les glòries de la Verge; des de fa uns anys s'hi ha introduït el camp audiovisual. Es tracta de fomentar la participació dels escolars, que creixi la seva devoció cap a ella, per tal de poder ser així testimonis del seu amor en l'Església del futur.

Amb motiu del centenari de les aparicions de Fàtima, l'any 1917, el Certamen compta com a centre de reflexió la intervenció de Maria en aquell indret portuguès. Tindrem amb nosaltres una imatge molt estimada a la diòcesi de Solsona: la Mare de Déu de Fàtima venerada al Santuari de Tàrrega. Agraïm l'entusiasme que manifesten els diocesans de Solsona per col·laborar amb la nostra Acadèmia.

A part de la que fem ordinàriament per totes les famílies i institucions de la nostra ciutat, a la patrona de Lleida li vull elevar una altra petició, que consisteix en posar a les seves mans tota l'activitat de les catequesis parroquials i diocesana. Que Ella tingui cura dels pares i avis, dels catequistes i dels nens/joves de les nostres catequesis, per tal que, orientats pels sacerdots, es

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

preparin i s'acostin amb dignitat cristiana a la trobada amb Crist en els sacraments.

Desitjo concretar la petició en un punt: els catequistes, la seva formació, la seva missió i la pròpia vida cristiana. La seva paraula i el seu testimoni són essencials per a la transmissió de la fe. Sempre tindran el meu agraïment, i el de tota la diòcesi, per la seva dedicació i esforç al llarg dels anys. Pregueu per ells perquè no es cansin mai de la seva gran missió.

Ara voldria posar l'accent en la importància de la formació. Per això la Delegació Diocesana de Catequesi ha preparat un curs molt interessant que us permetrà enfortir els vostres coneixements i actituds per a la vostra excel·lent tasca catequètica. Us convido a formalitzar la vostra inscripció en aquest curs. Aquest té quatre grans apartats: la Paraula de Déu, font de la vida i la missió; la professió de la mateixa fe, el Credo; la celebració de la fe i, finalment, la vida cristiana. Es tracta d'actualitzar els aspectes bàsics de les veritats de la nostra fe. Aquests apartats es desglossen en altres epígrafs complementaris per fer més assequible l'explicació. Us convido a participar en aquest curs.

† Salvador Giménez Valls, Bisbe de Lleida

El Bisbe Salvador durant l'homilia de l'eucaristia el dia de la benedicció de la restauració del retaule (01.10.16).

La Verge Blanca de l'Acadèmia, patrona de Lleida, al seu Oratori de l'Acadèmia Mariana de Lleida.

Pontificia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida

Certamen Marià⁶
(literari i audiovisual) en honor a la
Mare de Déu de Fàtima,
patrona del Santuari Diocesà de Tàrrrega,
amb motiu del centenari de les aparicions a Cova de Iria.

L'Acadèmia Mariana de Lleida, amb motiu de la celebració de la festivitat de la Mare de Déu de l'Acadèmia, patrona de Lleida, convoca el Certamen Marià (literari i audiovisual) en honor a la Mare de Déu de Fàtima, del Santuari Diocesà de Tàrrrega, amb motiu del centenari de les aparicions a Cova de Iria, el qual es regirà per les següents:

Bases generals

1.- L'edició del certamen d'enguany estarà organitzada en quatre seccions, la primera oberta a la participació dels escriptors que vulguin fer la seva aportació poètica, la segona dedicada a treballs d'investigació, la tercera adreçada als participants en edat escolar que aportin la seva composició literària, i la quarta destinada a treballs audiovisuals, en format digital, realitzats amb les noves tecnologies. El solemne acte final del Certamen es celebrarà el proper dia 1 d'octubre de 2017, al Paranimf de l'Acadèmia Mariana de Lleida.

⁶ Tot seguit es reproduïxen la convocatòria i les bases del Certamen tal com van ser editades, per tal de facilitar l'apreciació de com havia de ser l'edició d'enguany (2017) i els requisits que havien de satisfer les persones que hi participessin.

2.- Les obres que concorrin a aquest Certamen portaran la referència a la secció, apartat o categoria a la que es presentin i un *lema identificatiu*, quedant fora de la participació aquelles que explicitin les dades d'identitat de l'autor.

El *lema identificatiu* es repetirà de forma visible en la plica constituïda per un sobre tancat, a l'interior del qual hi constarà el títol de l'obra i les referències identificatives de l'autor (nom, número de D.N.I., Passaport o N.I.E, l'adreça postal, l'adreça electrònica, telèfon,...). Queda prohibida la utilització de pseudònims o qualsevol altre tipus de suplantació de personalitat.

En el cas dels participants a la secció d'escolars, caldrà incloure dins del sobre la fotocòpia del document d'identificació que s'acrediti, o del Llibre de Família, per tal de poder constatar l'any de naixement. També caldrà fer esment al centre escolar on l'autor cursa els estudis.

En la secció dedicada a treballs multimèdia, l'autoria pot ser individual o en equip format per diverses persones.

3.- Les obres participants a les seccions d'obres poètiques, d'investigació o d'autors en edat escolar (les seccions primera, segona i tercera), es presentaran per quintuplicat. Les que ho facin a la secció audiovisual només caldrà que presentin dos exemplars.

Les obres presentades i les pliques corresponents es remetran, en un sobre tancat, al Secretari de l'Acadèmia Mariana de Lleida, carrer Acadèmia nº 17, 25002 Lleida. Al sobre, les dades del remitent només faran constar l'adreça del que fa l'enviament, sense el nom.

Com a límit per a la presentació s'estableix el 27 de juliol de 2017, data en la qual es tancarà l'admissió d'obres i el termini quedarà definitivament exhaurit.

4.- L'Acadèmia Mariana constituirà un Jurat, el qual determinarà quines són les obres que mereixen ésser guardonades. Aquest Jurat haurà de decidir i resoldre les diferents situacions que es puguin presentar més enllà del que especifiquen aquestes bases. El Secretari de l'Acadèmia, el qual actuarà amb veu i sense vot, formarà part del Jurat i s'encarregarà d'aixecar la corresponent acta amb el resultat final de les deliberacions. Els membres del Jurat no podran

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

participar com autors en el Certamen. La composició del Jurat es farà pública en l'acte de lliurament dels premis.

5.- En el moment de valorar les obres participants, el Jurat tindrà en consideració, per un costat, el valor artístic, estètic, literari i comunicatiu de cada obra, i, per un altre, la qualitat i profunditat dels treballs des del punt de vista espiritual, mariològic i religiós.

A banda dels premis establerts, el Jurat podrà concedir les mencions que cregui merescudes, tot i que sense cap mena de dotació econòmica.

6.- Els concursants premiats seran avisats personalment per tal que puguin preveure la seva assistència a l'acte de lliurament dels premis. A més a més, el resultat del Certamen serà publicat en els mitjans d'informació locals.

7.- Les obres premiades quedaran en propietat de l'Acadèmia la qual les podrà publicar i utilitzar de la manera que cregui oportuna dins la seva activitat pastoral o cultural habitual. En tot cas, sempre es farà ressenya de l'autor.

8.- Quedaran excloses de participar aquelles obres que manifesta o subliminalment ofenguin el sagrat, atemptin contra la consciència i el sentiment dels cristians o que siguin irrespectuoses amb les persones i la seva fama.

9.- Tots els participants en el Certamen hauran d'acceptar les presents bases i sotmetre's al que elles especifiquen. En els possibles casos en els que alguna circumstància hagi quedat sense solució després de l'aplicació de les mateixes, els implicats acceptaran les decisions del Jurat.

10.- L'Acadèmia conservarà les obres no premiades durant un termini que finalitzarà el 29 de desembre de 2017 per tal que els autors que estiguin interessats en recuperar-les puguin passar a fer-ho. En cap cas, però, es mantindrà correspondència amb ells, raó per la qual s'aconsella que es quedin còpia de les obres presentades.

Seccions i premis

11.- La secció literària dedicada als escriptors que vulguin fer la seva aportació poètica, la qual s'haurà d'escriure en vers tot i que la tècnica i el tipus de poesia queden a determinar pel gust de l'autor, constarà dels següents apartats, els quals estaran dotats amb els premis que s'indiquen:

11.a.- *Flor natural*: treballs poètics en vers dedicats a mostrar l'experiència profunda d'amor vers la Mare de Déu (el sentiment, l'estima, la devoció o la vivència íntima de relació amb ella), considerant especialment *Maria refugiada a Egipte i la seva relació amb els refugiats i emigrants d'avui*. **Premi de l'Excm. i Rev. Sr. Bisbe de Lleida: Flor natural i 1000 €** al millor treball presentat en aquest apartat.

11.b.- *Treballs poètics en vers*, adreçats a expressar l'espiritualitat, la transcendència i la religiositat que inspira la Mare de Déu de Fàtima, tot partint dels sentiments i la vivència interior de l'autor vers ella. **Premi de l'Il·lm. Sr. Alcalde de Lleida: 500 €** al millor treball presentat en aquest apartat.

11.c.- *Treballs poètics en vers* adreçats a expressar la vivència interior que hom pugui experimentar de la Mare de Déu de l'Acadèmia. **Premi de l'Il·lma. Sra. Alcaldessa de Tàrrega: 500 €** al millor treball presentat en aquest apartat.

12.- La secció d'investigació constarà dels següents apartats, els quals estaran dotats amb els premis que s'indiquen:

12.a.- *Treball de reflexió i aprofundiment* en prosa, adreçat a l'estudi de qualsevol aspecte mariològic, considerant especialment *Maria, refugi de la humanitat i camí que condueix a Déu*. **Premi de l'Institut d'Estudis Ilerdencs: 500 €** al millor treball presentat en aquest apartat.

12.b.- *Treball d'estudi i aprofundiment* en prosa sobre la influència de la peregrinació itinerant de la imatge de la Mare de Déu de Fàtima per les parròquies del Bisbat de Solsona, o sobre la influència de la presència del Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima a Tàrrega i comarca. **Premi del Grup d'Empreses Romero Polo: 500 €** al millor treball presentat en aquest apartat.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

13.- Els autors que concorrin a la primera i la segona seccions podran fer-ho amb una obra diferent per cada apartat. Tots els guardonats en aquestes seccions rebran el corresponent diploma acreditatiu.

14.- La secció dedicada a participants en edat escolar constarà de les següents categories, per cadascuna de les quals s'estableixen tres premis:

14.a.- *Treball de reflexió i aprofundiment* sobre el tema *La pregària, els cristians i la pau al món*, fet per alumnes nascuts en els anys 2000 i 1999. Premis dotats amb 300, 150 i 100 € atorgats pel **Departament de Cultura de la Generalitat**, als tres millors treballs presentats en aquesta categoria.

14.b.- *Composició escrita* (redacció imaginant una visita al Santuari de Fàtima a Portugal) parlant de *El que vaig sentir quan vaig anar a Fàtima*, feta per alumnes nascuts en els anys 2004, 2003, 2002 i 2001 (1r, 2n, 3r i 4t d'E.S.O.). Premis dotats amb 200, 100 i 75 € atorgats per **CaixaBank (“La Caixa”)**, als tres millors treballs presentats en aquesta categoria.

14.c.- *Composició escrita* (redacció) parlant de *El que van sentir els tres pastorets de Fàtima*, feta per alumnes nascuts en els anys 2007, 2006 i 2005 (4t, 5è i 6è d'Educació Primària). Premis dotats amb 200, 100 i 75 € atorgats per **l'Acadèmia Mariana**, als tres millors treballs presentats en aquesta categoria.

El valor dels premis d'aquesta secció es farà efectiu mitjançant un val per l'adquisició de llibres o material escolar. Tots els guardonats rebran el corresponent diploma acreditatiu.

15.- Els participants a la secció d'edat escolar només podran presentar una obra a la categoria que els correspon segons l'any del seu naixement. L'Acadèmia Mariana agraeix als centres escolars la difusió que facin del Certamen i el fet que motivin llurs alumnes per la seva participació i els orientin en la realització dels treballs i com presentar-los. Tret que alguns alumnes es presentin de manera individual, es demana als centres escolars que facin la selecció de

les obres que realment cal presentar al Certamen. En l'entrega dels premis es farà esment dels centres on estudien els guardonats.

16.- Els treballs presentats en qualsevol de les seccions literàries del Certamen podran estar escrits indistintament en català o castellà, hauran de ser originals i no haver estat publicats anteriorment. Tant les obres escrites en vers com les escrites en prosa s'hauran de presentar en fulls Din A-4 escrits per una sola plana, amb lletra tipus Times New Roman, de mida 12 i amb un interlineat d'1'5 línies. L'extensió dels treballs queda a determinar per l'autor, aconsellant-se que els poètics no excedeixin el centenar de versos per la *Flor natural*, ni 75 en els altres poemes, i els treballs d'aprofundiment en prosa estiguin entre els 10 i els 30 fulls. En la secció escolar s'estableix que l'extensió dels treballs serà d'1 foli per la categoria d'Educació Primària, de 2 per l'E.S.O. i de 3 pels nascuts els anys 1999 y 2000. Si l'extensió és superior a una plana, es presentarà també, en full apart, una síntesi explicativa del treball d'una pàgina d'extensió com a màxim.

17.- S'estableix una secció del Certamen amb un únic premi, per tal de premiar obres audiovisuals realitzades amb noves tecnologies:

17.a.- *Treball audiovisual en format digital*, adreçat a mostrar *L'abast de les aparicions de Fàtima en el món d'avui*. **Premi de l'Excm. Ajuntament de Tàrrrega**, dotat amb 500 €, al millor treball que concorri en aquesta secció.

17.b.- La durada del treball audiovisual serà d'un màxim de cinc minuts i es presentarà en format CD o DVD de dades, amb un arxiu Quicktime (.mov) o MPEG. La resolució haurà de ser de 1280 x 720 o superior.

17.c.- El Jurat centrarà la seva valoració en la capacitat divulgadora, la creativitat i l'interès del vídeo al tractar el tema. L'excel·lència tècnica serà un aspecte a tenir en compte, encara que no el fonamental.

17.d.- En la presentació del treball haurà de visualitzar-se el text següent: *Certamen Marià convocat per la Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfica Mariana de Lleida en honor a la Mare de Déu de Fàtima i a la Mare de Déu de l'Acadèmia. 1 d'octubre de 2017*. Tot seguit apareixerà el títol de l'obra i el lema amb el que es presenta. En cap cas no podrà aparèixer

referència alguna a l'autor o equip que l'hagi realitzat. En un sobre a part s'escriurà el lema i en el seu interior les dades identificatives de l'autoria tal com es descriu en la base número 2 d'aquesta convocatòria.

- 17.e.- Els treballs audiovisuals presentats hauran de ser originals i no haver estat publicats anteriorment. L'idioma que hagin d'utilitzar, en el seu cas, podrà ser indistintament el català o el castellà.
- 17.f.- L'autor o el representant legal del projecte es compromet, així mateix, a que les imatges i les músiques també siguin originals o, en el seu cas, a disposar del permís necessari per utilitzar-les, el qual haurà d'adjuntar si així ho requereix l'organització del certamen. Els participants, doncs, assumeixen que l'obra entregada és de la seva total autoria i que els seus drets d'explotació no han estat cedits o promesos a tercers en exclusiva, i es comprometen a no presentar obres sobre les quals no tinguin drets d'explotació degudament acreditats. Per aquest motiu, els participants assumeixen tota responsabilitat davant qualsevol tipus d'acció i/o reclamació, administrativa o judicial, que s'arribés a formular contra l'Acadèmia Mariana per qualsevol persona física o jurídica que es considerés amb dret sobre l'obra de la que els participants assumeixen ser legítims titulars.
- 17.g.- El treball es presentarà a la Secretaria de l'Acadèmia Mariana de la manera que està descrit a les bases 2 i 3 d'aquesta convocatòria.
- 17.h.- El Secretari de l'Acadèmia es ficarà en contacte amb l'autor del treball guardonat per tal que pugui fer una segona edició en la que inclourà, a més a més de l'epígraf senyalat en la base anterior, el seu nom com a autor i els crèdits corresponents que ell consideri que s'han d'incorporar, remetent aquest arxiu a l'Acadèmia abans del dia 26 de setembre de 2017 per tal de poder-ho projectar durant el certamen. Aquesta segona edició l'entregarà en un arxiu en format Quicktime (.mov) o MPEG, reproduït en tres discos amb format DVD. L'obra quedarà com a propietat de l'Acadèmia segons consta a la base número 7 de la convocatòria.
- 17.i.- El treball guardonat rebrà el corresponent diploma acreditatiu.

Que Maria, excels exponent de la bondat, la sensibilitat, la delicadesa, l'espiritualitat i la bellesa, inspiri els participants en aquest Certamen que es convoca en el seu honor.

Moment del 150è Certamen Marià celebrat al paranimf de l'Acadèmia l'ú d'octubre de 2017.

● Programa de l'acte de lliurament de guardons del Certamen Marià

Tot i que el certamen s'inicia amb la convocatòria del mateix i comprèn el període en el que els autors preparen les seves obres i les lliuren a la Secretaria de l'Acadèmia Mariana, el de deliberació del Jurat i el d'entrega de guardons, aquesta darrera fase és la que tothom reconeix pròpiament com a certamen, la qual, enguany, va començar a les sis de la tarda. L'acte va estar presidit per les següents personalitats:

- **Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Solsona**, Mons. Xavier Novell i Gomà
- **Sr. Dir. Acadèmic de l'Acadèmia Mariana**, Joan Viñas i Salas
- **Il·lm. Sr. Alcalde de Lleida**; representat pel Sr Joan Gómez López (regidor)
- **Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Lleida**, Mons. Salvador Giménez Valls

Als que va acompanyar el representant de CaixaBank ("La Caixa"), Cal senyalar que donada la situació de tensió social i l'esclat de violència que es va produir aquell dia, especialment pel matí, van haver d'excusar la seva presència l'Alcaldessa de

Tàrrega, el representant del Departament de Cultura de la Generalitat, el de la Diputació, i els de les entitats que han col·laborat amb l'Acadèmia en l'organització del certamen: Llibreria Caselles, Grup Romero Polo i Centre Comercial Albert Soler. A continuació es presenta el programa amb el que es va desenvolupar aquest acte en la seva 150^{ena} edició, corresponent a l'any 2017, el qual es va celebrar al paranimf de l'Acadèmia Mariana. Van presentar l'acte la Montserrat Cauapé i l'Albert Font

CERTAMEN MARIÀ EN HONOR A LA MARE DE DÉU DE FÀTIMA

Patrona del Santuari Diocesà de Tàrrega
2 d'octubre de 2017

18:00 h Salutació i inici del Certamen

- ⊗ Entrada de les autoritats i les Pubilles d'Honor de Lleida
- ⊗ Actuació del mantenidor: Lluís Foix Carnicé

- ⊗ Presentació del Jurat i lectura de l'acta
- ⊗ Entrega de guardons als autors de les obres premiades
- ⊗ Lliurament de la Flor natural i ofrena a la Verge Maria

- ⊗ Salutació de l'Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Solsona,
- ⊗ Salutació la Il·lma. Sra. Alcaldessa de Tàrrega
- ⊗ Salutació del Director de l'Acadèmia Mariana
- ⊗ Salutació de l'Il·lm. Sr. Alcalde de Lleida
- ⊗ Salutació de l'Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Lleida

- ⊗ Lectura de la *Flor natural* i les altres obres premiades
- ⊗ Ofrena literària a la Mare de Déu
- ⊗ Projectió de l'audiovisual premiat
- ⊗ Concert ofert per l'Agrupació Coral Oberta de Ponent

● Paraules del Mantenedor del Certamen

Maria, emigrant i refugiada tal com ara passa.

Lluís Foix i Carnicé⁷

Sr. Director de l'Acadèmia Mariana, Sr. Tinent d'Alcalde de Lleida, benvolguts bisbes, gent que heu vingut de Tàrrrega, senyores i senyors.

M'afegeixo a la nota que s'ha llegit al començament, fins a tal punt que ha estat per a mi un punt de dificultat per baixar aquí perquè la meva feina està ara en un altre lloc, però em sento molt a gust aquí després d'haver preparat aquestes paraules que us diré amb una certa cura.

Voldria, abans de res, agrair el fet que l'Acadèmia Mariana de Lleida m'hagi convidat a ser el mantenedor del

⁷ Nasqué a Rocafort de Vallbona, Vall del Corb, (Urgell) l'any 1943. És llicenciat en Periodisme i en Dret. Ha estat director de La Vanguardia, director adjunt i subdirector en diverses etapes des de 1982. També ha dirigit durant 7 anys La Vanguardia Digital.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima. Aquest acte marià organitzat per la Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida arriba a la seva 150 edició, un segle i mig de trobades poètiques per honorar la Mare de Déu. “En un país en el que les coses no duren gaire, deia Josep Pla, és un esdeveniment que hi hagi institucions que perdurin més de cinquanta anys”.

Enguany és el centenari de les aparicions a tres infants que pasturaven els ramats a la Cova de Iria, un lloc perdut de la geografia portuguesa durant les convulsions i desgràcies de la Gran Guerra. Fàtima quedaria marcada en el mapa de l'espiritualitat mariana arreu del món com a conseqüència de les aparicions a tres infants ignorants i procedents de famílies pobres.

Vull agrair també l'oportunitat de ser el mantenidor d'un acte per honorar a la verge del Rosari de Fàtima que es venera al convent de les Carmelites de Tàrrrega des de l'any 1956.

Un dels records borrosos que guardo de la meua infantesa és la vinguda de la verge peregrina de Fàtima al meu poble de Rocafort de Vallbona. Ara he sabut que era l'any 1949 quan la imatge visitava tots els pobles d'Espanya amb la presència de les autoritats religioses i polítiques del moment. La imatge de la Mare de Déu fou realitzada amb els suggeriments

Lluís Foix ha estat corresponsal a Londres durant vuit anys i a Washington durant dos anys. Ha cobert varies guerres, eleccions, cimeres i conflictes arreu del món enviant cròniques i anàlisis des de 85 països.

És especialista en política internacional i columnista de temes d'actualitat. Actualment escriu a *La Vanguardia*, a *ElPuntAvui* i al *Mundo Deportivo*. Tot el que publica, tant en paper com on-line, es recollit en el seu bloc *foixblog.com*. Ha publicat un llibre de vivències d'infantesa, “*La Marinada sempre arriba*” (2013). Premi Quim Regàs de Periodisme 2014. Premi Josep Pla de literatura 2016 amb “*Aquella porta giratòria*”, memòries de la seva primera etapa a *La Vanguardia*. Participa en varies tertúlies radiofòniques i televisives. És actiu en les xarxes socials.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

de la germana Lucía, l'única dels tres vidents de Fàtima que tingué una vida llarga, de 98 anys, i que des dels seus convents carmelites es va relacionar epistolament amb papes, cardenals, bisbes i moltes persones a les qui els hi explicà les seves vivències d'aquell any 1917. El 13 de maig de 1947 es va produir la coronació solemne de la Verge de Fàtima. El món estava en estat de xoc com a conseqüència de la segona guerra mundial que havia repetit les tragèdies de la Gran Guerra.

La presidència del certamen en un moment de la intervenció de Lluís Foix

En acabar el conflicte, l'any 1945, un rector d'una parròquia del Berlín vençut i destrossat, proposà que una imatge de la mare de Déu de Fàtima recorregués totes les capitals amb seu episcopal d'Europa fins arribar a la frontera amb Rússia. La idea va quallar i la imatge peregrina de Fàtima començà un recorregut per tots els pobles i ciutats d'Europa.

Durant tot l'any 1949 una imatge de la Verge del Rosari de Fàtima va estar peregrinant per tots els pobles i ciutats de la península. A la diòcesis de Solsona hi havia com a bisbe Vicente Enrique y Tarancón, el més jove de totes les diòcesis espanyoles i que va escriure l'any 1950 una pastoral social «El pan nuestro de cada dia» que era una crítica oberta als abusos del estraperlo que

enriquia sense escrúpols a uns quants espavilats abusant de la misèria de molts pagesos de les terres de la Segarra i l'Urgell.

El bisbe Tarancón va visitar Fàtima i encarregà una imatge de la Verge peregrina al mateix escultor que havia fet la de Cova de Iria, la qual va passar per totes les parròquies de la diòcesi començant per Sidamon com a lloc més occidental del bisbat en una manifestació itinerant de devoció mariana. En acabar el pelegrinatge, el bisbe Tarancón va suggerir a les carmelites de Tàrrega que la capella del nou monestir que s'estava erigint l'any 1953 fos convertida en Santuari Diocesà dedicat a Nostra Senyora de Fàtima, acollint en ell la imatge que havia visitat totes les parròquies. No sé si es una llegenda o un fet cert, però s'explica que el propi bisbe Tarancón va anar personalment a Portugal i portà la verge de Fàtima de Tàrrega embalada en una gran caixa a bord de l'avió que feu el recorregut entre Lisboa i Barcelona.

Un cop acceptada l'oferta per les monges que residien a Tàrrega el bisbe va escriure una carta pastoral comunicant el projecte d'erigir el santuari en el que la imatge Peregrina seria col·locada a la fornícula del presbiteri de l'altar major l'onze de novembre de 1956, una cerimònia que seria presidida pel bisbe Tarancón que entrà a Solsona com el bisbe més jove d'Espanya, tenia 38 anys, i romandria a la mateixa seu durant divuit anys abans d'esdevenir una figura central de l'Església espanyola durant l'època de la transició.

Em permetran que dediqui un record a Mn. Joan Carreres i Puig, rector d'Anglesola i capellà durant molts anys del Monestir de l'Amor Diví de Tàrrega, traspasat el 17 de març d'enguany. Les carmelites van perdre la persona que les coneixia i servia amb una puntualitat extraordinària i amb una dedicació constant. Havia nascut a Ivorra, en plena Segarra, i tenia una tendència natural per donar a conèixer el misteri del Sant Dubte

d'Ivorra. Ens ha abandonat en el centenari de les aparicions de Fàtima després de molts anys com a mossèn per les terres secaneres de la Segarra i part de l'Urgell. Estic segur que avui seria feliç en aquest acte davant d'una imatge a la que en tantes ocasions s'hi va adreçar filialment.

L'aparició de Fàtima i els missatges que reberen els tres joves pastors es projectaren en la convulsa i atribolada història del segle XX en el que les guerres causaren més de cent milions de morts. I no foren guerres de religió sinó confrontacions brutals en les que ideologies apartades de Déu es volien imposar al món en nom d'una raça superior o implantant l'existència d'un home nou que ha resultat ser tan vell com sempre.

Com molts missatges sobrenaturals, els que la Mare de Déu transmet als tres infants de Fàtima té un punt de misteri i una relació directa entre Déu i la fe. La Mare de Déu insistia cada cop que s'apareixia als tres infants en el valor de l'oració i de la penitència tot demanant que es pregués per la pau i per la conversió dels pecadors.

Fàtima convida a resar el Rosari i a confiar en la Mare de Déu com a intercessora per combatre el mal que sempre ha estat present en la història de la Humanitat. El caràcter peregrí de la Verge de Fàtima ha fet que la seva figura hagi arribat a totes les parts del món. Moltes de les imatges que han donat tantes voltes per la terra en el passat segle han sortit de Fàtima i encara avui, cada mes, parteixen del santuari portuguès tretze imatges de la Verge Peregrina que recorren el món i que enguany es fa ressò d'un esdeveniment centenari que des de Fàtima ha arribat arreu del món.

En l'arxiu del Santuari portuguès hi consten més de deu mil manifestacions dedicades a la Verge de Fàtima a tot el món. Van des de santuaris, parròquies, esglésies, escoles, universitats

a institucions privades. Unes mostres poden donar una certa idea de com s'ha expandit la devoció a la Mare de Déu de Fàtima en aquests últims segle: Se'n pot trobar una imatge al cim de l'Everest, un santuari a Sydney, Austràlia, una peregrinació anual en la frontera entre Corea del Nord i del Sud que culmina en una missa que l'any passat fou concorreguda per més de cent mil persones. A Nampula, Moçambic, va ser consagrada l'agost de 1956 la primera catedral del món dedicada a la Verge de Fàtima, a Kènia fou col·locada, l'any 1966, una imatge al cim del Kilimanjaro i l'any 1983 el Papa Joan Pau II beneí una petita imatge que fou transportada pel navegador italià Ambrosio Fogar fins al Pol Nord.

Es podria dir que des de la seva aparició a Cova de Iria fa cent anys, la Verge de Fàtima no ha estat mai quieta, ha rebut la veneració devota de milions de persones d'arreu del món i segueix recurrent petites i grans ciutats de forma permanent. Del 13 de setembre al 9 de novembre farà un nou recorregut per les diòcesis de Terrassa, Sant Feliu de Llobregat, Solsona, Barcelona, Vic, Tarragona, Barcelona i Tortosa.

El Papa Pau VI beneí la imatge i la declarà Pelegrina a Fàtima el 13 de maig de 1967. Des d'aquella data han estat moltes les gràcies i conversions de la Mare De Déu. Com vostès sabran el 13 de maig de 1981 el Papa Joan Pau II fou víctima d'un atemptat a la Plaça Sant Pere de Roma. La seva vida penjà d'un fil durant unes hores. La bala que traspassà el seu cos aquella tarda, va acabar finalment incrustada a la corona de la Verge de Fàtima. El Papa relacionà l'haver superat aquell atac de terror amb la mare de Déu de Fàtima.

Deia el Papa emèrit, Benet XVI, que una de les contribucions més notables del cristianisme a la història ha estat la bellesa que ha aportat a la cultura universal. El Papa Ratzinger

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

feia una referència a un dels cants més bonics de les escriptures i que es resumeix en el Magníficat on Maria diu que

*«la meua ànima magnifica el Senyor,
i el meu esperit exulta en Déu, salvador meu,
perquè ha mirat la petitesa de la seva serventa.
Des d'ara totes les generacions em diran benaurada,
perquè ha obrat en mi meravelles el totpoderós,
i sant és el seu nom,
i la seva bondat s'estèn de generació en generació
a tots els que el temen.
Ha obrat amb braç potent,
ha dispersat els de cor presumptuos;
ha derrocat del soli als poderosos
i ha exaltat als humils;
ha sadollat de béns els pobres
i els rics, els ha acomiadat sense res»*

És un himne d'una bellesa poètica i espiritual sublim. La Mare de Déu és la dona més famosa o més coneguda del món. Des de la seva petitesa expressada joiosament a la seva cosina Isabel, segons ens recorda Sant Lluç, en sortí una grandiositat que ha travessat tots els segles, totes les cultures i tots els esdeveniments històrics.

La seva docilitat al que li demanava Déu tindria un preu molt elevat que es consumaria al peu de la Creu, després d'un llarg pelegrinatge en el que assistiria molt de prop a les hores d'alegria, com les noses de Canà, o als moments més dramàtics del Calvari.

Voldria fer dues referències de la Verge Pelegrina de Fàtima amb fets que pertorben la vida de centenars de milers de persones que busquen horitzons de dignitat abandonant la seva casa, la seva terra i la seva seguretat. Em refereixo al drama dels

refugiats arreu el món i a les guerres que maten absurdament per raons ideològiques, racistes, religioses o d'odi entre societats.

Maria fou una refugiada en el sentit més categòric de la paraula. El viatge des de Natzaret a Betlem és un trasllat obligat per raons polítiques quan estava a punt d'infantar Jesús. L'infant nasqué a la ciutat de David, en una cova a les afores de Betlem, en un ambient envoltat de pobresa i solitud. Aquella precarietat durà molt poc i una nit ha d'abandonar aquella senzilla estança, per fugir de pressa i corrent a terres llunyanes, a Egipte, perquè el rei Herodes ha ordenat decapitar a tots els infants de Betlem i el seu entorn. Maria, Josep i l'infant marxen per salvar la vida amb la mateixa incertesa que milions de persones arreu del món abandonen casa seva, per trobar la tranquil·litat i la pau que no tenien a Judea.

Aquest viatge forçat per les circumstàncies polítiques del moment no és gaire diferent del que cada dia han de prendre tantes persones per fugir de la guerra, la misèria, por i la persecució. Davant l'allau de persones que cerquen desesperades nous indrets per viure amb dignitat ens trobem avui amb un rebuig molt estès a molts països europeus per acollir-los. No hi ha generositat per acollir al diferent i donar-li una oportunitat. El Papa Francesc ha recordat la vida de refugiada de Maria comparant-la amb la situació en la que es troben centenars de milers de persones que arriben a Europa i cada cop més es troben amb fil ferros, murs i fronteres que els impedeixen trobar un lloc de pau i repòs. Lampedusa, Ceuta i Melilla, les fronteres d'Hongria i Polònia, el canal de la Mànega que separa Europa de Gran Bretanya són alguns dels obstacles que els fugitius de guerres i misèria es troben en una Europa que cada cop té més ingredients de xenofòbia i de falta de respecte a l'altre.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

El filòsof Habermas ha dit que un dels reptes del segle XXI serà el respecte amb el que serem capaços de tractar a l'altre i al diferent, al que no pensa, creu o viu com nosaltres. Creixen els partits i les corrents d'opinió amb una forta càrrega xenòfoba que està instal·lada en molts governs europeus i que s'organitza en partits que tenen un suport electoral molt considerable. El populisme xenòfob del món anglosaxó, especialment de Gran Bretanya y els Estats Units, marquen tendències que arriben a molts indrets del món.

La Verge Pelegrina de Fàtima ens indica que res del que passa és nou i que fa vint segles la mare de Déu ja va viure en un món en el que la pau estava amenaçada i en el que els que feien nosa o eren un perill eren expulsats o bé obligats a abandonar les seves terres per anar a construir un nou àmbit de convivència amb persones que no coneixien. El que va demanar als pastors de Cova de Iria segueix vigent en uns temps plens d'incerteses arreu del món com comprovem cada dia amb les primeres notícies del dia. La Verge de Fàtima, però, ens convida a establir contacte amb ella, a resar i a confiar en la providència divina a través del seu fill Jesús. La vida continua i el sol surt cada dia. Després d'una generació una altra en ve. El món no s'atura i la bondat és més poderosa que la maldat, encara que a vegades no ho sembli.

Lluís Foix en un altre moment de la seva intervenció.

● Veredictes del Jurat del Certamen Marià de l'any 2017

Tot seguit es publica l'Acta del veredictes del Jurat, amb la relació dels seus components i els autors premiats en les diferents seccions i categories.

Cal dir que a més a més dels premis i els diplomes corresponents que estableixen les bases i que surten recollits a l'Acta del veredictes, l'Acadèmia Mariana va obsequiar tots els guardonats amb una imatge de la Mare de Déu de l'Acadèmia, la Verge Blanca.

Guardonats, membres del Jurat i autoritats.

Pontificia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida

**Acta del veredict
del Jurat del Certamen Marià
(literari i audiovisual),
convocat per l'Acadèmia Mariana de Lleida
en honor a la Mare de Déu de Fàtima,
patrona del Santuari Diocesà de Tàrraga**

Per tal de realitzar les funcions de Secretària del Jurat del Certamen, actuant amb veu però sense vot, la Junta de l'Acadèmia Mariana de Lleida ha designat a Blanca Roca Bitria, membre de l'esmentada Junta, la qual dóna fe de que reunit el Jurat del Certamen Marià (literari i audiovisual) que organitza la Pontificia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana de Lleida, presidit per Moisès Selfa Sastre i format per M^a del Carmen de Andrés Delgado, Salvador Escudé Baró, Teresa Maria Figuerola Curcó, Jordi Pérez Ansotegui, Mn. Luis Sallán Abizanda, Teresa Farré Calzada, Dolors Queralt Mateu i Marta Serrano Zapata, una vegada realitzada la lectura de les obres presentades al certamen, amb les corresponents deliberacions, i finalitzat el procés de selecció de les millors, decideix atorgar en la secció dedicada a participants en edat escolar els següents guardons:

- Categoria escolar d'estudis post obligatoris (alumnes nascuts durant els anys 1999 i 2000). Tres premis concedits pels Serveis Territorials del **Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya**, als tres millors treball de reflexió i aprofundiment sobre el tema *La pregària, els cristians i la pau al món*, dotats amb 100, 150 i 300 € de material escolar, respectivament, i diploma, a

Àgia Tost i García, de La Pobla de Cérvoles (Lleida), que estudia a l'Institut Josep Vallverdú de les Borges Blanques, pel seu treball *Sempre hi ha esperança*. Se li atorga el segon premi.

Eva Szlifierz Criado, de Lleida, que estudia al Col·legi Mater Salvatoris, pel seu treball *Tres petits ocells*. Se li atorga el primer premi.

El Jurat declara desert el tercer premi d'aquesta categoria.

- Categoria escolar corresponent a l'Educació Secundària Obligatòria, ESO, (alumnes nascuts durant els anys 2001, 2002, 2003 i 2004). Tres premis concedits per **CaixaBank (“La Caixa”)**, als tres millors treballs que parlin de: *El que vaig sentir quan vaig anar a Fàtima*, dotats amb 75, 100 i 200 € de material escolar, respectivament, i diploma, a:

María Garralda Sancena, de Pamplona, que estudia al Col·legi Santa Teresa de Jesús, pel seu treball *Gracias*. Se li atorga el tercer premi.

Emma Tost García, de La Pobla de Cérvoles (Lleida), que estudia al Col·legi Mare de Déu de Montserrat de les Borges Blanques, pel seu treball *El somriure de la Mare de Déu de Fàtima*. Se li atorga el segon premi.

Paula Taboada Carretero, de Lleida, que estudia al Col·legi Mater Salvatoris, pel seu treball *Un lugar milagroso*. Se li atorga el primer premi.

- Categoria escolar corresponent a 4t, 5è i 6è de l'Educació Primària (alumnes nascuts durant els anys 2005, 2006 i 2007). Tres premis concedits pel **Grup d'Empreses Romero Polo**, als tres millors treballs que parlin de *El que van sentir els tres pastors de Fàtima*, dotats amb 75, 100 i 200 € de material escolar, respectivament, i diploma, a

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Pere Cabús Carrera, de Lleida que estudia al Col·legi Claver de Raïmat, pel seu treball *Les nenes de Síria*. Se li atorga el tercer premi.

Javier Ferrer Mariné, de Monzón (Huesca), que estudia al Col·legi Claver de Raïmat, pel seu treball *Fàtima*. Se li atorga el segon premi.

Enoc Pociello Castillo, de Lleida, que estudia al Col·legi Episcopal Mare de Déu de l'Acadèmia, pel seu treball *Una sorpresa inesperada*. Se li atorga el primer premi.

El Jurat declara desert el **Premi de l'Excm. Ajuntament de Tàrraga**, 500 € i diploma, al millor treball audiovisual en format digital, adreçat a mostrar *L'abast de les aparicions de Fàtima en el món d'avui*.

En la secció adreçada als autors que presenten treballs d'investigació i aprofundiment, s'atorguen els següents premis:

Premi de l'Excm. i Rev. Sr. Bisbe de Solsona: 500 € i diploma, al millor treball d'estudi i aprofundiment en prosa sobre *la influència de la peregrinació itinerant de la imatge de la Mare de Déu de Fàtima per les parròquies del Bisbat de Solsona, o sobre la influència de la presència del Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima a Tàrraga i comarca*. Concedit a **Francesc Balcells i Llobera**, de El Palau de Anglesola (Lleida), per la seva obra *Benaurat pelegrinatge*.

Premi de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. En aquest premi concedit per l'I.E.I. al millor treball de reflexió i aprofundiment en prosa, adreçat a l'estudi de qualsevol aspecte mariològic, considerant especialment *Maria, refugi de la humanitat i camí que condueix a Déu*, el Jurat, tot estimant la qualitat de l'obra, ha cregut just atorgar una Menció d'Honor

al treball: *Fàtima, ahir, avui i sempre*, l'autor del qual és **Jaume Vall Borda**, d'Anglesola.

Premi de l'Institut d'Estudis Ilerdencs: 500 € i diploma, al millor treball de reflexió i aprofundiment en prosa, adreçat a l'estudi de qualsevol aspecte mariològic, considerant especialment *Maria, refugi de la humanitat i camí que condueix a Déu*. Concedit a **Mònica Vallverdú i Conde**, de Bellvís (Lleida), per la seva obra *La Verge Maria: allò que la Bíblia no explica*.

Finalment, en la secció adreçada als autors que presenten les seves obres en vers, s'atorguen els següents premis:

Premi de l'Il·lma. Sra. Alcaldessa de Tàrrega: 500 € i diploma, al millor treball poètic en vers adreçat a expressar la vivència interior que hom pugui experimentar de la Mare de Déu de l'Acadèmia. Concedit a **Ferran Grau Medà**, de Lleida, per la seva obra *Verge Blanca de l'Acadèmia*.

Premi de l'Il·lm. Sr. Alcalde de Lleida: 500 € i diploma, al millor treball poètic en vers, adreçats a expressar l'espiritualitat, la transcendència i la religiositat que inspira la Mare de Déu de Fàtima, tot partint dels sentiments i la vivència interior de l'autor vers ella. Concedit a **Marta Finazzi Martínez**, de Girona, per la seva obra *Flor de Fàtima*.

Premi de l'Excm. i Rev. Sr. Bisbe de Lleida: Flor natural, 1000 € i diploma, al millor treball dedicat a mostrar l'experiència profunda d'amor vers la Mare de Déu (el sentiment, l'estima, la devoció o la vivència íntima de relació amb ella), considerant especialment *Maria refugiada a Egipte i la seva relació amb els refugiats i emigrants d'avui*. Concedit a **William Tejeda Enríquez**, de nacionalitat cubana, resident a Homestead, Florida, USA, per la seva obra *María, madre peregrina*.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Decisions preses pel Jurat del Certamen Marià, a Lleida, el tretze de setembre de dos mil disset.

La Secretària del Jurat del Certamen

B. Uca

A stylized handwritten signature in blue ink, consisting of a large, sweeping loop followed by a horizontal line.

Vist-i-plau
Moisés Selfa Sastre
President del Jurat del Certamen

Grup de peregrins de Tàrrrega al claustre de l'Acadèmia Mariana, els quals acompanyaren la Mare de Déu de Fàtima amb motiu del Certamen Marià de l'any 2017, en el qual va ser homenajada.

● Recull de les obres premiades al Certamen Marià de l'any 2017

Pel que fa a les obres presentades al certamen, s'ha mantingut la quantitat de treballs rebuts, i la qualitat, en opinió dels membres del Jurat que han repetit l'experiència, ha estat similar. Des de la secretaria de l'Acadèmia s'ha copsat que els enviaments de les obres que han arribat per correu, segons el mata-segells, procedien de A Coruña, Albacete, Barcelona, Ciudad Real, Córdoba, Florida (USA), Girona, Jaen, Madrid, Mèxic, Navarra, Sevilla, Tarragona, Zaragoza i Lleida (a les que s'afegeixen les que s'han entregat en mà a la secretaria de l'Acadèmia). Les que es consideren que arriben de Lleida suposen el 75% de les obres presentades, amb un augment de 6'6 punts més que a l'edició anterior,

El tractament de les obres rebudes és l'habitual en certàmens d'aquest tipus. Una vegada que arriben a l'Acadèmia queden sota la custòdia de la Secretària de l'entitat que, exhaurit el termini de presentació, les entrega al Jurat una vegada que aquest s'ha constituït, reservant-se les pliques on figuren les

dades identificatives dels autors. Quan el Jurat ha determinat quines obres han de ser guardonades, partint del lema que figura en elles, s'obre la plica corresponent i es coneix qui ha estat l'autor. La resta d'obres i de pliques sense obrir es destrueixen passat el termini per tal que els autors que ho desitgin puguin recuperar-les.

Tot seguit es reproduïxen totes les obres guardonades. Cal dir, però, que l'abundor de treballs presentats va fer encomiable la feina del Jurat, la dedicació del qual, durant gairebé dos mesos, els ha portat a poder decidir quines havien de ser-ho. El Jurat va decidir declarar deserts el tercer premi de la categoria d'estudis secundaris post-obligatoris i el premi de l'Excm. Ajuntament de Tàrrrega al millor treball audiovisual en format digital, com a conseqüència de considerar que la temàtica tractada no corresponia a l'enunciat del premi o que la qualitat de les obres lliurades als mateixos no era l'adequada pel nivell i les expectatives del certamen.

Al declamar o llegir les obres premiades, els autors van estar acompanyats al piano per la professora Emma Palau Domingo⁹.

⁹ **Emma Palau Domingo** (Lleida 1986). És diplomada en Magisteri Musical per la Universitat de Lleida i Experta Universitària en educació emocional. Inicià els seus estudis musicals (llenguatge i piano) a l'edat de cinc anys a la ciutat de Barcelona i es traslladà a Lleida on cursà estudis musicals fins grau mitjà.

És membre d'un grup de Pop-rock espanyol anomenat Milima que produeix les seves pròpies cançons i actua per sales de tot Catalunya. Actualment treballa com a mestra de música a les escoles públiques de Catalunya i també imparteix classes (de piano i llenguatge) en escoles privades de Lleida.

Àgia Tost i García, de La Pobla de Cérvoles (Lleida), que estudia a l'Institut Josep Vallverdú de les Borges Blanques, pel seu treball *Sempre hi ha esperança*. Se li atorga el segon premi de la categoria escolar d'estudis post obligatoris (alumnes nascuts durant els anys 1999 i 2000), concedit pels **Serveis Territorials del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya** a Lleida, als tres millors treballs de reflexió i aprofundiment sobre el tema *La pregària, els cristians i la pau al món*.

Sempre hi ha esperança

Les gotes dringaven damunt el pati, i per la finestra, llargues llàgrimes serpentejaven amb rapidesa. Vaig mirar més enllà, cercant un cel per més fosc i ennuvolat que pogués ser. Hi havia un ambient desolador, reflex de la tristor que habitava al meu ésser. Malauradament, em vaig limitar a contemplar els alts i irregulars edificis del meu entorn. Trenca-closques formats per banderoles de roba estesa als balcons i patis, reflex de pisos que acollien més gent del que haurien de fer. Em vaig eixugar una llàgrima que havia nascut d'una manera espontània, sense ni notar-se, i que havia lliscat suaument per la meva galta. De sobte, un abatiment inesperat em va anar envaint. Era una sensació de buidor, d'una incomprensió que vorejava la desesperació. Ja no era aquell sentiment tant conegut de pèrdua, al qual gairebé m'havia avesat, sinó una ràbia que anava fent-se mestressa del meu cos.

Tots els plans que havia fet durant setmanes; presentar-li les poques amigues que havia fet des de la meva arribada, ensenyar-li el barri, ajudar-lo a parlar la nova llengua del país... M'havia fet sentir segura des de ben petita, quan la mare treballava de matinada i ell m'acompanyava a l'escola. Era el meu referent, la figura a seguir, el meu germà. Quan els guerrillers de l'anomenat Estat Islàmic ocuparen el petit poble de

Síria on vivíem, em va jurar que si tenia fe en Déu no em passaria pas res. Però la guerra avançava, i ens vam acabar separant. Em van convèncer que l'única manera de salvar la pell era immigrar amb la mare a Europa, aquella terra segura i ideal que ens semblava el paradís. I em va jurar que vindria, quan hagués aconseguit els diners pel viatge tot repetint-me que si tenia prou confiança en Déu tot sortiria bé. No va ser fàcil. Després d'un viatge extenuant, vam aconseguir arribar a la costa de la "terra promesa". Ens vam instal·lar a casa la germana de la meva mare, amb els seus sis fills i dos néts. Vaig passar-me els primers dies plorant, odiant la crua realitat d'aquell somni daurat que s'havia trencat en mil bocins. Les paraules del meu germà eren la única esperança, el far que guiava el meu vaixell i permetia que no anés a la deriva.

"Hi ha notícies" em va dir un dia la mare amb un somriure a la cara, "el pare i el teu germà han aconseguit escapar del poble, no trigaran a reunir-se amb nosaltres"

Aquella nit vaig començar a fer plans, amb il·lusió, i poc a poc les parets del meu barri no eren tant grises, ni els erms eren tant desolats, ni la gent tant desagradable. Aviat hi seríem tots, plegats ens en sortiríem.

La construcció d'aquest somni va ser breu. Un mes després, quan les meves pregàries diàries tenien un cert regust d'angoixa i incertesa ens van comunicar que la patera del meu germà havia naufragat. Ningú s'havia pogut salvar i les onades van engolir-se onze cossos amb els seus somnis i les seves esperances. Del pare que havia seguit una altra via de moment no en sabíem res.

Em vaig passar el dia repetint-me un cop i un altre que no podia ser, que era impossible que Déu fos tant injust i incomprendible. Les parets m'angoixaven i un crit de desesperació va néixer a la meva gola.

Finalment, vaig acabar sortint del pis, on la tristesa era palpable a cada glopada d'aire que respirava. Vaig deixar que les gotes d'aigua em mullessin el cap i un cop vaig tenir els cabells

xops que em llisquessin per la meua cara i que empapessin cada raconet del meu cos. Era una al·legoria ja que ho comparava amb el sentiment de soledat que es va anar apoderant de mi. Caminava sense rumb, com si la llumeta de l'esperança se m'estigués apagant. Però cada vegada sentia una veu dins meu s'anava va fent més nítida i que em preguntava per què era ell el qui havia acabat ofegat i no qualsevol dels altres que havíem aconseguit arribar a un lloc segur, on no ens calia patir per si ens despertàvem amb espetecs de metralladora que s'acostaven.

Sentia com el sentiment de tristesa es convertia amb incomprensió i ràbia envers el meu entorn. Les meves passes atzaroses em van conduir cap al centre de la ciutat, on la pluja no aturava un ambient de certa gresca i alegria, conseqüència d'un divendres d'abril. No podia ser, no podia ser, no podia ser....em repetia mentre veia com grupets de joves conversaven queixosament de la pluja o potser d'alguna prova escolar o fins i tot, un nou amor platònic com si fos l'únic problema de les seves vides. La vida simplement no era prou justa amb mi.

Vaig adonar-me que acabava de plantar-me davant una església que s'alçava majestuosament. Sempre entrava sense ni plantejar-m'ho ja que la meua família era de tradició cristiana des de sempre. Al meu poble jo sempre m'havia sentit respectada pels meus veïns amb qui no compartia les mateixes creences religioses, però l'arribada dels guerrillers va suposar un greu perill per la nostra família que havia significat aquell exili tràgic. Però ara, des de què m'havien comunicat la mort del meu germà, m'havia nascut un sentiment de ràbia envers un Déu a qui havia orat cada dia de la meua vida. La pluja s'intensificava, com el meu sentiment d'incomprensió i vaig acabar entrant, cercant un recer físic i espiritual.

Tot just a l'entrar, em vaig creuar amb una senyora que em va mirar als ulls com si pogués llegir la meua ànima trasbalsada i em va dir que l'acompanyés. Em va guiar a la sagristia on em va oferir roba eixuta i es va disposar a escoltar la meua història d'una manera pacient. Al principi només podia

expressar petites vivències inconnexes; però poc a poc, gràcies a la confiança que ella m'inspirava i la pau que tots els porus de la seva pell transpiraven li vaig narrar la meua història. No em va interrompre ni una sola vegada, simplement va afegir quan vaig acabar: "T'entenc. Jo tampoc he tingut una vida fàcil, ni ningú la té per molt que t'ho sembli, tots tenim els nostres problemes" Em va explicar tot el que havia patit i on era ara, treballant en un grup d'oració que es trobava cada setmana en aquella mateixa església.

"Com puc pregar a un Déu que no m'escolta?" li vaig qüestionar resumint d'aquesta manera tot el meu sentiment d'incomprensió.

"No sabem com Déu ens escolta ni que és realment el millor per a tothom. La vida pot semblar injusta i incomprensible des del nostre punt de vista, no entenem la voluntat de Déu. Però t'asseguro que podem saber que és el que podem fer nosaltres per ajudar, per aportar el nostre granet de sorra. Vine, uneix-te al nostre grup d'oració."

Alguna cosa interior es va commoure i les barreres de ràbia que la mort del meu germà havien construït van quedar destruïdes amb la mirada franca de la dona i les seves paraules.

"Però per qui he de resar? El meu germà ja està mort" vaig preguntar-li

"Comencem resant per el que més necessitis; per la seva ànima, per al teu pare, el qual potser podràs tornar a veure, la teua família, per tu... Però el món no és sols nosaltres mateixos, el formem molts milions de persones i és la nostra obligació resar per la convivència, pau i harmonia"

"L'altre queda a les seves mans, oi?" vaig afegir.

Eva Szlifierz Criado, de Lleida, que estudia al Col·legi Mater Salvatoris, pel seu treball *Tres petits ocells*. Se li atorga el primer premi de la categoria escolar d'estudis post obligatoris (alumnes nascuts durant els anys 1999 i 2000), concedit pels **Serveis Territorials del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya** a Lleida, als tres millors treballs de reflexió i aprofundiment sobre el tema *La pregària, els cristians i la pau al món*.

Tres petits ocells

Com si em trepitgés els talons, com si estigués just darrere meu, com si copegés la meva memòria, com si hagués passat ahir mateix... El seu record em va venir del no-res, inesperadament, mentre observava com de costum a aquesta hora del capvespre, el tímid riu que semblava que no s'atrevia a compartir una gota d'aigua.

Em vaig imaginar allà mateix, en la mateixa roca en què estava assegut, però als cinc tendres anys d'edat. Havia caigut i m'havia ferit el colze, i en veure que després de plorar durant una estona ningú acudia a socórrer-me, em vaig asseure a la roca. La despietada Àfrica no perdona a ningú, ni tan sols als nens que, exhausts, defalleixen per transportar galledes plenes d'aigua d'un extrem a l'altre del poblat. Què havia de fer, tornar i arriscar-me a l'enuig de la meva mare per malgastar maldestrament el preuat líquid? Així que vaig decidir tancar els ulls i tranquil·litzar-me en la càlida pedra. Va ser llavors, a l'obrir-los, quan la vaig veure.

Caminava cap aquí ferma, segura, com si d'un cop anés a resoldre tots els problemes que hi havia al món. En aquell moment, vaig sentir com la tristesa es convertia en alleujament en la seva presència. Era això possible? Em vaig sentir tan bé que no vaig dubtar ni un segon a córrer cap als seus braços. La dona,

més alta del que semblava en un principi, no va dubtar ni un segon a consolar-me.

Va acompanyar-me al poblat, i va explicar a la meua mare i a la meua germana què havia passat. En haver una altra persona present, no van atrevir-se a renyar-me com ho haguessin fet de costum. La dona va anar-se'n llavors de casa nostra i no vaig tornar a veure-la fins al vespre. Va seure a sopar amb nosaltres, i es va col·locar entre els ancians que en aquell temps formaven el comitè presidencial. Fins a aquest moment no m'havia fixat en ella. Tenia la cabellera com les fulles de la gespa a la primavera, llisa i llarga, onejant al compàs del vent. El seu cos, més robust que el de la majoria allà present, donava fe que provenia d'un altre lloc, un altre lloc on l'escassetat d'aliments no és un problema quotidià. Però el tret que més destacava d'ella era, sens dubte, la claror de la seva pell, que contrastava fortament amb el color verd dels seus ulls. Mai abans havia vist uns ulls tan estranys.

Es va posar a ploure, així que ens vam protegir sota del sostre recentment construït per a continuar sopant.

Allà, els ancians li van explicar els problemes que teníem amb el temporal: les construccions no es sostenien, i no hi havia mitjans per a elaborar més material. Li van indicar mitjançant un mapa on se situava l'edifici escolar en construcció, i van informar-la de com era de complicat construir-lo amb les rudimentàries eines de què disposàvem. Ella, amb un somriure d'orella a orella, es va oferir a fabricar el que va anomenar un "ascensor".

A partir d'aquí, la Sara, que així es deia, va ser com una mare per a mi i la meua germana. Ens va ensenyar a llegir, a escriure, a calcular operacions matemàtiques bàsiques, i el més important de tot, una cosa que he après a perfeccionar amb els anys: a resar. Cada nit, la Sara s'agenollava al seu matalàs, tancava els ulls, ajuntava les mans, i pronunciava unes paraules en la seva llengua. Una nit, per curiositat, la meua germana i jo li vam preguntar que què feia. El seu somriure va emergir per

milionèsima vegada sols en aquell dia, va agafar la ràdio i va apujar el volum de la cançó que llavors sonava. "Three Little Birds", va dir. "Aquesta cançó m'encanta", va prosseguir, "Quan em vaig allistar com a voluntària per a aquesta missió de la nostra organització, em van advertir del perillós que és el vostre país, de les guerres i altres. Sabeu? Quan passo un mal moment, Bob Marley em recorda que *no m'he de preocupar*. Llavors reso, i tot passa. Voleu provar-ho?". Llavors, ens va agafar de les mans i va pronunciar unes paraules que mai oblidaré, i que repeteixo cada nit quan me'n vaig a dormir.

L'ascensor es va fabricar en poques hores al dia següent, i la construcció del col·legi progressava a una velocitat vertiginosa des de l'arribada de la Sara. A poc a poc, em vaig anar oblidant del passat, del que solíem patir allà al poblat. L'esperança que la Sara i el seu Déu van portar tan generosament a les nostres vides estava present en les cares de tots els habitants.

Però un dia, un succés em va recordar qui era jo, d'on provenia i em va transportar de cop i volta a la crua realitat. Una bomba va esclatar a la part oest del col·legi, la part en construcció i, per tant, la part on es trobaven els jornalers i els voluntaris, que comprenia una xifra d'aproximadament la meitat del poblat. La part en què es trobava la Sara.

El dolor va cobrar vida de nou al poble, i la mort, enduent-se la Sara, la meva germana i molts dels meus amics, em va marcar el cor d'una manera inimaginable.

Des de llavors reso cada dia, i recordo, amb l'esperança d'un futur millor, com aquesta dona de pell clara i ulls verds ens agafava de la mà a la meva germana i a mi, i ens cantava aquesta dolça i pura cançó. "No us preocupeu", deia; "Som tres petits ocellets en aquest món. Res ens pot passar si hi roman l'esperança".

L'Eva Szlifierz Criado recollint el seu guardó.

Seients del guardonats al Certamen.

María Garralda Sancena, de Pamplona, que estudia al Col·legi Santa Teresa de Jesús, pel seu treball *Gracias*. Se li atorga el tercer premi de la categoria escolar corresponent a l'Educació Secundària Obligatòria, ESO (alumnes nascuts durant els anys 2001, 2002, 2003 i 2004), concedit per **CaixaBank** (*"La Caixa"*), als tres millors treballs que parlin de: *El que vaig sentir quan vaig anar a Fàtima*.

Gracias

¿Cómo decirlo? Yo era demasiado simple y normal como para describíroslo. Vayamos a decir que era la típica adolescente que estaba cebada al móvil, pasaba de Dios y de todo lo que podía darme. Solo me importaba ser aceptada por los demás y disfrutar de la vida. Sobre todo disfrutar. Pero, ahora me doy cuenta de que la vida no puede ser sino vacía sin Dios, sin nuestro Padre. Bueno, creo que es mejor si voy más lenta y os explicó lo que me pasó.

Tendría unos quince años. Empezábamos, en ese curso, la catequesis de confirmación. ¿Os soy sincera? Solo iba porque iban mis amigas pero, a mí, realmente, me importaba muy poco lo que decía nuestra catequista. Solía aprovechar esa hora semanal para pensar la ropa que me iba a poner el día que quedara con mis amigas o cuál sería mi próxima publicación en mis redes sociales.

María Garralda Sancena

Un día, Ana, mi catequista, nos propuso un viaje organizado por la parroquia. Se trataba de una visita a Fátima, el pueblo en el cual la Virgen se apareció a los tres pastorcillos: Lucía, Francisco y Jacinta. Todas mis amigas

tenían ya planes para esas fechas, así que dijeron que no. Algo en mí se rompió, no sé cómo explicarlo; era como si estuviera perdiendo una gran oportunidad en mi vida.

Ya cerca del día de salida, Ana nos dijo que quedaban un par de plazas libres.

¿Os animáis alguno? -preguntó-.

Algo en mi interior me hizo saltar como un resorte. Grité con todo mi corazón que yo quería ir y todas mis amigas me miraron como si no fuera yo. Pero sí, era yo, una versión mejorada de mi vieja forma de ser.

El fin de semana siguiente, me vi encerrada en un autobús maloliente y viejo a mis ojos. Sola: sin nadie con quien sentarme, sin nadie con quien hablar... Yo sola contra el monstruo del amor que amenazaba con entrar en mi cuerpo.

Todos eran mayores que yo, pero pronto hice nuevas amistades y tuve un aumento de seguidores en todas mis redes. Ellos sentían que debían protegerme y enseñarme todo sobre el amor, es decir, sobre Dios. Yo, como no, me resistía y me sentía molesta con todo el mundo. Con todos quiero decir todos, incluida conmigo misma. No entendía por qué me sentía así. Por qué no aceptaba el regalo que me iban dando día tras día mis compañeros de autobús. En ese momento no comprendía, pero es que Dios es algo tan grande, tan maravilloso, que no se puede aceptar así sin más. No puedes, de la noche a la mañana, creer y adorar a Dios. Es algo que lleva tiempo. Es fuerte y es extraño darte cuenta de que hay Alguien, tan poderoso, que ha podido crearte, no solo a ti, sino a todo el universo. Cada planta, cada animal...

Al llegar a Fátima sentí miedo. Miedo a lo desconocido, miedo a haber estado equivocada toda mi vida... Pero, llegar allí hizo que de verdad me sintiera querida. Entonces me di cuenta de todo lo que me había dado, me acerqué lo máximo posible a la figura de los pastorcillos y comencé a rezar.

Noté una mano sobre mi hombro y, a continuación, escuché la voz de Ana:

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

-Marta, debemos ir al hotel ya.

Se alejó y pude despedirme de Dios, mi Padre. Cuando abrí los ojos todo estaba oscuro, llevaba horas rezando. Lo mismo me pasa con mis amigas, se me pasa el tiempo volando cuando hablo con ellas. La diferencia es que Dios, además de ser mi Amigo, es mi Padre, y también el de todos vosotros.

Doy gracias a la Virgen, sobre todo a la de Fátima, por haber puesto frente a mí esta oportunidad de acercarme a Dios y le pido que haga por vosotros lo mismo que hizo por mí. Gracias.

Emma Tost García en el moment de recollir el premi.

Emma Tost García, de La Pobla de Cérvoles (Lleida), que estudia al Col·legi Mare de Déu de Montserrat de les Borges Blanques, pel seu treball *El somriure de la Mare de Déu de Fàtima*. Se li atorga el segon premi. de la categoria escolar corresponent a l'Educació Secundària Obligatoria, ESO (alumnes nascuts durant els anys 2001, 2002, 2003 i 2004), concedit per **CaixaBank ("La Caixa")**, als tres millors treballs que parlin de: *El que vaig sentir quan vaig anar a Fàtima*.

El somriure de la Mare de Déu de Fàtima

A l'església les veus engrescades dels amics ressonaven per tota la nau. En aquelles hores el temple era ben buit i només es sentien les veus dels tres amics. La Carlota, una noia rossa molt animada, que intentava convèncer la Irene, que era més reflexiva. En Marc intentava endebades que baixessin la veu perquè feien bastant rebombori. Havien començat la conversa en veu baixeta, gairebé xiuxiuejant, però mica en mica es varen anar engrescant.

En Marc era el qui havia proposat anar aquell estiu al Santuari de Fàtima, la seva àvia que havia mort feia un mes sempre deia que havia tingut aparicions de la mare de Déu, i que l'havia ajudat moltíssim. Al principi, el noi no se la va creure, "coses de l'àvia", pensava, però quan va mirar una estampa que tenia a la tauleta de nit va pensar "i si és veritat? "per quins set sous l'àvia m'havia de mentir?"

Havia convençut la Carlota i semblava que la idea l'entusiasmava de manera que només faltava que la Irene s'animés.

Un cop de porta els va sorprendre i com s'hi haguessin fet alguna malifeta tots van callar de cop.

El mossèn va aparèixer somrient per la porta de la sagristia. Era un home vellet, amb els cabells blancs i una expressió acollidora.

- Què m'heu d'explicar alguna cosa nois? -el mossèn els coneixia des de que eren nens i sempre que tenien algun problema li demanaven consell.

- Hola mossèn, estem fen plans per aquest estiu. De fet gairebé ho tenim decidit: volem anar al santuari de Fàtima. Només ens falta acabar de convèncer la Irene. Ens doneu un cop de mà?

La cara del mossèn es va endolcir i va tornar a somriure.

--Nois això està molt bé, però si us plau aneu a discutir a fora.

- Sí, sí i tant -responen tots ensems.

A la sortida quan en Marc aguantava la porta perquè sortissin les seves amigues, la Irene va mirar de cua d'ull el rostre de la Mare de Déu de Fàtima ,que presidia un altar lateral, i per un instant li va semblar que li somreia. Es va quedar un moment parada mirant aquella cara acollidora que semblava que d'un moment a l'altre tornaria a somriure.

Al sortir no van caler gaires arguments ni explicacions per convèncer-la. Aquells segons de fitar la Verge van ser suficients Els seus amics no ho entenien, de cop i volta ella que abans hi trobava pegues, ara era la que més ganes demostrava d'anar-hi.

Les següents setmanes van ser dedicades a demanar permís als pares, reservar un alberg, discutir quants dies hi estarien etc. Per tots ells aquell viatge, no solament no significava un viatge de turisme, era alguna cosa més que no calia dir, però que tots sentien.

Al cap d'un mes i mig els tres amics pujaven a un autobús que els portaria cap al santuari.

El viatge va ser llarg i una mica pesat però l'ambient era encoratjador i això era el que contava. Havien trobat plaça en un autocar d'una romeria, què si bé no era de la seva parròquia, els havien acollit com si fossin fills, perquè val a dir que tothom era gent gran.

Quan van arribar es van anar a instal·lar a l'alberg. Tot seguit van anar a visitar el recinte que el van trobar monumental. En Marc li van fallar les cames i a la Irene una llàgrima li lliscava galta avall, mentre que les mans de la Carlota tremolaven com fulles al vent. La plaça immensa els va impressionar, la façana de l'església era d'un blanc captivador, quan van entrar a dintre el temple va ser per tots tres un moment molt punyent. Encara que hi hagués molta gent els va semblar que la Mare de Déu els mirava només a ells talment els hi volgués transmetre alguna cosa. No hi havien paraules per descriure aquell sentiment de joia profunda, com si per un moment tot l'univers els abraçés deixant-los embadalits amb un regust dolç dintre el cor.

Aquell vespre de tornada a l'alberg caminaven en silenci, agafats de les mans, veien el món d'una altra manera.

A l'alberg, la Irene i la Carlota van compartir habitació amb una noia andalusa molt simpàtica. Van parlar una mica i a dormir. A mitjanit, quan tothom ja descansava, la Irene va sentir els passos lleugers d'algú que sortia i al cap de poc uns sanglots ofegats. Encara que estava esgotada no es va rendir i va sortir sigil·losament darrera aquella persona.

Se la va trobar arrupida al petit porxo, era la seva companya de llitera. Es va asseure al seu costat. La noia se la va mirar i va dir:

- Torna a dormir, vull estar sola!

La Irene, més que ningú, sabia que estava enfonsada, i parlar en aquestes situacions sempre és bo per desfogar-te.

- Pots explicar-m'ho -si vols- en cas contrari et puc fer companyia o marxar.

- Em tracteu com si fos una nena, tots... n'estic farta!... Perdona ,es que els meus pares s'han separat i la meva germana ha... no saben on és i jo aquí sola i ningú em diu res.

- Per què no tornes?

- A on? La meva mare és de viatge i el meu pare és amb la seva novia i jo m'haig de quedar aquí una setmana més... odio aquest lloc!! (això va dir, assenyalant-lo).

- L'entorn, no en té la culpa, tots venim aquí per trobar per uns dies la pau que necessitem. Per què no estàs bé aquí?

- Jo no sóc creient. Per què la gent creu imaginacions falses?

- Deixen de ser falses quant hi creus.

- Ah si? Doncs, per què hi haig de creure? No ho vull fer!
Em sents?

- Mira, tots tenim els nostres propis problemes. A mi des de petita em van fer "bullyng". Quan vaig atrevir-me a explicar-ho als meus pares, no em van fer cas i van dir-me que el que volia era cridar l'atenció. Odiava els meus pares i el lloc on vivia. Vaig estar a punt de tirar-ho tot per la borda. Però saps? en un moment que no podia més, va i de cop hi volta trobo gent que no li fa res ser amiga meva, encara que tothom digui que sóc "friki". En aquell moment em vaig adonar que algú m'havia ajudat que mai estàs sol, que encara que no t'ho sembli sempre hi ha Déu per ajudar-nos. I, encara que no hi creguis ell t'ho dóna tot per ajudar-te, per això he vingut aquí per donar-li les gràcies, mitjançant la seva mare, que també és la mare de tots i totes.

La Irene la va mirar i la va abraçar, en aquell moment no importava que no es coneiguéssin, havien compartit intimitats i s'havien desfogat. No calien paraules, ja hi havien hagut prou fets... Els ulls de la noia la van fitar agraïts.

L'endemà durant la celebració eucarística en el gran temple, sota la imatge de la Mare de Déu de Fàtima, i en mig de la gentada, quan els fidels arrengrarats es disposaven a anar a rebre la comunió, la Irene va descobrir com devotament aquella noia andalusa rebia amb llàgrimes als ulls la sagrada forma, va ser un instant intens, a ella també li va relliscar una llàgrima, va mirar a la Mare de Déu amb agraïment i va copsar de la imatge un somriure que per sempre més li quedarà enregistrat al cor.

Paula Taboada Carretero, de Lleida, que estudia al Col·legi Mater Salvatoris, pel seu treball *Un lugar milagroso*. Se li atorga el primer premi de la categoria escolar corresponent a l'Educació Secundària Obligatòria, ESO (alumnes nascuts durant els anys 2001, 2002, 2003 i 2004), concedit per **CaixaBank** ("*La Caixa*"), als tres millors treballs que parlin de: *El que vaig sentir quan vaig anar a Fàtima*.

Un lugar milagroso

14 de octubre de 2014.

Querido diario, estoy muy nerviosa porque nos vamos unos días a Portugal con mis amigos. El problema es que ellos creen en Dios, la Virgen y esas cosas y quieren ir a visitar Fátima, porque les han hablado muy bien de ella y se dice por ahí que se sienten emociones. Como tú ya sabes soy un poco distinta ya que tengo otra manera de pensar y por eso me tienen como la rebelde del grupo. Pero dejando lo de visitar Fátima a un lado, espero que lo demás sea divertido.

15 de octubre de 2014.

Querido diario, ya estoy en Portugal. Primero hemos ido al hotel a instalarnos y acto seguido hemos ido a comer porque todos estábamos muertos de hambre. Luego hemos ido a dar una vuelta para ver lo que se nos venía por delante y creeme: esto promete. Finalmente hemos ido al hotel porque estábamos cansadísimos, sobre todo yo que duermo con Marta y solo hace que hablarme y agobiarme con la visita a Fátima.

16 de octubre de 2014.

Querido diario, todo ha estado tranquilo. Sólo levantarnos hemos desayunado (que por cierto todo estaba delicioso) y después nos hemos arreglado para salir en condiciones y que la gente no se asustara al vernos. El resto del día hemos estado

andando y haciendo turismo, y aunque estoy muy cansada he de admitir que ha valido la pena el esfuerzo.

17 de octubre de 2014.

Querido diario, me he levantado pronto porque ha llegado el día de ir a visitar Fátima. Como no sabía dónde me metían mis amigos, he buscado una foto por Internet y la verdad es que me he sorprendido porque me imaginaba una montaña y una Virgen, pero para mi sorpresa es un sitio muy grande y bonito.

Paula Taboada recollint el primer premi.

Es de noche pero no me podía dormir sin escribirte lo que me ha sucedido en Fátima. Nada más llegar he sentido tranquilidad y paz y te lo aseguro, en esos momentos, era imposible ya que estaba todo lleno de turistas. Después de comer hemos entrado en la iglesia donde se encuentra la Virgen, y allí es donde me ha sucedido algo extraño, pero a la vez agradable y perfecto: estábamos todos a nuestro aire y yo me sentía un poco como un pez fuera del agua, hasta que me puse delante de la Virgen y a mi mente me vino la imagen de los tres pastorcillos a los que se les apareció. Por un momento sentí como si yo fuera uno de los pastorcillos y entablé una conversación con la Virgen, donde ella me resolvía todas mis dudas sobre mi vida y la religión. En ese momento mi corazón se inundó de paz, alegría y bondad. Y gracias a esta experiencia he podido comprobar que los milagros existen.

Pere Cabús Carrera, de Lleida que estudia al Col·legi Claver de Raïmat, pel seu treball *Les nenes de Síria*. Se li atorga el tercer premi de la categoria escolar corresponent a 4t, 5è i 6è de l'Educació Primària (alumnes nascuts durant els anys 2005, 2006 i 2007), concedits pel **Grup d'Empreses Romero Polo**, als tres millors treballs que parlin de *El que van sentir els tres pastorets de Fàtima*.

Les nenes de Síria

Al Juny del 2017, una família siriana amb dues filles de 8 i 11 anys fugia de la guerra en el seu país.

Acabaven d'arribar a Europa amb el vaixell que els va recollir de la petita balsa on eren abans. Un cop allà van caminar durant dos dies fins que arribaren a un poblet, es van allotjar en la casa d'una família que tenien un fill de 7 anys, ells els van donar menjar, habitatge... Això va encendre una petita llum d'esperança als cors de la família refugiada, fins i tot per a les nenes que començaven a estar traumatitzades. Elles es van fer amigues del nen.

Un dia passejant pel poble, se'ls va aparèixer una llum a uns metres lluny, ells varen anar a veure. Hi havia una dona que brillava, no sabien perquè, però els calmava molt el fet de veure-la. Ella es va dirigir als nens i els hi digué: "No tingueu por, sinó fe. En breu tornareu a casa", després va dir: "Transmeteu aquest missatge d'esperança per arreu, repartiu aquesta tranquil·litat i pregueu, pregueu per a tenir fe i superar el moments difícils que esteu passant".

Els nens feliços van fer cas a la dona i ràpidament li digueren a tot el poble. Al cap d'un mes, tothom resava una pregària per a tenir la esperança de que algun dia tornarien a casa. Aquests nens van omplir de fe a la gent d'allà perquè sabien que algun dia tornarien a casa.

Pere Cabús (a dalt) i Javier Ferrer (a baix) recollint llurs premis.

Javier Ferrer Mariné, de Monzón (Huesca), que estudia al Col·legi Claver de Raïmat, pel seu treball *Fàtima*. Se li atorga el segon premi de la categoria escolar corresponent a 4t, 5è i 6è de l'Educació Primària (alumnes nascuts durant els anys 2005, 2006 i 2007), concedits pel **Grup d'Empreses Romero Polo**, als tres millors treballs que parlin de *El que van sentir els tres pastorets de Fàtima*.

Fàtima

Era 13 de mayo, como todos los días, Jacinta, Lucia y yo estábamos en el pozo, pero esa vez era diferente, noté algo diferente en el ambiente pero para bien. Era mucho más tranquilo y con más paz. Pasaron las horas, ya era casi de noche pero no podía irme. No podía escapar de esa tranquilidad, de esa paz.

Lucía, de repente, dio un salto y dijo que había oído una voz entre la maleza. Al principio daba miedo, pero no podía ser nada malo. Nos acercamos todos y vimos una mujer muy bien vestida encima de un árbol. Yo pensaba que era un sueño e intenté ponerme a volar. Pero no podía, era real. Esa señora nos empezó a hablar, yo estaba muy asustado, en cambio, Jacinta, la más pequeña, se acercó. Poco a poco me iba tranquilizando, Jacinta ya estaba delante suyo. Yo, al ver que no hacía nada, también me acerqué. Nos explicaba cosas muy raras, como si hablara del futuro. Yo, de la mayoría no me enteré porque estaba pensando quién podía ser esa señora que había aparecido encima de un árbol. Explicaba muchas cosas de diferentes temas, primero de las guerras, luego de la economía, y por último de un secreto. Esto no se lo podíamos contar a nadie. El secreto era: Vengo de parte de Dios, yo no soy un ángel, y lo que de verdad he de deciros es que el mundo cambiará, habrán guerras, la gente se matará por el petróleo, pero nunca tenéis que dejar de creer,

cuando menos lo penséis, cuando todo parezca oscuro, yo apareceré.

De repente, desapareció. Nosotros sin decir ni una sola palabra nos fuimos. Al llegar al pueblo, no sabía qué hacer, si contarle todo o no decir nada. Al final decidí contarle pero sólo a mi madre y a mi padre. Ellos me creyeron y lo fueron hablando por todo el pueblo. Yo tenía miedo, estaba asustado. La gente era muy religiosa, y, ¿por qué iban a pensar que se me había aparecido a mí antes que a ellos? A la mañana siguiente vinieron unos hombres vestidos de negro, me pegaron y me llevaron con ellos. Me metieron en un coche, o algo por el estilo. Después me llevaron a la ciudad, donde me juntaron en una celda delante de Jacinta y Lucía. Tenía miedo, mucho miedo. No sé cómo describir esa sensación que te recorre el cuerpo, es un escalofrío, pero esa vez para mal. Ese mismo día, la Madre de Dios se nos volvió a aparecer. Nos dijo lo mismo que la otra vez: *“No dejéis de creer en mí, cuando menos os lo esperéis, yo llegaré”*. Salimos ilesos de la cárcel, bueno, con marcas de bofetadas en los muslos pero no nos dejaban quejarnos.

Desde ese momento, todas las noches rezo un padrenuestro, sabiendo que Ella estaría allí cuando lo necesitamos.

Enoc Pociello
Castillo
rebut el
guardó com a
primer
classificat de
la categoria
d'E.S.O.

Enoc Pociello Castillo, de Lleida, que estudia al Col·legi Episcopal Mare de Déu de l'Acadèmia, pel seu treball *Una sorpresa inesperada*. Se li atorga el primer premi de la categoria escolar corresponent a 4t, 5è i 6è de l'Educació Primària (alumnes nascuts durant els anys 2005, 2006 i 2007), concedits pel **Grup d'Empreses Romero Polo**, als tres millors treballs que parlin de *El que van sentir els tres pastorets de Fàtima*.

Una sorpresa inesperada

Hola, me llamo Francisco, y soy un niño pastor de siete años, que procede de una familia muy humilde, por lo que me veo obligado a ayudar a mis padres cuidando de nuestras ovejas.

Cada mañana, me levanto muy temprano, desayuno y me preparo para salir con mis ovejas; son muy divertidas y les pongo nombres a todas, cosa que me divierte muchísimo, hago deporte y disfruto de la naturaleza.

Hoy he salido a pasear mi rebaño de ovejas, como siempre, y me ha pasado una cosa muy extraña. Mientras estaba paseando el rebaño, se me ha aparecido una señora con una túnica blanca encima de un matorral, que desprendía una gran luz que iluminaba todo el valle. Me he llevado un buen susto y me he puesto a correr por toda la ladera, como si viniera detrás de mí.

De golpe, he oído su voz, suave y delicada, que me decía, "No te asustes niño, no pasa nada" y he parado de correr, su voz que me ha llegado al corazón, me ha dado una gran tranquilidad, y desde ese momento, nos hemos puesto a hablar, y nos hemos hecho amigos.

Desde entonces me la encuentro cada mes, el mismo día y en el mismo lugar, excepto un mes que estábamos de viaje y me la encontré dos días después, cuando volví a pasear a mis queridas ovejas.

Se ha convertido en una costumbre acudir a nuestra cita mensual, y estoy muy feliz de ello.

La Verge Peregrina del Santuari de Fàtima (Portugal) © Santuari de Fàtima.

Francesc Balcells i Llobera, de El Palau de Anglesola (Lleida), per la seva obra *Benaurat pelegrinatge*. Se li atorga el premi de **l'Excm. i Rev. Sr. Bisbe de Solsona** al millor treball d'estudi i aprofundiment en prosa sobre *la influència de la peregrinació itinerant de la imatge de la Mare de Déu de Fàtima per les parròquies del Bisbat de Solsona, o sobre la influència de la presència del Santuari Diocesà de la Mare de Déu de Fàtima a Tàrraga i comarca*.

Benaurat Pelegrinatge

(Síntesis explicativa del treball guardonat)

El treball s'inicia amb un preliminar que glossa la figura del bisbe Vicent Enrique i Tarancón, veritable artífex del pelegrinatge de la Mare de Déu de Fàtima per tot el territori solsoní, l'any 1949.

Decidit i de caràcter, Tarancón fou un personatge cabdal per al bisbat, en els temps foscos i delicats de la llarga postguerra com ho fou per a tot l'Estat espanyol en un període, no pas menys delicat, com el del pas de la Dictadura a la Transició democràtica. Les paraules de la seva homilia durant la cerimònia de proclamació de l'actual rei emèrit, han quedat gravades per a la Història.

Tot just consagrat bisbe, arriba a Solsona l'any 1946 amb la intenció de connectar de seguida amb el bisbat, i dedicar el seu temps als temes que més el preocupaven: la qüestió social, la problemàtica del racionament en el sector miner i industrial de la zona del Llobregat-Cardener i, naturalment, la qüestió religiosa. Tot just als nou mesos de la seva arribada, veia la llum el Full Parroquial, el tiratge del qual assoliria la insòlita xifra de 22.000 exemplars per una població de 120.000 h. Amb el setmanal comentari evangèlic, Tarancón se serviria del Full per divulgar la seva famosa Carta Pastoral "El Nostre Pa de Cada Dia", en la qual posava de manifest les estretors econòmiques que patien

moltes famílies, sobretot les del nord del bisbat. La denúncia (valenta en aquells temps) donaria els seus fruits. Tanmateix, el preu per al bisbe fou, com ell mateix reconegué, un llarg “exili” de divuit anys a Solsona.

L’abril del 1949 feia 10 anys justos que havia acabat la guerra fratricida i el 13 de maig d’aquell any en faria 32 de la primera de les aparicions de Fàtima. No era pas un aniversari “rodó”, però heus ací que conscient que Roma preparava per al 1950 la proclamació del dogma de l’Assumpció de Maria, Tarancón declararia el 1949 com a Any Assumpcionista, “passejant” triomfalment la imatge de la Mare de Déu de Fàtima d’un cap a l’altre del bisbat. La seva intenció fonamental fou que el pelegrinatge vingués a cicatritzar les nombroses i fondes ferides de la terrible contesa. I en bona part, ho aconseguí. Totes i cadascuna de les parròquies reberen festivament i amb tant

Vicente Enrique y Tarancón, ja arquebisbe d’Oviedo, en la seva visita a Tàrrega l’Any Marià del Cinquantenari de Fàtima.

fervor la imatge mariana que, encara avui, les persones més grans recorden totes les celebracions amb especial joia i afecte. Finalment, la imatge pelegrina de Fàtima es quedaria a Tàrrega, custodiada per la Comunitat del Carmel de l’Amor Diví.

Aquest “Benaurat Pelegrinatge” acaba manllevant les paraules del bellíssim Magníficat: *Totes les generacions em diran benaurada*. I ho fa amb aquests mots:

Entrats de ple en la 2a. Dècada del tercer Mil·lenni, hauríem de posar una renovada confiança en Maria, model de dona, d'esposa i de mare, d'una manera senzilla, natural, tot seguint el fil de l'Esriptura i, així, arribar a entendre i avaluar el seu sublim paper de corredemptora en la Història de la Salvació.

Benaurat Pelegrinatge

Preliminars

Amb només trenta-vuit anys, el 24 de març del 1946 Vicente Enrique i Tarancón era consagrat bisbe a Borriana (Castelló), la seva vila natal. Una cerimònia llarga que acabaria amb un encara més llarg besamans (l'acte de besar l'anell episcopal) per part de les autoritats i fidels assistents, procedents en bona part de Vila-real, Vinaròs, Solsona i Lleida. L'endemà, 25 de març, festa de l'Anunciació del Senyor, el flamant bisbe celebrà la primera missa a l'església parroquial de Vila-real, administrant el sagrament de la confirmació a dos centenars de xiquets i xiquetes. En el decurs del solemne ofici ordenà una vintena de religiosos, preveres, diaques i sotsdiaques dels ordes franciscà, dominic i carmelità. Els tres dies següents, Mons. Tarancón els dedicaria a visitar prop de tres-cents malalts als seus respectius domicilis.

El nomenament d'un bisbe era en aquell temps summament delicat, atès que havia de comptar amb el beneplàcit del Cap de l'Estat, és a dir, el Generalísimo, al qual havien d'arribar-li prèviament els pertinents informes dels candidats a través dels respectius governadors civils o caps provincials del Movimiento. En els seus "Recuerdos de Juventud", Tarancón es pregunta com Franco va poder donar el vistiplau al seu nomenament com a bisbe de Solsona, havent estat titllat de "roig" durant l'exercici del presbiterat a la parròquia de Vinaròs. El cas és que el jove Tarancón arribava a la diòcesi solsonina aquella primavera del quaranta-sis i no en sortiria fins al cap de divuit

anys, quan fou nomenat bisbe d'Oviedo, seu que regí durant cinc anys, del 1964 al 1969. De la diòcesi asturiana passarà a la seu primada de Toledo. Nomenat cardenal pel Papa Pau VI, regirà a partir de l'any 1971 els destins de l'arxidiòcesi de Madrid-Alcalà, des de la qual viurà diversos fets enutjosos i altres de ben dramàtics, relacionats amb la fi del franquisme. Fou rellevant el seu paper en el procés de la Transició i memorable el seu discurs en el solemne acte de proclamació de Joan Carles I, com a Rei d'Espanya.

Francesc Balcells i Llobera en el moment de rebre el seu guardó.

Jove, intel·ligent, inquiet, ben preparat i culte, Tarancón arribarà a Solsona amb ganes de fer coses. Es trobarà, però, amb una diòcesi geogràficament allargada, anava del Pirineu fins a la Plana, demogràficament migrada -amb prou feines si arribava als 120.000 habitants- i de caràcter eminentment rural -cap població no superava les 15.000 ànimes-. Feia tot just set anys que havia acabat una guerra fratricida que havia obert fondes ferides, les quals trigarien anys en cicatritzar.

Solsona era un bisbat relativament jove. L'havia creat l'any 1593 el Papa Climent VIII, a instàncies del rei Felip II d'Espanya, a efectes d'evitar l'entrada de la doctrina calvinista que s'estava escampant arreu d'Europa. Un cop s'hagué esvaït

aquest perill i possiblement per les circumstàncies del seu traçat arbitrari, la reduïda població i les comunicacions difícils, havien de conduir la diòcesi solsonina gairebé al límit de la desaparició. Fou el Papa Pius XI, que mitjançant una butlla de l'any 1933, restabliria de ple dret la diòcesi, amb el nomenament de Valentí Comellas, aleshores administrador apostòlic del bisbat, com a primer bisbe de la recuperada seu solsonina. Tretze anys després, el succeirà el jove Vicente Enrique i Tarancón.

I... heus ací, que els primers objectius que Tarancón es marcarà en arribar a Solsona seran fonamentalment aquest dos: aconseguir una fidedigna informació del territori, tant en l'aspecte humà com en el religiós i la incardinació en el clima i la cultura del país. Resultava ben normal el seu interès pel tema religiós en un bisbe que durant els seus anys de prevere havia treballat amb els seglars d'Acció Catòlica. En aquest sentit, a Solsona intensificaria la tasca de formació dels consiliaris diocesans. Tanmateix, a aquests primers objectius, n'hi afegiria d'immediat un altre de primordial com fou la sortida del Full Diocesà, aleshores anomenat *Hoja Parroquial*, a través del qual divulgaria les seves famoses cartes pastorals, algunes de força crítiques i valentes per l'època, com la de *El Pan Nuestro de Cada Dia*. A més a més, setmanalment hi faria la glossa dominical, dedicada al comentari de l'Evangeli del dia.

El primer Full veié la llum l'1 de gener de 1947 i sortí amb un tiratge de 16.000 exemplars, assolint al cap d'uns pocs mesos la insòlita xifra de 22.000 exemplars repartits entre una població de cent vint mil ànimes. Tot un veritable rècord.

Tarancón connectà de seguida amb Catalunya i amb Solsona. Ja des dels seus temps de seminarista al Seminari de Tortosa, havia travat amistat amb el català Rafel Escuder Pinyol, un defensor de la llengua i cultura del país i un excel·lent poeta, que ja abans de la guerra havia treballat en la Federació de Joves Cristians de Catalunya. Mn. Rafel Escuder esdevingué el més fidel conseller de Mons. Tarancón, no solament durant la seva

llarga etapa solsonina, sinó també durant els cinc anys que passà a Oviedo, és a dir, ben bé mentre la salut li ho permeté.

L'any següent de la sortida del Full, l'infatigable bisbe trauria la primera Carta Pastoral, amb el títol *Orientacions Socials*, en la que posava de manifest els seus anhels i les seves inquietuds en l'aspecte social en general i en el que pertocava al seu bisbat, on moltes de les famílies vivien encara en flagrant precarietat. En ella remarca que el problema rau en les circumstàncies de la -llarga- postguerra, tot ratificant que la majoria de les revolucions han deixat rastres de sang en no pocs pobles.

Els estralls que l'ideari comunista portat als seus extrems havia causat al conjunt de l'Església en començar la Guerra Civil i l'establiment de l'anomenat Teló d'Acer -segons el terme emprat per Wiston Churchill- que delimitava la frontera entre l'Europa occidental i la dels països que, en acabar la Segona Guerra Mundial, havien quedat sota la influència militar, política i econòmica de la Unió Soviètica, incidiren en l'opinió del jove purpurat. És per això que en aquella Carta es manifestava en aquests termes: *El fracàs del comunisme no ha pogut ser més clar i rotund. Va fracassar, primer en els seus procediments de terror i violència i ha fracassat darrerament -segona meitat dels anys quaranta- en la seva doctrina econòmica. Justament ara estem veient tots les terribles conseqüències que deixarà el comunisme, no tan sols en l'aspecte religiós, sinó també en el pensament humà i econòmic. Voldríem que la nostra veu ressonés ben fort en els cors dels nostres germans en el sacerdoci i en els de tots els cristians perquè temem greus perjudicis per a la nostra fe i per al nostre poble si no sabem aprofitar aquesta conjuntura o ens mostrem dèbils en la realització d'aquest programa de justícia social tan nostre i que hem desacreditat tants cops per l'egoisme dels uns i la covardia de tots (...)*

(...) Aquest és un moment decisiu. O vencem del tot el comunisme mitjançant una solució justa i cristiana del problema social, assegurant d'aquesta manera la pau i la fe del nostre poble, o el comunisme ens arrasarà a nosaltres i esdevindrem altre cop víctimes

dels seus odis i dels seus crims... Fins ara, el problema social s'ha plantejat i s'ha volgut solucionar amb un criteri exclusivament materialista. Hi ha hagut excepcions, certament, però si volem guanyar-nos per al Crist aquesta multitud d'obrers que viuen gairebé del tot al marge de l'Església i volem igualment aconseguir que les nostres classes més benestants visquin el catolicisme amb tota la seva integritat, cal que canviem els termes del plantejament del problema....

Sense perdre de vista el delicat moment en que fou escrita, Tarancón, ni que sigui tímidament -tampoc podia fer-ho de cap més altra manera- fa esment de la reacció feixista en aquestes termes: *El feixisme sorgí a la vida pública com a protesta i com una reacció extremada i violenta contra els règims democràtics. En l'ordre econòmic, era clarament una reacció contra les injustícies del règim capitalista (...) Contra la lluita de classes i l'odi a la Religió i a la Pàtria del socialisme, (el feixisme) predicà l'harmonia de les classes socials i l'amor a la Pàtria i, fins i tot, admeté el principi religiós. Tanmateix, pràcticament es desenvolupà en el mateix pla racionalista del socialisme i enfocà i pretengué resoldre la qüestió social en l'àmbit material i materialista que havien intentat solucionar-la el liberalisme i el socialisme...*

Aprofitant l'escaïença del Centenari del naixement del preclar bisbe català Josep Torras i Bages, veritable home de Déu, segons paraules del mateix Tarancón, aquest esmenta en les "Orientacions Socials" la Carta Pastoral del bisbe català "La Pagesia Catalana", en la qual, entre altres termes, hi diu: *Exhortem els amos i propietaris, que no oblidin mai que en la Religió Catòlica i atenenent que aquesta no fa altra cosa que ratificar en això el dictamen de la natura, han d'exercir un caràcter paternal, per tal d'acomplir bé el seu ofici (...) Els amos han de donar el to en l'harmonia general que ha d'imperar entre els homes, duent una vida virtuosa, que ha de ser un model per als seus treballadors (...) Igualment, exhortem els treballadors a ser deferents i considerats envers els amos, atès que la jerarquia i la gradació entre els homes és una necessitat de nostra naturalesa i existeix en tots els ordres de la vida: la Religió, l'Estat, la*

família, l'exèrcit, la pagesia, la indústria i, segons la Sagrada Teologia, fins i tot, en els mateixos àngels de la glòria...

Cal recordar que tant Torras i Bages, a Vic, com després Tarancón, a Solsona, es trobaran amb la problemàtica de les Colònies tèxtils establertes al llarg dels rius Ter, Cardener, Fresser i Llobregat.

Conscient de les estretors econòmiques que passaven moltes famílies de la diòcesi i molt particularment de les dels sectors industrial i miner de la zona nord del bisbat que patien l'especulació fins i tot en el racionament del pa, Tarancón instaria les autoritats provincials i estatals que possessin una ràpida solució al problema. Dolgut per les contínues evasives que rebia com a resposta, fou quan prengué la determinació de publicar la contundent Carta Pastoral "El Pan Nuestro de cada día, dánosle hoy", a través de la qual i amb el seu estil enèrgic i directe, Tarancón posava de manifest la seva indignació davant d'aquelles flagrants injustícies socials. *"No podem callar. Hem de dir prou"*. Així començava la "polèmica" Carta. I continuava: *Arriben a les nostres oïdes els clams de les multituds. Esquincen el nostre cor de Pare les angoixes i les estretors que pateixen els nostres fills i un deure ineludible posa la ploma a les nostres mans...Potser aquestes paraules no obtindran cap ressò. Potser els egoïsmes i la malícia dels homes ofegaran la nostra veu. Tanmateix, volem complir amb el nostre deure, que entenem sacratíssim, i reforçar amb la nostra autoritat i la nostra veu el clam dels nostres fills. Volem fer públic que és un cas de consciència el fet d'atendre les seves demandes i les seves súpliques. Ja no és tan sols un cas de justícia i de caritat cristiana, sinó un cas d'humanitat...*

La Carta fou publicada al Butlletí del bisbat i al Full Diocesà. L'estricta censura de l'època evità que s'estengués en altres mitjans de més difusió. Tanmateix, la carta obtingué un gran ressò. Prova d'això és que el govern prengué cartes en la solució del racionament, malgrat al Bisbe li suposés un "exili" de divuit anys a Solsona. Quan algú l'inquiria pel motiu de la seva

llarga estada a la petita diòcesi catalana, Tarancón li responia: *Mira, xiquet, hi romandré mentre els del Govern no hagin paït el pa.*

La Mare de Déu de Fàtima

L'abril del 1949 feia deu anys justos que havia acabat la Guerra, amb el triomf del bàndol nacional i la derrota dels republicans, anomenats rojos -sinònim de comunistes- pels del bàndol contrari. El 13 de maig d'aquell any s'escauria el 32è. aniversari de la primera aparició de la Bella Senyora als infants Lucia, Francisco i Jacinta, als voltants de la vila portuguesa d'Aljustrel.

Del maig a l'octubre de 1917, la Mare de Déu s'apareixeria als tres xiquets el dia 13 de cada mes. En la primera aparició els parla del sacrifici i de la conversió dels pecadors, i els recomana que es facin pregàries per la pau del món i el final de la guerra (la I Guerra Mundial, que acabaria l'any següent). En la segona aparició els parla del seu Cor -el Cor Immaculat de Maria- , preguntant-los que en recomanin al món la devoció envers aquest Cor preciós. A la tercera -sempre seguint el fil de la visió dels infants- després de contemplar l'escenari de l'infern amb les ànimes condemnades, Maria els demanaria que preguessin per la salvació de Rússia i la consagració d'aquesta nació al seu Cor Immaculat. A la quarta aparició els parla del més enllà, demanant-los altre cop oracions i sacrificis per la conversió dels pecadors. A la cinquena, els avança els prodigis que tindrien lloc a la sisena i última de les aparicions marianes. Un d'aquests prodigis seria el fenomen solar ocorregut la darrera aparició. De sobte, el sol començaria a giravoltar, reflectint tota mena de colors. La gent podia mirar-lo fixament, sense que l'astre rei els encegués la vista.

A la tercera aparició, en una de les recomanacions de la Mare de Déu als infants els deia que es fessin oracions per la salvació de Rússia. Si aquest objectiu s'aconseguia, el món viuria en pau. Justament a les tres setmanes de la darrera de les aparicions marianes a Fàtima, la Revolució dels bolxevics,

liderats per Lenin, vindria a instaurar el comunisme a Rússia. Aquella revolució, coneguda com la Revolució d'Octubre, fou la rèplica d'una primera que havia tingut lloc el febrer d'aquell mateix any, amb l'aixecament del poble famèlic per l'escassetat d'aliments i les polítiques restrictives del tsar. Inspirada en les idees de Karl Marx, és coneguda com la Revolució d'Octubre, per bé que segons el Calendari Gregorià, l'esclat de la revolta coincidia amb el 7 de novembre de 1917. Vuit mesos més tard, el tsar Nicolau II i tota la seva família serien afusellats pels bolxevics.

Malgrat desviar-nos un xic del tema, sí que seria un motiu de profunda reflexió, el fet que la Verge previngués per l'imminent esclat del comunisme i no ho fes -almenys explícitament- del feixisme, no pas menys cruel i fanàtic, que causaria fatídics estralls vint anys més tard. També és cert que, els mots marians, s'han volgut interpretar en el sentit que el comunisme bolxevic vindria a instaurar l'ateisme, negant i fins i tot perseguint, tota ideologia religiosa.

Monsenyor Tarancón no amagarà mai, ans al contrari, la seva devoció envers la Mare de Déu. Aquesta devoció el transportava, segons les seves pròpies paraules, a la infantesa, evocant records inesborrables de la llar familiar, on es venerava la Verge Maria amb molta tendresa i una profundíssima fe que commouria tots els components de la família. Tarancón estava convençut que Maria era la dreuera més directa per arribar al Crist i per l'assegurança d'una autèntica pietat a tots els fidels. I a Solsona es trobarà amb una diòcesi eminentment mariana. El territori solsoní compta, des d'antuvi, amb un reguitzell de santuaris, esglésies i ermites que duen el nom d'alguna advocació mariana.

Sabedor que diverses diòcesis de l'Estat espanyol, havien dut en un pelegrinatge de caire penitencial la imatge de la Mare de Déu de Fàtima, Mons. Tarancón volgué portar-la també a Solsona. Una iniciativa per mitjà de la qual el Bisbe solsoní pretenia d'una banda amorosir les cicatrius veïnals obertes per

una Guerra que tot just feia deu anys que havia acabat i, d'una altra, preparar la proclamació del dogma de l'Assumpció de Maria en cos i ànima al Cel, que el Papa Pius XII havia previst per l'any següent (1950). Amb els ulls posats en aquesta fita, Tarancón proclamà el 1949 com a Any Assumpcionista per tal de celebrar-lo solemnement arreu de la diòcesi, gaudint de la presència de la Verge Pelegrina de Fàtima.

Efectivament, aquesta efemèride no podia tenir una brillantor més gran com la que li donaria el pas de la imatge de Fàtima per totes i cadascuna de les parròquies del Bisbat, que s'esmerçaren per rebre-la amb les millors gales. Allò que en un principi suposava una aventura acabaria esdevenint una clamorosa expressió de devoció popular envers la Mare de Déu.

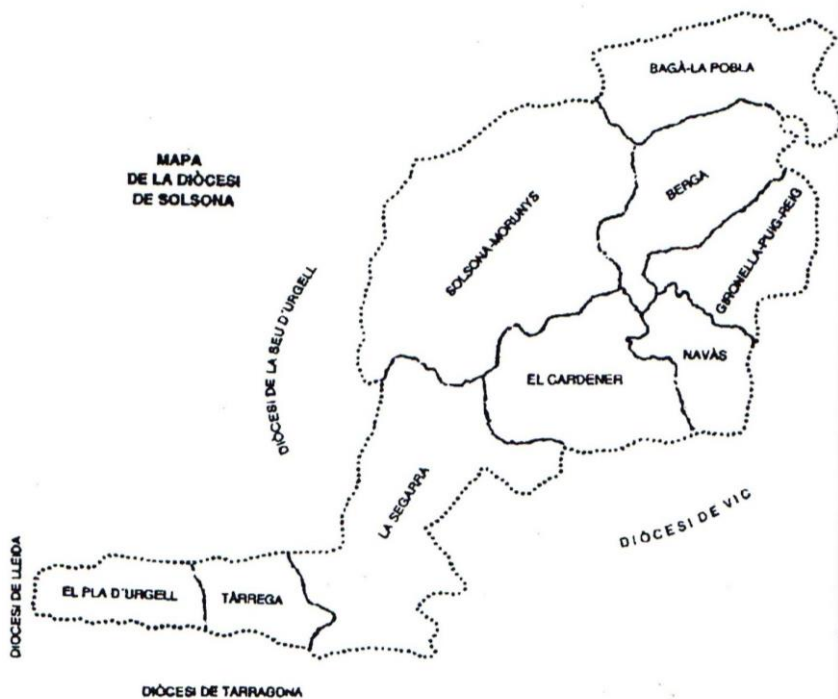
El programa establert per al pelegrinatge revestiria un ordre similar en cada parròquia. La sagrada imatge arribaria cap al capvespre. Hi hauria vetlla durant la nit, celebrant-hi una Hora Santa i resant el Rosari. L'endemà, al matí hi hauria Missa Solemne i, a la tarda, Processó per diversos carrers de la parròquia acollidora, abans de sortir cap a la següent. En el decurs del dia, la imatge mariana visitaria els malalts i impossibilitats a les seves respectives llars.

Vet ací el programa detallat del pas de la imatge de Fàtima, conservat per la parròquia del Palau d'Anglesola:

El 26 d'abril de 1949, la imatge de la Mare de Déu de Fàtima arribava a la vila del Palau d'Anglesola. Autoritats i poble anaren a rebre-la a l'ermita de sant Roc, al camí de Fondarella, ja que arribava provinent d'aquesta població. De l'esmentada ermita, la sagrada imatge i la llarga comitiva es traslladarien en processó cap a l'església parroquial, tot resant el Rosari. L'endemà, dia 27, hi hagué una solemne missa cantada, presidida pel senyor Bisbe i, tot seguit, una lluïda processó pels carrers de la vila, adornats amb garlandes i arcades florals. A la tarda, actuaria davant la imatge l'Orfeó de Bellpuig, i tot seguit, hi hauria l'emotiu acte de comiat de la bella talla mariana, que empenia el camí de Vila-sana. Com a anècdota, la parròquia de

Sant Joan Baptista, del Palau d'Anglesola, pocs anys després d'aquest pelegrinatge dedicaria un altar a la Mare de Déu de Fàtima, bellament decorat amb algunes de les lletanies del Rosari i amb l'última -Reina de la Pau- coronant l'encertada llinda damunt l'arcada. La magnífica talla de la Mare de Déu és obra de l'escultor local Joan Robles i Mateu (1899-1984).

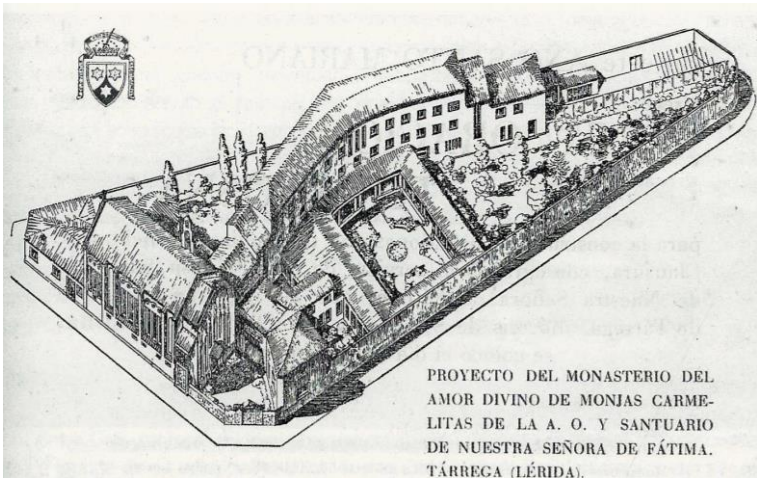
La ruta de la venerada imatge de Fàtima, continuaria parròquia a parròquia, arxiprestat a arxiprestat. Havia començat al sud del bisbat, a Sidamon, la parròquia més ponentina, pertanyent aleshores a l'arxiprestat de Mollerussa (avui, del Pla d'Urgell) i acabaria al Pirineu, a la parròquia de Castellar de n'Hug, comarca del Berguedà.

Mapa de la diòcesi de Solsona. © "Tarancón. El seu pas per Solsona (1946-1964)"

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

I, en acabat, què?, es preguntava la gent. Fidels de tots els indrets del territori diocesà volien que la imatge mariana de Fàtima es quedés a casa seva. Pel bisbat resultava un pèl delicat pronunciar-se per un lloc concret. Mentre s'estaven estudiant diferents propostes, en sorgiria una de nova que vindria com anell al dit. A Tàrrrega s'hi acabava de construir un grup d'habitatges cap al sector ponentí de la ciutat, a un km i mig del centre urbà. I heus ací que, al mateix temps, unes religioses barcelonines, eremites del Mont Carmel, havien manifestat el seu desig de traslladar-se a la capital de l'Urgell. Una coincidència d'objectius que propiciaria la construcció de l'Església/Santuari en honor de la Mare de Déu de Fàtima en el nou barri targarí que, a partir d'ara rebria el nom d'aquesta advocació mariana.

Projecte del Monestir del Amor Diví i del Santuari de Fàtima.

© "La Parròquia i la vida religiosa de Tàrrrega. Segle XX".- Parròquia Santa Maria de l'Alba. Tàrrrega, 2006.

La feliç iniciativa, però, havia de salvar encara un altre i feixuc entrebanc: el finançament de les obres. Tarancón, home resolutiu i de caràcter, a poc de rumiar-s'ho, hi trobaria solució. Amb l'escaïença de les seves Noces d'Argent sacerdotals, que celebraria l'any 1954, i sabedor que la diòcesi pretenia celebrar

l'esdeveniment amb especial solemnitat, demanaria que les aportacions que bonament fessin els fidels per a aquesta celebració, anessin adreçades directament a les obres del nou Santuari targarí. El fet que aquest fos regit per una comunitat de monges de clausura disposada a fer del lloc un fogar d'acolliment per a tots els pelegrins va congratular tothom.

La campanya de recapte de fons donaria els seus fruits. La construcció de l'església-santuari esdevingué, finalment, una felïç realitat i fou presentada als fidels com un record perenne del pelegrinatge de la imatge de la Verge Maria per les terres solsonines i com un homenatge al Bisbe que el féu possible i que ara festejava amb goig les seves Noces de Plata en el sacerdoci.

Especials benefactors del santuari foren també els esposos Frederic Ros i Delfina Campanyà, pares de la germana Teresa Ros Campanyà, una de les tres monges del Monestir de l'Encarnació barceloní que es traslladarien a Tàrraga. Les altres dues foren Maria Lourdes Xirinacs i Concepció Canals. Per cert, que aquesta darrera germana ha celebrat els cent anys de vida el maig del 2017, coincidint amb la festivitat de la Mare de Déu de Fàtima i el Centenari de les aparicions.

Actualment, la Comunitat del Carmel de l'Amor Diví, que té cura del santuari marià de Fàtima de Tàrraga, la formen dotze germanes i n'és priora la germana Maria Lourdes Pi i Tarradas. En una de les parets del locutori s'hi pot veure un pergami amb la fotografia de Mons. Tarancón, mitjançant el qual el prelat demana a la Verge de Fàtima que beneeixi les monges custòdies del santuari targarí.

Els tres lustres que seguiren al pelegrinatge de la imatge de Fàtima per les terres solsonines, pràcticament fins a les acaballes del Concili Vaticà II, les parròquies del bisbat viuriën un esclat de devoció mariana, manifestada en tot un ventall d'actes pietosos com el mateix rés del Rosari, que es feia diàriament a les parròquies, les novenes o els tríduums previs a algunes de les festivitats més solemnes en honor de la Mare de Déu, com la de la Immaculada, la del Roser, la del Carme, la dels

Dolors, etc., les celebracions del mes de Maig, a les parròquies i a les escoles, o els Rosaris de l'Aurora del mes de maig i/o d'octubre pels carrers de les diferents poblacions del bisbat... Avui dia, les viles o els pobles que tenen per patrona principal la figura de la Verge Maria, en serveixen algunes d'aquelles manifestacions pietoses, que compten amb el seguiment de nombrosos fidels. És el cas de la festivitat dels Dolors, a la vila de Bellpuig, la del Patrocini, a Cardona, la del Claustre, a Solsona, la de Queralt, a Berga o la de l'Alba, a Tàrraga.

El Concili Vaticà II (1962-1965) vindria a "ressituar" la figura de Maria, per tal de viure-la a la llum de l'Evangelí. Veure i entendre Maria com la Noia -plena de Gràcia- de Natzaret, Mare del Crist (el Déu encarnat en el seu Si) i Mare, per tant, de l'Església: "Sóc la serventa del meu Senyor; que es compleixin en mi les teves paraules" (Lc 1, 38).

La humil serventa, perenne intercessora en la qual hom pot serenament confiar, com un dia ho farien aquells nuvis en el moment -delicat- d'unes noces festejades amb goig: "Se'ls a acabat el vi..." "Feu tot el que Ell us digui..." (Jo 2, 1-5)... i, des del peu de la Creu, en el moment sublim del lliurament del Fill ("Dona, aquí tens el teu fill... Aquí tens la teva mare", Jo 19, 26-27), Maria, esdevindrà a partir d'ara la Mare de Misericòrdia per tota la Humanitat sofrent, a la que acomboiarà i farà costat des del més xic al més indefens dels seus éssers.

Entrats en de ple en la segona dècada del tercer mil·lenni, en un món canviant a una velocitat de vertigen, que batega entre les postveritats i les pors, entre el dolor de milions de víctimes d'interessades i absurdes guerres, entre vergonyants desigualtats econòmiques i ignominioses corrupcions, s'entreveu, almenys al nostre país, un decandiment en la pràctica religiosa. Tanmateix, molta gent encara es confessa creient.

Llevat d'algunes excepcions com les apuntades, aquella exteriorització del sentiment religiós ha anat minvant progressivament i potser no s'ha trobat o no s'ha encertat la manera de revifar-lo.

Totes les generacions em diran benaurada.

Heus ací les bellíssimes paraules que el Magníficat posa en boca de Maria. Amb renovada confiança en la Mare, caldria anar a la descoberta (o redescoberta) del missatge evangèlic, tot posant èmfasi en la persona de Maria, model de dona, d'esposa i de mare, i fer-ho d'una manera natural, gens encarcerada, per seguir el fil de l'Escriptura i, així, entendre el seu sublim paper de coredemptora en la Història de la Salvació.

Bibliografia

Gran Enciclopèdia Catalana, 1968-1999

Confesiones, Vicente Enrique y Tarancón; Editorial PPC, 1996

Orientaciones Sociales, Mons. Vicente Enrique y Tarancón; Carta Pastoral, 1948, F. Camps-Tàrrrega

Fulls Diocesans bisbat de Solsona, 1949-1951

Nou Testament

Biblia Catalana. Editorial Claret. Barcelona, 1997

Avenç, butlletí del Palau d'Anglesola

Agraïment:

A la Gna. Maria Lourdes Pi i Tarradas, priora del Carmel de l'Amor Diví. Tàrrrega

Jaume Vall Borda, d'Anglesola (Lleida), per la seva obra *Fàtima, ahir, avui i sempre*. Se li atorga una Menció d'Honor al premi de l'**Institut d'Estudis Ilerdencs**, adreçat a l'estudi de qualsevol aspecte mariològic, considerant especialment *Maria, refugi de la humanitat i camí que condueix a Déu*

Fàtima, ahir, avui i sempre
(Síntesis explicativa del treball guardonat)

En aquest relat es recorda la visita que la imatge de la Verge de Fàtima va fer l'any 1949 a la població d'Anglesola amb motiu del seu pelegrinatge vers aquestes terres de Ponent on els pobles l'esperaven amb ànsia, il·lusió i fe.

Per tal de fer palès el sentiment col·lectiu de tot el poble vers la recepció de la imatge de la Verge, expliquem com tothom sortí de casa a fi i efecte de guarnir places i carrers amb materials senzills però de gran bellesa com rames d'arbres verds, fulles, flors i ornaments fets a mà. Els homes portant rames dels arbres del canal amb carros, les dones enramant façanes i guarnint balcons, els joves damunt dels bancs per lligar-ho tot i canalla i grans regant i escombrant. Tots moguts per l'esperit d'aquest projecte comú que va unir als anglesolins com a germans: rebre La Mare de Fàtima.

Fou un dia de primavera, el 22 de maig quan aquesta imatge ens visità juntament amb el bisbe Vicent Enrique Tarancón i el seu seguici. Era de tal rellevància l'esdeveniment i tant esperada que ningú es quedà a casa seva, tothom volia saber coses de les aparicions a Fàtima, tothom volia veure la imatge, tothom volia veure si esdevindria un miracle, tothom esperava molt d'aquell dia.

En la narració se'ns explica que les aparicions tingueren lloc el dia 13 de cada mes, des de maig fins a l'octubre l'any 1917, tal com va anunciar la Senyora deixant diferents missives als

joves pastors Francesc, Jacinta i Llúcia. Alguns d'aquests missatges han tingut sentit en el decurs dels anys.

Durant aquella tarda de primavera l'esperit de la Mare de Déu envaï tot el poble com una teranyina de tal manera que el miracle tan esperat potser es produí quan aquell cabaler, el més humil del poble, es curà d'una pleura mentre l'hisendat més ric no aconseguia recuperar la vista.

Llavors com ara La Mare de Déu, nostra Senyora de Fàtima ens ofereix protecció. Aquella noia del poble, Maria, escollida per esdevenir Reina de la Pau, seria més endavant colpejada i travessada per set espases que li esquinçarien el cor.

Amb raó doncs diem avui: Mai s'ha vist abandonat qui de cor us ha cercat.

Fàtima, ahir, avui i sempre

La primavera de l'any 1949 arriba a Anglesola com tots els anys, els pagesos que són el gruix més important del poble, preocupats per si les pluges assaonaran suficientment la terra com perquè el gra de blat i ordi pugui granar bé i que al temps de segar les garbes siguin generoses en palla i gra. És temps de feina, sembrar el panís, preparar l'hort per l'estiu que s'acosta, regar les finques de dia i de nit a la zona de reg i mil coses més que tenen els homes ocupats anant i venint del tros i sovint les dones, la canalla i els vells, tothom ajuda.

Enguany però el poble respira ambient de festa, de Festa Major, més encara, de Festa Major Gran! Una teranyina ha envaït la vila i tota la seva gent. Cares d'alegria, de goig, d'il·lusió denoten que quelcom important està passant al poble.

Sols cal sortir al carrer per veure que en el semblant de les persones hi ha escrit aquest goig. Els homes guarneixen els animals, enganxen el carro i en nombre de tres o quatre persones van a la banqueta del canal, a cinc kilòmetres, on una renglera d'arbres de plàtans afilerats mostregen ja ses rames verdes

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

d'enguany. Justament això cerquen aquests homes que armats amb destrals i xorracs trenquen les rames baixes i les situen damunt el carro ben apareiades per aprofitar el viatge. Camí de retorn cap al poble es creuen amb carros d'altres carrers que també van a proveir-se d'aquest enramat verd.

Jaume Vall Borda en el moment de rebre el seu guardó de mans de Moisès Sella, president del Jurat.

Un cop arribats al poble els homes descarreguen el carro i deixen les rames dretes repenjades a una paret de tàpia al vell mig del seu carrer. Mentre desen animal, guarniments i carro, un d'ells fa un crit a l'entrada de casa seva requerint la seva atenció. Tot seguit i com si es tractés d'una acció orquestrada, dues dones surten de l'entrada de la casa amb sendes galledes a les mans i sense dir res procedeixen a escatxigar amb aigua les fulles verdes i les rames allà repenjades. Ho fan en viatges d'anar i tornar, talment com si les dues dones executessin una espècie de ballet. A l'acabar fulles i rames llueixen aquell color verd botella viu i brillant propi de quan acaba de ploure i surt el sol.

Aquest matí tot el poble ha sortit al carrer, homes, dones i canalla feinegen d'ací cap allà, amb carros i carretons tothom té una feia assignada i tots saben què han de fer. Una colla d'homes emparrats damunt d'escales i bancs fan l'estructura de grans arcades que després guarniran amb les rames dels arbres del canal, d'altres treballen a terra tot fent plafons de fusta que un cop muntats i engalzats prendran la forma d'una **M** de la grandària d'una persona que quedarà simètrica damunt l'arcada

que, un cop guarnida, tenim un arc flanquejat per dues cases de carrer, l'una davant l'altra.

I tot plegat perquè? Com és possible que tot un poble es llevi amb aquest ímpetu col·lectiu que avui s'ha apoderat de tothom? Quina és la raó prou poderosa que enardeix aquest fenomen col·lectiu de persones, famílies i carrers?

La resposta la trobem precisament en aquesta lletra **M** que llueixen els arcs. Un signe que avui s'ha convertit en un símbol, un missatge i una quimera. Demà arriba al poble la imatge de la Verge de Fàtima en el seu pelegrinatge per aquestes terres i Anglesola vol rebre a la Senyora de Cova de Iría amb cor obert i esperit receptiu.

La parròquia amb el seu rector al capdavant ha llençat la consigna d'engalanar el poble, així places i carrers lluiran ses millors gales. Finestres i balcons amb vànoves, flassades o tapissos, millor encara amb la **M** en formes de guirlandes damunt aquestes teles i les cases deshabitades, que els veïns procurin posar-hi quelcom digne. Els carrers amb arcs i

enramades, els llocs més centrics algun altar, flors i llum. En general el poble vestit de gala arreu.

Arribat el dia, de bon matí els darrers arcs

prenen forma, alguns sorprenen fins i tot als propis del lloc per la seva grandària. Ara sí, tothom s'entrega en cos i ànima per tal d'honorar aquesta Verge que avui ens visita. Tan se val gent de missa com poc avesats a trepitjar el temple, aquells que tenen costum de malparlar contra la Mare i el Fill, avui emmudeixen, sembla com si el primer miracle ja hagués succeït!

L'esperit marià s'ha anticipat a l'arribada de la imatge de la Verge que a mitja tarda serà rebuda pel poble. Ara tot són

corredisses, un demana el martell, altre una galleda, la padrina més roses, el fadrí emparrat damunt el banc aguantant l'estructura de l'arc, la noia escatxigant fulles i rames amb l'aigua de la pica d'abeurar i així, mil coses més. L'activitat ara és febril, tothom corre però ningú es trepitja, una cosa estranya que hom no s'atura a pensar.

Els veïns del carrer sota l'arc fet per guarnir-lo per honorar la Mare de Déu.

A mig matí tot és enllestit, el poble llueix una imatge desconeguda, fins i tot els de la Serra o el Raval no coneixen ni el seu propi barri, és tal el canvi que s'ha produït que caminar pel carrer ara mateix produeix una sensació de plaer tal que ni tan sols senten el cansament producte de l'esforç, i a l'acabar la feina, s'apressen a caminar vers aquells carrers que ja estan enllestits. Els veïns volen saber si ells ho han fet bé, si millor que els altres, i els comentaris i tertúlies entre veïns de carrers diversos sorgeixen espontàniament ací, allà i més endavant.

El dia és radiant, ni un núvol al cel, un aïret suau i agradable convida a sortir de casa. A mesura que avança el matí es van formant les diferents comitatives que faran la recepció de la imatge de la Verge i de les il·lustres personalitats que la duran al

poble encapçalades pel Sr. Bisbe de Solsona Vicente Enrique y Tarancón amb el seu seguici. Tothom està nerviós, l'arribada està prevista a les quatre de la tarda, per tant hi ha temps per fer les acaballes dels carrers. Alguns veïns han fet com una mena d'altar on esperen que el bisbe s'aturi un moment. D'altres han dibuixat al terra motius marians amb flors, a l'estil de Corpus Christi. L'enginy de les persones queda reflectit en multitud de manifestacions artístiques, fins i tot en aquelles de les quals ningú sospita que poden tenir tanta traça en fer coses.

Després d'hores de feina els nervis es calmen i, poc a poc, els carrers es queden buits, tothom es retira a casa seva per dinar, són les 12 hora vella, és a dir, la una hora oficial ja que per una qüestió que ningú mai ha arribat a comprendre el govern ha avançat una hora el rellotge de l'hora solar i tots els estaments oficials es regeixen per aquesta banda horària mentre que els pagesos segueixen amb la seva rutina de l'hora vella o solar. Val a dir que la majoria no tenen rellotge i es guien per aquelles senyals ancestrals que mai fallen; la posició del sol, de la lluna, quan els ocells se'n van a la posta i moltes vegades és el mateix estómac dels camperols que els diu: Ep! Para que són les dotze, hora de dinar.

En aquestes contrades hi ha però d'altres senyals que evidencien l'hora que és, així cada dia a les dotze en punt les campanes del poble toquen "l'Àngelus", aquest toc recorda a tothom que:

L'Àngel del Senyor va anunciar a Maria.
I ella va concebre per obra de l'Esperit Sant.
Sóc l'esclava del Senyor.
Que es compleixin en mi les teves paraules.
El qui és la Paraula es va fer home.
I va habitar entre nosaltres.

Al sentir la campana molts pagesos paren un moment i fan aquesta oració que és molt popular i coneguda per tothom, a més, és un petit repòs que hom agraeix, cossos cansats, suats i corbats que aprofiten qualsevol excusa per descansar i alleugerir aquest abatiment causat per les feines sempre feixugues ja sigui estiu; segar i batre, o primavera sembrar, regar o abonar. A la tardor recollir ametlles, llaurar la terra per la sembra i a l'hivern sembrar, podar i collir olives. Les dones que feineixen per la casa a l'escoltar les campanes també aturen la tasca i, algunes recollides en sa cambra, d'altres traient el cap a la finestra per veure el cel i fins i tot algunes sense aturar-se fan aquesta oració que forma part del devocionari popular i que sovint és com un bàlsam en mig d'una activitat penosa per part dels camperols que senten el so de la campana allà lluny. Algunes dones que caminen pel carrer s'aturen al sentir el toc, fugen del mig del carrer i s'acosten a una paret, una entrada o algun lloc discret per tal de fer aquest res curt però que hi ha qui viu amb molta intensitat tot imaginant aquella visita que fa gairebé dos mil anys una noia de Natzaret va tenir a casa seva i que la va deixar torbada però amb el cor ple d'esperança i aquella gràcia que ja per sempre més la duria a ser cridada mare de Jesús, mare de Déu i mare de la humanitat. Un pensament en el qual hom es complau tot imaginant la tendresa amb que el Nou Testament

ens presenta la figura de Maria. Després temps hi hauria per esdeveniments jiosos, de vida privada, de vida pública, de dolor i fins i tot de tragèdia per acabar però amb el final més feliç de la història de la humanitat:

- Hem anat al sepulcre i és buit. El Mestre ha ressuscitat!

Varen dir les dones el diumenge després dels fets tràgics del Gòlgota.

La figura de Maria ha estat i és la MARE tendra i amorosa a la qual acudim molts i moltes per tal de fer-li encàrrecs per al seu FILL com aquell infant que vol quelcom i abans de demanar-ho al pare, li ho demana a la mare amb qui per raons obvies l'uneix un nexa més íntim i sovint més tendre, fet que sense voler ens predisposa a una confiança més receptiva, com volent-li dir:

- Em convé això, em fa falta allò. A veure que pots fer-hi.

Mentre restem confiats en què hem lliurat nostre desig, nostra necessitat en bones mans, i que alguna resposta trobarem en nostra demanda, potser no serà ben bé la que esperàvem, potser fins i tot ens sorprendrà la situació que ens depara la vida, potser no l'entendrem però, als que tenim anys, l'experiència ens ha ensenyat que sovint aquella resposta fou incompresa al seu dia però convenient en els curs de la vida. Potser seria aplicar aquella coleta que em va ensenyar la meva padrina Filomena fa molts i molts anys quan em deia:

- Nen quan demanis alguna cosa a la Mare de Déu, al final has de dir:

- *Si em convé!*

Una asseveració molt saberuda que segons ella deixava major llibertat de maniobrabilitat a la demandada per tal d'atorgar en la mesura que cal allò que segurament a mi em sembla de primera necessitat però que potser com diu la coleta, me'n pot convenir una altra de cosa.

La meva padrina tenia molta devoció a la Verge del Carme, duia un escapulari penjat al coll, una mena de medalla però no de metall, de roba, un drap cosit on hi havia a la cara

una imatge de la verge i a l'advers la "M" de Maria. No sé perquè el duia de la verge del Carme, una patrona més aviat marinera, però ella hi tenia molta devoció. Recordo que ho portava sota el vestit i era descolorit de tants anys de portar-ho però tinc molt present que quan se'l traïa per qualsevol cosa tenia molta cura per posar-se'l de nou a corre cuita.

Recordo que la padrina tenia certa confusió en quan a les diferents advocacions de la Mare de Déu que hi ha arreu i mai va saber diferenciar ben bé una de les altres però ella era una dona de fe, per a ella l'església era una casa acollidora on sempre es va sentir mot bé. Mai va assumir cap responsabilitat eclesial però tenia molt clar seguir les directrius que sorgien primer del bisbe i després del rector del temple on ella acudia tots els diumenges i festes de guardar. Recordo mot bé que el dia de la Verge de Fàtima ho celebrava d'una forma especial. Mai vaig saber d'on li venia la devoció vers aquesta Mare de Déu, ella va morir en pau, ho recordo molt bé i com que en aquells anys els difunts els vestíem a casa la vàrem enterrar amb el seu escapulari.

Ara retornem, però, al motiu que avui ens ha dut a escriure aquestes pàgines, és a dir, l'arribada de la Verge de Fàtima prevista per aquesta tarda al poble d'Anglesola del bisbat de Solsona. Ara són prop de les dues hora vella, la gent ja han dinat i altre cop surten de casa per rondar places i carrers. Ara ja ben mundats, els homes pantaló i americana de vellut negre, alguns armilla damunt camisa blanca sense coll i tots sense excepció duen gorra de roba, sabates d'espert i molts amb una mangala que no necessiten per caminar però que sembla no sàpiguen donar un pas sense ella. Les dones duen vestits més llampants, algunes de tela fina i colors una mica més clars però la majoria negres o color fosc, moltes porten monyo i mocador al cap. A aquesta hora ja es comencen a veure algunes mantellines, les senyores color negre i les noies i nenes, blanc, totes treballades en punta.

Ara tots els comentaris rodolen a l'entorn del mateix tema:

- A quina hora arribaran?
- Per on vindran?
- Agradarà com ha quedat el poble al Sr. bisbe i el seu seguici?
- Es produirà algun miracle?

Són interrogants que la gent es planteja degut a que la imatge ha visitat d'altres pobles veïns i s'ha creat com una mena de competència per tal que tots voldrien superar al poble anterior on fins després de dies i dies d'haver passat l'esdeveniment encara se'n parla com si fos ahir que va venir.

Ara ja es veu un petit grup d'homes amb una torxa per la nit que caminen direcció a l'església del poble, un petit murmuri fa saber a tothom que són els prohoms de la vila, avui en incorporació formen part del comitè de recepció que s'ha creat format per autoritats i membres de diferents agrupacions polítiques, militars, religioses i culturals que per un cop deixaran de banda diferències, rivalitats i altres qüestions per fer pinya a l'entorn de la Verge de Fàtima en aquesta diada, de ben segur històrica pel poble i més encara pels feligresos d'una parròquia avesada a les festes tradicionals locals i poca cosa més, dins de l'àmbit religiós, és clar. Un poble senzill, de gent senzilla que en sa petitesa avui s'enlairarà vers la mare del fuster de Natzaret, la qual també en sa petitesa va esdevenir Reina de la pau.

Van passant els minuts i la gent va sortint de les cases, ara sí, formant un riu en direcció al Raval per cercar el camí de Tàrrrega en la cruïlla amb el "Raval del Convent" per endinsar-se poc a poc dintre del poble.

Ara la comitiva de recepció ja està formada, en primera línia hi ha l'alcalde i regidors, el rector i vicari de la parròquia, el caporal de la guàrdia civil i tres números més, darrera els nou prohoms de la vila, senyores de l'apostolat de l'oració amb sa pendó, orfeo de cantaires, nenes vestides de primera comunió i darrera una munió de gent fins omplir bona part d'aquesta punta del Raval on se separen el camí de Balaguer i l'entrada al poble pel carrer.

Tothom està expectant mirant a veure si arriba el cotxe, uns miren carretera enllà cap a Vilagrassa, altres més endarrerits per damunt dels caps, altres més pendents de la possible cridòria i els més allunyats, mirant el rellotge, doncs l'hora de l'arribada està prevista a les quatre de la tarda.

Quan la minutera del rellotge passa quatre minuts de les quatre, una polseguera es veu venir de Vilagrassa i poc a poc es van atansant tres cotxes que sense corre massa fan remor i alcen pols del terra. Arribats a la cruïlla el cotxe de davant s'atura i de seguida salten dos homes del davant que obren les portes del darrere d'on surten el bisbe Tarancón i el seu secretari, al cotxe del darrera hi van les autoritats civils, el governador, el Delegat del Govern a Lleida i algun funcionari d'alt càrrec del Govern de la província. El secretari del bisbe coneixedor d'uns i altres fa d'amfitrió e cicerone i presenta a les persones. Un cop fet l'acte protocol·lari es procedeix a baixar la imatge de la Verge del tercer cotxe i posar-la damunt d'una plataforma que es portada per quatre homes que repengen a l'espatlla els quatre respatllers que hi ha per tal de dur la imatge que entre el tabernacle i la pròpia Mare de Déu, fa un bon pes, per això aquests homes s'aniran alternant de quatre en quatre com a portadors de la imatge per tal de fer més suportable el pes.

Ara tota la comitiva es dirigeix cap l'església del poble i tot el seguici va darrera la Verge, aquest és el carrer principal de la vila, el més llarg i el més poblat. A mesura que van avançant es fa notòria l'admiració del bisbe i demés autoritats vers l'ornamentació de places i carrers del poble per rebre i honorar la Verge de Fàtima i quan arriben a la primera cruïlla les mostres d'admiració sorgeixen espontànies d'aquestes persones que ja han vist abans altres pobles on aquesta visita els ha precedit. Aquesta immensitat de verdor per damunt de carrers polsegosos, les estructures amb la icona de MARIA guarnida amb roses, pètals i flors mil i aquestes fulles que semblen pintades degut a la cura que han tingut en mullar-les un i altre

cop, donen a l'entorn del poble, de tot el poble, un aspecte màgic que hom no podria explicar

Aquest sentiment d'astorament que sembla no poder augmentar, arriba al seu grau quasi d'incrèdula quan arriben a la cruïlla de la Creu, al costat de la plaça Santa Anna, la més gran del poble. Aquí han posat quatre icones, una en cada direcció dels dos carrers, aconseguint un efecte tan majestuós que fins i tot els propis veïns han quedat meravellats de l'efecte que s'ha aconseguit en un espai gran, espaiós i digne no d'una reina, sinó d'una Verge, de la Verge de Fàtima. El propi bisbe no pot evitar manifestar la seva admiració més evident davant el que veuen els seus ulls conforme la comitiva va avançant, ara no es para en lloc, és molt d'hora i el programa estableix que han de portar la imatge a l'església on quedarà exposada per a tot el poble fins l'hora de la processó en que la comitiva i la imatge anirà per tots els carrers del poble, quasi casa per casa.

Així doncs un cop la comitiva arriba a l'església entren la imatge dintre i la situen front l'altar Major en un tabernacle que

han preparat per tal que tothom la pugui veure amb detall, al davant d'aquest petit promontori hi ha com un llençols en el qual hi ha

brodat el signe de Maria de color vermell, és una insígnia gran en format de frontispici que destaca molt a tota l'església, sols entrar-hi es veu aquesta **M** majúscula i la resta del nom davall la imatge.

La gent van entrant i caminen en fila índia, tothom en direcció a aquesta imatge que avui és la convidada d'honor d'aquest poble i la seva gent; a l'arribar davant, es paren, alguns fan genuflexió, d'altres es senyen, d'altres besen una medalla de

metall que baixa de la mà de la Verge en una cinta de color blau fins situar-se a l'abast de tothom per tal de poder-la adorar. Després surten pels laterals i busquen la porta del carrer per sortir a la plaça de l'església on cada persona cerca el seu grup per afinitat, amistat, família o veïnatge. A tots els grups la tertúlia versa sobre el mateix tema:

- Que bé ha quedat el nostre carrer!
- L'arcada de la plaça Santa Anna és impressionant!
- A la Serra s'hi han lluït de valent!
- És la millor festa mai vista al poble!
- Tothom s'ha llençat al carrer, gent de missa i els que no... TOTS!

Mentre tothom que vol desfila per davant la Verge, alguns fins i tot més d'un cop, el bisbe Tarancón i la resta d'autoritats, civils, eclesiàstiques i militars s'han posat a la capella de la Santa Creu asseguts en cadires disposades a l'efecte i van saludant a tot aquell que s'atreveix a dir-los quelcom. Les senyores surten sorpreses i comenten un i altre cop entre elles:

- Però que simpàtic és aquest bisbe!
- Sí, jo m'he quedat parada, no sabia què dir-li.
- A mi m'ha preguntat quants fills tenia.

Després d'una estona les autoritats prenen camí de l'ajuntament que és a tocar de la rectoria i allà l'alcalde i el secretari del consistori ofereixen al bisbe i autoritats civils el llibre d'honor per tal de registrar la signatura de tan il·lustres autoritats. Després passen tots a la sala d'actes on l'alcalde explica a tots els presents alguna peculiaritat del poble que ell presideix:

Explica breument la història i tradició de la Santa Creu, de la "Caritat" amb el repartiment dels panets el dia 3 de maig quan milers de persones acudeixen a cercar els quatre panets que els deslliurarà de turmentes i pedregades, explica per damunt la història de Sant Pau, aquest bisbe de Narbona que als inicis del cristianisme, al segle III, destacà per la defensa de la fe fins pagar-ho amb la vida i acaba explicant el sentit dels prohoms

d'Anglesola que encara avui exerceixen a la població provinents de l'edat mitja quan aquesta Institució tenia tanta importància a tot Catalunya. Avui desapareguts de tot arreu menys del nostre poble on encara sa presència és ben manifesta en els actes religiosos i socials.

El bisbe Tarancón diu que ell parlarà a l'església just acabat aquest acte, per tant i amb previsió de no repetir-se convida a tothom a acudir al temple. Els assistents a aquest acte es posen dempeus i surten de l'ajuntament direcció l'església altre cop, ara plena de gom a gom on la gent asseguda esperen què els dirà el bisbe a les sis de la tarda. Abans els escolans han repartit uns papers on hi ha l'explicació del miracle de Fàtima en ordre cronològic.

Explicació del miracle de Fàtima

El bisbe solemnement revestit pels actes que es van succeint es situa davant mateix la imatge i comença el seu parlament:

- Queridos feligreses de Anglesola...

En un barreig de castellà i valencià amb accent de Borriana (Castelló) d'on és fill. Tarancón explica als presents el sentit de la visita de la Verge de Fàtima a Anglesola i també el perquè de la construcció del monestir a Tàrrega on quedarà definitivament entronitzada aquesta imatge que ha estat feta pel mateix artista que va fer la d'allà. A Fàtima on van succeir les aparicions de la Verge a aquests pastorets, Llúcia, Francesc i Jacinta, en un matí quan es van protegir d'una pluja fina a una cova que esdevindria sagrada. Al parar de ploure va sortir el sol deixant un matí seré i calmat, llavors fou quan inexplicablement sorgí un vendaval que assotava els arbres molt fort, ells miraren allà i poc a poc veieren la imatge d'un noi jove primer difús, però poc a poc es va anar clarificant, era com de vidre, brillant amb una llum blanca que ho il·luminava tot. Quan la seva imatge es va fer clara i nítida va parlar:

- No tingueu por, sóc l'àngel de la pau. Pregueu amb mi.

Després es van agenollar acotant el cap de forma instintiva i va dir:

- Déu meu, jo crec en vos i us adoro, jo espero i us estimo. Us demano perdó pels que no creuen, no us adoren i no us estimen.

L'àngel va repetir aquesta oració tres cops i desaparegué. Després es va saber que aquesta aparició va impactar als tres cosins tant com les que vindrien després de la pròpia Verge Santíssima de Fàtima.

L'estiu d'aquell mateix any 1916 estaven els tres jugant al jardí de la casa de "Los Santos" al costat del pou quan novament el cel s'il·luminà i una llum blanca avisava que quelcom important passaria. Efectivament, altre cop la llum anuncia aquella visió cristallina de l'àngel que novament anunciava i en forma de retreta els deia:

- Què feu? Teniu que resar, resar. Els cors de Jesús i Maria tenen designis misericordiosos per a vosaltres. Teniu que oferir vostres oracions a l'Altíssim.

- Però, com ens tenim que sacrificar? -Preguntaren els infants-

- De totes les formes que pugueu oferir sacrificis a Déu, en relació als pecats en que Ell es ofès. Jo sóc el seu àngel guardià, accepteu i suporteu amb paciència els designis que ell us enviarà.

En el decurs de les aparicions Francesc podia veure però no escoltar. Després d'aquesta aparició Llúcia reflexionà i pensà que en el fons de la seva ànima se li mostra qui és Déu, el valor del sacrifici i quant li agrada. Com Ell el rep per la conversió dels pecadors.

A finals de setembre s'apareix altre cop l'àngel. Ells anaven cap a Cabeço amb els ramats i estaven atents al que pogués passar. En veure'l s'agenollaren i es posaren a resar l'oració que ell mateix als va ensenyar:

Déu meu, jo crec en tu i t'adoro...

Després l'àngel prengué forma humana es va agenollar al costat d'ells i deixà el corporal suspès a l'aire, dient:

- Preneu i beveu el cos i la Sang de Crist, terriblement greujós per la ingratitud dels homes. Oferiu reparació per a ells i consoleu a Déu.

El 13 de maig de l'any 1917 portaren ses ovelles a les terres del pare de Llúcia anomenades "La Cova de Iria". Fou aquí on la Santíssima Verge se'ls aparegué en sis ocasions i altra més, sols a Llúcia, baix el nom de Nostra Senyora del Rosari. Aquest dia el cel era clar i res feia pensar en turmentes però de sobte un llamp esquinça el cel blau i tot seguit recolliren les ovelles pensant que venia temporal i quan eren a la meitat de la costa, davant d'un roure gran un altre llampec il·luminà el cel i després de caminar uns passos més a baix de la colina a un altre roure, aquest més xic, vàrem veure una Senyora que brillava com el sol, irradiant un raig d'una llum clara i intensa com el cristall. Eren tan prop que tenien la llum a tocar, a metro i mig. Llavors la Senyora els parlà:

- No tingueu por, no us faré mal.
- D'on sou? -Li'n demanà Llúcia.
- Jo vinc del cel.
- Que voleu de mi? -Demanà la nena-
- Vull que vinguis aquí els dies tretze de cada més durant els pròxims sis mesos a la mateixa hora, llavors et diré qui soc i què és el que vull.

- I jo aniré al cel? -Encara preguntà la noia-
- Sí, tu aniràs al cel.
- I Jacinta?
- Ella també hi anirà.
- I Francesc?
- Francesc també però aquest ha de resar molts rosaris.

La Senyora duia un mantell d'un blanc immaculat amb un ribet daurat que li queia fins als peus. A les mans un rosari amb boletes que semblaven estrelles i un crucifix que era com la joia més radiant de totes.

Mentre parlava els pastorets quedaren inundats d'una llum celestial que els penetraria fins al fons del cor, sabien que d'alguna manera era la llum de Déu i aquest afer fou com un estigma de per vida que ja no els deixaria fins el dia de la seva mort.

Llavors els feu menció de la guerra europea de la qual ells no tenien ni idea. Digué:

- Reseu el rosari tots els dies per portar la pau al món i la fi de la guerra.

Després de dir això començà a enlairar-se cap al cel fins que desaparegué en la immensitat del cel blau i els núvols. La llum que la rodejava semblava que s'endinsava cap a les estrelles.

El 13 de juny la Senyora es feu present al roure i Llúcia li preguntà:

- Ens portaràs al cel?

- A Francesc i Jacinta me'ls enduré aviat, tu et quedaràs un temps més, Jesús vol que em facis conèixer i estimar a la terra.

Altre cop la Senyora desaparegué enlairant-se cap al cel.

El 13 de juliol en compliment de la promesa feta, els pastors acudiren a la cova de Iria on puntualment aparegué la Senyora. Aquest cop quan arribà Llúcia davant l'alzina o roure la Jacinta li digué:

- Llúcia, parla, la Senyora t'escolta.

- Quan vegeu que la nit s'il·lumina d'estels fills del dimoni vol dir que la gran guerra mare de la gana, la destrucció i la mort ha arribat, el Sant Pare serà perseguit.

- Vinc al món per demanar que Rússia sigui consagrada al meu Immaculat Cor i demano es facin comunions en reparació els pecats del món.

- Sí això es compleix, Rússia es convertirà i hi haurà pau. El Sant Pare tindrà que sofrir molt, certes nacions desapareixeran però a la fi hi haurà pau. Recordeu, no teniu que dir-li això a ningú, sols a Francesc.

I com els altres cops la Verge s'enlairà i desaparegué en mig dels núvols.

Va córrer la veu de que cada dia 13 de mes apareixia la Verge als pastorets, llavors les autoritats van ordir una estratagema per tal d'enganyar la canalla fins el punt que el dia 13 d'agost estaven immersos en un judici que els impedí acudir a Cova de Uría. No obstant, el diumenge 19, mentre pasturaven el ramat a un lloc anomenat Valindos, Llúcia i Francesc van intuir per un senyal que la Senyora acudiria, van anar a cercar a Jacinta i quan hi eren els tres se'ls va aparèixer la Senyora.

- Que voleu de mi? -Demana Llúcia.

- Que vingueu el 13 del mes entrant, el darrer dia faré un miracle que farà que tothom cregui.

- Què hem de fer amb les almoines de Cova de Uría?

- Vull que feu dues capses i amb els diners recollits feu imatges per la festa de Nostra Senyora del Rosari.

A pesar de les burles i comentaris grotescs que es feren, arribat el 13 de setembre es congregaren a Cova de Uría unes 30.000 persones esperant l'aparició de la Verge. Tothom mirava al cel, a la nena Llúcia, als pastors, als sacerdots i arreu, però ningú veia res fins que, en un moment, els que estaven prop de la nena van veure com aquesta es deixava caure de genolls al terra mentre dia:

- Què voleu de mi?

- Seguiu resant fillets meus perquè acabi la guerra. A l'octubre vindrà Nostre Senyor. S'apareixerà Sant Josep amb el nen Jesús per venir el món!

- Molts diuen que soc una impostora, que tot m'ho he inventat. Què mereixo ser cremada. Podeu fer un miracle perquè creguin? -Increpà Llúcia.-

- A l'octubre faré un miracle que permetrà que tots creguin.

Amb aquestes paraules l'aparició de la Verge es donava per closa. Com les anterior va desaparèixer en un tres i no res.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

La nit del 12 al 13 d'octubre de l'any 1917 va ploure tota la nit, dificultant l'accés a Cova de Uría de milers i milers de peregrins que, assabentats del miracle que s'havia de produir el dia 13 allà, vingueren de totes les parts del país amb carro, a peu i amb carretes acudint a la crida d'aquells pastorets. Es calcula que unes 70.000 persones es van reunir en aquell descampat en mig d'escepticisme, incredulitat, fe, esperança i curiositat per saber el que podia passar aquell dia.

Sobre el mig dia de l'hora solar la Senyora va venir i com les vegades anteriors Llúcia preguntà:

- Que voleu de mi?

- Vull que construïu una capella aquí, vull que continueu resant el rosari. La guerra aviat acabarà i els soldats tornaran a casa.

- Em direu el vostre nom?

- Jo soc la Senyora del Rosari.

- Porto peticions de moltes persones, les concedireu Senyora?

- Unes sí i altres no. Les persones han de refer sa vida, cal no ofendre més a Nostre Senyor, cal demanar perdó.

Tens alguna altra demanda? Li'n demanà la Senyora a la nena.

- No hi ha res més. (respongué aquesta amb determinació).

Com les vegades anteriors la Verge desaparegué entre núvols i segons contaren després els pastorets varen veure a Sant Josep i el Nen Jesús en actitud de beneir el món. En aquest darrer allunyar-se, Llúcia va veure la Senyora del Carme.

Però mentre els nens veien aquesta darrera ascensió de la Senyora que s'allunyava, la immensa multitud del descampat

La imatge de la Verge de Fàtima en un dels altars preparats als carrers.

esclatà en una cridòria que ni una sola d'aquelles 70.000 goles pogués reprimir, perquè? Què va succeir?

El dia era núvol, fosc i humit, i tot de sobte, d'entre els núvols sortí el sol, però fou un sol diferent, semblava un disc platejat que giravoltava fent cabrioles. La gent podien mirar-lo fit a fit, ni danyava ni molestava al mirar-lo, i aquella multitud davant l'evidència no parava de cridar:

- Mireu al cel!

- Miracle!

- El sol balla!

I moltes coses més que han quedat per la història d'aquells pocs mesos que van canviar les vides d'aquells quatre pastorets de Fàtima, l'entorn de Cova de Uría i la concepció de milions de persones que encara avui acudim a Fàtima cercant l'esperit de Llúcia, de Jacinta i de Francesc.

Conclusió¹⁰

El bisbe acaba la seva dissertació fent aquesta conclusió:

- Acabo fent menció dels tres famosos secrets de Fàtima, les tres missives que la Verge li donà a Llúcia:

1er secret.- La Verge mostrà als nens l'infern i el camí per evitar-lo és la devoció al seu Immaculat Cor.

2on. Secret.- La guerra mundial acabarà aviat, però si no deixem d'ofendre al Senyor una altra de molt pitjor vindrà i aquesta serà devastadora; Rússia perseguirà el catolicisme i al papat, però si escolteu la meua veu Rússia es convertirà; el Sant Pare consagrarà aquest país al meu Immaculat Cor i un temps de pau serà donat al món.

3er. Secret.- El missatge que la Verge ha deixat a Llúcia referent al tercer secret, solament el coneix el Papa, per tant hem d'esperar a que ell o els seus successors desvetllin el seu contingut.

¹⁰ Les fotografies que es mostren en aquest treball són gentilesa de la família Puigfel que les ha cedit molt generosament.

Amb aquest aclariment sobre els secrets de Fàtima el bisbe acaba la seva intervenció, surt de l'èmbol, baixa les escales del presbiteri i es dirigeix on estan reunits la resta d'autoritats. Ara ja és mitja tarda, es forma el seguici en el mateix ordre d'abans i surten de l'església en aquests petits grups, un cop són a la plaça en un espai ja més gran els portadors de la imatge de la Verge inicien la comitiva. Hi ha una colla de nenes vestides de primera comunió i a l'ordre del responsable del recorregut que han de fer, comencen a caminar. Als cinc minuts, aquestes nenes alliberen una colla de coloms que en lloc d'agafar volada i anar-se'n, es posen a voletejar a l'entorn del tabernacle de la Verge, fins i tot s'aturen en alguna branca que hi ha al voltant de la imatge i van seguint el pas de la comitiva.

Aquesta s'endinsa cap un primer carrer estret però molt ben guarnit, tots n'estan molt, són ara carrers quasi sinuosos que van serpentejant el que seria l'antiga muralla de la vila fins desembocar a algun altre de més gran. En alguna cruïlla hi han altars dedicats a la Verge. El bisbe s'atura a tots ells per tal de fer una petita cerimònia litúrgica referida a la Mare de Déu.

Hi ha un aspecte molt important d'aquesta visita de la verge de Fàtima al poble i és que les cases que tenen algun malalt el posen a l'entrada i el bisbe davant la imatge beneeix a la persona afectada de qualsevol malaltia per veure si es pot curar, són quasi totes persones grans afectades d'infermetats cròniques de mal curar.

Quan la comitiva arriba a la cruïlla de la plaça Santa Ana on hi ha quatre arcades majestuosos, una per a cada direcció del carrer, hom pensa que és una llàstima que demà tot això haurà d'anar a la foguera. Que bonic que és! Però s'ha fet en honor de la Verge i no dels homes, per tant, la fi de tanta bellesa serà una cosa subtil, espontània i de veure i recordar perquè amb poques hores tot serà fora.

La comitiva segueix caminant fins als fons de la plaça on han col·locat una butaca gran per asseure's el Sr. Lluís, hisendat

de la finca més gran del poble, i cec des de petitet. El bisbe i alguns clergues fan la suplica litúrgica demanant la visió d'aquest senyor, després el seguici segueix per mes places i carrers.

Al passar per la Bassa Nova a cal Talarn hi ha un dels nois que fa anys té un problema de pulmons, com una pleura que li perjudica fortament la salut. Allà també fan la cerimònia que pertoca i els seguici continua.

De banda de nit tothom encén les espelmes i llavors la processó adquireix la seva màxima expressió. Impressiona veure tantes autoritats vestides de negre, el blanc pur de les nenes, la guàrdia civil amb el canó de l'arma mirant cap baix i caminant amb pas cerimoniós i amb posat majestuós, com mai havíem vist la gent del poble, mirant endavant i a la imatge. Els prohoms seriosos com els pertoca i la imatge de la Verge posada en un tabernacle perquè tothom la vegi bé. És aquesta Mare de Déu on hom s'encomana, demana per a casar-se, demana salut, demana collita, demana feina, demana un gendre per cultivar la terra, demana... tantes coses, la Mare sempre escolta. Sols cal recordar aquest bell pensament del poeta:

- Mai s'ha vist abandonat el que de cor us ha cercat.

Mai s'ha vist al poble una festa igual, avui els carrers han estat com la sala d'estar de cada casa, com el menjador, tot ha estat de tots. La Mare uneix, ens apropa als veïns, als amics, als parents, fins i tot aquells que pel que sigui tenim allunyats. Potser avui al troba'ns al carrer ens hem saludat. A veure que farem demà? Però avui ho hem fet!

Ja es negra nit quan la comitiva retorna a l'església. Situats davant la porta principal on s'ha col·locat una llum molt gran, el bisbe procedeix a fer l'acomiadament de la Verge i del poble. Diu que mai havia vist un poble tan ben guarnit ni gent tan beata de la mare de Déu.

Explica que ara aquesta imatge, feta a semblança de la de Fàtima, restarà al santuari de Fàtima de Tàrraga on una comunitat de religioses vetllaran, resaran i tindran cura de la

pròpia imatge, del convent i del santuari un cop aquest estigui construït, la qual cosa trigarà encara uns cinc o sis anys segons les previsions diocesanes.

Tothom es retira, els forasters se'n tornen a casa seva i els vilatans també. En pocs dies no queda res de la visita, els carrers han tornat a la normalitat, pols i fang com sempre, parets de tàpia que denoten misèria. Què se-n'ha fet de tantes arcades enramades? Dels dibuixos al terra i a la paret? On és tot plegat?

Efectivament tot ha desaparegut però encara avui i per molt temps, anys i panys com diem per aquestes contrades, hom recordarà que un dia Anglesola fou engalanada per rebre de convidada una Senyora que un cop seques les fulles, musties les flors i enduts aquelles poncelles pel vent, la vila sabrà que ha estat premiada pel bisbat de Solsona com el poble més ben guarnit de tots. Un jurat ha donat aquesta distinció al poble.

També restarà entre nosaltres el record de que la Mare de Déu amb sa senzillesa ha fet un petit miracle, o potser no tant petit. Aquell cabaler de cal Talarn de moment no té tos, sembla que aquella malaltia pulmonar ha remés. Déu vulgui no li torni més. El Sr. Lluís no hi veu. Potser la Verge amb sa petitesa ens ha volgut, un cop més, donar aquell missatge de humilitat. Tots voldriem la curació però els desiguis del Senyor són inexpugnables i els de la seva Mare santíssima també.

D'aquell esdeveniment en queden pocs testimonis vius, però els que ho varen viure sempre portaran al cor aquell poble unit treballant per la nostra Mare de Déu, una Verge que de llavors ençà se'ns ha fet propera, que ha estat nostre refugi en tants moments de la nostra vida! Fins i tot en moments difícils, quan la desesperació ens aboca a estirar-li el mantell tot dient-li:

- M'heu d'ajudar! Ara no em podeu deixar sol.

També aquells moments tendres quan la vida ens regala les mels de l'amor, ja sigui amb l'estimada, els fills, aquest nou nat tan bonic... i tantes coses! Quin goig poder acudir al santuari matinet per donar-li gràcies.

El goig i el dolor sovint van agafats de la mà en nostres vides i la figura de la Senyora ens dóna més felicitat encara en el primer i consol en aquells moments en que el cor se'ns comprimeix tant que sols ens queda el refugi del seu mantell on sempre hi trobem aquell espai en el que ens quedem arraulits sabent que prou vindran temps millors per a nosaltres i els nostres.

La sensació d'una mare acollidora que ens conforta. Aquesta mare tendra que trobem a la cova de Betlem, la que amb pas ràpid retrocedeix cap a Jerusalem tot cercant el Fill que s'ha perdut, la mateixa que propicia el primer miracle del Senyor, aquella que és present en la vida pública d'un Fill que va deixant la casa paterna per servir als germans, aquella que a la fi, estarà al peu de la creu amb dues dones més i un dels escollits, el més jove per cert!

El res del rosari esgruna en cada una de les seves parts tantes coses de la mare de Déu! Es tan escaient de vegades començar amb una salve! És tan plaent per l'oïda escoltar una Salve de les que s'han musicat per genis de la música amb lletres de poetes que de vegades ratllen quasi la perfecció.

Això i molt més trobem a l'ombra de Maria. Després de la construcció del santuari a Tàrraga, la figura de la Mare de Déu de Fàtima ha quedat molt més propera a aquestes terres, de ben segur aquest pelegrinatge de la imatge per tot el nostre bisbat haurà servit per obrir el ulls a persones que estaven un xic endormiscades. Em consta que molta gent va reprendre l'hàbit de resar el rosari altre cop en família, primer ocasionalment i després, tots els dies.

Després de gairebé setanta anys de la seva visita a la nostra població, d'una forma emotiva hem volgut recordar aquell esdeveniment del qual, encara avui, queden testimonis fèrriament convençuts que aquella visita va ser senzillament una de les coses més boniques amb que la vida els ha regalat.

Anglesola maig 1949

Mònica Vallverdú i Conde, de Bellvís (Lleida), per la seva obra *La Verge Maria: allò que la Bíblia no explica*. Se li atorga premi de l'**Institut d'Estudis Ilerdencs** al millor treball de reflexió i aprofundiment en prosa, adreçat a l'estudi de qualsevol aspecte mariològic, considerant especialment *Maria, refugi de la humanitat i camí que condueix a Déu*

La Verge Maria: allò que la Bíblia no explica

(Síntesis explicativa del treball guardonat)

Aquest treball s'endinsa en la figura de Maria a partir de la lectura d'una obra d'Isabel de Villena, una monja del s.XV, i de la descripció que fa d'uns episodis de la infància de la Verge; episodis que, sorprenentment, no apareixen a la *Bíblia* però sí que coincideixen amb els que cita l'*Alcorà*. Aquest fet genera una sèrie d'incògnites, com el fet que en el seu moment les autoritats eclesiaístiques no li ho censuressin, que enceten la investigació que es recull aquí.

Moment en el que Mònica Vallverdú s'atança a recollir el guardó.

La recerca comença, per tant, pel llibre sagrat dels musulmans i en els estudis que s'han trobat sobre l'origen de dits episodis. A partir d'aquí es troba la pista que dirigirà la investigació vers la lectura de les fonts que tenen en comú tant la tradició cristiana com la musulmana: els evangelis apòcrifs.

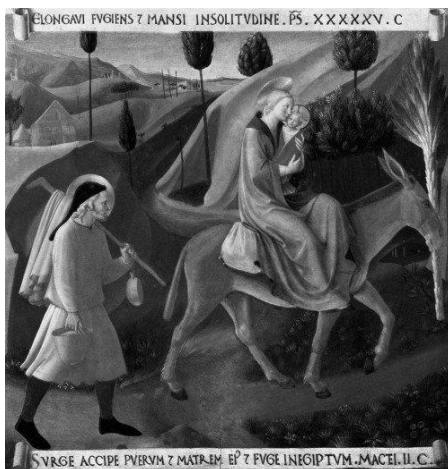
Dites fonts no només omplen de color aquells episodis de la vida de la Verge que o bé són silenciats als evangelis canònics o hi apareixen breument esmentats, sinó que el seu contingut també remet a algun episodi de l'Antic Testament que també s'abordarà. Inevitablement es farà la lectura analògica de Maria, arca de l'aliança i Temple de Déu, alhora que la mirada es fixarà en la seva generositat donant refugi a qui la necessita fins i tot quan la seva pròpia intimitat en família es veu compromesa.

La lectura cristiana de tot plegat és que ella és escut, com a bona Mare que és, posant-se entre el mal i els seus fills a fi de protegir-los. Maria continua esperant, amatent, i acollint a tot aquell qui la cerca o la invoca. Amor, espera i acollida que cal que qui l'estima també es faci seus com a bon fill de Maria.

La Verge Maria: allò que la Bíblia no explica *"Maria guardava tot això al seu cor i ho meditava"*

Justificació¹¹

La investigació que dóna lloc a la present exposició parteix de la troballa d'un recull antològic de la *Vita Christi* ('Vida de Jesús') d'Isabel de Villena, la lectura del qual, en el seu moment, va generar una sèrie de preguntes a l'autora, a les quals a títol personal calia trobar resposta.

¹¹ *La fugida a Egipte*. Obra extreta de la web:

<http://forosdelavirgen.org/3762/la-sagrada-familia-en-egipto/>

Dita exposició, però, tocarà diversos aspectes de Maria que aniran sortint a la llum. És a dir, el treball parteix d'un qüestionament i després els resultats de la recerca l'aniran dirigint vers una visió més completa de la Verge. Afortunadament l'obra de Villena ja ha estat mereixedora de l'atenció d'estudiosos reputats. L'atenció, doncs, es a la Verge, de la qual la germana Isabel n'ofereix una visió tendra i n'aporta detalls que poden ser novedosos per alguns, com de fet ho van ser per qui això escriu. I és que, si hom se cenyeix estrictament a la *Bíblia* és fàcil adonar-se que Maria passa de puntetes pel relat neotestamentari.

Tot i això, de la lectura dels evangelis hom en pot extreure algunes pistes pel que fa a la seva personalitat. Efectivament, la *Bíblia* primer la presenta com una joveneta humil i valenta que dóna el seu *fiat* a la voluntat del Pare¹² i acull la concepció de Jesús malgrat que fer-ho suposa posar en perill la seva pròpia vida. És doncs, una dona de fe.

No només això, també es mostra com una noia decidida i generosa que assabentada de l'embaràs d'Isabel no dubta a anar-la a ajudar i quedar-se amb ella durant tres mesos tot i el seu estat¹³. Així mateix, les circumstàncies en què més endavant s'anunciarà el seu part posaran en evidència la seva paciència heroica.

No obstant, la major part de vegades les seves aparicions als evangelis són de passada i això sense comptar amb la referència simbòlica que se'n fa a l'*Apocalipsi*¹⁴.

A grans trets, es recorda el viatge que fa amb sant Josep a Betlem on es posa de part¹⁵ i on rep posteriorment la visita tant dels pastors¹⁶ com dels savis¹⁷; la presentació de Jesús que du a

¹² Lc 1,38.

¹³ Lc 1,39-41.56.

¹⁴ Ap 11,19; 12,1.

¹⁵ Lc 2,4-7; Mt 2,1a.

¹⁶ Lc 2, 8-15.

¹⁷ Mt 2,1.11.

terme junt amb el seu espòs al temple¹⁸; la seva fugida a Egipte¹⁹ i posterior tornada a Natzaret²⁰; quan davant les paraules de Jesús es comenta amb incredulitat de qui és fill²¹; l'esment que se'n fa d'un dia que avisen Jesús que ella l'espera fora²²; també quan és comptada entre els qui eren presents el dia de la Pentecosta, quan van rebre l'Esperit Sant²³; així mateix se l'esmenta quan, ja a la creu, Nostre Senyor li encomana al seu deixeble estimat que la rebí com a mare²⁴ i, finalment, quan se l'anomena entre els qui es reuneixen assíduament i persisteixen en la pregària²⁵.

És a dir, tot i que no s'hi aprofundeix es fàcil deduir que Maria és molt present a la vida de Jesús i dels seus deixebles, com continua passant encara avui. Potser també es podria dir d'ella les darreres paraules que l'evangeli segons Joan dedica a Jesús:

[...] va fer moltes altres coses. I si algú volgués escriure-les una per una, em sembla que els llibres que es podrien escriure no cabrien en el món sencer.

Sobretot devia de ser així durant els anys que la Sagrada Família va viure com a refugiada en terra estrangera (Egipte), etapa coneguda com "la vida oculta de Jesús".

Efectivament, la nostra mare del cel no només es veu compromesa en el moment més íntim i important en la vida d'una dona com és el del part; no només li toca viure el descoratjament de veure que li ha arribat l'hora i no està preparada; potser també amb por de no ser assaltada mentre busquen un lloc on passar la nit, sinó que després ha de fugir per salvar la seva família, com ho han fet i ho continuen fent actualment molts refugiats. Com no ha de poder sentir en el seu

¹⁸ Lc 2, 22-38.

¹⁹ Mt2, 13-14.

²⁰ Mt 2, 19-23.

²¹ Jn 6,42; Mc 6,3.

²² Mt 12, 46-50.

²³ Ac 1, 12-14; 2,1.

²⁴ Jn 19, 25-27.

²⁵ Ac 1,14.

cor la impotència, tristesa i desesperació d'aquells qui veuen trepitjats els seus drets i somnis, dels qui són víctimes de les injustícies humanes? Si pel simple fet d'adonar-se que a uns nuvis els faltava el vi va demanar per ells a Nostre Senyor com, llavors, no ha de pregar pels seus preferits?

Maria resta atenta a les nostres necessitats, al plor i al clam del nostre cor. De fet, com Jesús²⁶, no ens ha deixat sols. Quantes advocacions marianes hi ha! Quantes aparicions i miracles!

Tanmateix, als evangelis només se li sent la veu en comptades ocasions: a l'Anunciació, quan rep la visita i l'anunci de l'àngel Gabriel; quan es recull el seu cant davant Isabel²⁷, la vegada en què, preocupada, li parla al seu fill de dotze anys un cop l'han trobat al temple²⁸ i, molt més endavant, quan intercedeix per a que aquest ajudi uns nuvis que s'han quedat sense vi²⁹. La seva és una presència silenciosa, amorosa i prudent.

Així doncs, hi ha etapes de la seva vida de les quals bíblicament parlant no se'n sap res. Els evangelis guarden silenci sobre la seva infància i també sobre la de Jesús, de la qual només comenten l'episodi de quan el van perdre i no el van trobar fins que no van anar al temple. Diu la *Bíblia* que tenia dotze anys. Això sí, abans esmenta que, previ avís d'un àngel, la Sagrada Família es veu obligada a fugir a Egipte per por que Herodes mati el nen Jesús. D'aquesta etapa tampoc no en diu res més.

Partint d'aquest silenci, doncs, es comprendrà la sorpresa que pot provocar trobar una obra cristiana on es parli de la infància de Maria. Més encara si dita obra ha estat escrita per una monja clarissa, Isabel de Villena³⁰ (s. XV), prou coneguda a la

²⁶ Mt 28,20b: "Jo sóc amb vosaltres dia rere dia fins a la fi del món." Paraules que es materialitzen especialment en l'eucaristia.

²⁷ Cant conegut com el Magníficat (Lc 1, 46-55).

²⁸ Lc 2, 41-51.

²⁹ Jn 2, 1-11.

³⁰ Es tracta de l'edició de l'obra escrita en valencià antic titulada: *Protagonistes Femenines a la «Vita Christi»*. Isabel de Villena, Editat per Rosanna Cantavella

seva època³¹, i explica que la Verge va ser presentada al temple quan aquesta només tenia tres anys i que s'hi va quedar a viure, sent alimentada per la gràcia divina.

Aquest fet podria no tenir més transcendència si no fos perquè la descripció que en fa estranyament concorda amb la de l'*Alcorà*.

Les preguntes que en sorgeixen són inevitables: Com pot ser això? Podria ser que fruit de la convivència entre musulmans i cristians que hi va haver durant quasi vuit segles a la Península, la narració de la infància de Maria dels primers s'hagués diluït en el pensament cristià fins al punt que la germana Isabel la cregués cristiana?

Però de ser així una altra pregunta es formula de manera preocupant: Com és possible que una dona amant de les lletres escrigués una *Vita Christi* sense haver acudit als evangelis? A més, com pot ser que se li hagués permès, és a dir, que no se li hagués censurat? Aquesta suposança ja de per sí es representa inversemblant, però al no trobar cap al·lusió al respecte a la mateixa edició consultada com tampoc en les indagacions que en un primer moment s'han procurat fer al respecte, el tema resulta prou intrigant com per a dedicar-li un temps de qualitat.

Les pàgines que segueixen exposen el fruit d'una investigació el resultat de la qual és encara més sorprenent i enriquidor que no pas es pensava en un principi. I és que l'*Alcorà* conté sures³² que il·luminen o s'avancen a dogmes marians que en aquell moment encara estaven per ser reconeguts per

i Lluïsa Parra; Editorial La Sal, edicions de les dones (Clàssiques Catalanes, 15), Barcelona 1987.

³¹ La importància de la seva *Vita Christi* i, sobretot, el gaudi que la seva lectura proporciona es mereix que almenys se'n faci aquí un breu comentari. A la seva obra, Isabel de Villena hi relata la vida de Jesús de Natzaret incidint especialment en la tendresa amb la qual la Verge el tractava. La dolcesa amb què ho explica desemboca en una narració preciosa, curulla de diminutius que aconsegueixen commoure el lector. Val a dir que no només és considerada la seva obra cabdal sinó també indispensable per al segle d'or valencià. Estudiosos com Martí de Riquer l'han tinguda en compte en els seus estudis.

³² L'*Alcorà* es divideix en sures que, a la vegada contenen aleies o versets.

l'Església. Aquesta és una de les sorpreses que ha aportat aquesta recerca a qui escriu.

Així doncs, aquest treball s'endinsa en la figura de la Verge més del que en un principi es podia haver previst. Aporta, per tant, una informació que per a molts esdevindrà novedosa i qui sap si els podrà ajudar a reconèixer-hi no només la visió que en té l'Església sinó també com avui en dia Maria és present i continua acollint els seus fills arreu del món, tenint especial preferència pels més necessitats. Ella no tanca mai els braços a qui la cerca i la necessita.

Tan de bo aquesta lectura que tot just comença resulti enfortidora per a la fe.

Alguns primers indicis a tenir en compte

Com s'ha vist, queda clar que la germana Isabel no acut a la *Bíblia* per a la seva narració de l'episodi de la presentació de Maria al temple. Almenys aquesta no en parla expressament. Sí, però, que hi ha algunes dades bíbliques que donen a entendre que l'episodi de la presentació al santuari i el fet que creixés allí podia haver passat.

En primer lloc, la possibilitat que fos consagrada a servir al temple recorda la vida de Samuel, de qui la *Bíblia* diu que la seva mare Anna el va presentar i consagrar i el va deixar allí per a que servís a Déu tota la seva vida³³. Dita consagració, però, era precepte fer-la dels fills primogènits³⁴ de sexe masculí, dels qual diu la *Bíblia* que pertanyen a Déu³⁵. Tot i això, i per evitar

³³ 1 Sa 1, 9-11.24-28; 3, 1-3a.

³⁴ El fill primogènit era el qui trencava el sí matern. Al seu respecte diu el *Diccionario de la Biblia* que no implicava que "si bien la denominación de «el primogénito» supone la existencia real o posible de otros hijos, no significa, sin embargo, que forzosamente se den éstos, de manera que «primogénito» puede indicar también al que es hijo único." Observació que ens aclareix per què s'anomena així també a Jesús. (HAAG, H; VAN DEN BORN, A i DE AUSEJO, S.: *Diccionario de la Biblia*, Herder, Barcelona 1963⁸)

³⁵ (Ex 3,11-13) No només això, en un primer moment la Llei de Moisès establia un possible rescat de cinc sicles de plata per cadascun dels primogènits de les tribus d'Israel que sobrepassessin el nombre dels primers fills dels levites (Ex

malentesos, cal afegir, que tots els fills eren considerats una benedicció independentment del seu sexe³⁶.

És més, el servei al temple no era exclusiu dels homes. Efectivament, hi havia dones que també hi servien. Per exemple, a Èxode 38, 8 hi diu: “Amb els miralls de les dones que prestaven el seu servei a l’entrada de la tenda del trobament, va fer la pica de bronze amb el seu sòcol de bronze.” (Val a dir que aquesta tenda del trobament era, segons el relat bíblic, una mena de temple mòbil que els israelites es van fer per petició divina durant la seva estada al desert).

Es podria argumentar que el servei d’aquestes dones, com diu el text, el van dur a terme a l’entrada i no pas dins del temple, tanmateix l’ Antic Testament recull un altre exemple que demostra que la presència de les dones en tan sagrat lloc era ben acceptada. Es tracta de la dida del petit Joaix, que hi va romandre amagada juntament amb el nen durant el regnat d’Atalia per evitar que aquesta, qui n’era l’àvia, el matés³⁷. Per tant, no era cosa nova. De fet, continuava essent vigent en temps de Maria, puix a l’evangeli segons Lluc hi diu que quan la Verge i sant Josep van portar el nen al temple per presentar-lo, *Hi havia també una profetessa, Anna, filla de Fanuel, de la tribu d’Aser. Era d’edat molt avançada: havia viscut set anys amb el seu marit, però havia quedat viuda, i ara ja tenia vuitanta-quatre anys. Mai no es movia del temple i donava culte a Déu nit i dia amb dejunis i pregàries.*³⁸

Evidentment, hi havia unes tasques que només podien dur a terme els sacerdots però no es pot negar que les dones també hi servien.

De fet, i curiosament, ja al segle XVIII, la beata Anna Catalina Emmerich, una monja agustina, tindrà visions místiques entre les quals es recull també la presentació de Maria al temple.

34,20; Nm 3, 40-51; Nm 18, 15-16). Val a dir que aquests darrers, un cop van entrar a la Terra Promesa, havien heretat el privilegi de servir Déu al temple (Nm 8,15-19), per la qual cosa estaven consagrats a ell d’una manera especial.

³⁶ Sl 127, 3; Gn 1, 28; 17,16; 24,59-60; Pr 17, 6; Lc 1, 41-42.

³⁷ 2 Re 11, 2-3.

³⁸ Lc 2, 36-37.

Una visió en la qual, a més, veurà que al temple hi havia estances exclusives per a les dones:

*La mayoría de las mujeres y de las niñas se dirigieron al sitio del Templo que les estaba reservado para orar. [...] Quisieron llevar a María de la mano; pero ella no lo permitió: subió los escalones rápidamente, sin tropiezos, llena de alegre entusiasmo. Todos se hallaban profundamente conmovidos.[...] Mientras se consumía sobre el altar la ofrenda de Joaquín, Ana fue con María y las jóvenes que la acompañaban, al vestíbulo reservado a las mujeres. Este lugar estaba separado del altar del sacrificio por un muro que terminaba en lo alto en una reja. En medio de este muro había una puerta. El atrio de las mujeres, a partir del muro de separación, iba subiendo de manera que por lo menos las que se hallaban más alejadas podían ver hasta cierto punto el altar del sacrificio. Cuando la puerta del muro estaba abierta, algunas mujeres podían ver el altar. [...] María se dirigió luego con las maestras y varias otras jóvenes a las habitaciones de las mujeres, al Norte del Templo. Estas habitaban salas abiertas en los espesos muros del Templo y podían, a través de pasajes y escaleras, subir a los pequeños oratorios colocados cerca del Santuario y del Santo de los Santos. Los deudos de María volvieron a la sala contigua a la Puerta Dorada, donde antes se habían detenido quedándose a comer en compañía de los sacerdotes. Las mujeres comían en sala aparte*³⁹.

Malgrat aquesta consagració de les nenes al temple, diu la mateixa beata que no era obstacle per a que posteriorment es poguessin casar:

En sus habitaciones, desde donde podían ver el Templo, oraban y meditaban. Estaban consagradas al Señor por medio de la entrega que hacían sus padres en el Templo. Cuando llegaban a la edad conveniente, eran casadas, pues había entre los

³⁹ Subratllat i ressaltat en negreta afegits. Cita extreta de *La vida de Jesucristo y de su madre Santísima (desde el nacimiento de María Santísima hasta la muerte de san José)*. Según las visiones de la Ven. Ana Catalina Emmerick, editat per Revista Cristiandad.org i editorial Surgite, pp.56, 58 obra penjada a: <https://es.slideshare.net/vladyescobar/emmerick-ii>

israelitas piadosos la silenciosa esperanza de que de una de estas vírgenes consagradas al Señor debía nacer el Mesías⁴⁰.

Però Emmeric no es queda pas sola al dir que al temple hi havia nenes consagrades que de grans podrien formar una família. L'Església ortodoxa ja ho tenia entès així molt abans:

*Los textos de esta celebración cuentan cómo María fue llevada como niña pequeña al templo por sus padres Joaquín y Ana, a fin de continuar allí su educación con las vírgenes consagradas al servicio del Señor hasta que fueran desposadas en matrimonio.*⁴¹

D'altra banda, molts entesos intueixen en les paraules de Maria⁴² a l'àngel Gabriel que aquesta havia fet un vot de virginitat⁴³. Aquest tema, dogma de fe de l'Església malgrat els atacs que ha rebut al llarg dels temps, troba a l'Alcorà una defensa fèrria.

Tot seguit es veurà a grans trets com hi apareix la figura de la nostra Mare del cel, atès que el fet que la descripció de la Presentació de Maria al temple que en fa Isabel de Villena, com ja s'ha dit, coincideix amb la del llibre sagrat dels musulmans. Cal doncs, fer-hi una ullada i buscar-ne informació a fi de donar

⁴⁰ EMMERIC, Ana Catalina [*op.cit.*] p.60.

⁴¹ Subratllat afegit. Cita extreta de la pàgina web:

<http://www.iglesiaortodoxa.cl/especiales/historia%2021%20nov.htm>

⁴² Lc 1, 34: “Maria preguntà a l'àngel: -Com podrà ser això, si jo sóc verge?” A la nota al peu la *Biblia* catalana interconfessional (BCI) hi diu: “Lit. [Literalment]: *no conec home.*”

⁴³ Una de les primeres objeccions que hi oposen els germans separats és la lectura de Mt 1, 24-25 on en algunes versions de la *Biblia* hi diu que “Cuando José despertó, hizo lo que el ángel del Señor le había ordenado, y tomó a María por esposa. Pero no hicieron vida conyugal hasta que ella dio a luz a su hijo, al que José puso por nombre Jesús” (*Biblia* Dios Habla Hoy). Tanmateix en el llenguatge bíblic la utilització d'aquesta paraula no implica que hi hagi un canvi posterior. Per exemple, a 1 Co 15, 25: “Perquè Crist ha de regnar fins que Déu haurà posat tots els enemics sota els seus peus”, no implica que Jesús deixi de regnar llavors. Ho demostra el fet que a Lc 1, 32-33 s'hi reconeix que “Regnarà per sempre”. Així mateix se'n troba altres exemples a: Gen 8, 5 i 49,10; Sam 20,3; Judit 12,14 i 16,23; Mat 28,20; 1 Tim 4,13 i 6,14; Rom 8,22; Fil 1,5. No s'hi aprofundirà perquè dóna molt de sí i no és aquest el tema principal que ocupa aquest treball.

contesta a la hipòtesi segons la qual s'hi hauria basat per apropar el lector a la Mare de Déu.

Maria a l'Alcorà

Per començar val a dir que el llibre sagrat dels musulmans, a diferència de la *Bíblia*, va ser compost en molt poc temps; per ser exactes el que va transcórrer des de les primeres revelacions de Mahoma (el 610) fins la seva mort (632).

Però aquesta no és l'única font per la qual els musulmans es guien pel que fa a la seva manera de viure. Hi ha també una tradició islàmica que complementa el seu llibre sagrat, ampliant-ne el sentit, i la figura de Nostra Senyora no n'és una excepció. Per exemple aporta detalls sobre sant Josep (a qui l'*Alcorà* ni tan sols anomena) i també pel que fa a la rebuda del seu embaràs per part de la gent que l'envolta. Així mateix, també complementa la descripció sobre la seva infància, continguda sobretot a la sura III, tot i que després hi afegeix més comentaris a les sures XIX, XXI i XXIII.

Pel que fa a la sura III aleia⁴⁴ 32 consta que Maria va créixer entre les parets del temple, atès que cap al final hi diu que *"Zacarías [...] siempre que iba a visitar a María en su celda, hallaba alimento para ella. ¡Oh María!, ¿de dónde os proviene este alimento? Me proviene de Alá, respondió ella, pues Alá sustenta abundantemente a los que quiere y no les cuenta los bocados."*

No cal dir que aquest relat és tota una novetat en comparació amb el mutisme dels evangelis pel que fa a aquest tema. Abans d'això, però, criden l'atenció les paraules de la mare de Maria quan a l'aleia 31 de la mateixa sura li diu a Déu: *"y yo te la consagro con toda su descendencia y la pongo bajo tu protección, a ella y a su posteridad, a fin de que los preserves de las astucias de Satán el apedreado"*. Hi ha dos punts que no poden passar desapercebuts aquí. D'una banda, la consagració de Maria per part de la seva mare i de l'altra, l'al·lusió que fa al

⁴⁴ Verset.

Protoevangeli⁴⁵, on hi diu que hi haurà una enemistat entre la serp i la dona i les seves descendències.

Així mateix, un altre exemple de complementació que aporta la tradició islàmica és exposat per Robert Caspar, qui per la seva banda observa:

*Hay un hadith⁴⁶ que afirma que «todo recién nacido es tocado por el demonio en su nacimiento, salvo María y su hijo»; y otro dice que «todos los hombres pecan desde su nacimiento hasta su muerte, salvo María y su hijo». Curiosa coincidencia con lo que para los católicos llegará a ser el dogma de la **Inmaculada Concepción** y que ya antes había sido creencia de los cristianos orientales bajo la forma del «voto de santa Ana».*⁴⁷

Però això no és tot. De la lectura de la sura XXI, 91 es desprèn que molt abans que l'Església establís el dogma de la **Virginitat Perpètua**, l'Alcorà ja la defensava: “*Acuérdate también de la que había conservado su virginidad y en la que nosotros infundimos una parte de nuestro espíritu; la constituimos con su hijo en un signo para el Universo.*” No només això, l'arquebisbe Fulton J. Sheen afirma:

*En el décimo-noveno capítulo del Corán, existen 41 versos sobre Jesús y María. Hay tal defensa a la virginidad de María aquí, que el Corán, en su cuarto libro, atribuye la condenación de los judíos a la monstruosa calumnia de ellos contra la Virgen María.*⁴⁸

⁴⁵ S'anomena així un text contingut a Gn 3,15 que la lectura cristiana identifica com un avançament profètic de l'existència de Maria i la seva descendència, Jesús.

⁴⁶ En català, *hadit* literalment vol dir una dita o conversa, però islàmicament parlant representa les dites i accions del profeta Mahoma. Aquestes es transmeten oralment mitjançant una cadena de relators (*silsilat*) que en testifica la seva validesa. Els hadits componen la Sunna o tradició islàmica, que complementa l'Alcorà.

⁴⁷ Format en negreta afegit. CASPAR, Robert: *Para una visión cristiana del Islam*, Sal Terrae (Presencia teológica, 80), Maliaño 1995 p.142.

⁴⁸ SHEEN, Fulton J.: “María y los musulmanes” (1952), reimprès el 2001 per *Mindszenty Report* i traduït per www.corazones.org (Cita extreta de la pàgina web: http://www.corazones.org/maria/musulmanes_maria.htm)

De fet, Caspar fa una observació molt valuosa en aquest sentit:

La figura corànica de María no es solo sustancialmente fiel a la del Evangelio, si prescindimos de algunos detalles secundarios y hacemos abstracción de la doctrina cristiana de la maternidad divina, sino que creemos que nunca el Corán ha pasado tan cerca del misterio cristiano; infinitamente más cerca, desde luego, que en su consideración sobre Jesús.⁴⁹

Tot i que és cert que l'Alcorà confon la Verge Maria amb la germana de Moisès i Aaró, aquesta confusió no comporta conseqüències greus per a la visió que ofereix de la Verge. Ho demostra el fet que els musulmans, malgrat no considerar-la mare de Déu, la tenen com la més santa de les dones, una "ovaliya". Al darrer verset de la sura 66 hi diu: "¿Queréis que yo os de un ejemplo fiel a seguir, válido para todos los creyentes del mundo?" Es tracta de Maria, aquella que tindrà el lloc més privilegiat al Paradís; essent immediatament seguida per Fàtima, la filla preferida del Profeta.

El nom de Fàtima, però, ens diu quelcom més, sobretot enguany que es commemora el centenari de l'aparició de la Verge al poblet de Portugal que rep aquest nom. La raó d'aquest topònim rau en la conversió de la filla del darrer capitost musulmà de Portugal, que es va enamorar d'un catòlic i es va quedar a viure allí malgrat l'expulsió de la seva gent fora de la Península.

Doncs bé, el fet que la Mare de Déu triés justament aquest poble el 1917 per aparèixer-se a tres nens i ser recordada com "Nostra Senyora de Fàtima" pot ser indicatiu de quelcom més. Hi ha, fins i tot, qui hi veu un signe d'esperança per al poble musulmà, que tant la respecta.

Sigui com sigui, en un moment com l'actual en el qual es parla tant del diàleg interreligiós, aquest reconeixement que tant cristians com musulmans tenim vers Maria, més enllà de les

⁴⁹ CASPAR (*Op. cit.*) p.144.

particularitats contingudes en les nostres creences, conflueix en l'admiració de la mare de Jesús com un model a seguir, el d'una dona que va confiar plenament en Déu i va dir "sí" a allò que s'escapava de la seva comprensió humana, malgrat saber quines conseqüències podia tenir el seu abandó en el Senyor.

Fonts comunes entre l'Alcorà i la Tradició cristiana: Art i Tradició

Però l'*Alcorà* no només coincideix amb el relat bíblic en la descripció de Maria. En aquest sentit, Olivier Millet i Philippe de Robert afirmen:

*La Biblia y el Corán comparten la misma tradición histórica: en ellos se hace referencia a menudo a los mismos acontecimientos, a los mismos lugares y a los mismos personajes de la historia santa, a los cuales el Corán añade en ocasiones tradiciones tomadas de la literatura apócrifa.*⁵⁰

Més encara, Robert Caspar ho acaba d'arrodonir quan afirma que *Por lo general, la tradición musulmana se contenta con orquestar los datos del Corán, ya suficientemente significativos, aunque no sean más que breves alusiones. Por eso recurre de buen grado a las tradiciones cristianas, a las de los Evangelios -ciertamente sobrias-, a las de los apócrifos y a narraciones populares.*⁵¹

Davant aquests indicis cal dirigir la mirada vers els evangelis apòcrifs, a fi de comprovar si realment hi ha alguna correspondència entre aquests i les explicacions que l'*Alcorà* fa sobre la vida oculta de Maria.

Val a dir però que malgrat que aquesta recerca ha aportat moltes dades, per qüestions d'espai no s'hi aprofundirà tant com es voldria. Com acostuma a passar en l'estudi teològic són molts els temes que s'enceten sense poder-ho evitar, puix es limiten entre ells i sovint se solapen. En les següents pàgines no només es parlarà sobre l'episodi de la Presentació de Maria al

⁵⁰ Subratllat en negreta afegit. Cita extreta de: MILLET, Olivier; DE ROBERT, Philippe: *Cultura Bíblica*, Editorial Complutense, Madrid 2003, p.53.

⁵¹ Ressaltat en negreta afegit. CASPAR (*op.cit.*) p.145.

temple i la seva vida allí -episodi amb el qual comença aquesta investigació- sinó que també s'acudirà a la seva estada a Egipte amb sant Josep i el nen Jesús.

Aquest darrer punt, sobretot donada la situació desesperada i silenciada que milers de persones estan vivint avui dia, dirigirà l'atenció vers com sant Josep, la Verge i Jesús van viure aquesta situació, atès que fugien per evitar que Herodes matés el nen. Fent-ne un paral·lelisme en clau cristiana, cada dia neix un "nen Jesús" als camps de refugiats i juntament amb els seus pares procura sobreviure en terra estrangera.

Conèixer detalls de la vida de la Mare de Déu fora de la seva terra pot, així mateix, ajudar a comprendre com es deu sentir ella amb el clam d'aquesta pobra gent que es veu obligada a passar penúries i a malviure lluny de la seva pàtria.

No és possible, doncs, fer un estudi aquí de tots els evangelis apòcrifs que en parlen. Tanmateix, i amb voluntat de sintetitzar-ne el seu contingut, es creu convenient citar aquí Manuel Testa, qui se centra en l'estudi de Maria partint dels evangelis apòcrifs del segle II i III:

En los siglos II-III hubo una rica floración de textos apócrifos marianos que tratan de dar una respuesta a los hechos pasados por alto en los Evangelios canónicos relacionados con la prehistoria de María, su educación, su conducta durante la infancia de Jesús, temas apenas tratados por Mateo (cap. I-II) o por Lucas (cap. I-II), además de la actuación de María durante el apostolado de su Hijo y especialmente durante su pasión, muerte y resurrección. También tratan del papel jugado por María en la primitiva Iglesia, de su dormición, asunción al cielo y finalmente de su eficaz intercesión en favor de las almas en pena. Estos temas presentan una doctrina teológica digna de consideración, ya que [sic] en armonía con la teología oficial de la Iglesia, aunque formulada a la manera popular.⁵²

⁵² TESTA, Manuel: "María en los evangelios apócrifos de los siglos II y III", article extret de *Tierra Santa*, (gener-febren 1989) pp.7-9.

(<http://www.elalmendro.org/epsilon/articulos/docum3008.htm>)

Per començar, pel que fa a la infància de Maria es basa en el *Protoevangeli de Jaume*. Un evangeli apòcrif que va ser ben rebut pels cristians de l'època (es data cap al 150) i que fins i tot Orígenes (s. III) anomena. La bona rebuda que obté és degut a que la Verge és venerada des dels principis dels temps de l'Església.

Doncs bé, en aquest, a part de comentar el naixement miraculós de la Verge i la cura que en tenen tant els seus pares com els qui vetllen per ella al temple, hi diu que és entregada a Josep en un matrimoni espiritual i putatiu, que observa que més endavant serà usual entre els encratites i seguidors de vàries corrents místiques.

Tanmateix assenyala que aquestes tradicions, que es conservaran al món àrab gràcies a l'*Evangelí àrab* (ss. VI-VII) i a la *Historia de Josep el Fuster* (entre els anys 600-650), patiran canvis a Occident, que quedaran plasmats a les versions de l'*Evangelí del Pseudo Mateu* (ss. VII i VIII) i al *Llibre de la Nativitat de Maria* (escrit a mitjans del s.IX).

Tot i això hi haurà coincidències també entre ells. Per exemple, tant el *Protoevangeli de Jaume* com l'*Evangelí àrab* descriuen que durant el viatge a Betlem a la Verge Maria li va canviant la cara. Al primer hi diu que a voltes somriu i a voltes té un posat trist⁵³, al segon hi diu que la seva cara s'il·lumina i s'enfosqueix⁵⁴. En ser preguntada per sant Josep, en el primer contesta:

Veo, oh José, alternar dos espectáculos sorprendentes. Veo al pueblo de Israel, que llora y se lamenta, y que, estando en la luz, semeja a un ciego, que no percibe el sol. Y veo al pueblo de los incircuncisos, que habitan en las tinieblas, y que una nueva claridad se levanta para ellos y sobre ellos, y que ellos se regocijan llenos de alegría, como el ciego cuyos ojos se abren para ver la luz.

⁵³ *Protoevangeli de Jaume* XVII, 2
(<http://escrituras.tripod.com/Textos/ProtEvSantiago.htm>)

⁵⁴ *Evangelí àrab* 2, 2 (<http://escrituras.tripod.com/Textos/EvArabe.htm>).

Paraules que són resumides en l'altre dient que veu dos pobles, un que plora i un que riu content. És a dir, Jesús esdevindria signe de contradicció per aquests dos pobles que triarien entre acollir-lo o refusar-lo.

De nou, el tema és molt extens. De fet, no es pot fer aquí l'estudi que correspondria tot remarcant les semblances i diferències entre uns i altres. Malgrat això, de la consulta a la xarxa d'internet dels següents evangelis apòcrifs es conclou que curiosament tant el *Protoevangeli de Jaume*, l'*Evangeli del Pseudo Mateu*, l'*Evangeli Armeni de la Infància* com el *Llibre o evangeli de la Nativitat de Maria*⁵⁵ (846-848) sintetitzen l'episodi de la Presentació de Maria al temple de la manera següent: Joaquim i Anna van portar la seva filla, qui llavors tenia tres anys, a Jerusalem per a que fos consagrada a Déu i es dediqués al servei del temple. Un fet destacat per la majoria és la seva pujada amb gran rapidesa pels quinze esglaons que conduïen fins el santuari⁵⁶. Un cop va ser al temple fou rebuda solemnement pel gran sacerdot. A partir d'aquell dia va quedar-s'hi a viure, habitant en una cel·la i essent alimentada per àngels (detall que no tots recullen) a més de rebre'n les seves visites diàries.

Doncs bé, resulta que els Pares de l'Església tenien coneixement d'aquest episodi i defensaven fèrriament la historicitat de la Presentació de la Verge nena al temple i de la seva consagració a Déu. En aquest sentit, José María Salvador González recorda que [...] *el hecho medular de la "oblación" incondicional y la total consagración de María a Dios desde los primeros instantes de su existencia, tras su inicial presentación en el templo, fue defendida con entusiastas apologías -en refrendo de su intuita validez dogmática y de su indiscutible ejemplaridad moral y categética- por numerosos Padres de la Iglesia oriental, como*

⁵⁵ Val a dir que la *Historia de Josep el Fuster* també toca el tema però no entra pas en tants detalls. Sí recull, però, que Maria va entrar al temple als tres anys.

⁵⁶ Pujada que, si es recorda, també esmenta la beata Anna Catalina Emmerick i en la qual els textos hi veuen la intervenció divina, atesa la curta edat de la nena.

*San Epifanio, San Andrés de la Creta, San Gregorio de Nisa, San Gregorio Nacianceno, San Juan Crisóstomo [...] y por algunos Padres de la Iglesia occidental, como San Ambrosio, como asimismo por incontables teólogos y exegetas y, en general, por la mayoría de los santos y los oradores sacros.*⁵⁷

Encara avui, tot i que no consti a les Sagrades Escriptures, l'Església Ortodoxa veu en aquesta consagració de la nena Verge la prefiguració de quelcom molt més important: *Según la Tradición de la Iglesia, la Virgen fue recibida solemnemente en el templo por la comunidad del templo, encabezada por el sacerdote Zacarías, el padre de San Juan Bautista. La tradición agrega que fue conducida al "santo de los santos" para ser "alimentada" allí por los ángeles, y devenir "santa y bendita entre todas" por Dios, para que a la vez ella llegara a ser el santuario y templo vivo del Divino Niño que habría de nacer de ella.*⁵⁸

Aquesta darrera frase és molt important. A les lletanies que preguem en acabar el rosari l'anomenem "casa d'or" i "arca de l'Aliança", expressions que fan referència a qui va acollir en el seu sí matern, Jesús, la Paraula o Verb que es féu carn tal com hi diu a l'Evangeli segons Joan. Dins l'arca de l'Aliança hi havia guardada la Llei i el *mannà*⁵⁹, cal recordar que Jesús diu que és el pa del cel⁶⁰. L'arca, primer anomenada "del Testimoni" era el lloc de trobada entre Moisès i Déu⁶¹, també considerada santa i amb gran poder. En aquest sentit, Maurice de Cocagnac diu: *La santidad del arca le viene del hecho de que el Señor se ha convertido en*

⁵⁷ Ressaltat en negreta afegit. SALVADOR GONZÁLEZ, José M^a: "La presentación de María en el templo en la pintura italiana bajomedieval. Análisis iconográfico de cinco pasos", en *Espéculo. Revista de estudios literarios*, núm.44, Universidad Complutense de Madrid, 2010.

(<http://www.ucm.es/info/especulo/numero44/matemplo.html>)

⁵⁸ Cita extreta de la pàgina web:

<http://www.iglesiaortodoxa.cl/especiales/historia%2021%20nov.htm>

⁵⁹ Ex 16, 33-34.

⁶⁰ Jn 6, 51: "Jo sóc el pa viu que ha baixat del cel. Qui menja aquest pa, viurà per sempre. I el pa que jo donaré és la meva carn per a la vida del món."

⁶¹ Ex 30,6.

su propietario. Según las reglas jurídicas de entonces «pronunciar el nombre» de una cosa equivalía a tomar posesión de la misma.

Se levantó David y partió con todo el pueblo que estaba con él a Baalá de Judá para subir desde allí el arca de Dios sobre la que se pronunció un nombre, el nombre de SEÑOR Sebaot, que se sienta sobre los querubines. (2 S 6,2)⁶²

Tenia, doncs, un gran pes en la consciència d'Israel. Aquest mateix autor més endavant afirma que *“El arca, a diferencia de la nube⁶³, está en el corazón del pueblo, como su escudo⁶⁴”*. Anàlogament, Maria protegeix i és escut per a qui hi busca la seva empara. És fàcil en aquest punt trobar-hi la relació amb l'armadura de Déu que descriu sant Pau a la seva carta als efesis, on hi diu: *“Poseu-vos sobretot l'escut de la fe, capaç d'apagar tots els dards encesos del Maligne⁶⁵”*.

Efectivament, com diu sant Pau, els cristians com a descendents de la dona (Maria) i tal i com es profetitza a Gènesi 3, 15 comparteixen aquesta enemistat amb la descendència de la serp: *El drac, ple de ràbia contra la dona, se n'anà a combatre contra la resta dels seus descendents, contra els qui guarden els manaments de Déu i mantenen ferm el testimoni de Jesús⁶⁶*.

Cal doncs, que hom es mantingui en guàrdia i ben a prop de Maria, el nostre escut, la gran intercessora que tenim vers Jesús amb les seves pregàries. Però per això caldrà deixar de banda els ídols que ofereix aquest món: l'amor al diner, a la fama, al propi ego... És precís posar els ulls en la Verge, en la seva prudència, silenci, humilitat, entrega i generositat (Accepta una gestació que ha d'obrir la porta de la vida eterna a la humanitat, malgrat el dolor que li comportarà veure què fan amb

⁶² DE COCAGNAC, Maurice: *Los símbolos bíblicos. Léxico teológico* [*Les Symboles Bibliques. Lexique théologique*, 1993], Desclée de Brouwer, versió castellana de M. Montes, Bilbao 1994, p.402.

⁶³ Amb aquest núvol diu l'Antic Testament que es manifestava la presència de Déu. (vg. Ex 40,34)

⁶⁴ *Ídem* p.404.

⁶⁵ Ef 6, 10-18.

⁶⁶ Ap 12,17.

el fill de les seves entranyes.); acceptar-la com la mare que Jesús encomana al seu deixeble estimat, que és cadascun dels qui l'estimen i el segueixen.

S'ha dit que cal deseixir-se dels ídols davant Maria. No és una afirmació casual. Tornant a l'Antic Testament, en aquest s'hi diu que els filisteus es van endur l'arca de l'aliança com a botí de guerra. El capítol 5 del primer llibre de *Samuel*, a més, explica una cosa que recorda un episodi de la vida de la Sagrada Família a Egipte, referit a l'*Evangelí àrab*. Afirmar que el dia després d'haver portat l'arca al temple de Dagon i posar-la al costat mateix del seu ídol es van trobar que l'estàtua havia caigut de bocaterrosa a terra davant l'arca. Malgrat haver-la tornat a aixecar, el proper dia va aparèixer altre cop a terra i aquesta vegada, destrossada.

Per la seva banda, l'evangelí en qüestió afirma al seu capítol deu que en pic arriba la Sagrada Família a Egipte s'hi produeix una sacsejada a tot el territori que fa que tots els ídols caiguin i es trenquin⁶⁷.

Maria no accepta ídols, ella mira i remet directament a Déu.

Pel que fa a l'arca, un cop construït el temple, Salomó la fa posar a la part més santa del santuari, l'única on es feia real la presència de Déu, al Sant dels Sants, on el sacerdot només hi podia entrar un cop l'any⁶⁸, el dia de l'Expiació. Efectivament és damunt seu que Déu es fa present, damunt la seva tapa d'or pur. Val a dir que la resta de l'arca, però, estava feta amb fusta d'acàcia, que no es malmet fàcilment i estava revestida d'or pur tant per dins com per fora. Vet aquí quina identificació més preciosa amb la Mare de Déu! Més encara si, a més, es té present que a l'Antic Testament es considera que el Temple també és sant justament per contenir la presència divina! Cal dir en aquest punt que sant Ambrós al s.IV ja es refereix a la Mare de Déu com

⁶⁷ *Evangelí àrab* 10, 1-2.

⁶⁸ He 9, 6-7.

a temple de Déu⁶⁹. Així mateix sant Joan Damascè (675-749) diu d'ella: *Tú eres la puerta de Dios, resplandeciente de una perpetua virginidad. [...] Eres el templo del Espíritu Santo, la ciudad del Dios vivo, que alegran los ríos abundantes, los ríos santos de la gracia divina*⁷⁰.

Efectivament, aquesta visió de Maria com de porta de Déu ja és present en els cristians de ben antic. Per exemple, ja al final del Concili d'Efes (431) sant Ciril va dir: *Te saludamos, oh, María, Madre de Dios, verdadero tesoro de todo el universo, antorcha que jamás se apagará, templo que nunca será destruido, sitio de refugio para todos los desamparados, por quien ha venido al mundo el que es bendito por los siglos. Por ti la Trinidad ha recibido más gloria en la tierra; por ti la cruz nos ha salvado; por ti los cielos se estremecen de alegría y los demonios son puestos en fuga; el enemigo del alma es lanzado al abismo y nosotros, débiles criaturas, somos elevados al puesto de honor.*⁷¹

Santa Maria, com a bona Mare, es posa entre el mal i els seus fills, protegint-los. Quantes batalles espirituals s'han guanyat gràcies a la insistència en pregar el rosari! Fins i tot sant Pius de Pietrecina ho reconeix en el seu moment: és la millor arma contra tota mena d'enemics. Commou pensar que la veneració de Nostra Senyora s'hagi mantingut en el temps fins arribar a l'actualitat. Commou llegir paraules com aquestes, tan carregades d'amor, admiració i respecte vers la "porta del cel": *Al cielo se entra por María. Quien ama a María, quien le tiene gran devoción, tiene el boleto asegurado y la puerta abierta para entrar. Su sí a Dios abrió la puerta que estaba cerrada. Ella nos abrirá la puerta de la felicidad eterna; nos dará un abrazo cariñoso. y nos presentará a Jesús y*

⁶⁹ Fragment de la seva autoria extret de Extrait du De Virginibus, dédié en 377 par saint Ambroise à sa sœur Marcelline, religieuse à Rome. P.L., 16, col. 209 et ss. (trad. de Mille Mestivier).

<http://www.medioscan.com/pdf/maria/mariaenlospadresdelaiglesia.pdf>

⁷⁰ Fragment d'una homilia seva. Homil. I in Nativ. B.M.V., P.G., 99, col. 672 et ss. (trad. de Mille Mestivier). *Ídem*.

⁷¹ Cita extreta de l'article: "Maria en la Iglesia primitiva" que es pot trobar a la pàgina: <https://apologia21.com/2014/03/04/maria-en-la-iglesia-primitiva/>

*al Padre. ¡Cuanta ilusión me da el pensar en ese momento! A medida que conocemos a la Virgen, nos vamos enterando de su gran importancia en esta vida y en la otra vida. María nos es completamente necesaria e indispensable. [...] Abrir la puerta, y encontrarnos con María Santísima es el comienzo del cielo, su preludio, el inicio del éxtasis eterno que comienza... pero no terminará jamás*⁷².

Cal, però, no caure en una confusió bastant comú que és creure que els catòlics deixen de banda a Crist Redemptor, parlant de Maria en aquests termes. No pas! Certament, com diu la Bíblia: “*Hi ha un sol Déu; hi ha també un sol mitjancer entre Déu i els homes, l’home Jesucrist*”⁷³. Però vet aquí que aquest text, que acostuma a ser camp de batalla pels qui neguen que es pugui pregar a Maria i als sants, té un context que no tenen en compte i és que s’hi està parlant de la salvació⁷⁴. Evidentment Jesús ens obre la porta i ho fa també gràcies a que Maria accedeix a que s’encarni en ella. En cap cas, però, la Santíssima Verge li pren el seu lloc. Almenys no pas en la fe que és purament catòlica.

Si, de fet, Jesús abans de ser detingut com un malfactor li prega a Déu: “*Que tots siguin u, com tu, Pare, estàs en mi i jo en tu. Que també ells estiguin en nosaltres*”⁷⁵ com no ha d’estar unit a Maria? Per això, tornant a l’arca, aquesta té un altre simbolisme a la tradició cristiana que no es pot pas obviar: Jesús⁷⁶.

D’altra banda, i ja acabant amb aquest tema, val a dir que l’arca de l’aliança de l’Antic Testament és l’arca del pacte antic, el

⁷² Escrit del Pare Mariano de Blas, L.C. penjat a:

<http://www.mariologia.org/advocaciones/advocacionesmiscelaneas90.htm>

⁷³ 1Tm 2,5

⁷⁴ 1Tm 2, 1-6: “Primer de tot, recomano que feu pregàries, oracions, súpriques i accions de gràcies per tots els homes, 2 pels reis i per tots els qui tenen autoritat, perquè puguem portar una vida tranquil·la i serena, tota donada a la pietat i a l’honestat. 3 Això és bo i agradable a Déu, salvador nostre, 4 que vol que tots els homes se salvin i arribin al coneixement de la veritat. 5 Hi ha un sol Déu; hi ha també un sol mitjancer entre Déu i els homes, l’home Jesucrist, 6 que es donà a si mateix com a rescat per tothom: aquest és el testimoni que Déu ha donat en els temps fixats per ell.”

⁷⁵ Jn 17,21a.

⁷⁶ Consulti’s, per exemple, l’Enciclopèdia Catòlica que hi ha a la següent pàgina: http://ec.aciprensa.com/wiki/Arca_de_la_Alianza

que Déu fa amb Abraham. És potser precis recordar que aquesta, de fusta, desapareix i és oblidada pel mateix poble d'Israel. Amb Jesús s'institueix una nova aliança⁷⁷, eterna⁷⁸, que ja s'havia profetitzat⁷⁹, de la qual Maria n'és també arca, una arca de carn dins la qual el Verb s'encarna. La posició de Jesús és indiscutible:

*En canvi, al nostre gran sacerdot li correspon d'oficiar en un culte més excel·lent, ja que és mitjancer d'una aliança millor, fonamentada en promeses incomparablement millors. Si la primera aliança hagués estat irrepreensible, no hauria calgut substituir-la per una segona. Des del moment que Déu parla d'una aliança nova, declara vella la primera; i tot allò que es torna vell i antic està destinat a desaparèixer.*⁸⁰

Diu la *Bíblia* que gràcies a ell qui l'estimen i guarden els seus manaments esdevenen fills de Déu⁸¹, no pas servents. Per això, amb plena consciència, a la creu ofereix la seva Mare com a Mare de tots. Mor de la manera més humiliant i dolorosa a fi de regalar la vida eterna a qui creu en ell. Com n'és d'incomparable el seu amor⁸²! I que gran és Maria!

Per tot això potser els evangelis apòcrifs remarquen tant no només que la seva gestació fos miraculosa, sinó també la cura que els seus pares, Joaquim i Anna, en van tenir per a que es mantingués pura. Cura que continua al temple fins el moment en què els sacerdots decideixen que, ja a la pubertat, no pot continuar allí i cal buscar algú que se'n faci càrrec i la preservi. Es tracta d'una justificació, potser, de la seva puresa. Vet aquí perquè la Presentació de la Verge nena al temple acaba sent tan ben acollida per l'Església, malgrat el seu origen: perquè enalteix la figura de Maria i ajuda a reforçar-ne la devoció!

Efectivament, sembla ser que les dades sobre aquest episodi de la infància de la Mare de Déu passa a la tradició

⁷⁷ Mt 26,26-28.

⁷⁸ Heb 13,20.

⁷⁹ Vg. Je 31,31-34~ Heb 8,7-12.

⁸⁰ Heb 8, 6-7.13.

⁸¹ Jn 1,12.

⁸² Ef 3, 14-19.

cristiana a través dels evangelis apòcrifs. Aquests, a més, l'haurien extret d'una font més antiga. No serà fins a partir del segle V que els Sants Pares s'hi referiran, essent després un tema recurrent tant per part de teòlegs, sants com persones de fe.

Concretament pel que fa a la celebració litúrgica de la Presentació de Maria al temple, José María Salvador González observa que la primera festa de la qual se'n té constància data del 21 de novembre de 543, a raó de la consagració de la basílica de Santa Maria de Jerusalem. També afirma que cap als segles VII i VIII s'institueix a l'Església de Constantinoble, esdevenint-ne celebració oficial a tot l'Imperi Bizantí sota el mandat de l'emperador Manel I Comnè (1143-1180).

Pel que fa a l'Església Occidental, el mateix autor recorda que l'expansió per Europa es començaria a donar l'any 1372, quan el Papa Gregori XI l'introdueix al calendari de la Cúria amb el vistiplau del seu impulsor, el rei Carles V de França. Des d'aquell moment va ser adoptada per tota la Cristiandat, que la va tornar a incorporar a dit calendari després de la mort del Papa Sant Pius V (1566-1572), que l'havia tret.

No va ser aquest un intent aïllat per suprimir-la, però va sobreviure gràcies al fet que es posés l'accent en l'essència del missatge que transmet. Com diu Salvador González: *La Iglesia sólo pretende recomendar a sus fieles esa festividad, por su valor simbólico [...] A fin de cuentas, desde hace muchos siglos la Presentación de María en el templo se convirtió a los ojos de los cristianos en una leyenda piadosa plena de enseñanzas morales sobre la disponibilidad absoluta y la entrega total a Dios, y en una estimulante imagen sacra, concebida para promover -bajo el registro del ejemplo mariano- la generosidad y la abnegación del creyente.*⁸³

Val a dir que aquesta festa mariana no és l'única que arrela en els evangelis apòcrifs. Degut als detalls que aporten sobre la Nativitat de Maria, Salvador González⁸⁴, els acusa de ser

⁸³ SALVADOR GONZÁLEZ, José M^a (*op.cit.*).

⁸⁴ SALVADOR GONZÁLEZ, José M^a: "Lo sobrenatural y lo cotidiano en la iconografía medieval de la *Natividad de María*: Breve aproximación a la 208

la llavor de la festa que s'instauraria més tard en el seu honor. Novament tornarà a tardar més a implantar-se a Occident degut a la seva procedència, doncs indica que comença a celebrar-se cap al segle VII.

Davant aquestes evidències, doncs, és fàcil deduir que Isabel de Villena acollís dit episodi que la tradició cristiana emparava plenament per enllaçar la seva història. D'aquí que no se li censurés. La hipòtesi segons la qual podia haver-la extret, conscientment o no, de l'*Alcorà* queda doncs sobradament descartada.

D'altra banda saber tot això ajuda a comprendre la profunda impressió que aquests continguts dels evangelis apòcrifs van causar a la tradició de l'Església. Dita impressió, si més no, es tradueix en un gran nombre de representacions artístiques com retaules, pintures al fresc i quadres que plasmen aquests detalls de la vida de Maria totalment aliens als evangelis. Tot seguit en posem dos exemples, tot i que internet n'és ple; fet que demostra la gran acollida que l'Església va fer d'aquests relats, malgrat el seu origen:

I és que mentre que els evangelis canònics la major part de vegades fan referència a la Mare de Déu de passada o, com a molt, concedint-li un lloc secundari, els apòcrifs donen color al relat omplint-lo amb detalls inèdits en aquelles etapes de la

seva vida que despertem més curiositat justament pel fet d'haver estat silenciades al Nou Testament⁸⁵.

Malgrat la profusa exposició artística, emparada per les autoritats eclesiàstiques, s'ha de dir que els evangelis que van quedar fora del cànon de l'Església van ser prohibits oficialment per aquesta.

És per això que, Ofelia Manzi i Patrícia Grau-Dieckmann⁸⁶ assenyalen el Concili de Trento (1545-1563) on es dictamina que la Vulgata llatina és l'única via, si bé acaba admetent la validesa de la tradició com a font de revelació

divina. És més, per sorprendent que pugui semblar, conclouen que *Aunque fueron marginados y mantenidos a lo largo de los siglos en esa condición, singularmente los evangelios apócrifos no fueron erradicados en su expresión artística ni por la Iglesia de Oriente ni por la de Occidente*⁸⁷. *Las escenas inspiradas a partir de sus relatos fueron avaladas por las propias autoridades eclesiásticas que no sólo las*

⁸⁵ Pintura al temple sobre taula, fragment de retaule que representa la Presentació de Maria al temple, obra del mestre de Velilla, segon terç del segle XV.

(<http://pintura-gotica-aragon.blogspot.com.es/2009/02/5-estilo-gotico-internacional-2-parte.html>)

⁸⁶ MANZI, Ofelia; GRAU-DIECKMANN, Patricia: "Los textos apócrifos en la iconografía cristiana", a "La educación y la cultura laica en la Edad Media", revista *Mirabilia* núm.6, COSTA, Ricardo (coord.) Universidad de Buenos Aires (http://www.revistamirabilia.com/nova/imagenes/numeros/2006_06/02.pdf)

⁸⁷ Nativitat de la Verge, Andrés López (1780?), (<http://www.divvol.org/santoral/index.php?s=0908>)

toleraron permisivamente sino que, sorprendentemente, fueron deliberadamente ubicadas en lugares destacados.

És a dir l'Església admet la gran aportació d'aquestes fonts per al creixement inicial de la devoció mariana, doncs ajuden els creients a romandre en la fe units a la Verge i a transmetre-la als altres. Per això, encara que sigui quedant-se amb la seva essència o, dit d'una altra manera, extraient-ne la lectura teològica que se'n pot fer, l'Església sap discernir entre aquells elements que poden ajudar a enfortir la fe i quins són aquells poc probables o directament erronis (heretgies) que contenen⁸⁸.

Així doncs, l'art recull episodis del viatge i posterior estada de la Sagrada Família a Egipte que procedeixen també de la tradició cristiana però que, com s'ha dit, han estat adaptats d'aquestes fonts.

Es diu que dita gota va canviar de seguida de color i tenyeix l'aigua que la toca, aportant-li propietats curatives. Així mateix, aquest tema és profusament representat pels artistes⁸⁹.

⁸⁸ Per exemple, el mateix *Evangelii àrab* conté capítols que deixen Jesús com un nen capriciós i venjatiu que no dubta a utilitzar els seus poders per fer mal (capítols 40, 46, 47 i 49), fets totalment increïbles en el Jesús que ens mostren les Escriptures. Una altra dada que grinyola, per exemple, és que mentre els apòcrifs li reconeixen un munt de miracles coneguts per tothom, la *Biblia* esmenta la incredulitat dels seus parents i coneguts quan comença el seu ministeri. És a dir, resulta contradictori que tothom el consideri especial i que, per contra, els seus familiars actuïn com si no coneguessin aquesta faceta de Jesús.

⁸⁹ Un exemple n'és la que apareix en aquesta pàgina: "Descanso en la huida de Egipto", Oli sobre tela de Gerard David, 1515, d'estil gòtic exposat al Museo del Prado de Madrid

Mentre que els evangelis sintetitzen ràpidament els anys passats a Egipte, alguns dels apòcrifs en canvi s'hi esplaien molt. Un cas n'és l'*Evangelí àrab*. Doncs bé, en ell sant Josep i santa Maria reaccionen amb por quan cauen els ídols dels quals ja s'ha parlat. I si els culpen i els volen fer mal? Estan sols, sense cap conegut i se senten vulnerables: *Y, como María y José supiesen la caída y el aniquilamiento del ídolo, fueron presa de temor y de espanto, y se dijeron: Cuando estábamos en tierra de Israel, Herodes proyectaba matar a Jesús, y, por su causa, mató a todos los niños pequeños de Bethlehem y de sus alrededores. No hay duda sino que los egipcios, al enterarse de por qué accidente se rompió ese ídolo, nos entregarán a las llamas.*

Y, en efecto, el rumor llegó hasta el Faraón, el cual mandó buscar al niño, pero no lo encontró. Y ordenó que todos los habitantes de su ciudad, cada uno de por sí, se pusiesen en campaña para proceder a la búsqueda, hallazgo y captura del niño. Y, cuando Nuestro Señor se acercó a la puerta de la ciudad, dos autómatas, que estaban fijados a cada lado de la puerta, se pusieron a gritar: ¡He aquí el rey de los reyes, el hijo del Dios invisible y misterioso! Y el Faraón procuró matarlo. Pero Lázaro salió fiador por él, y María y José se escaparon, y partieron de allí.⁹⁰

Es troben en un gran perill i tornen a ser perseguits. De nou, segons aquest evangeli, intenten matar Jesús, però aquest cop no és un àngel qui els ajuda. Tothom els busca, on poden anar? Un personatge desconegut els dóna un cop de mà i els ajuda a fugir. Un home que se'n fia, malgrat que la gent els busca per ser

Per exemple, el tema del descans durant la fugida a Egipte per a que el nen Jesús pugui popar, troba la seva correspondència a la gruta de la llet a Betlem, propera a la Basílica de la Nativitat, on encara avui dia hi peregrinen moltes dones, també musulmanes, demanant-li a la Verge que pregui per a que puguin quedar-se embarassades. És en aquesta gruta on s'hi venera una roca sobre la qual s'hi hauria vessat una gota de llet de Nostra Senyora.

[https://es.wikipedia.org/wiki/Descanso_en_la_huida_a_Egipto_\(Gerard_David\)](https://es.wikipedia.org/wiki/Descanso_en_la_huida_a_Egipto_(Gerard_David))

⁹⁰ *Evangelí àrab* 12,2-3.

enemics de les seves tradicions i costums, dels seus déus. Es tracta d'una persecució religiosa, com la que molts avui dia afronten.

Caldria aquí preguntar-se què faria cadascú en una situació així. Pot ser que els prejudicis en alguna ocasió siguin motiu de ceguera o ofuscament de tal manera que impedeixin que hom surti en la defensa d'aquell contra qui està tothom? Llàtzer va vèncer la por a l'home, que tant paralitza⁹¹.

Dita persecució, a més, es dona després d'haver curat, segons el relat, el fill d'un sacerdot idòlatra. Justament el del sacerdot de l'ídol més important, aquell que havia caigut per segon cop destrossant-se, al qual s'hi ha fet referència abans. Tot i el seu profund agraïment no és ell qui els ajuda, potser per covardia.

En aquest evangeli apòcrif hi diu que després de molts miracles, la Sagrada Família és recompensada per moltes persones i, fins i tot, es deixa acompanyar per una noia òrfena a la qual han curat de la lepra. Es deixen acompanyar, l'acullen. Es troben lluny de casa i dels seus, en un país estrany, amb menjar estrany, etc., l'únic que els queda és la seva intimitat, el caliu de la llar, però s'obren generosos a donar-se a una noieta que no té ningú. Es deixen acompanyar per cada un dels qui cerca la seva companyia.

Què difícil que és avui amb tant d'estrès i tantes coses per a fer, obrir la porta de casa a un estrany! Diuen que quan hom viu amb més pobresa, més generós és. La pregunta aquí és directa: On es para compte a acumular tresors? Al cel, en forma de bones obres que són allò que més plau a Déu o a la terra, on es fan malbé o poden ser sostrets pels lladres⁹²?

L'hospitalitat veterotestamentària és llegendària, són molts els textos bíblics que ordenen acollir l'estranger i en condemnen l'explotació argumentant que el poble d'Israel va ser esclau a Egipte. I justament allà on la *Bíblia* diu que Déu va sentir

⁹¹ Mt 10,28.

⁹² Mt 6,19-21.

el plor i el clam del seu poble oprimat, justament allà, sí, és on passa la seva infància Jesús. Déu no fa diferències, malauradament les persones sí. Per això l'autor de la carta als Hebreus diu: "No deixeu d'estimar-vos com a germans. No us oblideu de practicar l'hospitalitat; gràcies a ella, alguns, sense saber-ho, van acollir àngels."⁹³ (És una referència implícita a Abraham.)

Maria, que sap perfectament com es viu fugint i patint pel benestar del fruit del seu ventre, es deixa acompanyar i acompanya aquells qui la cerquen encara avui. Maria és l'escut protector, l'ullet dret de Jesús, com no l'ha d'atendre quan li prega pels qui l'imploren?

Un altre episodi a Egipte és el del miracle al camp de blat. En aquesta ocasió mentre fugen es troben un camperol que està sembrant el seu tros. Sant Josep i santa Maria li demanen que quan arribin els soldats d'Herodes, que els estan cercant, els expliqui la veritat, que els ha vist passar per allí al moment de la sembra. Tot seguit diuen els escrits que el blat creix i madura instantàniament, quedant al punt per ser recol·lectat. Quan arriben els soldats, davant les paraules del pagès i en veure el blat tan avançat giren cua creient que fa mesos que els fugitius han passat per allí. En aquest cas, la bona disponibilitat del pagès es veu recompensada. Hi ha una altra versió segons la qual li demanen a un camperol què està sembrant i de mala gana contesta que pedres. Diu el text que el camp queda, efectivament, ple de pedres.

Malgrat no ser canònics, aquests episodis podrien prefigurar com la bona disposició de cor dóna bons fruits, mentre que el centrar-se en un mateix i no atendre com correspon l'altri, no pot esdevenir en cap recompensa satisfactòria. En aquests dos casos dits relats no apareixen a l'*Evangelí àrab*, però són reconeguts de procedència apòcrifa.⁹⁴

⁹³ Heb 13,1-2.

⁹⁴ VERGARA JIMENEZ, Francisco y FRAILE GIL, José Manuel: "El milagro del trigo, un tema apócrifo", Revista de Folklore, 1984, núm.44. (<http://www.funjdiaz.net/folklore/07ficha.php?ID=388>)

S'entén, per tant, que si l'Església va permetre que aquests episodis tinguessin una projecció artística dins les mateixes esglésies, com també que alguns s'acabessin celebrant malgrat el seu origen, és perquè enalteixen la figura de Maria i hom es pot sentir més identificat amb les seves vivències. Així doncs, aquest tema de la fugida a Egipte i altres d'origen apòcrif que no comprometen la sana doctrina catòlica són molt recorreguts sobretot en l'art de l'Edat Mitjana, tant en el romànic com en el gòtic. Per tant, la gent hi estava molt familiaritzada i hi havia una gran devoció a la Verge.

Conclusió

La descripció que fa en el seu moment Isabel de Villena sobre la infància de Maria ha marcat el principi de tota aquesta recerca. Una recerca que, com ja s'avisava a l'inici d'aquest treball, ha donat molt de si. Tot i que s'ha hagut d'acotar l'extensió i això ha suposat no poder aprofundir tant com s'hagués volgut, s'ha de reconèixer que el tema és preciós.

És curiós que essent com és que la Presentació de Maria al temple forma part de la tradició cristiana des de ben antic, s'hi ha identificat la influència de l'*Alcorà*. Això és degut al gran desconeixement que se'n té. Les generacions més joves potser en general tendeixen a patir d'un cert analfabetisme religiós i cultural que cal mirar d'esmenar com sigui. I és que, deixant de banda ara l'àmbit de la fe, la cultura religiosa, malgrat el menyspreu que avui rep de part de molts sectors, és necessària si es vol treure més suc a les obres literàries, d'art, cançons i d'altres que ens envolten.

Aquest és un dels mals de la societat actual. Tanmateix també és cert que avui dia hom pot investigar i aprofundir en aquells temes que li cridin l'atenció amb total llibertat. Hi ha una quantitat inegotable de recursos a la xarxa d'internet, esperant a ser consultats i això sense parlar de les biblioteques. És doncs, mercès a aquest gran cabdal d'informació que aquesta recerca ha estat possible.

Així doncs tant l'*Alcorà* com la tradició musulmana embeuen en part dels evangelis apòcrifs, com també ho fa la tradició cristiana. Es tracta d'unes fonts comunes que en el cas de l'Església només n'accepta aquells episodis que poden esdevenir en l'enfortiment de la fe i de la devoció mariana. Per això, tot i haver estat prohibits, es van continuar decorant les esglésies amb obres artístiques els temes de les quals s'hi basaven.

S'ha vist també la defensa que fa l'*Alcorà* sobre la virginitat i immaculada concepció de Maria. Però de tot el que s'ha exposat el més important és que Maria és Mare, escut i intercessora. Per sobre de tot Mare. Al llarg dels segles se l'ha representat tant com a reina que potser s'ha deixat una mica de banda el seu gran amor maternal per cadascun dels seus fills. Tenint present que és el darrer llegat de Jesús abans de morir, hom l'hauria de tenir molt present a la seva vida i encomanar-s'hi amb la confiança que se l'escolta i l'acull amb els braços oberts!

Ella, que acompanya sempre, no ha de rebre la companyia dels seus fills? Ella, que és tan a prop de Jesús, qui és tan present en tots! Acompanyar-la és donar amor als qui el necessiten, ajudar, marxar plegats amb aquells qui es troben o se senten marginats, donar-se als altres amb amor genuí, de manera altruïsta, desinteressada. Acompanyar-la és també acollir aquells qui es troben orfes espiritualment, deixar-los entrar a l'espai més íntim de la persona, tenir-los presents també en les nostres pregàries. I sobretot estimar. Estimar molt, com va demanar Jesús. Ser els seus braços, ser instruments del Senyor, com deia sant Francesc d'Assís. Preguar per no caure en la temptació de donar l'esquena a l'altre per anar rere els ídols que la societat d'avui imposa. No, al costat de Maria no hi ha lloc per a ells.

Això només es pot fer amb l'amor de Déu, amb molta pregària i l'exercici de l'abandó als seus braços... o als de la nostra Mare del cel. Que així sigui.

Ferran Grau Medà, de Lleida, per la seva obra *Verge Blanca de l'Acadèmia*. Se li atorga el premi de l'II·Ima. Sra. Alcaldessa de Tàrrrega al millor treball poètic en vers adreçat a expressar la vivència interior que hom pugui experimentar de la Mare de Déu de l'Acadèmia.

Verge Blanca de l'Acadèmia

Has vist mai, pelegrí, quina talla més fina,
delicada i divina com d'amor celestial?
Llampurnegen els ulls, és de fusta albina,
de tan immaculada, no n'hi ha cap d'igual.
Has vist mai, pelegrí, quina talla més fina?

Has vist mai, pelegrí, un rostre més humà?
El cerclen dotze estrelles que del tot l'aureolen.
Dins un cor d'anhels d'or que l'amor replegà,
dues mans maternals els desitjos estotgen.
Has vist mai, pelegrí, un rostre més humà?

Has vist mai, pelegrí, quina pau s'hi endevina?
És caliu familiar de l'espòs consagrat,
dels avis amatents i la pròpia cosina.
És ceguesa de llum, és silenci cantat.
Has vist mai, pelegrí, quina pau s'hi endevina?

Has sentit, pelegrí, d'ocells un refilar,
saturat de perfums com de flors de jardí?
De les persones pies gratitud colossal,
que de flaires amaren pregàries sense fi.
Has sentit, pelegrí, d'ocells un refilar?

Has vist mai, pelegrí, quina talla més fina?
Has vist mai, pelegrí, un rostre més humà?
Has vist mai, pelegrí, quina pau s'hi endevina?
Has sentit, pelegrí, d'ocells un refilar?
Has copsat, pelegrí, l'excel·lència divina?

Ferran Grau Medà recitant la seva poesia *Verge Blanca de l'Acadèmia*

Marta Finazzi Martínez, de Girona, per la seva obra *Flor de Fàtima*. Se li atorga el premi de l'**II·Im. Sr. Alcalde de Lleida** al millor treball poètic en vers, adreçats a expressar l'espiritualitat, la transcendència i la religiositat que inspira la Mare de Déu de Fàtima, tot partint dels sentiments i la vivència interior de l'autor vers ella.

Flor de Fàtima

Fàtima,
el teu nom és únic
com una flor de maig
amb cos de miracle
enmig de la userda.
I encara brilles
amb la llum d'abans
d'aquella hora antiga
quan tothom creia
que el cel era un mapa
de les respostes humanes.
Però ara fa temps
que vivim a les fosques
enredats en la troca
de la boira del temps
d'un eclipsi de fe,
on la vida ens fa esclaus
de la religió de les coses
i la vanitat ens atrapa
a la presó dels absurds.

Marta Finazzi Martínez

Per això jo reso cada nit
perquè el Sol tremoli
i bulli net de núvols
en un dia clar
on tu sempre hi siguis

per fer-nos memòria
de la pietat eterna
i la caritat cristiana
que hem desterrat
al calaix oblidat
de l'exili cruel.
Però jo no he marxat,
continuo aquí,
al desert dels que esperen
amb les paraules de Fàtima
aferrades al puny
com si fossin un ram
de les flors més sagrades.
I no estic sola
perquè tinc la mirada
plena de llum
de la primavera més llarga.

Dolors Queralt declamant la poesia *Flor de Fàtima*, l'autora de la qual no va poder assistir al certamen.

William Tejeda Enríquez, de nacionalitat cubana, resident a Homestead, Florida, USA, per la seva obra *María, madre peregrina*. Se li atorga la *Flor Natural* concedida per l'**Excm. i Rev. Sr. Bisbe de Lleida** al millor treball dedicat a mostrar l'experiència profunda d'amor vers la Mare de Déu (el sentiment, l'estima, la devoció o la vivència íntima de relació amb ella), considerant especialment *Maria refugiada a Egipte i la seva relació amb els refugiats i emigrants d'avui*.

María, madre peregrina

Hacia una tierra distante
emprendiste la partida,
porque en tus brazos la Vida
era más viva emigrante.
Eres Virgen caminante
que no ha parado de andar,
si a Egipto fuiste a salvar
a Jesús de los malvados,
a tus hijos emigrados
hoy quieres acompañar.

Virgen dulce y venerada
que a los pobres das consuelo,
trae un pedazo de cielo
a la gente desplazada.
Tú que fuiste una exiliada
y en el Egipto extranjera,
ven a ser como una higuera
que da sombra al desterrado,
para que encuentre a tu lado
compasión en la frontera.

Eres madre que atesora
en tu corazón a Dios,
y levantando tu voz
eres nuestra intercesora.
Virgen tierna y protectora
que ilumina al emigrante,
caminas siempre delante
mostrándonos a Jesús,
pues al llegar a la Cruz
Él es la luz más brillante.

Estás en el rostro hambriento
de una mirada morena,
Virgen Santa, nazarena
que escuchas nuestro lamento.
Vives en el harapiento,
en el niño y en la hermana,
en las manos de la anciana
que la enfermedad la hiere
y en la familia que quiere
un hogar para mañana.

William Tejeda Enríquez

Consuela al necesitado
que excluido de su tierra,
enfrenta una propia guerra
en la sombra de exiliado.
Tu corazón traspasado
sea el dolor que ilumina
a tu pueblo que camina
desorientado y sin luz,
para que encuentre a Jesús
de tu mano, peregrina.

● Ofrena literària a Maria

Partint del fet que enguany es celebrava el cent cinquantè certamen literari en honor a la Mare de Déu, al planificar i pensar com hauria de ser es va pensar en tornar a regalar-li a la Verge una *ofrena literària* tal com es va fer en l'edició anterior amb motiu de complir-se el setantè aniversari de patronatge de la Verge Blanca vers la ciutat de Lleida. De la mateixa manera que l'any passat, es va convidar uns poetes reconeguts i, sense formar part de la contesa del certamen, ells mateixos declamessin les seves poesies mostrant la seva vàlua, i el carinyo i amor a la Verge.

Es va pensar en les poetes lleidatanes Maria Dolores Iribarne Pérez de Yebra i Rosa Fabregat i Armengol, i en el ja traspasat al cel mossèn Agustí Bernaus i Pinós, la poesia dels quals va estar un ramell d'exquisits versos oferts a la Mare. En el cas de mn. Agustí el poema escollit fou declamat per Mª Carmen Sabador Espuña que amb la seva veu i sensibilitat singulars transmeté tot el sentiment que l'autor li donés.

Maria Carmen de Andrés, després d'haver rebut el premi en nom del guardonat que no va poder assistir, oferint a la Mare de Déu de Fàtima la Flor Natural corresponent a la poesia *Maria, madre peregrina*, que després va declamar ella mateixa.

Maria Dolores Iribarne Pérez de Yebra. Nascuda a Almería, es traslladà a viure a Granada de ben petita. Esposa, mare de sis fills, mestra, poeta i actriu de teatre amateur a diferents grups. Viu intensament la cultura, practicant un estil literari ple de sentiment en el que brollen les emocions al relatar-nos cadascuna de les vivències que ens narra. Ha publicat un llibre de contes i un altre de poesies.

Has sido tú

Hace muchos años que salí del puerto.
Una barca mar adentro, mar abierto.
Y ando por esos mundos aún despierto,
navegando, sin descanso y sin acierto.

Cabellos blancos con el deseo muerto
de mis ansias de vivir han encubierto
Amores y sueños; luz en mi desierto,
candela de fuego en las noches de viento.

Has sido tú.

Aquí estoy a tus pies, tú que eres poesía,
mi lucha en un suspiro y un sólo beso,
oración que transformas en alegría.

Blanca Señora del amor y embeleso
del mismo Dios. Has sido tú, Madre mía,
senda del perdón a mi ánimo converso.

Mn. Agustí Bernaus i Pinós (Costa Rica 1911-Lleida 1986). Va viure la infància a Artesa de Segre. Ingressà al Seminari de Lleida on estudià humanitats, filosofia, i teologia. Ordenat sacerdot (1934), exercí a Serós, Fraga i Monsó (1935-1956). Entre 1956 i 1970 residí a Barcelona, retornant a Lleida. Era un excel·lent organista. La seva obra poètica té l'amor com a referent (a

Déu, a la Mare de Déu i a les Terres de Ponent), viscut en dos àmbits: la poesia i el sacerdoci. El llibre *Poesies*, recull part dels seus poemes. La poesia escollida en aquesta ocasió va ser Primer Accèssit a la Flor Natural del Certamen Marià de 1930 i posteriorment publicada a la revista *Esperanza* el 1931.

L'orfenet

Ran del caminet
tortuós i estret,
que mena al vilatge,
on té un cambril,
pobrissó i humil,
la Reina dels àngels,
a l'hora fervent
que escampava el vent
les notes de l'Àngelus,
de fred tremolant,
resava un infant,
de galta rosada,
i son prec flairós
cap al cel blavós
així s'enfilava:

Rosa de l'Empir
blanca com el llir,
Verge immaculada,
sóc un orfenet
que visc tot solet,
sens pare ni mare,
i oh, dolor pregon!
no tinc en el món
germans ni germanes.
Els ocells jolius
tenen els seus nius
on aixoplugar-se;
oh, pobret de mi!
no tinc per dormir
ni un mal jaç de palla,
i m'he d'acotxar
on el brillejar
dels estels m'alcança,
ja vora els camins,
sobre el tou dels brins
d'herba humitejada,
ja prop d'una font,
on vetlla el meu son
la cançó de l'aigua.
Vaig descalç de peu
que el gebre i la neu
han omplert de nafres,
per tot abrigall,
sols tinc un retall
de roba esquinqada.
Vós, que dels noiets,
que són orfenets,
sou la dolça mare,
sots vostre mantell,
tan blau i tan bell

m'hi deixéssiu cabre...
I aquí l'oració
del pobre infantó,
s'extingí en sos llavis,
que baixant al món
l'àngel de la son
li va cloure els pàrpres
i resta adormit,
cap cot i arraulit
sobre el tou del marge,
mentre lentament,
gelada i silent,
queia la nevada
cobrint de blancor
sa gran abundor,
la serra i la plana.
L'endemà, al matí,
ja no el deixondí
la claror de l'alba,
ni els càntics festius
dels ocells jolius
dins l'espè brancatge;
que el pobre orfenet
jeia mort de fred
sobre la nevada,
bo i cobert tot ell
de gruixut mantell
i caputxa blanca.
La Verge clement
oí el prec fervent
que el nin li adreçava
i l'embolcallà,
del cel fent baixar
l'abundant nevada.
Pura com la neu,

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

al si del Bon Déu,
vola la seva ànima,
on no tindrà fred,
ni serà el noiet
sens pare ni mare.

Maria Carmen Sabador declamant la poesia
L'orfenet, de Mn. Agustí Bernaus.

Rosa Fabregat i Armengol

(Cervera, La Segarra, 1933). Escriptora i doctora en Farmàcia per la Universitat de Barcelona, és membre de l'Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. Treballà com a directora tècnica d'un laboratori català-alemany a Barcelona i a Alemanya; farmacèutica a Llorenç del Penedès, emergeix com a poeta en guanyar el premi de Vila de Martorell (1978) amb el poemari Estelles. Ha publicat catorze poemaris (alguns poemes traduïts a

l'alemany, l'anglès i el rus, sortint en diverses antologies), vuit novel·les (entre les que destaquen *La dama del glaç*, *La capellana* i *Hereus i brodadores*), contes, assaig i nombrosos articles. Al Certamen de l'Acadèmia Mariana obtingué la Flor Natural al 1980 amb el poema *Traieu-me el blau*, i al 1981 el premi de l'IEI amb *Madona Bruna*. Guardonada amb el premi Sikarra al 2016. Al 2017 li van concedir la Creu de Sant Jordi i la Medalla al Mèrit cultural de l'Ajuntament de Lleida.

*Traieu-me el blau*⁹⁵

Camina suau
la Verge Blanca
de l'Acadèmia.
Camina Suau.

⁹⁵ *Traieu-me el blau*. Flor Natural al Certamen de l'Acadèmia Mariana de Lleida. Va ser publicat a la revista *Portal Nou* (Llorenç del Penedès), octubre 1980; i a la revista *Cartipàs* (tardor, 1980), que edita l'Institut d'Estudis Penedesencs (Vilafranca del Penedès), amb dibuixos de Joan Descals..

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Les sis mil torxes
que l'agombolen,
pugen lleugeres
al seu costat.

Des de la plaça
de Mn. Cinto,
va començar
el seu caminar.

Pels caminets
de la Seu Vella
trenen les mans,
les sis mil torxes
de lleidatans.

Des de la plaça
de Mn. Cinto,
—pel Canyeret—
fins a la Vella
Catedral.
Pels senderols
vells del turó
—al peu dels murs—
vol arribar.

Des de la Porta
dels Apòstols
—a dintre el claustre—
la llarga trena
de llums la bressa
—la Verge Blanca—
la llarga trena
vol arribar.

Dalt de la Seu
ens mira trista.
Dalt del “Castell”
la Verge plora.
Té un blau al front.

La Verge Blanca
de l’Acadèmia
per cada llàgrima,
encén la torxa
d’un lleidatà.

Cuques de llum
que alenen fràgils,
pels caminets
entremaliats,
des de la plaça
de Mn. Cinto,
fins a la Vella
Catedral.

Tornem-hi ara,
dones i homes,
tornem-hi ara,
obrim la mà.
La Verge Blanca
de l’Acadèmia
ens la guiarà.

Ella ja ho sap,
que Déu ens crida
des de l’Altar.
Ella ja ho sap,
que Déu també vol néixer
per unes mans de dona

bressolat.

Ella ja ho sap,
que són paraules màgiques.
Ella ja ho sap
que el podria infantar.

Té un blau al front
la Mare Santa
de la Seu Vella
Té un blau al front.

Aquest cop que tinc al front,
ja fa segles que us espera.
Pugeu, pugeu, dones de Lleida,
traieu-me el blau. Ara podeu.
Ja és l'hora dones. Escolteu.
Ja és l'hora dones. Us crida Déu.
La veu dels segles
feta sang coagulada
ens brolla al front.

Traieu-me el blau
dones de Lleida.
Traieu-me el blau.
Ara podeu.
Deixeu l'escombra
i l'espolsador.
Pugeu, pugeu.
Si és que voleu,
podreu treure'm el blau.
El Fill que porto
a les entranyes,
només els homes,
només els homes,

l'infantaran.
On són les dones,
on són les dones,
al seu costat?
Déu us convida
en el seu sopar.

Ja que pareu la Taula.
Pareu esment.
Brodeu casulles, tovalles i mantells.
Pareu esment.
Ompliu de flors l'entorn.
Pareu esment.
El meu Fill també us crida,
Pareu esment,
al Ritual de la Taula.
Pareu esment.
Les dones algun dia,
Pareu esment,
el podreu infantar.
Pareu esment.
Digueu-ho als companys.
Pareu esment.

Amb ells les mans ben juntes.
Pareu esment.
Home i dona. Mà i mà.
Pareu esment.
El podreu infantar.
Pareu esment.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Traieu-me el blau,
sang coagulada,
morat,
aigua marina,
cop amagat.

Traieu-me el blau,
dones de Lleida,
traieu-me el blau.
Dalt de la Seu,
el meu front us convida.
Dalt de la Seu,
donem-nos tots la mà.

La Verge Blanca
de l'Acadèmia
rellisca dolça
amb els seus portants.

He pretès escriure *Traieu-me el blau* utilitzant una estructura del vers que recordi, en la seva entonació, el moviment de vaivé que adopten en el seu caminar els passos de les processons. Intento també donar la idea d'un seguit de llums al voltant de la Verge que es desplaça recolzada en els seus portadors. En els moments més reivindicatius, pretenc donar el ritme de pregària comunitària (poema. "Pareu esment"). En els moments de crida i de reclam de la Verge a les altres dones, utilitzo expressions (Ara podeu. Escolteu. Us crida Déu), a manera de cant litúrgic.

Ha inspirat aquest poema el record de la processó que l'any 1962 i amb participació de més de 6.000 lleidatans, es va celebrar amb motiu del centenari de la Verge de l'Acadèmia-Bibliogràfica-Mariana. L'esmentada processó va recórrer l'itinerari que recorden els poemes. Va començar a "La Gremial" (actual plaça de Mossèn Cinto) i va acabar a la Catedral Vella on

hi ha la Verge del Blau. Allí es van trobar dues verges. Una, la Verge Blanca de l'Acadèmia, i per tant lletraferida, i l'altra, la Verge de la Seu, la mare. Les dues es fan la mateixa pregunta i arriben a la mateixa resposta. Per què la dona, que és l'única que pot infantar, per pròpia naturalesa, no pot consagrar Déu cada dia a l'altar?

Ja que del total de la humanitat, aproximadament un 52% són dones i són les dones la part de la humanitat proporcionalment més present a l'Església, parlar de les dones i de la Verge és parlar també de la seva devoció a la Mare, per excel·lència. He volgut reivindicar el dret de la dona al sacerdoci, perquè d'una vegada i per sempre, en algun dia no llunyà, deixi de ser el sexe motiu d'impediment.

Rosa Fabregat

Devoció lleidatana a la Mare de Déu. Rosari de torxes al que fa referència el poema de R. Fabregat que transcorregué des de la pça. Mn. Cinto fins a la Seu Vella l'any 1962 per commemorar el centenari de la fundació de l'Acadèmia Mariana. Es calculà que participaren una mica més de sis mil persones.

● **Salutacions**

Tot seguit es recullen les paraules de salutació dels membres de la taula que presidiren l'acte del Certamen Marià.

Maria Dolores Iribarne (a dalt) i Rosa Fabregat (a baix) recitant les poesies que van oferir a la Mare de Déu en l'ofrena literària.

Salutació del Dr. Joan Viñas Salas⁹⁶

Benvolguts Sr. Bisbe de Lleida, Sr. Bisbe de Solsona, Regidor de la Paeria, Mantenedor, resta d'autoritats, persones vingudes des de Tàrrrega, Sres. i Srs.

Un any més celebrem la festa de la nostra Patrona de Lleida la Verge Blanca de l'Acadèmia. I, com des de fa 150 anys, amb el certamen Marià. Agraïxo al Mantenedor d'aquest any, el Sr. Lluís Foix, una persona del món del periodisme i mitjans de comunicació que segueixo des de fa molts anys i que admiro per la seva ètica professional i defensa de la deontologia de la professió, cosa molt necessària darrerament quan estem veient la gran manca d'ètica de varis mitjans de comunicació de gran tirada. Gràcies per estar aquí en un dia tan senyalat com avui.

Precisament estem aquí per honorar la Verge Maria, una dona valenta que va ser fidel a la crida que va sentir i que li va costar molt sofriment, però que gràcies a Ella va néixer Jesús, el Fill de Déu, el Salvador de la humanitat, que dóna sentit a les nostres vides, incloent el sofriment inevitable i la mort, i que ens dignifica al constituir-nos com temples de l'Esperit Sant, és a dir,

⁹⁶ **Joan Viñas Salas** és el Director de l'Acadèmia Mariana de Lleida.

la divinització de l'home i de la dona, i ens ensenya el camí de la felicitat fins la plenitud al traspasar a l'altra vida.

Aquest any, centenari de les aparicions de la Verge de Fàtima, venerem la seva imatge portada des del Santuari de la Mare de Déu de Fàtima de Tàrraga. Agraixo a tots els que heu volgut col·laborar i heu vingut aquí avui, així com al rector de la parròquia i Santuari, Mn Josep Mª Vilaseca, que des del primer dia s'ha afegit a l'acte. Poques vegades la imatge surt de la seva església. I a més ho ha fet en un dia tant assenyalat històricament com avui, primer d'octubre de 2017, dia en que els catalans i catalanes que vulguin estem tenint l'opció de votar pel nostre futur, malgrat la violència de les forces repressives estatals.

Demano la intercessió de la Verge Maria, especialment de Fàtima i de l'Acadèmia, per tal de que el poble català i espanyol sapiguem resoldre les nostres diferències en pau, amb estimació mútua i sense opressions, amb llibertat, que les ideologies mai trenquin la pau i la democràcia que tant sofriment ens ha costat aconseguir i que avui s'ha vist trepitjada amb retorn a les èpoques teòricament superades de la dictadura franquista, per tal d'aconseguir el millor govern, amb justícia social i un govern que respecti la llibertat, al servei del poble, i especialment que estigui a favor dels més necessitats i dels que pateixen.

Felicito a tots els guanyadors de premis. Agraixo als que han fet possible el certamen, al Sr. Juan Luis Salinas, al Jurat dels premis del certamen, a la coral Oberta de Ponent de Tàrraga, als presentadors de l'acte Sra. Montserrat Caufapé i Sr. Albert Font, als membres de la comissió organitzadora, a l'equip d'acollida, a tots els que han col·laborat aportant el que han pogut per tal que l'homenatge a Maria sigui lluit i expressi el nostre amor vers ella, i a tots vostès per la seva assistència.

*Salutació de Mons. Xavier Novell i Gomà*⁹⁷

L'any 1949, aquesta imatge que avui honorem en aquest certamen literari, va arribar de Fàtima, Portugal, encarregada, comprada i acompanyada per l'aleshores bisbe de Solsona, Vicente Enrique Tarancón, i va recórrer totes i cadascuna de les parròquies de la diòcesi. El seu pas suscità un esclat popular de devoció i de festa. Els més grans ho recorden, els diaris ho testimonien i algunes obres posteriors ho han analitzat. Mai als pobles, viles i ciutats de la diòcesi s'havia vist res de semblant.

Mons. Novell fent us de la paraula.

No és d'estranyar que, anys més tard, després que la imatge romangués a la capella del Palau Episcopal, el Bisbe pensés en construir-li un Santuari per a custodiar-la i per a fomentar la devoció a aquesta advocació mariana i al seu missatge.

M'alegro que l'Acadèmia Mariana de Lleida hagi escollit aquesta imatge per a fer memòria del centenari de les aparicions

⁹⁷ **Mons. Xavier Novell i Gomà** és el bisbe de Solsona.

de la Mare de Déu a Fàtima. Sens dubte, és la rèplica de l'original més venerada a les nostres terres. M'alegro també que la providència hagi volgut que aquest acte s'esdevingui mentre la imatge peregrina de Fàtima que visita les diòcesis catalanes aquesta tardor, estigui passant aquests dies per algunes parròquies de la diòcesi.

El missatge de Fàtima és una crida urgent a la conversió de la humanitat. Els mitjans que proposa Maria a tota la cristiandat per assolir-la són l'humil res del rosari, les obres de penitència i la devoció i consagració al seu Cor Immaculat. La magnitud del missatge i la petitesa dels mitjans per aconseguir-lo ha provocat en molts una mirada de desconsideració i menysteniment per les aparicions i les revelacions. Però, fixem-nos que Maria no fa altra cosa que recordar l'Evangelí "convertiu-vos que el Regne de Déu és a prop!", i indicar el camí senzill per a respondre-hi: imitar la seva contemplació i el seu sí incondicional a Déu, allò que hi trobem en el seu cor immaculat.

Però, a més, la història ha donat la raó al missatge i a la "medicina" de Fàtima. Com avisà la Mare de Déu que succeiria si no es feia cas de les seves peticions, el segle XX ha estat el temps de les guerres i dels genocidis més mortífers que mai s'hagi vist a la terra. Efectivament, l'ateisme marxista i el nacionalsocialista ha portat la història a la seva pàgina més dramàtica i a l'Església al segle de les persecucions més sagnants. A Catalunya sabem bé que això ha estat així perquè n'hem estat l'epicentre més terrible.

Les ideologies que han sobreviscut a la caiguda del comunisme i dels feixismes han impulsat un genocidi encara més mundial i terrible: l'avortament. Han donat via lliure a l'egoisme i a l'hedonisme que porta a noves formes d'opressió i d'injustícia, a la destrucció de la família i a la destrucció de la persona. La seva versió més diabòlica, la ideologia de gènere, està fent

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

estralls i aniquilarà la humanitat si, com durant el segle XX, els fidels devots de Maria, del seu Cor Immaculat, no li supliquen ardentment, mortificadament, la seva protecció poderosa.

Sí, la única “medicina” per a salvar la humanitat és l’oració humil del rosari, la mortificació i la devoció i la consagració al cor immaculat de Maria. El remei del món és que gent senzilla com nosaltres ens unim al sí incondicional de Maria a la voluntat divina, per a viure l’evangeli i arribar a la veritable humanitat, a construir un món nou, segons la lògica de l’amor.

Van preguntar a Sor Lucia, la vident de Fàtima que va viure fins fa uns pocs anys, què significava la promesa de la Mare de Déu, que el dogma de la fe es conservaria a Portugal. Ella va respondre que aquesta promesa no suposava una protecció especial. Portugal fou alliberada de la Segona Guerra Mundial perquè fou consagrat al Cor Immaculat, fou alliberada de la revolució comunista perquè un milió de famílies resaven cada dia el sant rosari, però, la vident va afirmar que si aprovaven la llei del divorci, de l’avortament i del matrimoni entre persones del mateix sexe, Portugal sucumbiria a l’agnosticisme i a l’ateisme i es perdria la fe.

L’any 1949, davant d’aquesta imatge, molts varen convertir-se. Avui, en aquest temps del centenari de les aparicions auguro noves i nombroses conversions i un temps de benedició, de justícia, de llibertat i de pau pel nostre país.

Totus tuus Maria.

A Jesús per Maria.

Immaculat Cor de Maria. Sigueu la salvació mia.

La presidència del certamen (d'esquerra a dreta): Joan Gómez, Mons. Salvador Giménez, Mons. Xavier Novell, i Joan Viñas. A la dreta de la imatge es veu Lluís Foix fent la seva aportació com a mantenidor.

Salutació del Sr. Joan Gómez López⁹⁸

Gràcies. Mantenedor del Certamen, Director de l'Acadèmia, Sr. Bisbe de Solsona, Sr. Bisbe de Lleida,...

Permeteu-me que primer que res digui unes paraules d'agraïment per aquesta invitació a estar en aquest certamen, i que anunciï, com ja probablement coneixeu, que l'Ajuntament de Lleida ha suspès els actes que quedaven per celebrar de la Festa Major donat els fets que s'han produït al nostre país. Són circumstàncies

que estic convençut que ningú hagués volgut, però que s'ha produït; han estat errors els que ens han portat a aquesta situació, però encara poden cometre's més errors,... jo voldria i desitjo que no es produeixin perquè errors no es solucionen d'altres com diu la cançó. Per tant, reflexionem tots plegats i intentem que el País, Catalunya, tiri endavant de la millor manera possible. No pot ser que tants i tants ciutadans del nostre país hagin patit les conseqüències dels fets que s'han produït durant el dia d'avui.

El sr. Joan Gómez durant la seva salutació als premiats i assistents.

⁹⁸ *Joan Gómez López* és Regidor de l'Ajuntament de Lleida i assistí en representació del seu alcalde; la seva salutació és espontània i cordial donat que ha estat treta de l'enregistrament de so que es va realitzar.

Dit això, crec que tots estem inquiets, nerviosos,... crec que el nostre país, en conjunt, està patint una situació de commoció per no entendre el que està passant, de veure que tot el que s'està produint no ho volia ningú, però està succeint. Intentem que no vagi a més i es solucionin els problemes que es puguin succeir ja que els que s'han ocasionat ja no es poden evitar. Jo crec que hem d'apel·lar a la responsabilitat i a la seriositat d'aquells que poden solucionar les coses perquè ho facin i no vagin a pitjor.

Bé, dit això serè breu perquè no pot ser d'una altra manera, vull agrair el discurs que ha fet el Sr. Foix, el mantenidor del certamen, perquè ha estat molt encertat, sobre tot en el fet de fer esment al paral·lelisme entre la fugida de la Verge i els refugiats actuals. Crec que és un tema de sensibilitat que la ciutat de Lleida ja ho ha manifestat de manera molt reiterada i tots hem de ser conscients de que s'estan produint, fora del nostre territori, situacions en les que persones han de viure tot un viatge de despropòsits que no hauria de succeir mai.

Desitjo felicitar els guanyadors de totes les seccions i categories d'aquest certamen. Crec que el fet de participar en uns Jocs Florals que ja tenen 150 anys i guanyar en ell un premi, els ha d'honorar el fet d'haver estat escollits entre d'altres participants.

Dit això, crec que ja no hauria de dir res més. Agrair l'haver ser convidat i desitjo que tot vagi millor.

Salutació de Mons. Salvador Giménez Valls⁹⁹

La finalitat d'aquest estimat lloc és el foment de la devoció a la Verge Maria. Queda en el nostre record el carinyo vers tots aquells que el van fer possible. Fa més de 150 anys construïren un espai per complir amb aquesta bella finalitat ficant en el centre l'oratori de la Verge Blanca de l'Acadèmia al que tanta gent acudeix per pregar. Anys després va ser restaurat per una altra generació per tal que continués viva a la nostra

diòcesi, i cada dia més intensa, la finalitat inicial. També per ells la nostra oració i el nostre record.

L'objectiu de fer aquest certamen marià, literari i audiovisual que cada any, a principis d'octubre, reuneix a tants lleidatans i convidats d'altres indrets per cantar i contar l'admirable excelsitud de la Mare de Déu, és coadjuvar en la promoció de la devoció mariana, ampliant el seu radi d'acció a una infinitat d'artistes que manifesten la seva fe amb textos i versos admirables. Des de fa uns anys també amb obres audiovisuals. Gràcies, en nom de la diòcesi i també de la ciutat de Lleida, a l'actual Director de la Pontifícia i Reial Acadèmia Bibliogràfico-Mariana que, amb la Junta que presideix, amb tanta cura preparen aquest certamen i atenen tot el relacionat amb la nostra estimada advocació.

⁹⁹ **Mons Salvador Giménez Valls** és el Bisbe de Lleida.

Un agraïment especial pel mantenidor de l'acte, D. Lluís Foix, per les seves càlides paraules, per la seva cordial actitud, per la seva profunda religiositat i devoció a la Verge.

Un any més concloem aquest acte que tanta satisfacció ens produeix perquè ens atansa a Maria i augmenta la devoció i proximitat de la Verge a la nostra ciutat. Vull donar les gràcies a tots els participants i, principalment als que heu merescut un premi.

També un sincer reconeixement a tots els que ajudeu a preparar i organitzar el certamen. Així com als col·laboradors i patrocinadors, institucions i persones individuals. Sense vosaltres no podríem presentar tan dignament la seva realització.

El certamen d'aquesta edició té com a centre la imatge de la Mare de Déu de Fàtima, del Santuari diocesà de Tàrraga. Dos advocacions unides en la mateixa persona per a que tot cristià, allà on es trobi, pugui mirar amb tendresa el rostre de Maria. Doblement agraït als que heu acceptat la invitació i us heu desplaçat des de Tàrraga: Sr. Bisbe, autoritats i fidels. Ha estat per nosaltres un gran honor comptar amb la seva presència, la qual ens ha recordat el centenari de les aparicions en aquell poble portuguès que tants beneficis ha regalat a les comunitats cristianes. Des de 1917 en Fàtima i des dels anys 50 del passat segle en Tàrraga, la Verge ens ha acompanyat en el nostre caminar per aquest món i en aquesta societat que volem contribuir a que sigui més justa i fraterna, que s'atansi amb més autenticitat al missatge, a l'obra i a la persona de Nostre Senyor Jesucrist de qui desitgem posseir en tot moment els seus sentiments com ens recordava San Pau en la carta als Filipenses que hem proclamat en les celebracions eucarístiques d'aquest diumenge.

• Programa del concert ofert per l'Agrupació Coral Oberta de Ponent

El renom de l'agrupació ajuda a identificar la participació activa de dues entitats corals en un treball conjunt i sota una mateixa direcció musical. Aquesta relació obeeix, per una part, a l'ànim de poder abastar projectes musicals d'entitat. Per l'altra, aquest nom representa un reclam obert a la participació en la que s'hi puguin sentir acollits cantaires d'altres poblacions en un àmbit que abraça, sobretot, les comarques de la Noguera i l'Urgell.

Des del setembre del 2012, ambdues formacions comparteixen la seva tasca coral mitjançant projectes musicals de complexitat, amb l'estrena d'obres inèdites, la participació d'un grup de cambra estable i la col·laboració de diverses veus solistes de Lleida, el Barcelonès i Sabadell.

Dins d'aquest treball d'estudi han ficat en escena diferents projectes musicals com *Essències de la Flauta màgica*, *El meu país*, *Sons i sensacions d'hivern*, *El mar*, *Amèrica.cat*, *A cors i cobla*, tot considerant que un projecte musical comença ben bé un any abans no vegi la llum, i precisa d'un temps dedicat a la

selecció, a l'edició de partitures, adaptacions vocals i instrumentals i, sovint, a la pròpia creació.

La Coral Sant Joan

Des del 1949 fins a l'actualitat, una munió de cantaires emplenava de música la vila de Penelles. Al 1982 la tradició de les "Caramelles" es va transformar en un cor estable que ofería dos concerts anuals dedicats al poble, capaç d'organitzar un aplec comarcal i d'expandir la seva àrea d'actuació a les Terres de Lleida, Vallès, Barcelonès i Andorra.

Així mateix, la Coral Sant Joan, ha tingut iniciatives d'importància en l'àmbit de la divulgació musical a través del Cafè Concert a Penelles, que durant vuit anys consecutius va ser un motor per donar a conèixer les formacions musicals, sobretot corals de relleu, així com la descoberta dels autors musicals lleidatans i del país.

La coral té una àrea de formació musical i gestiona i sufraga la Coral Infantil de Penelles.

N'han estat directors Mn. Josep M. Solé, fundador de la coral, Josep Prenafeta en els inicis, i Vicenç Perera, també des dels inicis i fins l'actualitat.

La Coral Ramon Carnicer

Fundada el 1994, amb el seu fruitós bagatge, recorda al músic i compositor targarí Ramon Carnicer (1789-1855).

Amén dels tradicionals concerts targarins i per tota la comarca, la coral ha participat en trobades corals i en aplecs de les Terres de Lleida. Significatives són les actuacions a Blaye, ciutat francesa agermanada amb Tàrraga, així com la programació de concerts d'obres importants, com la Missa Solemne, i les Completes, de Ramon Carnicer, obres escrites per a cor, doble cor, solistes i orquestra. Al seu repertori hi ha obres de Bach, Vivaldi, Foré i Mompou, entre d'altres. Fou especial la programació de *El Pessebre* per a cor, solistes i orquestra, de Pau Casals, escenificada pels mateixos cantaires.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

N'han estat directors Carlos M. Molina, Mercè Salvadó, i Vicenç Perera des de setembre de 2012.

⊙ El programa que l' Agrupació Coral Oberta de Ponent va realitzar, fou el següent:

- *Nit a muntanya* L.V. Beethoven
- *Cançó de bres de Maria* Text: M.Boelitz; Música: M. Reger*
- *Ave Maria* Vladimir Vavilov*
- *Em dones força* B. Graham i R. Lovland; Arranjam. R.Emerson
- *No puc viure sense estimar* G. Weiss, H. Peretti, L.Creatore*
- *La gavina (havanera)* Frederic Sirés; Harmonització coral J. Gustems
- *La ciutat cremada* Manuel Valls i Gorina *
- *La calma del mar* Pop.catalana; Harm. Enric Ribó
- *Verge de la Vall de Núria* Text: M. Bertran, Música A. Pérez*
- *Evocació al Pirineu* Text Ll.Capdevila i V. Mora, Música R.Martínez Valls
- *Goigs a la Verge de Fàtima del Santuari Diocesà de Tàrraga*

*Adaptacions de V. Perera

La Coral Oberta de Ponent durant el concert que oferí en la vetllada del Certamen Marià.

GOIGS EN HONOR
DE LA VERGE DE FÀTIMA
QUE ES VENERA
EN EL SEU SANTUARI DIOCESA'
DE TÀRREGA

Verge blanca, encisadora,
Sol de Fàtima esplendent,
= sigueu nostra intercessora
davant Déu omnipotent.

1. Portugal és lloc idoni
per vostra aparició:
tres infants són testimonis
de tan bella invenció.
La troballa els aflitora
un camí de sofriment. =

2. Un miracle dóna senyes
de la vostra veritat
i tot d'una cauen penyes
de malícia i de pecat.
Una ermita rememora
aquest fet tan evident. =

3. I després, un Santuari
s'obre al món esperançat;
a cornua cal anar-hi
plens de fe i de caritat
tot pregant a la Senyora
amb un ver penediment. =

4. Ja la Imatge pelegrina
va seguint llocs i poblats;
per on passa, s'endevina
el trasbals dels cors ingrats
que una llum de nova aurora
il·lumina encontinent. =

5. Els coloms altà devora
són corona irradiant
i amb el cant de l'"AVE" aflora
la pregària inessant
que es fa crit i és la penyora
del perdó del penitent. =

6. Ara, Tarrega contempla,
i també el nostre Bisbat,
l'esplendor d'aquest nou temple
que l'amor hi ha aixecat.
Tot el poble que us hi honora
rep de Vós agraïment. =

7. Unes monges carmelites
hi han fundat un Monestir,
que serà lloc de visites
i fogar d'Amor Diví,
on no sigui acabador
la pregària silent. =

8. Si és record aquesta imatge
d'un revifament de fe,
que ara ens doni nou coratge
per a viure tan de ple
una vida engrescadora
del perdó en seguiment. =

9. Queda dita la Hoança
a la Mare virginal.
Que Ella rebili l'esperança
i ens deslliuri de tot mal.
Des de Fàtima, Senyora,
beneix la nostra gent. =

Vf. Pregueu per nosaltres, Santa Mare de Déu.
Rf. Perquè sigueu dignes de les promeses de Jesucrist.

P R E G U E M :

Déu omnipotent, concediu als vostres fidets,
que confien en la protecció de la santíssima Verge
María, que, per la seva intercessió, siguin alliberats
de qualsevol mal a la terra i arribin al goig etern
del cel. Per nostre Senyor Jesucrist.

Rf. Amén.

Lletra: Antoni Deig, Bisbe de Menorca.

Música: Carles Melé, pvr.

Edició: Monges Carmelites, Monestir de l'Amor Diví.
Tàrrega - ANY MARIA 1987 - 1988.

Goigs en honor a la Verge de Fàtima compostats pel bisbe de Solsona Antoni Deig amb música de mossèn Carles Melé l'Any Marià 1987-1988.

**150
edicions
del
Certamen
Mària**

Els Jocs Florals de Mària

Taula rodona per celebrar les
150 edicions del Certamen
Mària. hi participen

- **Quintí Casals**
- **Josep Borrell**
- **Manuel Lladonosa**

Acadèmia Mariana de Lleida

Cartell de la taula rodona que s'organitzà com a celebració de la 150ena edició del certamen mària.

En començar-la va haver una petita intervenció musical a càrrec de Miquel Garcia (veu i guitarra), Toni Piñero (clarinet) i Eladi-Miquel Romero (piano).

● Taula rodona per celebrar el 150è certamen

La Renaixença, els Jocs Florals i l'Acadèmia Mariana. Els jocs florals de Maria

Amb motiu d'haver celebrat aquest any 2017 la 150^{ena} edició d'aquest certamen que cada any convoca l'Acadèmia Mariana de Lleida, aquesta va decidir a la primavera, organitzar un acte acadèmic, amb format de *taula rodona*, per tal de celebrar l'efemèride al temps que es difon el coneixement del que van ser els Jocs Florals en els que a Catalunya, arreu d'Espanya i a la Provença, fins i tot a sudamèrica, els poetes es donaven cita per cantar l'amor, la pàtria i la fe (les virtuts espirituals).

Aquest costum de celebrar els jocs florals va començar a prendre molta actualitat a l'Edat Mitjana, al s. XIV, com a evolució de les justes cavalleresques i les conteses poètics dels trobadors, tot i que ja a l'antiga Roma (173 a.C.) hi havia uns anomenats Floralia en honor a Flora, la deessa de la primavera, els jardins i les flors.

En arribar la Renaixença es van reprendre amb el nom de Jocs Florals i en aquell moment, a Lleida, es van organitzar els dedicats a Maria, la Dama d'Honor dels quals era, ni més ni menys que Maria, l'excelsa Donzella del cel.

La realització de la taula rodona de la que estem parlant es va determinar pel mes de novembre, concretament el dilluns 27, a dos quarts de vuit, i va comptar amb els doctors Quintí Casals, Josep Borrell i Manuel Lladonosa, actuant de moderador el Dr. Javier Terrado, el qual, després d'agrair els ponents la seva participació i l'haver acceptat fer-ho amb l'entusiasme amb que ho van fer, va saludar els assistents, i comentà que amb aquest acte l'Acadèmia Mariana pretén commemorar les 150 edicions del seu certamen literari i retre al mateix temps un merescut homenatge a totes aquelles persones que hi han participat com a concursants, membres del jurat, mantenidors, organitzadors o com a assistents. Tot seguit va invitar a participar tothom que volgués plantejar alguna qüestió o compartir alguna opinió, una vegada els ponents haguessin fet la seva aportació.

En acabades aquestes, el moderador els va agrair la profunditat amb la que les havien fet, la qual cosa ens ajuda a copsar tot el que l'Acadèmia ha donat a Lleida i tot el que Lleida ha donat a l'Acadèmia, fent-nos més evidents les aportacions recíproques de totes dues. Desvetllant una confidència, digué: *Quan els organitzadors de l'acte em van invitar a moderar la taula, cosa que agraeixo immensament, em van dir que aquests 150 certàmens han estat els Jocs Florals de Maria. I jo no vaig poder deixar de preguntar-me: Qui és Maria? Hi ha, però, una resposta objectiva: "Es la persona que posa Jesús dintre del Món". Hi ha una segona resposta complementària: "És la persona que posa el Món dintre de Jesús". I què podria ser l'Acadèmia Mariana? Senzillament un instrument per anar ajudant Maria a complir aquesta missió d'apropar el món a Jesús, a través de les arts i de les lletres.*

Per tal d'iniciar el diàleg, el moderador plantejà:

- En quina mesura l'Acadèmia ha complert la seva missió? Parlem de les aportacions.

- En quina mesura ha estat fidel al que s'esperava d'ella? Parlem de les mancances.

- Què hauria de fer l'Acadèmia ara i aquí? Parlem de les oportunitats d'actuació al s. XXI.

Marc general de la Renaixença a Lleida, context històric

per Quintí Casals i Bergés¹⁰⁰

Des que acabà la Guerra de Successió (1714) fins a la mort de Ferran VII (1833), el règim polític imperant a Espanya fou absolutista. En aquell sistema polític no hi havia llibertat ni representació parlamentària triada pel poble, ja que el poder estava de forma absoluta en mans del rei.

A més, la dinastia borbònica castigà la desobediència catalana en la citada guerra amb un Decret de Nova Planta, que pretenia l'homogeneïtzació política i cultural de tots els territoris espanyols. A nivell polític s'adoptaren les institucions castellanes i es derogaren les constitucions i furs catalans. El resultat fou un poder tremendament centralista, del qual encara s'arrossegueu les conseqüències.

A nivell cultural, s'adoptà el tancament de les 7 universitats catalanes per bastir-ne només una a la fidel ciutat de Cervera. En el decret d'erecció de la universitat certerina, Felip V justificava el tancament per «las turbaciones pasadas del principado de Cataluña obligaron mi providencia á mandar se cerrasen todas sus universidades, por haber los que concurrían

¹⁰⁰ Quintí Casals i Bergés. És doctor en Història Contemporània. Hhistoriador de prestigi, vinculat a la Universitat de Lleida. Ha investigat temes molt variats que abasten la història, la política, l'economia, la cultura, l'onomàstica o el comportament social a les nostres terres. S'ha interessat per la premsa, les revistes, la producció editorial. De la seva producció cal destacar un llibre de l'any 2013, titulat *Renaixença i modernització a la Lleida del segle XIX*.

en ellas fomentado muchas inquietudes». Aquesta mesura tan radical, cal tenir-ho en compte, no es va fer a l'Aragó ni a València, que conservaren totes les seves universitats. Per continuar la línia d'alineament cultural, es prohibí ensenyar retòrica i gramàtica als professors de la ciutat de Barcelona, i es recolliren i destruïren els exemplars dels *Anals de Catalunya*, de Feliu de la Penya (1709); així com altres dels escrits publicats durant la guerra.

A més, des de la Cort, s'incità a parlar només en castellà al Principat. Primer de forma discreta amb una instrucció secreta als corregidors perquè l'afavorissin als centres d'ensenyament i l'Audiència. I més endavant, ja de forma oficial, s'aprovà la *Real Cédula de Aranjuez*, de 23 de juny de 1768, en què Carles III deia que: «Mando que la enseñanza de primeras letras, latinidad y retórica se haga en lengua castellana generalmente donde quiera que no se practique, cuidando de su cumplimiento las Audiencias». Per tant, des del poder central s'anà cimentant, durant el segle XVIII i primer terç del XIX, l'homogeneïtzació lingüística d'Espanya, i el desarmament cultural de Catalunya.

Posteriorment, amb la Revolució Liberal (1833-1843) s'assumí la Monarquia Constitucional Parlamentària com a sistema de Govern per al país. Tot i que amb el nou sistema polític s'amplià la llibertat i les possibilitats de publicació i desenvolupament cultural del país, el model territorial de l'Estat continuà sent centralista, per la qual cosa es procedí a estendre una educació i una cultura bàsicament espanyola. D'aquesta manera, durant el regnat d'Isabel II (1833-1868) s'elaboraren les primeres lleis educatives (1836, 1845 i 1857) que pretenien l'educació universal masculina en castellà. Però amb més educació i major llibertat, la societat liberal adquirí major opinió, consolidada amb l'aparició dels primers diaris. Tanmateix, molt aviat, aquells grups liberals marginats en l'antic règim es feren amb el poder i començaren a manifestar la seva preocupació per la cultura.

Aquest procés de modernització estatal encetat pels liberals, només pretenia el desenvolupament de l'Estat a través de la unificació política i cultural d'Espanya, ja que creien consolidat el model centralista, administrativament parlant, després de 100 anys de pràctica absolutista. En aquest context, els liberals veien la llengua, la cultura i l'entramat institucional català anterior al 1714 com una aspiració tronada, una carrinclonada defensada per algun nostàlgic de l'Antic Règim català, que havia estat superada per la tasca opressora / unificadora dels Borbó del set-cents. Ells pensaven, equivocadament, que el projecte liberal era nacional espanyol i Catalunya a mitjan segle XIX formava part, com una regió més, de la realitat cultural espanyola. Ara, en ple segle XXI, sabem que això només era Decadència per l'acció de les forces polítiques i militars espanyoles, que foren capaces de matar la forma, però no el fons, o millor dit, l'esperit del poble català.

La Renaixença: teories tradicionals

Tradicionalment, la historiografia literària catalana fa temps que va arribar a un primer consens cronològic en què s'afirmava que la Renaixença, entesa com la recuperació de la llengua i cultura catalana, començava en 1833 amb la publicació de l'*Oda a la Pàtria* de Bonaventura Carles Aribau, i finalitzava en 1877, any en el qual Àngel Guimerà era nomenat mestre en Gai Saber i es premiava *L'Atlàntida* de Jacint Verdaguer als Jocs Florals de Barcelona. Els crítics literaris també van considerar que aquesta darrera coincidència, àdhuc, fou el punt culminant d'aquesta primera etapa de la regeneració literària i cultural de Catalunya.¹⁰¹

¹⁰¹ Només per citar algunes de les obres més significatives que han abordat aquesta qüestió des de diversos camps i amb uns enfocaments cada cop més diversificats vegeu a Josep Miracle, *La Restauració dels Jocs Florals*. Barcelona: Aymà, 1960; Ferran Soldevila, *Història de Catalunya*. Barcelona: Editorial Alpha, 1963; Joaquim Molas, *Història de Catalunya*, Vol. V. Barcelona: Ed. Salvat, 1979, pp. 177-191; Joaquim Molas, Manuel Jorba, Antònia Tayadella, *La Renaixença: fonts per al seu estudi, 1815-1877*.

Gairebé al bell mig, l'any 1859 apareix com una data clau. Aquell any es van reprendre els Jocs Florals a Barcelona davant la insistència d'alguns literats compromesos amb la cultura del país, que treballaven en aquesta línia des de la dècada de 1840. Entre els promotors destacaren les iniciatives de Joaquim Rubió i Ors (Lo Gaiter del Llobregat) i Antoni de Bofarull, el primer amb les seves poesies (1841) i el segon amb els seus articles (1854), al *Diario de Barcelona*; i Víctor Balaguer, amb els seus escrits a la *Violeta de Oro* el 1851. El primer consistori literari aconseguí l'aprovació i el suport de l'Ajuntament de Barcelona (març de 1859) i establí les primeres bases del certamen amb el lema: *Patria, Fides, Amor*.¹⁰²

També, aquesta historiografia literària tradicional ha considerat que en aquesta primera etapa (1859-1879) els Jocs Florals, per tant la poesia, foren el centre i motor de desenvolupament de la Renaixença literària, obrint-se, en les dècades posteriors a nous camps expressius com la narrativa, el

Barcelona: Universitat de Barcelona, 1984; Jordi, Rubió i Balaguer, *Història de la literatura catalana*. V. III. Barcelona: PAM, 1986; Joan Manuel Prado i d'altres, *Història de la Literatura Catalana*. Barcelona: Edicions 62, 1989, vol I; Jordi Casassas, *Entre Escil·la i Caribdis. El catalanisme i la Catalunya conservadora de la segona meitat del segle XIX*. Barcelona: La Magrana, 1990; Josep Termes, *Història del catalanisme fins al 1923*. Barcelona: Pòrtic, 2000; Pere Anguera, *Els precedents del catalanisme. Catalanitat i anticentralisme: 1808-1868*. Barcelona: Empúries, 2000; Borja de Riquer, *Escolta, Espanya. La cuestión catalana en la época liberal*. Madrid: Marcial Pons, 2001; Francisco Mª Tubino, *Historia del renacimiento literario contemporáneo en Cataluña, Baleares y Valencia*. Pamplona: Ugoiti, 2003 (primera edició 1880); Manuel Jorbà, "Vintè aniversari del Col·loqui Internacional sobre la Renaixença. 1984-2004", *Anuari Verdaguier*, número 13, 2005, p. 211-217; Josep M. Domingo, "Sobre els estudis i edicions recents de literatura catalana del segle XIX. Notes per a una sinopsi", *Anuari Verdaguier*, número 13, 2005, pp. 249-276; i Enric Cassany (Direcció), *Panorama crític de la literatura catalana. IV. Segle XIX*. Barcelona: Vicens Vives, 2009.

¹⁰² Vegeu Josep Maria de Sagarra, *Antologia dels Jocs Florals. Síntesi històrica*. Barcelona: Selecta, 1954; i Andreu Freixes, "La gènesi dels Jocs Florals", a *Barcelona i els Jocs Florals, 1859. Modernització i Romanticisme*. Barcelona: Museu d'Història, 2011, pp. 13-38.

teatre o els estudis literaris mitjançant els premis extraordinaris oferts per entitats diverses.

Altrament a Lleida, Josep Borrell situà la Renaixença «entre aquestes dues dates: 1859, en què apareix *El Alba Leridana*, la primera revista que tradueix uns interessos contemporanis i on s'expressen els primers lletraferits lleidatans, tocats per un romanticisme conservador, o millor, per un estereotip de romanticisme; i 1908, data de la publicació d'*Hores Lluminoses* de Magí Morera i Galícia, poemes que entronquen ja amb la poètica maragalliana».¹⁰³

I també, tradicionalment, s'ha personificat l'origen de la Renaixença a Lleida en la pell dels seus escriptors més coneguts del segle XIX: Lluís Roca i Florejachs i Josep Pleyan de Porta. Així, Romà Sol i Carme Torres, en el seu treball *Lleida i el fet nacional català (1878-1911)*, publicat a Lleida en 1978, afirmaven que «Després vindrà l'època de Josep Pleyan de Porta i de Lluís Roca i Florejachs. Ells -un historiador i un poeta- incorporaran Lleida al moviment de la Renaixença».¹⁰⁴

I, com ja vaig dir en el seu moment, no pretenc negar cap dels mèrits literaris de Lluís Roca i Josep Pleyan, que són molts en qualitat i volum.¹⁰⁵ Però, és cert que la seva obra ha projectat una ombra cultural tan allargada, que obscuriren tota la tasca bibliogràfica i literària de la generació anterior a la seva aparició i la republicana que compartí amb ell espai i temps.

¹⁰³ Josep Borrell, "Escriptors contemporanis de Ponent (1859-1980)", *La Banqueta*, número 4, Lleida, 1984, p. 13. També Felip Solé i Olivé, "La Renaixença lleidatana", a *Vida Lleidatana*, número 77-78, 1 de setembre de 1929, pàgs. 341-346; Ramon Xuriguera, *L'aportació de l'occident català a l'obra de la Renaixença*, Barcelona, 1936; Josep Lladonosa, *Història de Lleida*, V. II. Tàrraga: Camps i Calmet, 1972-1975, p. 787; Josep Borrell i Paquita Sanvicén, *La Renaixença a Lleida. Lluís Roca i Florejachs – Josep Pleyan de Porta*. Lleida: Pagès, 1998; i Josep Camps Arbós, "Construir i divulgar una tradició. Notícia dels estudis sobre la Renaixença a la Lleida d'entreguerres (1921-1936)", *Anuari Verdguer*, número 15, 2007.

¹⁰⁴ Romà Sol i Carme Torres, *Lleida i el fet nacional català (1878-1911)*. Lleida: edicions 62, 1978, p. 32.

¹⁰⁵ Quintí Casals, *Modernització i Renaixença a la Lleida del segle XIX*. Lleida: Pagès, 2013.

I tot i que pensem, com Víctor Balaguer, que Lluís Roca és «á mon judici dels que mes merescudament figuren en primera linia entre'ls nostres poetes. Te alta inspiració y alta valensa. Conech poesias suas admirables, plenas d'expressió, de sentiment, de virilitat, de terneza, suficients cada una d'ellas per si solas á fer la reputació d'un poeta»; també pensem que la Renaixença s'havia iniciat abans i que Lleida tenia una generació progressista i federal republicana que hi contribuí amb generositat de forma paral·lela.¹⁰⁶

Roca, com deia Balaguer, era un poeta enorme, de molta qualitat, capaç d'escriure bé en català i castellà, però ni fou l'únic ni se li ha d'atribuir la paternitat exclusiva de la Renaixença lleidatana. Era el més destacat, sí, i el primer que conreà amb una certa regularitat la llengua catalana a Lleida, també; malgrat limitar-se en els seus inicis a una temàtica religiosa i costumista. A més, fou el que freqüentà en aquell temps els ambients literaris de Barcelona, cosa que li valgué la seva inclusió en la nòmina de *Los trovadors nous* feta per Antoni Bofarull en 1858.¹⁰⁷

Tot i aquestes evidències inqüestionables, reiterem que la reconstrucció cultural de Lleida fou una tasca de conjunt, en la qual tingueren un paper capdavanter, sobretot entre 1840 i 1860, els progressistes i els demòcrates, més tard republicans. A més a més, els progressistes i demòcrates sempre van esmentar el tret diferencial català en les seves obres; mentre que Lluís Roca sempre es mantingué al marge de la política, a recer de les institucions religioses i proper als sectors més conservadors de la societat lleidatana. Per tant, és cert que Roca era el que més i millor escrivia en català, però també ho és que tenia una més que limitada voluntat nacional i s'abstenia de reclamar drets polítics per als catalans de forma directa.

¹⁰⁶ Víctor Balaguer, *Esperansas y recorts. Poesias catalanas*. Barcelona: Jaume Jepús, 1866, pp. 47-48.

¹⁰⁷ Antoni Bofarull, *Los Trovadors Nous*. Barcelona: Llibreria nacional y estrangera de Salvador Manero, 1858. En aquest recull es recopilaren 4 poesies en català de Lluís Roca: “Bona nova” (p. 367), “Germandat” (p. 377), “Los fanalets de Sant Jaume” (p. 431) i “Ànima en pena” (p. 449).

Probablement, el millor resum del pensament historiogràfic tradicional sobre la Renaixença a Lleida el trobem en l'obra de Josep Borrell i Paquita Sanvicén: *La Renaixença de Lleida. Lluís Roca i Florejachs – Josep Pleyan de Porta*, editat a Lleida en 1998. Els autors afirmaven que: «es podria acordar que el primer sentit del terme Renaixença aplicat a Lleida és el de la recuperació d'una certa vida cultural organitzada al marge de la clerecia, de les deixalles de l'erudició de la Universitat cerverina i de les instàncies del poder formal. I aquesta no es produeix fins a la dècada dels anys 1840-1850». Tot i que més avall matisen que «és a partir de 1858-59 quan podem començar a parlar pròpiament de Renaixença lleidatana». I, més endavant, reiteren que «el model de Renaixença que s'instal·lava a Lleida, a través de Lluís Roca i el Josep Pleyan dels primers temps, no era altre que el d'un cert romanticisme historicista i pairalesc, manifestat a través de la poesia i de l'assaig històric».¹⁰⁸

Per tant, la historiografia lleidatana ha presentat tostemps la dècada de 1860 com l'epicentre cronològic en què una sèrie de factors propiciaven la modernització de la ciutat i, amb ells, la recuperació cultural. Així, la teoria clàssica sobre la Renaixença recorre als tradicionals tòpics culturals lleidatans per bastir el seu discurs sobre la revifada lleidatana a través de la modernització urbana engegada per l'alcalde Manuel Fuster Arnaldo (1859-1862), l'arribada del ferrocarril (1860), el començament de l'enderrocament de les muralles (1863) i la publicació del *Alba Leridana* i *Aquí Estoy* (1859). En aquest consens general, també va contribuir la creença, general i perllongada durant moltes dècades, que considerava que per participar o formar part de la Renaixença s'havia d'escriure o tenir part de l'obra en català, amb la qual cosa es descartaven els escrits en castellà, tot i que vindiquessin les glòries o expliquessin les misèries catalanes.

¹⁰⁸Josep Borrell i Paquita Sanvicén, *La Renaixença a Lleida. Lluís Roca i Florejachs – Josep Pleyan de Porta*, p. 9-11.

Tanmateix, algunes d'aquestes premisses han canviat darrerament. Cada cop és més assumit que entre 1833 i 1859 es consolidà una situació de diglòssia lingüística entre el català i el castellà, que tenia el seu origen en la implantació de la dinastia borbònica en 1714. En aquest context, la llengua catalana es mantenia en les manifestacions literàries de caràcter popular com les obres de teatre, els goigs i col·loquis,¹⁰⁹ però era menystinguda per a la prosa de ficció, la científica i la premsa en general. L'explicació era senzilla: la burgesia, que era la principal consumidora cultural, adoptà i generalitzà, pràcticament fins al 1880, el costum aristòcrata d'escriure i parlar en castellà, per la qual cosa, per satisfer els principals consumidors de literatura en prosa, la majoria de les novel·les i narracions històriques escrites a Catalunya es feren en castellà, encara que fossin inspirades en temàtica catalana.¹¹⁰ Fins i tot, hi ha autors que han incidit en una certa marginalitat de la poesia culta escrita en català d'aquests primers moments de la Renaixença, que es presenta als ulls actuals més com un joc literari i lingüístic d'uns autors disposats al lluïment personal, que no pas com uns textos amb una clara voluntat comercial i de captació popular.¹¹¹

La realitat era que la cultura de Catalunya, tot i cercar la seva recuperació, pretenia inserir-se dins una realitat superior com era Espanya. Els autors de la generació dels 30 i els 40 del segle XIX van escriure i van pensar en castellà, dins el corrent general encetat per les classes dirigents catalanes que volia

¹⁰⁹En aquest sentit, el conreu del català per elaborar poesies de caràcter religiós no s'havia perdut en tot el segle XVIII. Vegeu alguns exemples a Josep Maria Llobet Portella, "Poesies en llengua catalana dins algunes obres impreses a la Universitat de Cervera durant el segle XVIII", dins *Miscel·lània: Les terres de Lleida al segle XVIII*. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 1986, pp. 335-344.

¹¹⁰Probablement l'exemple més recurrent per il·lustrar el que volem dir és l'obra de Víctor Balaguer, *Historia de Cataluña y de la Corona de Aragón* (5 volums). Barcelona: Libreria de Salvador Manero, 1860-1863.

¹¹¹Josep M. Domingo, "Sobre els estudis i edicions recents de literatura catalana del segle XIX. Notes per a una sinopsi", *Anuari Verdaguer*, número 13, 2005, pp. 253.

participar en la construcció del projecte polític liberal espanyol.¹¹² Per tant, els Pau Piferrer, Pròsper de Bofarull, Manuel Cabanyes, Josep Maria Quadrado, Bonaventura Carles Aribau o Joan Cortada, per posar alguns exemples, van escriure la major part de la seva obra en castellà, però les seves obres manifestaren una primera voluntat d'exaltar les virtuts de la nació catalana, la qual es trobava en un punt de partida cultural molt pobre després de patir 120 anys d'arraconament per la poderosa cultura absolutista espanyola. Certament, era el començament d'un llarg procés, en el qual difícilment, amb les llibertats i la preparació educativa que havia en aquell moment, podia fer-se només en català.¹¹³

En aquesta línia disglòssica, a Lleida també es formà un reduït estol de lletraferits en les dècades de 1840 i 1850, que donaren les primeres passes, a nivell local, per engegar la

¹¹²Pere Anguera, *Els precedents del catalanisme. Catalanitat i anticentralisme*. Barcelona: Empúries, 2000, p. 16.

¹¹³A tall d'exemple citem l'obra de Pau Piferrer i Fàbregas (Barcelona, 1818-1848), *Recuerdos y Bellezas de España. Principado de Cataluña*. Barcelona: Impremta de Joaquim Verdaguer, 1839-1841. Aquest fou el primer volum d'una sèrie projectada d'onze, en què l'escriptor romàntic Pau Piferrer, acompanyat del dibuixant, gravador i pintor Francesc Xavier Parcerisa (Barcelona, 1803-1875), va recórrer Catalunya recollint informació per elaborar una obra il·lustrada amb litografies de signe romàntic. Piferrer redactà un segon volum sobre Catalunya (1844-1850), acabat pel primer president de la primera República Espanyola, Francesc Pi i Margall (Barcelona, 1824- Madrid, 1901), i un altre sobre Mallorca (1842-1844), illa en la qual realitzà una estada en 1841 per recollir informació. Tot i escriure en castellà se'l considera un dels restauradors de la literatura catalana, de manera que en el seu primer volum de *Recuerdos* va incloure algunes poesies tradicionals catalanes. Piferrer fou el primer que mostrà les bel·leses monumentals dels catalans, però també hem de citar les novel·les de Cortada i les obres de teatre de Jaume Tíó de temàtica catalana, i els estudis històrics de Pròsper Bofarull (principalment, *Los Condes de Barcelona vindicados*, 1836) i Fèlix Torres Amat de Palou (*Memorias para ayudar a formar un diccionario crítico de los escritores catalanes, y dar alguna idea de la antigua y moderna literatura de Cataluña*, Barcelona, Impremta Verdaguer, 1836). Discrepa d'aquesta opinió Magí Sunyer, *Els mites nacionals catalans*. Vic: Eumo, 2006, p. 15. Per a qui: "difícil es presentava una determinació dels signes identitaris catalans per obra d'aquests intel·lectuals".

recuperació cultural de la ciutat i contribuir, amb al seva dedicació i esforç, a la recuperació cultural de Catalunya.

Primeres passes de la Renaixença a Lleida

Durant els primers anys de la Revolució Liberal d'Espanya, molt aviat els polítics liberals es van dividir entre moderats i progressistes (cap al 1835-1837), els quals manifestaren dues visions diferents d'organitzar la societat: conservadors centralistes els primers, i més avançats en idees els segons, ja que, entre altres coses, permetien una certa delegació de competències polítiques a les institucions locals. A Lleida, entre els progressistes es feu visible ben aviat un grup de professionals liberals i intel·lectuals, que gestionà el poder municipal de 1837 a 1843. Aquest, era un grup compromès amb l'educació que contribuí a la creació de l'Escola de Mestres (1841), l'Institut de Secundària (1842) i un *Colegio de Educación* (1843) que cercava la formació integral de l'alumne, tant psíquica com física sense castigar-lo corporalment, una doctrina innovadora.

Aquest grup també impulsà, primer, la creació de la *Societat Econòmica d'Amics del País* (1834) i el *Liceo Artístico y Literario de Lérida* (1841). La Societat Econòmica de Lleida, fou la segona fundada a Catalunya després de la de Barcelona en 1822. De caire elitista al començament, fou presidida primer per l'advocat moderat Antoni Benet de Queraltó, tot i que més endavant, fins a la dècada de 1860, el succeïren els progressistes Josep Castel, Jaume Nadal o Miquel Ferrer Garcés, cosa que certificava la seva obertura i pluralitat. L'activitat de l'econòmica fou notable en els primers anys de vida, fins al punt que creà una acadèmia de magisteri femenina en 1859 amb la col·laboració docent dels seus socis; entre els quals hi havia individus de tendències polítiques moderades, casos de Lluís Roca i Florejachs, Manuel Mercader o Carles Josep Melcior; progressistes, casos de Jaume Nadal, Josep Castel o Manuel

Fuster, i republicanes, Juan Miguel Sánchez de la Campa o Miquel Ferrer.

Hem de dir que la tendència interclassista i plural que manifestà l'econòmica fou habitual a Lleida fins al 1868, de manera que en la majoria de les directives de les institucions creades hi havia persones de diferent tarannà polític que resseguia un projecte comú: el desenvolupament integral de la ciutat de Lleida.

Per un altre cantó, el *Liceo Artístico*, amb una voluntat més lúdica, cercava la distracció dels seus socis i la voluntat de promoure l'educació integral. Ubicat al carrer Major, tenia una sala de teatre, organitzava balls, muntà una sala de lectura de premsa nacional i articulà una infraestructura educativa paral·lela a l'oficial, que impartia classes de taquigrafia, francès, dibuix... etc.

Per tant, els primers progressistes de Lleida eren un grup de gent compromès amb la cultura i l'educació, que havia radiografiat les mancances de la població i volia posar-hi remei. En formaven part elements tant destacats com el metge Jaume Nadal Merolés, el clergue Josep Castel, primer director de l'Institut, el mestre Ot Fonoll, primer director de l'escola de mestres i, sobretot, el legendari historiador Marià Olives Roca, el primer que elaborà, des del seu neguit per conèixer el passat de la seva ciutat, la primera i rudimentària *Història de Lleida* (1840).

A més, l'obra d'Olives enllaçava i donava a conèixer algunes iniciatives culturals de Lleida entre finals del segle XVIII i principis del XIX, les quals mostraven que no hi hagué una total obscuritat cultural des de l'acabament de la Guerra de Successió i la Renaixença postulada cap al 1860. Aquell llibre d'Olives, que duia un títol escrupolós: *Coleccion de Noticias ó sea Memorias para formar la historia de la antiquísima y nobilísima Ciudad de Lérida*; fou escrit en 1840, però no es publicà per l'IEI fins l'any 2009. Aquell text d'Olives, que miraculosament ha sobreviscut manuscrit a l'Arxiu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, recollia i catalogava de forma rigorosa i sistemàtica, totes les notícies que trobà sobre

Lleida en la bibliografia mundial. I com hem dit, també recollia i donava a conèixer les aportacions dels erudits lleidatans de la Il·lustració de finals del segle XVIII i primer terç del XIX, entre els quals hi havia el seu pare, de manera que l'obra d'Olives aconsegueix donar una imatge de continuïtat cultural amb aquests il·lustrats lleidatans, i contribueix, d'una forma inestimable, al coneixement de les primeres passes de la Renaixença cultural a Lleida.¹¹⁴

La seva tasca, la primera amb ambició historiogràfica científica a Ponent, fou lloada per Lluís Roca i Josep Pleyan de Porta, que es manifestaren deixebles admirats d'Olives i el citaren a bastament quan redactaren els seus escrits històrics. Així, per exemple: l'historiador lleidatà Josep Pleyan Porta (Lleida, 1841-1891), deia que posseïa en 1873 un «manuscrito que nosotros guardamos como una preciosa joya y revela los profundos estudios que llevaba hechos» Marià Olives. El treball es titulava: *Memoria sobre la agricultura, la industria y el comercio que se sabe ha tenido la ciudad de Lérida desde la mas remota antigüedad, hasta el pasado año 1842*, publicat parcialment per Pleyan de Porta a *El Cronicon Ilerdense* en 1875, però perdut a dia d'avui.

Altrament, el metge Lluís Roca i Florejachs, que a banda de poeta era historiador, nebot i afillat *in fontibus* de Marià Olives, en la seva obra *Fastos Ilerdenses* (1872), ressaltava com una data assenyalada del calendari lleidatà el naixement de l'historiador: «merecedora de perpetuo recuerdo por su entrañable amor á las glorias cívicas, por el afan con que en el desempeño de varios cargos públicos se consagró siempre al enaltecimiento de esta poblacion, y por los trabajos sin número que habia reunido para dar á luz su historia», molts dels quals

¹¹⁴Marià Olives, *Coleccion de Noticias ó sea Memorias para formar la historia de la antiquísima y nobilísima Ciudad de Lérida* (1840). Edició a cura de Quintí Casals. Lleida: Institut d'Estudis Ilerdencs, 2009. Vegeu també Quintí Casals, *Els Inicis de la historiografia contemporània a Lleida (1750-1860)*, Pobra de Claramunt, 2010.

recuperà el propi Roca Florejachs, «por contingencia singular en una reciente almoneda».

Amb tot, la història literària ha citat Olives solament com a historiador i ha obviat la seva contribució com a activista cultural i polític. Tanmateix, el nom d'Olives apareix en totes les accions culturals i educatives de la Lleida de la primera meitat del XIX. Així, per exemple, en 1840, com a regidor de l'ajuntament de Lleida elaborà un al·legat històric al Govern central per reclamar la instal·lació d'un institut a Lleida, cosa que s'aconseguí en 1842 durant la primera alcaldia de l'advocat Manuel Fuster Arnaldo. En aquest sentit, la fundació de l'Institut de Secundària fou el segon fet transcendent en l'esdevenidor de la Lleida del segle XIX. Impulsat sobretot per Jaume Nadal Meroles, metge i professor de Història Natural, i mossèn Josep Castel Miralbés, director i professor d'Ètica i Moral; la seva fundació comportà l'arribada d'un estol de professors espanyols i catalans (Juan Miguel Sánchez de la Campa, Miquel Ferrer Garcés, Larosa Ascaso...etc), que elevà el nivell cultural de la ciutat i el diversificà. Instal·lat en l'antic Convent del Roser, l'edifici de l'institut fou un referent a la província per a l'estudi, el debat, la projecció cultural i la formació d'una segona generació d'intel·lectuals. Per tant, considero que la generació de progressistes apadrinada per Marià Olives, formada pels Nadal Meroles, Castel i Fuster Arnaldo, entre altres, fou el primer esglau de la Renaixença a Lleida.

Molt lligat a la recuperació d'una certa llibertat d'opinió en la dècada de 1840, apareixia un rotatiu: *El Pasatiempo*, controlat per aquests mestres de l'institut i l'escola normal, que a l'editorial del número 8, publicat el 29 de juny de 1845, feia un agosarat al·legat *De la Lengua Catalana*, on es dolia de la decadència i «el completo descuido en que yace el estudio de la literatura catalana que ha dado lugar á que se fomente y generalice la equivocada opinion de que nuestra lengua no pase de un dialecto insignificante, muy poco digno de la atencion de los filólogos, duro y áspero en extremo, y el menos apto en

consecuencia para la espresion de pensamientos tiernos, dulces y apacibles. Nos consideramos con el deber de defender nuestro idioma nativo de esta ligera é infundada preocupacion, que vemos con dolor adoptada por muchos de nuestros paisanos, y nos proponemos hacerlo en una serie de artículos que verán la luz pública en el Pasatiempo (...) Por hoy y a guisa de protesta anticipada contra los que lo contrario piensen ó sostengan, nos contentamos con insertar la siguiente composición, con que su apreciable autor D. Carlos Aribau [que treballà en 1833 de secretari de la Diputació de Lleida] felicitó en 1833 al señor D. Gaspar Remisa. Leanla nuestros suscriptores, y digannos si la lengua que adquiriera tanta fama en la antigua Corte de los Berengueres, y que se presta hoy día á los bellísimos versos del Sr. Aribau tiene mucho de envidiar á la de los garcilasos, Leones y Meléndez».¹¹⁵

Seguidament, la revista incloïa el poema "Oda a la Pàtria" de Bonaventura Carles Aribau (1798-1862), publicat a la revista *El Vapor* el 24 d'agost de 1833. El citat poema s'havia convertit en el motor del moviment romàntic català conegut com la Renaixença, per la qual cosa podem dir que la intel·lectualitat lleidatana, no tan sols el coneixia sinó que li donava suport i s'hi afegia de ple dret.

Tanmateix, el convuls Trienni Progressista (1840-1843), donà pas a una dècada de Govern moderat (1844-1854), que aturà la primera fase de revifada cultural i educativa de Lleida. Aquells foren anys molt conservadors, de recentralització i repressió política (Catalunya va romandre en continu estat de setge militar), que aturaren la progressió que havia engegat la ciutat. Amb tot, arran de la inèrcia de la dècada anterior, continuaren sorgint noves associacions de caràcter professional, com el Col·legi d'Advocats de Lleida (1850), o lúdic, com el Casino (1852).

¹¹⁵*El Pasatiempo*, núm. 8, 29 de juny de 1845, p. 122.

La Consolidació de la Renaixença a Lleida

A finals de 1850 es produí una explosió cultural a Lleida, que fou transversal socialment. Entre altres coses, aquest segon despertar, es va poder donar perquè hi hagué un segon període d'obertura política dins el liberalisme. A Lleida, aquest període està emmarcat per la segona alcaldia del progressista Manuel Fuster Arnaldo, i en el qual la ciutat donà el salt endavant definitiu cap a la modernitat del segle XIX.¹¹⁶

Efectivament, aquesta etapa va veure la comentada arribada del ferrocarril (1860), el començament de l'enderrocament de les muralles (1863) per fer créixer la ciutat, la creació de noves associacions culturals de tendències oposades, com el *Liceo Leridano* (1857) i l'*Acadèmia Bibliogràfica Mariana* (1862); i la publicació de dos diaris de diferent signe polític: *El Alba Leridana* i *Aquí Estoy* (1859), conservador el primer i demòcrata republicà el segon. Aquest darrer fet, transcendent, es sumava al procés de renovació material de la ciutat, ja que, ensems, engegava també la seva renovació cultural. I tot i que les baralles entre els dos rotatius foren sonades perquè donaven veu a dos grups diferents i oposats de la societat lleidatana, el cert és que surà a la llum pública, per fi, un debat soterrat que a la llarga la beneficià i l'enriquí.

En aquest sentit, creiem que la Renaixença fou un procés interdisciplinari, és a dir, que, a banda de l'àmbit literari, hi participaren artistes de tots els camps culturals; i pluralista, això vol dir que no fou exclusiu de la burgesia, sinó que l'orgull nacional fou compartit per tota la població.

A nivell polític, aquesta implicació global es manifestà d'una forma natural en la política local d'aquell moment, ja que els polítics moderats i progressistes de centre s'integraren en el nou partit polític creat per O'Donnell, la Unió Liberal, que cercava la unió de les famílies liberals i a Lleida es plasmà en la

¹¹⁶ Manuel Lladonosa, Quintí Casals i Josep Maria Pons, *La construcció de la modernitat a Lleida: Manuel Fuster Arnaldo i el seu temps*. Lleida: Segre, 2009.

construcció de la modernitat. Aquell pacte va veure les alcaldies dels progressistes Manuel Fuster (1859-1862), per segon cop, i l'editor Josep Sol (1863-1864), les quals van donar suport institucional a la majoria de les manifestacions culturals que sorgien en el si de la comunitat.

A Lleida, probablement, el millor exemple de construcció cultural interdisciplinari el trobem en la refundació del *Liceo Leridano*, esdevinguda en 1857. Controlada la institució pels progressistes radicals i demòcrates, en un futur immediat republicans, el *Liceo* s'unia el març de 1859 a una altra associació l'*Acadèmia Artística Literaria*, que havia sorgit també recentment i impartia cursos de formació primària elemental de forma gratuïta per al jovent, els artesans i els ciutadans pobres de la ciutat. La nova acadèmia del *Liceo* ofertà, a partir de l'octubre de 1859, cursos de francès, música, dibuix lineal, natural i d'ornament per als seus socis, que pagaven una petita quota per al manteniment de l'associació. A més, obrí un teatre amb 300 localitats, una sala de premsa i biblioteca, i un cor de cant coral. Tots els actes del *Liceo* reberen el suport incondicional i difusió del *Aquí Estoy*, cosa que confirmava el lligam de la institució amb el republicanisme.

El discurs inaugural del curs 1860-1861, pronunciat per l'advocat, soci del centre i poeta demòcrata Antoni Mestres Cendrós, destacava que «el espíritu de la asociación es hijo de los tiempos modernos, de los cuales felizmente cabe decir que no se esparce en el orden moral é intelectual una sola semilla que no encuentre campo donde germinar». A més a més, «la índole de los tiempos modernos va absorviendo la soldadura que une el individuo al sitio que ocupa (...) porque el hombre, contemplándose á sí mismo, contempla á la sociedad, estudiándose á sí mismo, estudia a sus semejantes, lo cual proclama que el hombre es el sujeto y el objeto de la ciencia y demuestra que el espíritu moderno trayendo á la luz y á la publicidad la naturaleza oculta, borra de la haz de la tierra el

hombre individuo para evocar y pasear triunfante sobre ella el hombre humanidad».¹¹⁷

L'alcalde Manuel Fuster acceptà la presidència d'honor en aquell acte, fent seu el discurs progressista i modernitzador de Mestres i certificant la col·laboració de tota l'esquerra lleidatana en la recuperació cultural del país. Tanmateix, les dissidències apareguren públicament molt aviat amb els conservadors. Sobretot, arran de l'aparició, la tardor de 1859, dels dos diaris amb divers enfocament polític. D'una banda, *El Alba Leridana*, emparat per les elits socials i representant del sector conservador; i d'una altra el *Aquí Estoy*, representant de la classe mitja i dels posicionaments federals. Ambdós van aparèixer per influir en la Renaixença cultural de Lleida, gairebé a l'uníson i, molt aviat, els seus posicionaments polítics els separaren.

En aquest sentit, molt aviat, a finals d'octubre de 1859 i amb pocs números a les seves esquenes, els dos diaris publicaren sengles poemes dedicats a lloar les virtuts pàtries de Lleida. El del *Alba*, titulat "Orillas del Segre", el signava el conegut metge i poeta Lluís Roca i Florejachs el 20 d'octubre de 1859; mentre que el del *Aquí Estoy*, titulat "Al Segre", fou rubricat per l'advocat republicà Antoni Mestres Cendrós tres dies després, el 23 d'octubre.

I tot i que no hi ha molta diferència entre la voluntat divulgadora d'ambdues composicions, ni en la qualitat literària; la història els ha tractat de forma molt diferent. D'aquesta manera, el poema de Lluís Roca s'ha considerat, des de sempre, com el tret de sortida de la Renaixença lleidatana; mentre que el de Mestres no ha aparegut en cap dels recopilatoris literaris sobre aquest moviment.

Segurament, en aquesta adscripció a la Renaixença ha influït que Roca fos el primer en conrear poesia en llengua catalana a Lleida; mentre Mestres no ho feu mai. D'aquesta manera, Roca publicà les primeres poesies en català a Lleida a el

¹¹⁷*Aquí Estoy*, núm. 162, 6 de novembre de 1860, p. 2.

Alba Leridana entre 1859 i 1860, les quals foren de temàtica religiosa i costumista, els camps que conreà més abastament fins al 1881.¹¹⁸ També aquell mateix any publicava, com una fulla solta, *Ànima consolada: poesia escrita en l'àlbum de Dña. Maria Josepha Massanés y premiada per lo Consistori dels Jochs Florals de Barcelona en 13 de maig de 1860*. Lérida: Imp. de J. Sol, [1860]. L'any següent publicava *Las Segonas mares: poesia llegida en lo concert que en la nit del 31 de mars de 1861 se doná en lo saló de claustro del Institut de Lleyda á benefici de la Associació de damas de la mateixa ciutat*. [Lleyda]: Imp. de José Sol, [1861 o post.] (2 pp.). En 1862 *La Veu del Tibidabo: oda agraciada ab un exemplar de la obra "Los Trovadores en España", en la festa dels Jochs florals de Barcelona lo dia 4 del mes de maig del any 1862*. Lérida: Imp. de J. Sol, [1862 o post.] (4 pp.). I en 1863 i 1864 publicava dos mínims volums: *Poesias Catalanas* (Lleida: Josep Sol, 1863) i *Poesias* (Lleida: Josep Sol, 1864), patrocinats per l'Ajuntament de Lleida. El primer volum contenia els tres poemes presentats i premiats als Jocs Florals de Barcelona, el maig de 1863; i, el segon volum, un poema en castellà dedicat a Sant Anastasi, i tres poemes més premiats als Jocs Florals de Barcelona en 1864. Per tant, Roca es consolidava com el poeta religiós costumista de la llengua catalana a Lleida a la dècada de 1860.

Tanmateix, quan volgué parlar d'altres temes o fer investigació històrica, Roca usà el castellà. Així, en la citada poesia "Orillas del Segre", Roca no parlava dels catalans com un poble amb uns trets diferenciats en relació a la resta dels espanyols. Roca es limitava a elaborar un poema paisatgístic

¹¹⁸ Concretament, publicà a el *Alba Leridana*: "Al peu de la creu" (núm. 65, 30.03.1860, p. 3) la primera en català amb el subtítol Lleida, març de 1860; i i "Los fanalets de San Jaume" (núm. 115, 24.07.1860, pp. 2-3. Un exemple del que diem el podeu trobar a l'obra *Celajes: producciones marianas*. Lleida: Impremta Mariana, 1881, en què l'autor presenta un conjunt de poesies castellanés i catalanes. En cas de les castellanés abarquen una cronologia que va de 1852 a 1880 i les catalanes de 1862 a 1881. A banda hi ha la memòria: *La Seo*, premiada en 1878 amb un premi d'investigació històrica convocat per la Sociedad Literaria Bellas Artes en 1878.

sense pretensions polítiques, molt en la seva línia d'altra banda, en el qual demostrava el seu domini de la llengua i la seva ambigüitat ideològica gairebé a parts iguals.

“Naces ¡Oh Segre! En las soberbias rocas
Donde el galo pais Pirene extensos
Limites fija (...)
Viene orgulloso á recorrer el valle;
Y sin que estorbos halle,
Panorama cruzando peregrino,
Lánzase hasta el vecino
Término aragonés, que allí aguarda
Del Cinca hermano cauce cristalino
Que tu corriente en acrecer no tarda.
Mas antes, Segre, que esa linfa escondas
En seno extraño, de la patria mia
Quieren besar tus fugitivas ondas
El fuerte muro. Estrecha simpatía
Os enlaza á los dos. De ella la historia
Tuya es tambien: partícipe ó testigo
De sus vaivenes de tristeza y gloria,
Cuanto alcanzó de luto ó de victoria
Siempre lloraste ó aplaudiste amigo”¹¹⁹

D'una altra banda, el citat poema del federal Antoni Mestres, “Al Segre”, mostrava un to vindicatiu per a Catalunya molt diferent a l'emprat per Roca, al qual semblava contestar, que potser aniria més a to amb el que hom entén com a renaixentista:

“Hijo del Pirineo:
tu patria vió nacer claros varones
que en militar arreo
la cruz de sus pendones
impusieron a bélicas naciones; (...)
Y acaso en el Oriente

¹¹⁹ L. R. “Orillas del Segre”, *El Alba Leridana*, núm. 6, 20.10.1859, pp. 2-3.

y en la Galia y en Sicilia la memoria
de tu límpida fuente
dió nombres á la historia
en altos hechos de perenne gloria. (...)
Sí; su antigua grandeza
el catalán altivo en tí respira
su indómita fiereza
que al extranjero admira,
bebe en tu seno, que en tus auras gira (...)
Y como al hijo halágan
de su madre los brazos, sobre el hielo
de tus orillas vagan
en tardo, errante vuelo,
las sombras de cien héroes sin consuelo. (...)
Y al llegar sus prolijos
acentos de dolor á los actuales
degenerados hijos
de Berenguer, fanales
sean que alumbren sendas inmortales. (...)
Y en ecos mil repita
el río su plegaria y sus hazañas,
y al pueblo las transmite,
rompiendo sus entrañas
el habla sin disfraz de las montañas (...)
Hijos del Pirineo -
el Segre dirá entonces,- catalanes,
con mundanal recreo
un pueblo de Titanes
¿honra del héroe los sagrados manes... !"¹²⁰

Tanmateix, a excepció de l'historiador Josep Maria Pons, en la seva obra *Moderats i Progressistes a la Lleida del segle XIX*, ningú ha fet esment de la contribució dels demòcrates federals al redreçament cultural del país, per la qual cosa el poema de

¹²⁰ Antoni Mestres Cendrós, "Al Segre", *Aquí Estoy*, núm. 2, 23 d'octubre de 1859, p. 2-3.

Mestres pràcticament ha romàs ignorat en els manuals literaris.¹²¹ I si algú al·lega que no està escrit en català, potser cal precisar que el text de Roca, en una versió més definitiva i treballada, es publicà en castellà en 1873 i no el traduí al català, almenys en una versió publicada, fins al 1881. D'una altra banda, Mestres morí molt jove, en 1866, cosa que va impossibilitar la seva notable progressió literària. I, a més, cal dir que el català no era molt emprat per escriure poemes èpics o reivindicatius, sinó que més aviat era usat per fer poemes religiosos i costumistes, en els quals Roca tenia la mà trencada i feia temps que treballava.

I per què aquest oblit? Doncs perquè, tal com deia Víctor Balaguer en 1866, la corrent burgesa s'apropià de la Renaixença i feu seu el moviment, donant-li una coloració tradicional, i obviant les contribucions del pensament avançat i republicà, desenvolupat sobretot en el si de les classes mitges i treballadores. Aquest procés d'aculturació s'intensificà a partir de la dècada de 1880, en què una part de la dreta catalana apostà pel catalanisme, fundant la Lliga Regionalista, i s'oposà políticament a l'opció federal i republicana. En aquest procés, és cert, hi contribuí el descrèdit polític que tenia el republicanisme arran del fracàs de la I República espanyola. Víctor Balaguer, poeta i polític liberal, justificava la seva opinió, tot denunciant que el poema "Oda a la Pàtria", escrit en 1833 per Aribau, no era el primer en ser escrit en català; i apuntava que el liberal exaltat Antoni Puigblanch, en 1814, havia escrit "Lo temple de la Gloria" en català i ningú l'havia volgut autoritzar. Balaguer conclouia que «d'En Puigblanch fou la semenza; d'En Aribau lo cultiu». Com li passà a Puigblanch amb Aribau; Mestres, poeta republicà, fou menystingut, mentre Roca, conservador, era enaltit per la crítica literària catalana a partir de 1880.¹²² A més a més, si fem una lectura detallada del *Aquí Estoy*, el diari republicà que en diverses etapes va aparèixer entre 1859 i 1873, descobrirem altres

¹²¹ Josep Maria Pons, *Moderats i progressites a la Lleida del segle XIX*. Lleida: Pagès, 2002.

¹²² Víctor Balaguer, *Esperansas y recorts. Poesias catalanas*, pp. 47-48.

autors, poc coneguts i gairebé mai citats pels manuals sobre la Renaixença lleidatana com Agustí Marià Alió, Eusebi Freixa o Pere Pérez.¹²³

Amb tot i amb això, cal que tinguem molt present que de 1860 a 1875 l'explosió cultural fou un fet a tots nivells. Probablement, entre les iniciatives més influents caldria destacar la fundació en 1861 de l'*Orfeó de Lleida* per Francesc Vidal i Codina, una institució coordinada pel *Liceo Leridano* i amb connexions republicanes. L'Orfeó formava musicalment els cantants i músics, seguint el model de Joan Tolosa, i va rebre, l'apadrinament de l'alcalde Fuster, que acceptà la presidència d'honor.

Aquells anys foren habituals les grans manifestacions corals. Com a mostra podem parlar del festival organitzat pel Liceo i l'Orfeó durant la Festa Major de 1863, en el qual van participar 5.000 persones al Claustre del Roser. Durant l'acte s'interpretaren diverses peces i es lluíren els poetes locals. L'acte acabà amb el cant de l'*Himne triomfal a l'Art*, amb lletra d'Antoni Mestres i música de Francesc Vidal. Aquestes manifestacions, en què participaren Mestres, Roca o Alió, per citar els poetes més destacats del moment, en conjunció amb la música dels cors i les bandes, enllaçarien l'essència de la Renaixença a Lleida.

A banda d'aquestes associacions, hem de citar la fundació de la *Banda Municipal de Música*, i *El Casino de Artesanos de Lérida*, que en 1865 fundà la *Sociedad Coral Euterpense la Artesana*, inspirada en el model de Josep Anselm Clavé, que creia que no calia formació musical per cantar, i, al cap de poc temps, acabà amb l'Orfeó de Vidal, que tancà portes en 1869. També en 1869, el músic Jaume Roig Torner fundava la *Banda Popular de Lleida*.

Paral·lelament, el mestre Tomàs Casals fundava una Escola de Gimnàstica en 1859 als baixos de l'institut (Roser), i donaven les seves primeres passes els pintors Albert Camps

¹²³ Felip Gallart Fernández i Vicent Lladonosa Giró, "Eusebi Freixa i Rabassó, escriptor romàntic (1824-1894)", *Shikar*, número 3, p. 34-45.

Pairat i Francesc Navarro; i els historiadors Miquel Ferrer o Josep Pinós. En aquest sentit, el citat Albert Camps, també diputat republicà en 1873, obria cap a la dècada de 1860 el primer estudi de fotografia, introduint aquest art en la ciutat en època molt primerenca.

Per tant, hauríem de concloure que les primeres passes de la Renaixença cultural a Lleida, almenys fins al 1862, es donaren, principalment, des de les noves fornades dels sectors demòcrates i republicans, molt preocupats per expandir l'educació a sectors més amples de la societat. En aquest propòsit, van rebre el suport dels progressistes, com l'alcalde Fuster o el metge Nadal Meroles, i algun conservador, cas de Lluís Roca, provenints de generacions anteriors. En conjunt, durant la dècada de 1860 hi hagué un procés de socialització cultural mai vist fins llavors a Lleida, similar en periodització al de Catalunya, Espanya i altres nacions europees, i molt més plural socialment del que s'havia explicat.

El projecte conservador: Acadèmia Bibliogràfico-Mariana (1862)

Aquest despertar cultural va fer que els sectors conservadors, que tradicionalment a través de l'Església havien controlat l'educació i la cultura espanyola, també comencessin a mobilitzar-se per contrarestar la influència cultural que adquiria el republicanisme en la comunitat. Un primer fruit fou la fundació, en 1862, de l'*Acadèmia Bibliogràfico-Mariana*, promoguda per mossèn Josep Maria Escolà Cugat (Fatarella, 1820 - Lleida, 09.10.1884). Aquesta entitat fou la primera privada fundada per elements conservadors a Lleida. Ajudaren els primers anys a mossèn Escolà, que actuà com a director fins que morí en 1884, el gran terratinent neocatòlic Josep Mensa Font i el poeta Lluís Roca Florejachs, que fou nombrat secretari. Tots tres van formar una petita i restrictiva junta directiva que perdurà inalterable fins a la mort de Mensa en 1882. Més endavant es va nomenar una Junta de Consell de l'Acadèmia Bibliogràfic

Mariana, el 1866, presidida pel noble neocatòlic Domingo de Gomar, senyor de la Granadella, que actuava acompanyat del prevere Andreu Sisó i el secretari Francesc Bellet (metge cirurgià).¹²⁴

Sota el lema: *Todo por María! Todo para María!*, els socis fundadors constituïren una «sociedad de literatos, formada con el objeto de componer, publicar y propagar libros y escritos relativos exclusivamente a la Santísima Virgen». ¹²⁵ Dos anys després de la fundació, l'Acadèmia comptava amb 1.322 socis arreu d'Espanya, dels quals n'havia 193 que vivien a Lleida. El llistat inicial dels socis lleidatans era prou significatiu de la tendència política moderada regnant, cosa que fa afirmar a Josep Maria Pons que «aquesta institució fou una veritable excepció en un context en què el protagonisme el tenien progressistes i demòcrates, però era molt útil per als conservadors lleidatans que havien perdut l'Ajuntament (recordem que en aquells moments governava la Unió Liberal amb majoria progressista a Lleida) i els era qüestionat el seu paper social». ¹²⁶

La influència de Josep Maria Caixal i Estradé en la vida d'Escolà, al qual havia conegut a França i més tard fou nomenat bisbe d'Urgell, el decantà cap a la devoció Mariana. Ambdós idearen la publicació del *Breviarium Marianum*,¹²⁷ que protegit per l'arquebisbe de Cuba, Antoni Maria Claret, va veure la llum a Lleida en 1859. Aquell document «fué admiración de prelados y

¹²⁴ *Certámen Poético celebrado con motivo del concurso de premios abierto por la espresada academia para solemnizar el quinto aniversario de su instalación en la noche del 13 de octubre de 1867*. Lleida: Academia Bibliográfico-Mariana, 1866, p. 151.

¹²⁵ *Anales de la Academia Bibliográfico-Mariana*, año 1, 1863, p. 9.

¹²⁶ Josep Maria Pons, *El Sistema polític a Lleida durant els anys de consolidació del liberalisme censatari (1843-1868)*. Barcelona: Pompeu Fabra, 2001, p. 555.

¹²⁷ *Breviarium Marianum Ex Indultu Sacrorum Rituum Congregationis, Cum Approbatione Et Licentia Auctoritatis Ordinarii Ecclesiastici, Sub Auspicio Excmi. Acillmi. D.d. Antonii Mariae Claret Archiep. por Escolà, Josepho*, Lleida, Typis Josephi Sol Bibliopolae, 1859. Vegeu aquesta informació ampliada a Joan Baptista Altisent i Jové, *El B. P. Antonio María Claret en Lérida*. Lleida: Acadèmia Mariana, 1934.

Pontífices. Con lo que recaudó pudo publicar obras marianas, entre ellas la que tituló Corona poética de los españoles a María Inmaculada que contenía poesías escritas en los diversos idiomas y dialectos españoles. Con el éxito que obtuvo por estas publicaciones cobró entusiasmo», de tal manera que, essent fervent admirador de la Verge Maria, fundà l'Acadèmia Mariana de Lleida el 15 d'octubre de 1862. Així, «después de fundada la academia hizo una verdadera campaña mariana con la colaboración de gran número de socios escritores, a los que se ofreció la impresión gratuita de sus obras. Tantas eran las que se mandaban a imprimir, que solo podían satisfacerse los encargos por turno. De este modo pudo llegar la Academia a la posesión de imprenta propia».

Escolà fou nomenat el primer director de l'acadèmia i l'any següent de la inauguració (1863), amb l'ajut del bisbe Marià Puigllat i Amigó, organitzà el primer certamen literari que honorava a la Verge del Pilar. A partir de llavors es celebrà anualment la festa de les lletres marianes, que volia lligar fe i cultura religiosa amb una convocatòria anual dedicada a una de les verges nacionals. El resultat del concurs i altres escrits basats en la devoció mariana elaborats pels socis foren publicats anualment, des del 1863, en els *Anales de la Academia Bibliográfica Mariana*. Posteriorment, en 1866, es convocà un premi per escollir la imatge de la institució (Verge Immaculada), punt de partida de la convocatòria del premi d'escultura. En 1868 l'Ajuntament de Lleida dedicava per primer cop en el certamen una rosa de plata a la millor composició dedicada a la Verge dels Desemparats de València en llengua catalana, amb la qual cosa es donava un impuls extraordinari a la Renaixença de la llengua en la ciutat.¹²⁸

¹²⁸ *Anales de la Pontificia y Real Academia Bibliográfico-Mariana*, Año LXV, maig 1927, número 8, pp. 121-125. Més endavant, en 1871 es convocà el premi de pintura i en 1875 el de música. L'edifici de l'oratori es començà en 1869, s'inaugurà en 1871 i quedà totalment bastit en 1896.

Amb tot i amb això, des de sempre la historiografia lleidatana ha considerat l'Acadèmia, sobretot en el seu moment inicial, una institució religiosa elitista, a la qual van donar suport els membres del Partit Moderat de Lleida, l'ala conservadora del liberalisme. El discurs inaugural del director era tot un manifest d'intencions i es contraposava amb el que hem vist més amunt d'Antoni Mestres en la inauguració del *Liceo Leridano* dels demòcrates. Per a Escolà «la Academia es el punto de reunión de los celosos devotos de María», però també per als que lluitaven contra la depravació moral del segle XIX, «este torrente devastador que todo lo arrolla; esa propaganda impía que todo lo pierde; ese mortífero veneno que se bebe como agua, y que propinando con dorada copa, apenas deja un labio solo sin infectar, sin ennegrecer». Per tant, a diferència dels discursos progressistes i republicans que pujaven al carro del progrés del segle XIX, el conservador d'Escolà manifestava en el seu principal fòrum de reunió a Lleida (l'Acadèmia Mariana) el seu rebuig total a la modernització del país i les seves manifestacions culturals i ideològiques.

Escolà no ho deia directament, però el fons del seu discurs acusava al liberalisme com a causant de la «depravació moral del segle XIX». Escolà seguia el pensament de Josep Caixal i Estradé, fundador de les congregacions religioses femenines i impulsor amb Antoni Maria Claret de l'obra editorial *Librería Religiosa*, que volia potenciar la devoció catòlica i afavorir la seva unió a nivell nacional.¹²⁹ I com Caixal, Escolà era carlí, és a dir, renegava del liberalisme i enyorava la situació de l'Antic Règim en què la religió era el centre d'organització social i el rei el seu executor per mandat diví. Sobre la pàtria, el tercer dels eixos carlins, hi haurà una gradual aproximació del carlisme català a la voluntat de recuperació dels furs, constitucions i institucions prèvies a la desfeta de la Guerra de Successió. Aquest sentiment,

¹²⁹ Josep Albert Planes, “Advocats i levites: una aproximació sociològica a l'elit dirigent del carlisme urgellenc”, *El carlisme ahir i avui. I Simposi d'Història del Carlisme*. Avià-Berga: Centre d'Estudis d'Avià, p. 120, 2013, p. 119.

expressat clarament durant la tercera carlinada (1872-1875), donà sentit al primer catalanisme conservador entre 1860 i 1880 a Lleida. D'aquesta manera, el carlisme fou capaç de conjuminar l'enyorança de l'Antic Règim, plasmat amb el poder absolut del rei; la religió, en què el catolicisme era el centre ideològic, i la pàtria, lligada al terror, en què defensa la Catalunya anterior a 1714, la seva llengua i les seves antigues institucions. L'Acadèmia Mariana i llur plasmació literària, els Jocs Florals marians, foren una expressió d'aquesta aspiració i una manifestació del primer catalanisme conservador.

A la província, com hem dit, el principal impulsor del carlisme fou, sens dubte, Josep Caixal, nat al Vilosell (Garrigues), canonge de la catedral de Tarragona, professor de Filosofia a la Universitat de Cervera i bisbe d'Urgell des de 1853. Des d'aquest lloc clau desenvolupà l'ortodòxia religiosa tradicional que defensà fins al 1875, any en què marxà exiliat a Roma després de la derrota carlista a Catalunya. Allí el papa Pius IX el nomenà noble romà i assistent al solí pontifici. Morí a Roma i fou enterrat a la Seu d'Urgell, encara com a bisbe titular.¹³⁰

Durant el seu pontificat es significà com un estendard de la lluita del catolicisme contra les imposicions de l'Estat liberal i com un reconegut carlí, per la qual cosa fou reclamat per a molts actes d'exaltació pública del catolicisme i el carlisme. Així, per exemple, tingué una destacada participació en les sessions del Concili Vaticà I, fou senador carlí per Tarragona en 1870, fundà l'edifici del Seminari de la Seu d'Urgell en 1860 i, a Lleida, inaugurà i consagrà en 1871 el Santuari de Nostra Senyora de l'Acadèmia, acompanyat del seu gran amic Josep Maria Escolà.

La seva prolongació ideològica a Lleida, com hem dit, fou l'eclesiàstic Josep Maria Escolà, autor, sota el pseudònim J. Lascoé, del llibre *Historia del porvenir sobre el Imperio del Gran Monarca y triunfos de la Iglesia Católica hasta el fin del mundo, segun*

¹³⁰ Santiago Casas, "En el bicentenario del nacimiento de Don José Caixal y Estradé. Obispo de Urgel. Apuntes para una biografía", *Analecta Sacra Tarraconensia*, núm. 73, 2003, p. 257-287.

las profecías más célebres, antiguas y modernas (1869),¹³¹ en el qual descriu al pretendent Carles VII com el conqueridor d'una nova Jerusalem i el salvador del Papa. Un altre cas emblemàtic del carlisme a les terres de Lleida fou el de Francesc Palau i Quer (Aitona, 1811 – Tarragona, 1872), beatificat en 1988 i glòria del seu poble natal, Aitona, que serví com a capellà carlí en la primera guerra (1833-1840). Posteriorment, fundà algunes congregacions carmelites i l'Escola de la Virtut a Barcelona. Restaurà l'exorcisme i dirigí una revista a Barcelona titulada *El Ermitaño* (1868-1873), on es narraven aparicions del dimoni que coincidien amb el context revolucionari que vivia la nació, i s'anunciava l'arribada de don Carlos com el príncep salvador i abanderat del catolicisme.¹³²

Per tant, a Lleida ciutat, el principal nucli carlí estava molt definit al voltant de l'Acadèmia Mariana i el rovell d'ou d'unes famílies amb poder i privilegi en l'Antic Règim. El principal líder polític del moment fou l'advocat Joan Mestre i Tudela, l'últim alcalde isabelí del setembre de 1866 al setembre de 1868; el qual no va tenir problemes en abraçar la causa carlina, que potser ja professava, durant el sexenni (1868-1874), sobretot perquè manifestava un tarannà catòlic tradicional que ell compartia plenament. Destituït el setembre de 1868, Mestre es passà al bàndol carlí i presidí la Junta Provincial del Partit Monàrquic Catòlic Carlista des del 6 de febrer de 1870, data de la seva constitució, fins al 1871. Joan Mestre es va inscriure a l'Acadèmia Mariana junt amb el seu germà Pere Mestre i Tudela,

¹³¹J. Lascoé, pseudònim de Josep Maria Escolà. *Historia del porvenir sobre el Imperio del Gran Monarca y triunfos de la Iglesia Católica hasta el fin del mundo, segun las profecías más célebres, antiguas y modernas*. Lleida: Imprenta de Mariano Carruez, 1869. Dos anys després publicà *Las profecías en relación al estado actual y al destino futuro del mundo sobre el fin de la revolución. Imperio del Gran Monarca, y triunfo de la Iglesia*. Lleida: Imprenta de Mariano Carruez, 1871.

¹³²*Historia de la Congregación de Carmelitas Misioneras Teresianas. El fundador P. Francisco Palau i Quer, varón de contrariedades*. Burgos: Imp. Monte Carmelo, 1986.

advocat mort en 1865, i Manuel Mestre i Tudela, notari mort en 1867.¹³³

L'exemple dels Mestre fou similar al d'altres polítics de famílies moderades tradicionals, que van recórrer el camí cap al carlisme pel contingut catòlic dels seus plantejaments i contra l'obertura liberal del país. Així, per exemple, els germans Domènec i Josep Gomar Kèssel, nobles, advocats i amb càrrecs polítics entre 1844 i 1868 foren socis fundadors de l'Acadèmia Mariana.¹³⁴ També els Bufalà, encapçalats per Jaume Bufalà Sanespleda, noble i regidor de l'ajuntament entre 1857-1860 i 1866-1867, que es va inscriure amb tres germanes seves. Els Mensa, encapçalats per Josep Mensa Font (1822-1882), soci fundador i un dels tres únics membres de la Junta Directiva des de la fundació, el qual era fill del gran hisendat Joaquim Mensa Freixes. Els Mensa eren la segona família més influent en el moderantisme isabelí, després dels Gomar, i els seus membres van ocupar molts càrrecs en l'època isabelina. Així Josep Mensa fou tinent d'alcalde primer en 1852-1853 i regidor en 1854. Finalment, els Puig, encapçalats per l'advocat Josep Puig Mensa, cosí de Josep Mensa i candidat carlí a la Diputació de Lleida en 1869. Josep Puig i Mensa, era fill d'Esperança Mensa i Freixes (germana petita del gran hisendat i polític lleidatà Joaquim Mensa i Freixes, liberal moderat) i Francesc Puig i Aubach (1797-1884), procurador causídic i alcalde moderat de Lleida en 1850-1851.

Després de la Revolució del setembre de 1868, el partit carlí experimentà un procés de modernització de les seves estructures, que tingué el seu primer esglauó en la constitució, el 3 de gener de 1869, del Cercle Catòlic Monàrquic de Lleida, a l'estil

¹³³ *Academia Bibliográfico Mariana. Catálogo de los señores socios*. Lleida: Carruez, 1867, p. 61; *Necrologio de la Academia Bibliográfico Mariana correspondiente a los 22 primeros años de su existencia*. Lérida: Imprenta Mariana, 1884, p. 117-118; i Quintí Casals, *Polítics de Lleida*. Lleida: Universitat de Lleida, 2002, p. 266-267.

¹³⁴ *Academia Bibliográfico Mariana. Catálogo de los señores socios*. Lleida: Carruez, 1867, p. 61.

dels creats a Girona, Vic o Barcelona. El director del cercle fou l'omnipresent Joan Mestre Tudela i el vicepresident Josep Antoni Mostany, comerciant de fusta i soci de l'Acadèmia Mariana, que dies després, el 6 de gener de 1869, fundava i dirigia el diari *La Voz de la Lérida Católica*, en actiu fins al 22 d'abril de 1872 i principal portaveu del moviment a Lleida. En aquest apartat periodístic, també podem esmentar un altre diari *Luz Católica*, en actiu entre 1869 i 1870. Completaven la directiva del cercle Josep Antoni Grau, procurador i soci de l'Acadèmia Mariana, com a secretari,¹³⁵ Antoni Serra Monmany, advocat, com a tresorer, i Salvador Albareda com a vocal. En la primera sessió del cercle, Joan Mestre va declarar la voluntat d'identificar-se amb el programa del cercle catòlic de Madrid, que: «es unidad católica y monarquía tradicional personificada en un príncipe español; que para esta personificación no hay otra rama que pueda llenar los deseos y aspiraciones de los españoles católicos que la de Don Carlos de Borbón. La concurrencia, segons el corresponsal del diari madrileny *La Esperanza*, al oír este nombre prorrumpió en la más entusiasta aclamación».¹³⁶

Durant el Sexenni Democràtic (1868-1874), els carlistes van participar en la política com un partit més fins al seu tercer aixecament (1872-1875). Ideològicament parlant, durant el tercer aixecament (1872-1875) la propaganda carlina incidí cada cop més a Catalunya en la recuperació dels furs i l'oposició a la política centralista i liberal del govern. En aquest sentit, molts voluntaris catalans es van sumar a la revolta per la promesa de restaurar les Constitucions catalanes abolides pels Decrets de Nova Planta de Felip V (1714).

Amb aquest context, l'any 1874, bastant favorable als carlins, el pretendent Carles VII restaurà oficialment la Diputació General de Catalunya, de forma concreta l'1 d'octubre de 1874, mostrant la seva voluntat de respectar les institucions abolides

¹³⁵ *Academia Bibliográfico Mariana. Catálogo de los señores socios*. Lleida: Carruez, 1867, p. 61.

¹³⁶ *La Esperanza* (Madrid, núm. 7440), 16.01.1869, p. 3

després del 1714. La Diputació s'ubicà a Sant Joan de les Abadesses, lloc en el qual es publicaria, del desembre de 1874 al març de 1875, el *Boletín Oficial del Principado de Cataluña*, òrgan de difusió oficial dels carlins a Catalunya.

Amb aquesta mesura, els carlins, més que aspirar a l'autogovern de Catalunya, volien acabar amb el liberalisme. La conjunció de tradicionalisme, catolicisme i retorn a l'enyorat antic règim català de furs i constitucions, en oposició al liberalisme centralista i corrupte, fou l'objectiu polític i cultural dels carlins catalans i la primera manifestació de catalanisme conservador.

I és aquí on, per fi, podríem definir una possible adscripció política de l'escriptor romàntic conservador lleidatà Lluís Roca. Fins ara, els historiadors hem sabut explicar prou bé el lligam polític dels escriptors progressistes i republicans amb el federalisme, primer, i el catalanisme republicà després entre 1840 i 1880. Altrament, per als escriptors conservadors, com Lluís Roca, aquest lligam no s'ha sabut identificar, ja que el catalanisme conservador i religiós no apareixia definit clarament a Catalunya fins a la dècada de 1880. Avui intuïm, que segurament Roca era carlista o estava emparat pel carlisme lleidatà, que fou el primer moviment, en les dècades centrals del XIX (de 1835 a 1875), que s'aproximà clarament al catalanisme des dels sectors conservadors.

El projecte cultural republicà

En 1870, el grup republicà lleidatà estava plenament consolidat en el teixit social de la província, però havia perdut algun dels seus principals elements com Agustí Marià Alió, emigrat a l'Argentina després de la revolta federal de 1869, i Antoni Mestres i Marià Agelet (farmacèutic), morts ambdós en 1866, en plena joventut, com a conseqüència de malalties molt ràpides. Tot i aquestes significatives pèrdues, hem vist més amunt als republicans dirigint les principals institucions

culturals i polítiques de Lleida a finals de la dècada de 1860 i començaments de 1870.

Entre els intel·lectuals més destacats de Lleida, només surt de la tònica republicana Lluís Roca i Florejachs, metge, historiador i poeta d'ideologia molt conservadora, que era acceptat a les citades institucions dirigides per progressistes i republicans i al mateix temps formava part de la junta directiva de la conservadora Acadèmia Mariana. Roca, a més, havia estat nomenat cronista de la ciutat i arxiver de l'ajuntament de Lleida l'agost de 1867, quan governaven els moderats més conservadors a Lleida, amb Mestre Tudela al front, per la qual cosa era evident la seva significació amb el moderantisme.¹³⁷ Amb tot, Roca era el literat més ben relacionat amb el moviment cultural de la Renaixença a Barcelona i sempre fou ben vist pels republicans, que no tingueren en compte la seva ideologia. Però si exceptuem el seu cas, la resta dels intel·lectuals destacats de Lleida van acabar per decantar-se, primer, pel progressisme, i més endavant, pel federalisme i el republicanisme en la seva adscripció política.

Així, per exemple, trobem a Miquel Ferrer i Garcés, advocat i professor d'història de l'institut de secundària, que fou president de la Societat Econòmica d'Amics del País de Lleida, director de l'Institut, i vicepresident de la Comissió Provincial de Monuments de Lleida, reunió en la qual era president el governador civil i secretari el citat Lluís Roca. Ferrer també era corresponsal de la Reial Acadèmia de la Història. En la comissió de monuments actuaven com a vocals nats els socis corresponsals de l'Acadèmia d'Història i l'Acadèmia de Nobles Arts de San Fernando, institució aquesta que a Lleida només tenia 4 socis de característiques similars, els republicans Marià Pérez i Albert Camps, l'arquitecte liberal radical Agapit Lamarca i el pintor barceloní Frederic Trias, que exercia de professor de

¹³⁷

Josep Maria Pons, *El sistema...*, p. 588.

dibuix a l'institut, a banda de l'antic director de secundària, el conservador professor de filosofia Manuel La-Rosa Ascaso.

En aquest sentit, fou simptomàtic que quan es creà el *Ateneu Lleidatà* el novembre de 1870, una de les institucions amb més carisma cultural en la Lleida del segle XIX, la majoria de l'equip directiu fos de talant republicà. Així, el 15 de desembre de 1870 apareixia un anunci al diari *Aquí Estoy* del primer secretari de l'Ateneu, el progressista Josep Trueta i Montardit, en què es convocava els socis per reunir-se en junta i per assistir a la primera conferència programada per al dia 16 de desembre de 1870.¹³⁸

L'Ateneu Lleidatà, presidit també per Miquel Ferrer Garcés, es subdividia en quatre seccions segons fos l'àmbit d'estudi. La primera de Ciències Exactes, Físiques i Naturals, tenia com a president al metge Marià Pérez i Dalmau (republicà) i com a secretaris el metge Frederic Castells Ballespi (radical) i el farmacèutic Ramon Maria Vicens (republicà). La segona de Ciències Morals i Polítiques, la qual tenia de president al funcionari Pere Pérez, i de secretaris l'advocat Antoni Serra i Mostany i l'advocat Santiago Nadal Ballester, tots tres del partit republicà federal. La tercera de Literatura i Belles Arts, estava presidida pel metge Lluís Roca i tenia com a secretaris a l'advocat Carles Nadal Ballester i Agustí Pujol Conill, moderat el primer i republicans els altres dos. Finalment, la quarta d'Agricultura, Indústria i Arts Mecàniques, presidida pel director de la normal Domènec de Miguel, i amb el químic Ramon Agelet i el jove poeta i advocat Magí Morera i Galícia com a secretaris, republicà federal el primer i liberal regeneracionista el segon.

Tot i que els estatuts de l'ateneu especificaven que no tenia un caràcter polític, era evident la implicació del federalisme i un incipient catalanisme en la majoria dels dirigents de la institució. En aquest sentit, el federalisme bevia socialment de les classes mitges i els grups socials més humils, als quals adreçava

¹³⁸ *Aquí Estoy*, 15.12.1870, p. 4. Al gener de 1871 el secretari era el farmacèutic republicà Josep Antoni Abadal.

el seu cicle formatiu de conferències. L'impressor Josep Sol Torrens, alcalde republicà en 1873, explicava el seu projecte: «contribuir á que el pueblo se eduque y se instruya, buscando el desenvolvimiento de la riqueza y en el desarrollo y el aumento de la producción, el bienestar general que ha de ser base para aquella empresa. Un pueblo pobre o un pueblo abandonado á la vida de resignacion apática, que espera el pan de las contingencias naturales, no puede ser libre, a pesar de la ley, por radicalment democrático que sea».¹³⁹

Tanmateix, durant el sexenni, la proposta més desenvolupada del projecte republicà federal ponentí la féu Pere Pérez (1818-1897), en l'article inicial del primer i únic número de la *Revista del Ateneo Popular*, publicada a l'abril de 1873, dos mesos després d'haver-se proclamat la I República Espanyola (11 de febrer de 1873). Pérez exclamava: «LIBERTAD, DERECHO, DEBER, y como síntesis JUSTICIA; he aquí el sagrado triangulo, la verdadera trilogía revolucionaria, la bandera del porvenir, la clave del mundo moral y del derecho». Pérez advocava pel positivisme d'Augusto Comte (1798-1857) des de França, que afirmava que l'únic coneixement autèntic era el científic. Pérez, a mig camí entre raó i realitat, afirmava: «Rotas las cadenas de la ignorancia y el fanatismo por el saber, emancipado el hombre por la conquista de sus derechos, dueño de los productos de su trabajo, se complace en su libertad, en su ciencia, en las obras de sus manos y de su inteligencia, en el maravilloso espectáculo que le ofrece la naturaleza, en el cambio de ideas y de afecciones, en una palabra, en su razón, en su imaginación, y en sus sentimientos: que el hombre no es el yo satánico, orgulloso é intransigente, ni máquina egoista que solo calcula, cuenta, mide y pesa, sino ser generoso y magnánimo que se prodiga, mientras no compromete su dignidad y su derecho».¹⁴⁰

¹³⁹ Josep Sol Torrens, "Mi política", *El Pallaresa*, número 3.318, 16.09.1905, p. 1. Sol acabava de ser escollit diputat a Corts.

¹⁴⁰ Pedro Pérez, "Introducción", *Revista del Ateneo Leridano*, Año 1º, Número 1, abril de 1873, pp. 1-3.

En aquell primer número de la *Revista del Ateneo Leridano*, el soci i advocat Manuel Pereña i Puente, que anys a venir seria un dels líders més carismàtics del republicanisme lleidatà, feia una exhaustiva ressenya de les activitats que s'havien dut a terme des de la fundació del centre. Entre les conferències, lliçons i discursos, destacava l'aportació feta per Miquel Ferrer Garcés, que va presentar un treball, abans del gener de 1873, sota el títol: *Orígenes de la nacionalidad catalana*, que, avui perdut, podria aclarir moltes coses sobre els inicis de la Renaixença a Lleida i la seva implicació amb el republicanisme federal.

A més, en el mateix volum, el metge Frederic Castells ressenyava els treballs que havien publicat Roca i Pleyan recentment a Lleida. Sobre Lluís Roca, que acabava de publicar en 1872 els seus coneguts *Fastos Ilerdenses*,¹⁴¹ deia que eren un «testimonio elocuentísimo del celo y entusiasmo que demuestra por las glorias de nuestra ciudad. Los esfuerzos de que el Señor Roca ha tenido necesidad para poder ofrecer al público su trabajo, fruto de largas vigiliias y prolijas investigaciones, viendo así satisfecha su aspiracion de muchos años, son a nuestro entender suficientes para conquistar al inspirado cantor de la pasada grandeza de nuestra antigua Ilerda nuevos laureles, un lugar mas distinguido, si cabe, del que ocupa en la república de las letras». Aquell treball de Roca apareixia inserit en el calendari publicat per la impremta de Josep Sol Torrents en 1873. Unes línies més avall, Frederic Castells també ressenyava el treball de Josep Pleyan de Porta, inserit en aquell calendari: «no menos digno de nuestro aplauso es el artículo titulado “Breve reseña histórica de Lérida”, que honra sobremanera á su autor, que ya en otras ocasiones ha publicado trabajos muy apreciables destinados á igual objeto, dando á conocer algunos hechos importantes de nuestra historia local». Per tant, els calendaris

¹⁴¹Lluís Roca, *Fastos ilerdenses: colección de efemerides pertenecientes á la historia de la ciudad, reunidas y ordenadas para cada día del almanaque de Lérida de 1873*. Lleida: José Sol e hijo, 1872.

publicats per la impremta Sol eren documents molt complets on publicaven els dos principals literats lleidatans del moment. Castells també informava de la reforma feta pel facultatiu Pantaleón Moreno Gil a la Biblioteca Provincial i donava notícies d'un article elaborat per Josep Sol Torrens titulat "Breves noticias sobre la imprenta de Lérida", en el «que demuestra que el establecimiento de la imprenta data en nuestra ciudad desde 1479». ¹⁴²

Els comentaris i lloances de Castells no feien una altra cosa que confirmar la sintonia existent entre el republicanisme i la voluntat de recuperació cultural i anímica de la ciutat, per la qual cosa respectaven als intel·lectuals que treballaven en aquesta línia, tot i no ser de la seva corda política. Així, Lluís Roca i Josep Pleyan de Porta eren molt respectats pel republicanisme lleidatà per les investigacions sobre el passat històric de la ciutat que havien fet i el seu esforç perquè surés la grandesa de, sobretot, la Lleida medieval. En aquest sentit, a diferència de Roca, que col·laborà amb les entitats culturals controlades pels republicans de forma tangencial; Josep Pleyan de Porta fou part activa de les iniciatives republicanes més emblemàtiques de la ciutat com la fundació de l'*Associació Catalanista de Lleida* en 1878 i l'*Associació Excursionista Ilerdanesa* en 1885. En matèria literària, la seva aportació principal a la Renaixença de Lleida foren els seus *Apuntes de Historia de Lérida*, publicat a Lleida per la impremta Carruez en 1873. Aquest treball, escrit en castellà, és la primera història cronològica de Lleida editada, rigorosa i amb ambició científica. L'ànim de Pleyan fou la recuperació del passat històric de la ciutat en l'ambient romàntic renaixentista que es respirava. També, en col·laboració amb Frederic Renyé Viladot, un altre dels promotors culturals republicans del moment, va fer un *Album històric, pintoresch y monumental, de Lleyda y sa provincia*, ja escrit en català i publicat a Lleida (impremta de Josep Sol Torrens) en

¹⁴²Frederic Castells, "Bibliografía", *Revista del Ateneo Leridano*, número 1, abril 1873, pp. 15-16.

1880, que fou el primer compendi monumental de la província acompanyat d'il·lustracions.

El triomf de la Renaixença a Lleida (1875-1908)

Quan va caure la primera República en 1874 s'imposaren els anys de la Restauració Borbònica. Foren anys de liberalisme conservador a Espanya, però que per fi va veure la recuperació del català parlat i escrit a Lleida per la inèrcia que havia pres la cultura catalana a les dècades anteriors.

Així, a primers de 1875 naixia la *Sociedad Literaria y de Bellas Artes de Lérida*, que substituïa a l'*Ateneo Leridano* del sexenni. La *Sociedad* fou controlada gairebé totalment pels mateixos socis, republicans i catalanistes majoritàriament, que tenia l'*Ateneo*. Aquesta nova institució publicà, primer, el *Cronicón Ilerdense* i, després, la seva continuació la *Revista de Lérida*, dirigida per Manuel Pereña Puente. Tenia la seva seu al carrer Sant Antoni de Lleida (a l'antic convent de la Mercè), i des del mateix moment que es creà, organitzà una companyia de teatre que adquirí un cert renom a Catalunya.

La normalització del català

A partir de la Restauració Borbònica (1875), cada cop foren més habituals les composicions poètiques en català a la premsa lleidatana. Concretament, a la *Revista de Lérida*, havien aparegut alguns poemes escrits en català en 1876 de Lluís Roca i l'advocat Frederic Renyé Viladot (Agramunt, 1849 – Lleida, 1903).¹⁴³ El mateix Renyé publicava en 1878 les *Odes / de Anacreont; traduhides directament del grech al català per Frederich Renyé y Viladot* (Barcelona: Imp. de la Renaixensa).

En la promoció del català, com hem vist més amunt, fou primordial la fundació de la *Societat Literària i de Belles Arts de*

¹⁴³ De Lluís Roca, “Las vespras cecilianas”, p. 307; i “Coloma blanca” (poesia), *Revista de Lérida*, número 63, 21.05.1876, pp. 148; i de Renyé: “A una Dolors molt celebrada” (poesia català), *Revista de Lérida*, número 88, 05.11.1876, p. 346; o “A una Mercè”, *Revista de Lérida*, número 94, 17.12.1876, p. 395.

Lleida en 1875, presidida per Miquel Ferrer de 1875 a 1878 i l'advocat Manuel Pereña Puente de 1878 a 1880. Aquesta societat començà a organitzar una mena de Jocs Florals des del 1877, per les festes de maig, que premiava poesies en castellà i català i fou un digne precursor dels Jocs Florals de Lleida. Tenim constància de la seva celebració fins al 1880 i la seva temàtica no era solament religiosa com els Jocs de l'Acadèmia Mariana. A més, en aquells certàmens premiava poesies i investigacions històriques de relleu relatives a Lleida. A tall d'exemple, en el tercer certamen celebrat el maig de 1879 fou premiat Lluís Roca i Florejachs amb l'escut de plata amb les armes de Lleida, que era com el primer premi, per l'obra "Dóu passat la remembrança, E la fe dins l'an qui vèn"; Josep Pleyan de Porta, premiat en altres certàmens anteriors, amb un accèssit per l'obra "La historia es la mensajera de la antigüedad y la regla de nuestra conducta"; Javier Fuentes, de Múrcia, fou premiat amb un altre accèssit, d'igual manera que Roca i Pleyan que repetiren amb uns altres dos premis.¹⁴⁴

Per tant, des de començaments de la dècada de 1880 es produí una progressiva normalització de l'ús del català en les manifestacions escrites a Lleida. Així, la versió definitiva de "Glòries de Lleida" apareixia per primer cop en català en 1881 en la *Garlanda Poètica Ilerdanesa* editada per Maria Josepa Massanés i Josep Pleyan de Porta.¹⁴⁵ Aquesta obra recollia, també, els premis atorgats als Jocs Florals de la *Societat Literària de Belles Arts de Lleida*, entre 1878 i 1880 i altres poesies sobre Lleida. Entre els autors de la garlanda apareixien Maria Josepa Massanés, Àngel Guimerà, Frederic Soler (Pitarra), Francesc Ubach, Lluís Roca i Josep Pleyan de Porta, que oferien un primer conjunt de relats de

¹⁴⁴ *Revista de Lérida*, número 20, 18.05.1879, p. 155; i *Calendario del Principado de Cataluña. Guía de Lérida para el año bisiesto de 1880*, Lleida, Imprenta de L. Corominas, 1880, p. 89.

¹⁴⁵ *Garlanda: poética ilerdanesa / composta per Maria Josepha Massanés de Gonzalez ... [et al.]; publicada per Joseph Pleyan de Porta; e il·lustrada ab los retratos dels autors y fotografats fets de dibuixos a la ploma per Joan Serra y Pausas*. Lleida: Josep Sol, 1881.

Lleida en versió poètica, i que potser hauríem de considerar com la primera gran obra coral lleidatana de la Renaixença a Lleida. Quant a la premsa, en 1883 engegava la seva relació amb el català amb la publicació de *Lo Garbell*, el primer rotatiu en llengua catalana del XIX a Lleida.

Per tant, cal concloure que a la dècada de 1880 començava el procés de normalització en l'ús de la llengua catalana a Lleida. Paral·lelament, apareixen dues institucions en el darrer quart de segle XIX promogudes per Frederic Renyé, qui mereix estar en tots els manuals de la Renaixença de Lleida en un lloc preeminent com un dels seus principals promotors.¹⁴⁶ Així, en 1878 fundava, amb el seu amic i company Josep Pleyan de Porta, l'*Associació Catalanista* i després l'*Associació Excursionista Ilerdanesa* (1884-1891). Des de l'*Associació Catalanista de Lleida* s'instigà la creació, en 1895, a iniciativa de Renyé i Joan Bergós, dels Jocs Florals de Lleida, que es van mantenir fins al 1923 i que, segons Gerard Malet, foren els segons en importància de Catalunya.¹⁴⁷

Altrament, cap al 1878-1879 apareixia *Lo Tranquil-Taller*, una societat lleidatana de caràcter catalanista, que al juny de 1879 organitzà la primera exposició industrial, comercial i agrícola a Lleida. Segons informava el metge Frederic Castells, la societat era «protectora de los adelantos materiales, la cual con un celo y perseverancia que habla muy alto en su favor, ha logrado reunir en su seno cuantos elementos encierra aquella población, favorables a los intereses del progreso y del trabajo». La mostra es presentà a l'edifici que tenia la societat a la Rambla de Ferran, al costat de la fàbrica del licorer Joaquim Lamolla, el qual també regentava una taverna i uns billars.¹⁴⁸ La seva implicació amb el progrés i el catalanisme es posà de manifest en la visita que va

¹⁴⁶ Renyé fou un defensor del dret civil català, elevant una exposició a les Corts en 1882, i en 1890 era nomenat alcalde de Lleida.

¹⁴⁷ Gerard Malet, *Els Jocs Florals de Lleida 1895-1923. Discursos i materials*. Lleida: Universitat de Lleida, 2009, p. 9.

¹⁴⁸ *Ilustración Española y Americana*, 30 d'agost de 1879, p. 149.

fer Valentí Almirall, el 29 d'octubre de 1880, de pas entre Balaguer i Barcelona, tot preparant el Primer Congrés Catalanista que es celebraria aquell any. Almirall, en un article publicat a *Lo Catalanista* explicava que «lo Tranquil Taller, que és sens dubte l'associació més activa de la província puix que els joves que en gran part lo formen han portat a execució una pila de pensaments transcendents. Lo Tranquil Taller és una institució molt distinta de lo que indica lo seu títol».¹⁴⁹ Almirall fou rebut per Frederic Castells i Ballespí, Frederic Renyé i Francesc Malet, tots ells participants en el citat primer Congrés Catalanista. Al local del Tranquil Taller hi hagué una de tantes bústies que a partir del 1879 el *Diari Català* (1879-1881) tindrà esbarriades per tot Catalunya per a la col·laboració dels lectors.¹⁵⁰

Quant a l'aspecte literari, Magí Morera i Galícia publicava en 1908 *Hores Lluminoses*, amb unes composicions que entroncaven amb la poètica maragalliana i que Josep Borrell considera la culminació de la Renaixença lleidatana.¹⁵¹

Altrament, es refundava en 1906 l'excursionisme amb la creació del *Centre Excursionista de Lleida*, que es mantingué fins al 1936. Fundat per Enric Arderiu i Valls, Rafael Gras d'Esteva i Manuel Herrera i Ges, el centre fou un impulsor de la descoberta de l'entorn i la conservació de la natura i el patrimoni cultural. Va divulgar els seus descobriments i rutes al *Butlletí del Centre Excursionista de Lleida*, publicat des del 1908, i en 1911 fou l'amfitrió del Primer Congrés Excursionista Català. A més, en temps de la Mancomunitat contribuí a què Lleida conservés l'Hospital de Santa Maria, quan es construí el nou Hospital Provincial (1929).

¹⁴⁹ *Lo Catalanista*, número 16, 31.10.1880, p. 120.

¹⁵⁰ *Lo Catalanista* en fou el substitut temporal durant els dos mesos de la tercera suspensió governamental (espanyola) del diari aquella tardor del 1880. JM. Mir, Quina la fem: "Lo Tranquil Taller":

<https://quinalafem.blogspot.com.es/2016/04/1382-lo-tranquil-taller-la-primera.html>

¹⁵¹ Josep Borrell, "Escriptors contemporanis de Ponent (1859-1980)", *La Banqueta*, número 4, Lleida, 1984, p. 13.

En aquest sentit, considerem que la concreció política de la Renaixença a Catalunya fou la *Mancomunitat de Catalunya* (1914-1923), com el màxim exponent del poder autònom que va poder aconseguir Catalunya en l'estret marge de la Restauració. El principal impulsor fou Enric Prat de la Riba, de la Lliga Regionalista, el qual comptà amb totes les forces polítiques catalanistes per dur a terme el seu projecte. La Mancomunitat fou impulsora del territori i el seu desenvolupament, però també de la conservació patrimonial. Així, arran de la construcció del citat nou hospital a Lleida, es discutí l'enderrocament de l'antic Hospital de Santa Maria per fer una gran plaça davant de la Catedral Nova, cosa a la qual s'oposà en 1916 el Centre Excursionista de Lleida que advocà per a la seva conservació. Finalment, la Mancomunitat, en la sessió del 4 de juny de 1919, manifestà la seva intenció de conservar i convertir l'antic hospital en una mena de casal cultural, i descartava el seu enderrocament. L'acció conjunta del CEL i la Mancomunitat, lligaria l'aspecte cultural i polític de la Renaixença en benefici de la població i el país que representava. Tanmateix, la Mancomunitat fou suprimida per Primo de Rivera el 20 de març de 1925 i s'acabaren per un temps els experiments nacionalistes i autonomistes per a Catalunya.

Conclusió

Fruit del procés de recuperació cultural que vivia Lleida a mitjan segle XIX, es produí la formació / recuperació del mite patriòtic lleidatà, que perviu en ple segle XXI. Precisament fou durant el vuit-cents que es consolidà la veneració dels sants locals, tot i la seva discutible veracitat, i es perfilà la forma de festejar-los. Així, fins que l'alcalde Josep Sol Bertran, impressor i soci de l'Acadèmia Mariana, no introduí un programa d'actes lúdic per celebrar les festes de Sant Anastasi en 1863, la festivitat es limitava a aspectes religiosos. Per tant, també hi hagué una progressiva modernització en la celebració de les festes, cada cop

més encaminades al gaudi laic de la població, trencant amb el monopoli i control que havia exercit l'Església fins llavors.

En aquest sentit, la religió no es desvinculà de la recuperació de l'orgull nacional, sinó que es combinà amb una altra manera de celebrar les festes molt més propera a la comunitat. D'aquesta manera, fou llavors quan es consolidà la figura de Sant Jaume i els fanalets, cantat per Lluís Roca en un poema; o se'n crearen de nous, com la Verge Blanca de l'Acadèmia en 1862. A més, els intel·lectuals també volgueren esbrinar qui foren els primers lleidatans coneguts fins que toparen amb Indíbil i Mandoni, els caps ilergets que lluitaren contra els romans. A partir de llavors, els ilergets són reconeguts pel públic com els primers lleidatans de la història i a ells es dedicaren recerques i poemes per enaltir la seva memòria. En aquest seguit de recuperacions també hem de situar l'enaltiment de l'època medieval. D'aquesta manera, fou molt recordada la presa de Lleida als sarraïns per part del comte d'Urgell, Ermengol, i el de Barcelona, Ramon Berenguer, un esdeveniment celebrat amb el ball de moros, jueus i cristians fins que a començaments del segle XX es va perdre la festa, avui de nou recuperada. També s'enaltí el record de l'Estudi General de Lleida, la primera universitat que existí a Catalunya, fundada en 1300 i única fins al 1450. L'Estudi General fou la institució senyera de la ciutat en època medieval i donà prestigi a la ciutat, que en aquell temps, com digué el cronista Ramon Muntaner, fou: *cap de la terra ferma, com Barcelona ho era de la marina*. Una institució que un acte despòtic (i empro aquí paraules de l'alcalde de Lleida en 1843, el metge Joan Bergés) d'un rei opressor, en aquest cas Felip V, va tancar després de la Guerra de Successió en 1716 pel Decret de Nova Planta. Perquè sí, aquells homes del XIX tenien molt clar que hi havia una Catalunya anterior als Borbó i una altra posterior, diferent i dependent de la voluntat d'un rei absolutista que va imposar un model administratiu i polític castellà, que era aliè a la voluntat catalana.

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

Això es sabia llavors i tenia un significat clar: Lleida i Catalunya podien acceptar la pertinença a Espanya, però coneixien el seu passat, que recuperaven amb orgull amb la seva Renaixença cultural. Al mateix temps, articulaven una proposta estatal diferent a través de la modernització del país. I aquest fou un projecte comú, al qual s'hi van llançar la majoria de lleidatans, cadascú des del seu àmbit de treball i la seva ideologia particular. Aquesta visió ampla de la Renaixença que proposem, òbviament des d'una perspectiva històrica i no literària, ens ha permès descobrir formes i sensibilitats de fer Renaixença cultural que lliguen amb la modernització de la ciutat i la seva comunitat a finals del segle XIX i començaments del XX.

Els tres ponents i el moderador de la taula en diferents moments de les seves participacions.

Miquel Garcia (veu i guitarra), Toni Piñero (clarinet) i Eladi-Miquel Romero (piano) van oferir una petita intervenció musical al començament de l'acte amb l'*Ave Maria* de Schubert, i al final amb una adaptació de l'*Aleluya* de Leonard Cohen.

Els tres ponents i el moderador durant la realització de la taula rodona.

Els jocs florals, origen i evolució

Per Josep Borrell i Figuera¹⁵²

L'origen de la poesia es confon amb el de l'escriptura, allà 2.600 anys aC. En el món occidental, tal com l'entendem i la practiquem avui dia, naix a Grècia. La paraula prové del verb "poieo" que vol dir crear, en el sentit tècnic de construir, que per analogia derivava en el concepte de modelar a través de les paraules i la seua formalització mètrica i de retop, harmònica i rítmica, un relat que en diríem ara, ja fos èpic, didàctic, dramàtic o líric, tal com ja Plató va classificar l'art poètica i que Aristòtil i tants d'altres, Horaci en llatí, per exemple, varen desenvolupar mestrívolament. En l'antiga Grècia la poesia, aquest discurs formalitzat mètricament i, per extensió, retòricament, fou el mitjà per vehicular tota mena de missatges i d'informacions. Tant servia com a mecanisme mnemotècnic per conèixer, per aprendre, com era, sobretot és clar, un mitjà de representació oral, de vegades acompanyada d'algun instrument, per a la delectança o l'empatització emocional amb els déus, els herois i

¹⁵² Josep Borrell i Figuera. És una persona ben coneguda per la seva intensa i polifacètica activitat a Lleida: Catedràtic de Filologia Catalana a l'Institut Joan Oró, Inspector d'Ensenyament, Director de l'Institut d'Estudis Ilerdencs, Director dels Serveis Territorials del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya a Lleida. I, sobretot, és un gran poeta, amb una rica producció. Així mateix ha cultivat la crítica i l'historiografia literaria. De les seves obres cal destacar *La Renaixença a Lleida*, en col·laboració amb la senyora Paquita Sanvicén.

la seua mitificació, com a emblema popular. El domini de l'art poètica era un indicador potentíssim de dignitat i prestigi social, d'intel·ligència, de veu oracular i profètica, de saber construir i significar la bellesa i de fer de lligam entre la vida quotidiana marcada pels límits de la naixença i la mort, la vida interior, l'expressió col·lectiva de la festa, la celebració del sagrat i la relació amb l'ordenament polític i jurídic. Com ha fet notar tothom, les obres fundacionals de la cultura hel·lènica són poètiques (l'Odissea, l'Iliada...). Aquesta concepció fou recollida per Roma, i de Roma, inculturitzadora i civilitzadora de tota la Mediterrània i de tots els països de l'Imperi occidental, reformulada a l'època feudal (fins ben entrat el segle XV), s'estengué per arreu i a través dels temps fins a l'actualitat.

1. La idea fundacional del poeta com a intèrpret dels sentiments, com a narrador de la realitat pedestre i imaginada, descodificador del mite i intermediari entre els déus i els homes, del poeta com a persona que domina la llengua, la seua forma, i els ressorts de la seua expressivitat, es mantindrà inalterable al llarg dels segles, i *eclosionarà* d'una manera singular amb els trobadors i els joglars entre els segles XII i XV. Amb l'elevació a llengua de cultura -reservada al llatí- d'una llengua popular, l'occità. I fonamentalment a través de l'ús del gènere de la *cançó*, emblema de l'amor cortès i símbol i metàfora de la societat feudal, així que convertí aquesta llengua en la primera llengua neollatina de cultura i de prestigi entre els nobles i les classes cultes. En síntesi: el trobador era a la poesia el que el cavaller era a la guerra. Aquesta concepció i assimilació de la tradició es formalitzarà, sobretot, amb la institucionalització de la festa dels Jocs Florals a l'inici del segle XIV. cultes, a més del llatí.

Els Jocs Florals foren instituïts l'any 1323 a Tolosa de Llenguadoc per la Sobregaya Companhia dels Set Trobadors. D'aquesta iniciativa en nasqué el Consistori de Tolosa o **Consistori del Gai Saber**, com una acadèmia de poesia, amb

l'objectiu de reviure i perpetuar l'escola lírica dels Trobadors (S. XII-XIII). Fou un certamen promogut per ciutadans tolosans aplegat a l'ombra d'un llorer en un jardí del barri dels Agustins. Els promotors de la Companyia es van adreçar a tots els trobadors en llengua d'oc, encoratjant-los a participar en un certamen i a guanyar una Viola de *fin aur* (d'or fi). Va tenir un gran ressò, i el 3 de maig de 1324 se celebrà la festa. Hi assistiren els 12 capítols de la ciutat de Tolosa. El premi se l'endugué Arnaut Vidal per una composició dedicada a la Mare de Déu. En successives convocatòries s'hi afegiren dos premis més: l'Englantina i el Gauch (boixac), que foren pagats pels capítols de la ciutat. En aquest certamen s'hi presentaren poetes catalans i del nord d'Itàlia. Les relacions polítiques del comte de Barcelona amb el país d'oc eren una tradició des de Ramon Berenguer III, que fou comte de Provença entre 1113 fins a 1131. Els set mantenedors del consistori poètic van encarregar a Guilhem Molinièr l'elaboració d'un codi poètic per poder jutjar adequadament les composicions participants: *Les Leys d'Amors*, promulgat el 1356. A finals del segle XII, però, Ramon Vidal de Besalú havia redactat ja *Razós de Trobar*, tractat literari que inclou una gramàtica (la primera d'una llengua neollatina) i uns principis de preceptiva literària. I a finals del XIII, un altre trobador català, Jofre de Foixà, escriu *Les Regles de Trobar*. Fins al segle XV el certamen no passarà a dir-se Jocs Florals. Llevat del parèntesi de la Revolució francesa, el Jocs tingueren continuïtat pràcticament fins a la Primera Guerra Mundial (1914).

2. L'esquema, les temàtiques, les formes, els gèneres, es reproduïren al Principat de Catalunya a través del **Consistori de la Gaia Ciència a Barcelona**, a imatge i semblança del que s'havia fet a Tolosa. Gràcies a les gestions de Jaume March (pare de Pere March i aquest d'Ausiàs March) i Lluís d'Averçó (autor del *Torsimany*, una de les primeres, també, gramàtiques catalanes), davant Joan I, el Caçador, el 1393 (setanta anys després de la iniciativa tolosana) es crea a Barcelona (s'havia

intentat amb Pere III a Lleida però no reeixí) el consistori de la Gaia Ciència i el Jocs Florals de Barcelona. La festa se celebrà fins al final del segle XV i el model jocfloralesc fou seguit inicialment pels grans poetes lírics del segle XV, anys en què s'expressarien ja en llengua catalana en un nou context burgès: Gilabert de Pròixita, Andreu Febrer, Lluís Icart, Jordi de Sant Jordi i principalment Ausiàs Marc.

3. Els Jocs Florals de Barcelona al segle XIX. Malgrat el precedent de 1841 del certamen en llengua llemosina de l'Acadèmia de Bones Lletres, la tradició medieval fou recuperada finalment, com un indicador de la Renaixença historicista, d'ideologia conservadora, el 1859, gràcies a Antoni de Bofarull i Víctor Balaguer (que els veia, però, com una idea de restauració de nacionalitat); i animats per les pressions que exerciren, des de diferents publicacions periòdiques, Ramon López Soler (periodista i novel·lista romàntic), Joaquim Rubió i Ors (un dels impulsors principals de la Renaixença, amb el pseudònim *Lo Gayter del Llobregat*, recull de poemes), i Joan Cortada (novel·lista, periodista, historiador i un dels primers a considerar el regionalisme com a valor polític). La idea era dotar d'una base social i de prestigi a la llengua catalana i de fornir les elits (els López, els Güell, els Girona) d'un marc simbòlic de representació intel·lectual i, no menys important, d'espai de creació, sobretot a través de Jacint Verdaguer (com havia fet Frederic Mistral en occità) amb *l'Atlàntida* -premiada el 1877-, per a la legitimació d'una pàtria col·lectiva i de l'acció imperialista burgesa catalana en la seua "conquesta" d'Espanya i del Carib. El recurs al model medieval dels Jocs Florals pretenia ser tant un mirall de les glòries passades com un estímul creatiu davant l'absència o, en tot cas, la mediocritat literària expressada en català durant segles. Tot plegat s'ha d'entendre, a més, en un context de transformació urbana, econòmica i social de la ciutat de BCN, com a expressió d'una nova civilització. L'1 de maig de 1859 al Saló de Cent de l'ajuntament de BCN s'instituí la festa dels Jocs Florals, sota el

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

lema "*Pàtria, Fe i Amor*", corresponents al tres premis: Englantina, Flor Natural i Viola. Tres temàtiques associades als imaginaris regeneracionistes, però d'arrel tradicionalista, dels seus promotors i de l'entorn burgès que els propiciava. Al poeta guanyador dels tres premis se li concedia el títol de *Mestre en Gai Saber*. Se celebraren fins a 1936.

Amb tot, els Jocs representaren, sobretot durant els primers vint anys, fins a tombant de segle XIX, un revulsiu important en el panorama de la literatura catalana. Entre altres: un estímul a la creació en català; la forja d'una identitat cultural; la projecció internacional de la literatura en català; el conreu de diferents gèneres literaris; una plataforma cívica de prestigi social; evidentment una estratègia de producció simbòlica de les elits locals emergents (allà on s'implantarien posteriorment); creació d'un públic potencialment consumidor d'obra en català; l'aparició al seu voltant de la primera infraestructura editorial en català; la propulsió, paradoxalment, de la literatura popular; varen potenciar l'aparició de noves generacions de poetes i prosistes que serien els grans normalitzadors de la literatura catalana tals com J. Verdaguer, A. Guimerà, N. Oller, M. Costa i Llobera, Apel·les Mestres o el mateix Josep Carner; i escamparen el model arreu del domini lingüístic (València, Mallorca, Lleida, Girona,...).

A partir de la revolució de 1868 i en el marc del Sexenni Democràtic (1868-1875), el model entra en crisi i es comença a posar de manifest d'una manera crítica la contradicció inicial: el model literari arcaic, medievalitzant, enfront de la modernitat que reclama la realitat de les noves classes socials generades amb la revolució industrial. I es planteja la dualitat entre poetes reaccionaris i poetes progressistes. La Renaixença a l'inici dels vuitantes, com deia, ja s'ha exhaurit com a projecte ideològic i cultural, i el Modernisme demana pas. Fins que el 1934 Pompeu Fabra no fou invitat a presidir el Certamen, el consistori que

havia presidit Francesc Matheu, no havia acceptat les Normes Ortogràfiques de 1913 de l' Institut d'Estudis Catalans. Tant durant la dictadura de Primo de Rivera com després amb la de Franco, els Jocs florals foren prohibits (1923-1931; 1939-1971). Entre 1941 i 1978 se celebraren a l'estranger gràcies a les colònies d'exiliats: Buenos Aires, Mèxic, París, Perpinyà,... L'Ajuntament de BCN els recuperava el 1971 i des d'aleshores fins a l'actualitat, en què no deixa de ser un certamen més, dins el maremàgnum de premis de poesia que es fan i es desfan arreu dels països de parla catalana.

4. El Certamen de l'Acadèmia Mariana. El 12 d'octubre de 1862 es crea la Pontifícia y Real Academia Bibliogràfico-Mariana de Lérida, en tribut a la Concepció Immaculada de la Verge i per conrear-ne la seua devoció, poc després que se'n proclamés el dogma pel Papa Pius IX. En fou el fundador mossèn Josep Escolà (que com diu Quintí Casals fou "un dels principals ideòlegs del carlisme, i l'Acadèmia Mariana una institució niu de carlistes i ultramuntans en les seves primeres dècades de vida"), amb la col·laboració del metge i poeta Lluís Roca Florejachs, que en va ser el primer Secretari, i l'ideòleg de la creació del Certamen poètic que es convocà per primera vegada el 1863, i l'hisendat ultracatòlic Josep Mensa. L'objectiu com deia: la lloança de la Verge a través de la literatura, que amb l'aprovació del reglament definitiu de 1891 pel bisbe Messeguer, es va ampliar a tot l'art. Aviat es va ampliar amb una impremta pròpia (el 1877) i una biblioteca especialitzada. El certamen, idea de Lluís Roca, es convocà seguint la formalitat dels Jocs Florals (mantenedor, dames d'honor, autoritats de tota mena,...) per primera vegada l'octubre de 1863 i la verge escollida fou la del Pilar. Premis de poesia i de prosa, i més endavant de música, pintura i escultura, i publicació dels treballs premiats en els Anuaris que editava la mateixa Acadèmia. En el primer certamen del 1863 fou invitat Víctor Balaguer, i tingué el reconeixement dels creadors dels Jocs Florals barcelonins. A partir de 1865 s'hi

presentaren composicions en català (de Guimerà, Rubió i Ors, Francesc Ubach i Vinyeta, Francesc Bartrina, Antoni Careta i Vidal, Victòria Peña d'Amer,...). I fou una certa plataforma per a alguns escriptors ponentins com J. Pleyan de Porta, Ezequiel Llorach o M. Morera. Insisteixo, el Certamen fou beneït pels impulsors primers dels Jocs Florals de Barcelona, pels pares de la Renaixença d'un caràcter conservador i regionalista. Al capdavant, el Certamen de l'Acadèmia no s'apartava del lema dels Jocs Florals, per bé que primés la Fe per sobre de tot. Fins a l'actualitat el certamen només ha estat interromput durant la guerra civil (1936-40).

5. Com he manifestat en altres ocasions, en realitat, **l'antecedent laic** dels Jocs Florals lleidatans, **fou el certamen que la Societat Literària i de Belles Arts**, fundada el 1875 i presidida pel republicà Miquel Ferrer i Garcés, convocà entre 1877 i 1879. El primer tingué lloc el 12 de maig 1877, coincidint amb la Festa Major. Un total de 9 premis atorgats per les institucions polítiques i religioses (Ajuntament, Diputació, Bisbat), per l'Institut provincial, per la redacció de la *Revista de Lérida* 1875-79, òrgan de difusió de la Societat, per Lluís Roca, Josep Sol, M. Ferrer, etc. L'any següent, el 1879, hi participa la recent creada Associació Catalanista (el 1878) amb l'atorgament d'un premi a la millor poesia que cantés en català la conquesta de Lleida per Ramon Berenguer IV.

6. **Els Jocs Florals de Lleida**. El 1878, dèiem es creà l'Associació Catalanista de Lleida. Al costat de Josep Pleyan i Frederic Renyé i Viladot, una nova generació de lletraferits: M. Morera, E. Arderiu, Rafael Gras, Amali Prim, Salvador Revés, Joan Bergós, protagonitzaven la vida política, social i cultural de la ciutat. El 1883 apareix la primera publicació lleidatana en català: la revista humorística -contra el caciquisme i l'integrisme religiós- *Lo Garbell*. El 1884 naix per iniciativa de J. Pleyan de Porta i Frederic Renyé l'Associació Excursionista Ilerdanesa. Tot

plegat contribuí a posar les bases perquè l'Associació Catalanista convoqués l'any 1895, a la manera dels Jocs Florals de Barcelona, el certamen que a partir de 1906, amb la creació del Cos d'Adjunts que presidí Magí Morera, es generalitzaria com dels Jocs Florals de Lleida (per bé que en l'edició del discurs de Mn. Jaume Collell pronunciat en la festa del 1899 digué clarament: "pronunciat en la solemne festa dels Jocs Florals, celebrats lo dia 13 de maig en los Camps Elisis de Lleida"). La pretensió del certamen de l'Associació, per bé que feia ús d'una fórmula literària ja en decadència, era situar Lleida en el corrent general de la literatura catalana. I amb aquest objectiu atraure a la ciutat les principals personalitats de la cultura catalana del moment i, a través del seu prestigi, crear un imaginari simbòlic de catalanitat social a Ponent. Coincidí el 1895 que Magí Morera publicà al diari *El Pallaresa* el primer poema en català. La festa inaugural la presidí Àngel Guimerà, i en les successives ho varen fer el bo i millor de la literatura catalana (Ignasi Iglésies, Mn. Cinto Verdaguer, Antoni Alcover, Joan Maragall, Pompeu Fabra, Josep Carner,...). La Festa dels Jocs Florals esdevingué l'acte sociocultural més important de la ciutat de Lleida i de Ponent. I el mateix que dèiem per als Jocs de BCN ho podríem dir dels de Lleida, que ho eren de les Terres de Ponent. La intel·lectualitat de Lleida s'incorporava plenament al corrent catalanista i se superava, en els termes de la dimensió de la ciutat i la plana de Lleida, el provincianisme, el complex atàvic de *pobletanisme* on, com diuen els comentaristes de l'època, regnava la més absoluta indiferència i apatia social per aquests tipus de manifestacions. Se celebraren ininterrompudament entre 1895 i 1923 (excepte el 1898 a causa de la guerra de Cuba) amb la participació de totes les institucions (Paeria, Diputació, Col·legi d'Advocats, Institut d'Ensenyament, la Normal de Mestres, Col·legi de Metges, diputats a Corts, representants de la Mancomunitat, la Cambra Oficial de Comerç, etc.). La Dictadura de Primo de Rivera hi posà fi. Es reprengueren ocasionalment l'any 1931 i se'n celebrà una altra edició el 1932, però ja foren tota una altra cosa. L'exemple

de Lleida, a partir de la creació del Cos d'Adjunts, s'escampà per Agramunt (1912), Juneda (1919), Artesa de Segre (1923), Mollerussa (1923) i Balaguer (1923).

7. Los Juegos Florales de 1942 i de 1943. Es va aprovar restablir per part de la Paeria els Jocs Florals. Els primers es van celebrar el 18 de maig al teatre Rambla, i el mantenidor en va ser el Marquès de Lozoya, director general de Belles Arts. Hi van ser premiats, per exemple, Josep Lladonosa Pujol i el pare Sanahuja per treballs sobre història local. L'any 1943 el mantenidor fou Eduardo Aunós, flamant ministre de Justícia, que, com diuen les cròniques, va rebre un bany de masses. La festa es va celebrar al Palau d'Esports i hi assistiren, es diu, 1500 persones (!).

8. El reviscolament de la poesia en català en l'última dècada del franquisme ja no es farà a través dels Jocs Florals, sinó mitjançant altres instruments i estratègies. Més enllà dels poetes col·laboradors de la revista Labor i dels resistents Miquel Lladó des d'Andorra, Pedrolo des de Barcelona, Viladot des d'Agramunt o Jordi Pàmias des de Guissona, així que es van anar creant, trampejant el franquisme, plataformes d'estudi i difusió de la cultura catalana (l'Esbart Màrius Torres l'any 1962, la Càtedra de Cultura Catalana Gili i Gaya a l'IEI el 1967, i, més específicament, l'Estudi General el 1968 amb la implantació a l'inici dels setantes dels estudis universitaris de Filosofia i Lletres), i a partir dels vuitantes plataformes editorials (Pagès editors, Editorial Fonoll), i la proliferació dels premis de poesia, **la necessitat de Jocs Florals desapareix.** Són senzillament substituïts per l'edició (col·leccions de poesia), els premis, les setmanes poètiques i els festivals de poesia. Tot amb tot, he dit, el certamen de l'Acadèmia Mariana ha superat tots els temps i els avatars i avui continua viu i molt viu.

Els ponents Quintí Casals, Josep Borrell i Manuel Lladonosa amb Javier Terrado (moderador), acompanyats de Salvador Giménez, Bisbe de Lleida i Joan Viñas (Director de l'Acadèmia Mariana), moments abans de començar l'acte..

*L'Acadèmia Mariana i els certàmens marians
en la societat lleidatana del s. XIX*

Manuel Lladonosa i Vall-llebrera¹⁵³

La creació de l'Acadèmia Bibliogràfico-Mariana (1862). Josep Maria Escolà i Cugat (1820-1884)

El 1862 es va crear la Reial i Pontifícia Acadèmia Bibliogràfico-Mariana, promoguda pel sacerdot Josep Escolà i Cugat (1820-1884)¹⁵⁴.

Escolà havia nascut a La Fatarella, a la Terra Alta i va estudiar al Seminari de Lleida fins els divuit anys (1838) que va abandonar-lo per a passar a la zona carlina i sumar-se a la predicació en les missions populars

que s'hi desplegaven, al costat del pare Palau i Quer, al qual seguí en els seus desplaçaments en aquest període. Després el trobarem a Berga actuant com a infermer: Derrotat el carlisme

¹⁵³ Manuel Lladonosa i Vall-llebrera. Catedràtic d'Història de la Universitat de Lleida. Actualment és ja professor emèrit. Ha presidit l'Ateneu Popular de Ponent. Ha col·laborat amb el grup Eiximenis. També amb l'Institut de Recerca i Estudis Religiosos de Lleida. De fet el veiem sempre implicat en tot allò que tingui a veure amb la relació entre cultura i cristianisme. Ha estat guardonat amb el premi Actuació Cívica. I està en possessió de la Creu de Sant Jordi.

¹⁵⁴ Aquesta intervenció és un breu resum de la meua ponència al Simposi de celebració del 150 aniversari de l'Acadèmia Mariana, celebrat del 19 al 21 d'octubre del 2012, titulada "L'Acadèmia Mariana i la societat lleidatana del segle XIX", publicada a les Actes del Simposi que duia el títol *Maria de Natzaret, referent humà i cristià per al nostre temps*, Lleida, Acadèmia Mariana/IREL/ Pagès editors, 2013, p. 31-42. El lector trobarà en aquesta publicació les fonts que uso per al present text.

passaria a França. Al seminari de Besançon, completaria els seus estudis teològics, s'ordenaria sacerdot a Roma el 1844 i volgué fer-se jesuïta, encara que no arribaria a fer els vots i abandonaria la companyia. Tornà a França el 1845, feu nous estudis de teologia al seminari de Montauban i conegué el futur bisbe de la Seu d'Urgell Josep Caixal, que el decantaria cap a la devoció Mariana; feu estades a Lió i Toulouse i va tornar a Lleida el 1849.

Josep Escolà participaria en la vida religiosa de la diòcesi. La proclamació del dogma de la immaculada concepció de Maria, el 1854, per part del Papa Pius IX, esperonà la seva línia d'espiritualitat i elaboraria el *Breviari Marià* que publicaria el 1859. L'experiència dels resultats de la primera carlinada, la seva estada a França, la influència esmentada de Caixal, el Concordat de 1851 i la proclamació d'aquell dogma, portaren **Josep Escolà a imaginar un projecte d'espiritualitat i devoció combinat amb la cultura, que trobés en la figura de Maria un punt de referència, càlid i proper, d'apropament humà a Jesús, que permetés una experiència de religiositat popular, que deixava un lloc al sentiment i, alhora, a l'ortodòxia de les creences centrals de l'Església.** Trobaria el suport del Pare Claret. La devoció mariana el duria a demanar i obtenir l'autorització per anomenar-se Josep Maria.

En la direcció de l'Acadèmia Mariana, va comptar amb la col·laboració del metge i poeta Lluís Roca i Florejachs (1830-1882) i Josep Mensa i Font (1822-1882), membre aquest darrer dels ajuntaments moderats de 1852, 1853 i 1854, abans del canvi progressista, i que formà part també de la Joventut Catòlica el 1870. L'octubre iniciava les seves activitats i el nou prelat n'aprovà el reglament el 8 de desembre de 1862. Aquesta institució tindria abast espanyol, llatinoamericà i filipí. Editaria els seus "Anales de la Academia", de més a més de calendaris marians, obres de pietat del mateix signe i altres actuacions com concerts de música religiosa. El 1867 oferiria un àlbum al Papa Pius IX en prova d'agraïment pel dogma de la Immaculada Concepció i d'adhesió. L'Acadèmia promouria l'organització de

juntes locals de propagació dels objectius de l'Acadèmia i manifestacions diverses, entre les quals la peregrinació a Roma el 1878.

Dintre del camp de l'impuls a la devoció Mariana i la seva tasca editorial, el 1875 l'Acadèmia establiria la Impremta Mariana, que esdevenia un centre actiu entre les cases d'edicions de la ciutat, i una Litografia Mariana.

El successor d'Escolà en la direcció de l'Acadèmia, Josep Antoni Brugulat, destacaria el 1912 la intuïció del seu fundador d'utilitzar el mitjà de la premsa en el seu temps: "Ahora que el medio más universal de comunicar las ideas es la prensa, Escolá, anticipándose a la invasión de la *mala prensa*, inventó la mejor prensa, la que se dedicase a cantar a María, y con ello combatiese los errores de los pueblos modernos".

Els certàmens

El 18 d'octubre de 1863 va celebrar un certamen poètic per solemnitzar el seu primer aniversari. Fóra el primer dels que s'anirien celebrant cada any, dedicat a una advocació de la Verge en particular, tot seguint el model dels antics Jocs florals que a Barcelona s'havien restablert pocs anys abans, el 1859. El de 1863 fou dedicat a l'aparició de la Mare de Déu del Pilar a l'apòstol Sant Jaume a Saragossa. El director de l'Acadèmia, Josep Escolà, pronunciaria un discurs en el qual sintetitzaria les finalitats de l'entitat: **reunir al seu sí els amants de les Lletres i els devots de Maria, la pietat i la ciència, si bé manifestava que el seu "esperit i la seva vida" era l'amor. Maria era la millor expressió d'aquest amor i la devoció mariana i els llibres que inspirava havien d'espargir-se per tot arreu enfront de les obres i associacions dels qui desafiaven la fe catòlica.**

Amb l'acadèmia es posava en acció, segons el mateix Escolà, "el espíritu español para no quedar rezagado en el movimiento mariano que agita fuertemente al mundo católico". L'Acadèmia, manifestava també, **inspiraria amor a la literatura nacional i publicaria llibres que propagarien i confirmarien la**

fe, ensenyaria la veritat i combatria l'error, s'oposaria al vici i predicaria al si de les famílies, conformant-se així un apostolat a tot Espanya. D'una altra banda, els certàmens literaris i la publicació de les obres premiades foren un estímul per al moviment de la Renaixença literària catalana.

Les edicions de 1863 a 1867 no varen preveure cap distinció per obres en llengua catalana, fins i tot la segona edició de 1864, dedicada a la mare de Déu de Montserrat, si bé en aquesta Josep Mensa va llegir el poema *Amargor de la vida* de Lluís Roca i Florejachs que havia obtingut la violeta d'or dels darrers Jocs Florals de Barcelona, dedicada a la Verge esmentada. **Fou per al 1868, dedicada a la Verge dels desemparats de València, quan l'Ajuntament de Lleida va dotar una "rosa de plata" per a la millor composició a aquesta Mare de Déu en català literari del Principat o dels antics regnes de Mallorca i València.** De més a més Roca i Florejachs va dotar, de la seva banda, un "gessamí de plata" i la Junta Local de València de l'Acadèmia Mariana una "oliva de plata", igualment per a peces en català, tots amb els seus dos accèssits corresponents. **Aquest fet motivà que, de les 79 obres presentades, 21 fossin en català (16 del Principat, 1 mallorquina i 4 valencianes).** Dels 21 que varen obtenir un tipus o altre de distinció 9 ho foren dels territoris de llengua catalana. Francesc Pelayo Briz guanyà la rosa de plata de la Paeria i el poeta mallorquí Pere d'Alcàntara Peña el gessamí de plata. Els premis en prosa sempre eren en llengua castellana en aquesta etapa.

Al certamen de 1869 va desaparèixer la dotació de la Paeria, però va mantenir la seva Roca i Florejachs i el director de l'Acadèmia va crear un jacint de plata per a poemes en català "en desgreuge pels ultratges" fets a Maria en algunes de les seves imatges.

La Comissió del certamen es va lamentar, el 1870, que s'haguessin presentat menys treballs (39), "a la influencia acaso del sobresalto general anexo a la conmoción política, sanitaria y económica predominantes en la época". Aquest cop aparegué

Àngel Guimerà com a guanyador de dos accèssits en català. Un lleidatà, Ramon Pagès, guanyà un altre accèssit en llengua castellana. El certamen de 1871 tingué un relleu especial perquè l'acte de lliurament, el 12 de novembre, es feu a la nova seu de l'Acadèmia, a l'actual carrer de l'Acadèmia, al seu "saló principal, oratori i museu", segons la memòria del certamen. Aquest any es dedicà a la Mare de Déu de l'Acadèmia, la imatge de la qual havia estat escollida en un concurs artístic. **Josep Escolà aprofità l'avinentesa per manifestar que la inauguració del temple del nou edifici on se celebrava l'acte era com una protesta i una reparació de l'obra de la "piqueta revolucionària" que havia destruït esglésies, altars i imatges de la Verge. El nou temple, en contrapartida i segons Escolà, fóra el de la pietat i la ciència, de l'amor i de les lletres en obsequi de Maria.**

Pel que fa a l'assistència d'autoritats i representants religiosos a l'acte del 1871, s'hi feu present el bisbe de la Seu d'Urgell Josep Caixal, el governador civil Casimir Nuet i comissions de la Paeria, de l'Associació de catòlics, de la Joventut Catòlica, del Ateneo Leridano i de la premsa. Es dotaren medalles d'or i plata en llengua castellana i catalana. **Dos escriptors lleidatans, Ramon Pagès i Ezequiel Llorach, guanyaren respectivament la medalla d'or i de plata per a la llengua castellana.** Un patrici il·lustre de la renaixença catalana, **Joaquim Rubió i Ors, guanyà la catalana d'or.** El mallorquí **Tomàs Forteza** va obtenir una medalla de plata.

A partir de 1871 la Joventut Catòlica de Lleida dotà un premi també en llengua catalana, l'Assutzena de plata, per a un poema dedicat a la Verge de l'Acadèmia amb el lema "Nom que tot lloch y tots los temps umplena y en ma patria grabat en cada roca". El 1872 el nombre de treballs baixà de 41, l'any anterior, a 23, de les quals 6 eren en català.

El certamen de 1873 que se celebrà el 19 d'octubre, veié créixer en un gran nombre els poemes en llengua catalana fins a superar els de llengua castellana: de 33 presentats uns 20 foren

en català amb sis distincions en cada llengua (premi i dos accessits respectivament). **L'orquestra saludaria els "trobadors" catalans amb la marxa del rei Joan I, "l'amador de gentilesa" "a quien es debida la fundación en 1393 de los juegos florales de Barcelona"**, segons deia la recensió de l'Acadèmia.

El nombre de treballs tornà a minvar el 1874, però les poesies presentades en català (13) eren netament superiors en nombre a les castellanes (7). **La diada del 18 d'octubre de 1874 va tenir una significació especial perquè el director de l'Acadèmia, Josep Escolà, homenatjaria Lluís Roca i Florejachs** amb una corona de llorer de plata, en reconeixement pels èxits obtinguts pel poeta lleidatà als Jocs florals de Barcelona i altres justes poètiques, per la seva obra literària en llengua catalana i castellana i pel seu treball com a secretari de l'Acadèmia.

La participació femenina als certàmens

Un altre fet destacava en els certàmens de l'Acadèmia Mariana: la presència, minoritària això sí, de dones poetes des del primer any i en català i castellà a partir del seu caràcter bilingüe. D'aquesta manera i referint-nos solament als poetes i poetesses guanyadors de distincions en poesia o prosa, 3 eren dones i 6 homes el 1863, 4 dones i 7 homes el 1864, 3 i 9 respectivament el 1865, 2 i 8 el 1866, 2 i 11 el 1867.

El 1868 s'incorporà la llengua catalana, com he indicat, però aquest fet no va incrementar la presència femenina ja que només hi hagué una distinció per a una dona de 21 persones premiades, 2 dones i 16 homes el 1869, 1 i 8 respectivament el 1870.

El certament de 1871 premià 2 dones: una en llengua catalana, **Victòria Peña d'Amer** de Mallorca (germana de l'abans esmentat Pere d'Alcàntara Peña) i 11 homes el 1871. El de 1872 guardonà 1 dona i 11 homes i el de 1873: 3 dones i 9 homes. En aquest últim, la mateixa **mallorquina Victòria Peña d'Amer guanyava un accessit a una espiga d'or**, regalada per una

“senyora acadèmica amant de la literatura provincial”, i **Emília Palau i Quijano** un segon accèssit.

Sis homes i quatre dones figuraven entre els guanyadors de 1874 (alguns o algunes repetien premis o accèssits). Les dues poetesses catalanes anteriors repetirien aquest darrer any amb una medalla de plata i un accèssit respectivament; **en castellà Narcisa Pérez de Reoyo obtindria dos premis i un accèssit**. El 1875 obtindrien distincions 3 dones i 11 homes (continuaven obtenint-ne **Emília Palau i Victòria Peña**).

D'aquestes escriptores hem de destacar el nom de **Victòria Peña (1827-1898)** que fou premiada als primers Jocs Florals de Barcelona i que va continuar obtenint-hi guardons en un bon nombre d'edicions successives i col·laborà en revistes com “Lo Gay Saber”, “La Renaixensa”, “La Il·lustració Catalana”, “la Ilustración Católica” i “El Pensil del Bello Sexo”.

Els altres premis

L'Acadèmia Mariana completaria els seus premis literaris amb un certamen **d'escultura el 1866**, de **pintura el 1871** i de **musica el 1875**. **Lluís Marc Herrera ha subratllat el paper de l'Acadèmia Mariana en la història musical de la nostra ciutat**. D'aquesta manera al certamen de 1875 s'hi presentarien 24 composicions i guanyarien una “Salve” de Claudi Martínez Imbert i una “Antífona” de Felip Pedrell. L'any següent fóra premiat Josep Rodoreda.

El 1886 l'Acadèmia Mariana crearia la seva **capella de música**, dirigida per Josep Torné i Solà fins a la seva mort, el 1899. El 1888 el mateix Josep Torné, el P. Lamolla i **Francesc Besa** fundarien una Escolania que serviria a les activitats d'aquesta entitat. De totes formes, si bé els premis literaris foren ininterromputs, els altres foren més irregulars. El d'escultura no se celebrà més que tres cops, el de pintura de 1871 no va rebre cap quadre, no es va reprendre fins el 1877 i va sofrir diverses interrupcions posteriorment; tampoc el de música no fou regular com el literari.

El final del Sexenni Democràtic de 1868-1874 i el nou règim de la Restauració borbònica afavoria un millor context i clima per a l'obra de l'Acadèmia. El successor de Josep Escolà en la direcció de l'Acadèmia Bibliogràfica Mariana, el canonge Josep Antoni Brugulat i Gort (1850-1917), entre 1884 i 1917, n'ampliaria la seu i, el 1896, el bisbe Messeguer n'inauguraria el Paraninfo.

L'espiritualitat a través de l'Acadèmia Mariana

Més enllà de les relacions polèmiques dels animadors de l'Acadèmia amb el seu segle, **s'hi dibuixava una espiritualitat mariana que cercava de transmetre una catequesi i una religiositat cristianes.** Així l'Acadèmia va promoure la publicació, el 1872, d'una obra del sacerdot i teòleg marità francès Sant Louis Maria Grignon de Montfort (1673-1716), traduïda al castellà i titulada *Tratado de la verdadera devoción a la Santísima Virgen*. Aquesta obra, significativa de l'espiritualitat del Barroc, fou coneguda i va tenir influència al segle XIX. Cercava de "formar el vertader devot de Maria i deixeble de Jesucrist". Hi subratllava els trets de la veritable devoció a la Mare de Déu: **interior, que partís de l'esperit i del cor; tendra, plena de confiança a Maria, com un fill amb la seva mare; santa, dirigida a les ànimes, evitar el pecat i imitar la Verge, especialment en la seva humilitat, obediència, pregària contínua, capacitat de sacrifici, puresa, caritat ardent, paciència, dolçor i la seva divina saviesa, que eren les virtuts de Maria; finalment constant i desinteressada.** Acabava el seu llibre amb una consagració del fidel a Jesucrist, "la saviesa feta carn per mans de Maria".

Maria era el model a imitar a fi d'obtenir la regeneració social de la societat com escrivia el missioner franciscà Elies Passarell en una obra titulada *La regeneración social por medio de María o sea El mejoramiento de la sociedad mediante la imitación de la Santísima Virgen.* S'hi destacaven les virtuts teològals de la fe, l'esperança i la caritat i s'hi subratllava que "la caritat amb el

proïsme era el millor indicatiu d'una ànima bona" i que el bon cristià "a nadie tiene por enemigo, así como él tampoco de nadie lo es: pues a los que le hacen mal los tiene por amigos que le dan ocasión de padecer algo por Dios". Afirmació prou interessant quan abundaven tan sovint en força textos de l'època les expressions d'"enemics" de la fe, de l'Església o de Déu, "combatents" o "guerrers" de la religió catòlica, etc.

"Imitemos a María -proseguia- que amó a todos, manifestándoles siempre afecto de Madre, y si alguno veía en necesidad le ayudaba al instante con su caridad; y si materialmente no podía socorrerle, consolábale de palabras y de corazón". Maria era un exemple de reconciliadora i pacificadora. "El cuidado de conservar la paz es un saludable aumento de caridad". **Les altres virtuts i pràctiques eren la humilitat, fonament de la santedat, la discreció, la sinceritat, la pregària, l'Eucaristia que era la "mejor prenda de amor de Dios"**.

La devoció mariana i el model de dona

La devoció mariana era oberta a tots els fidels de l'Església. Però en els diversos parlaments i textos d'espiritualitat d'aquesta devoció, en particular els sortits de l'Acadèmia, s'hi defensa també un model femení a partir de Maria, que insistia en la funció moralitzadora de la dona en la societat.

El sacerdot Marcelino Fernández, per exemple, en una publicació de l'Acadèmia Mariana, l'any 1884, mostraria **el cristianisme com a rehabilitador de la dona que s'havia deixat seduir per l'engany del pecat al principi de la història de la humanitat i havia estat sotmesa a l'home i els seus capricis i sofert, així, una inferioritat moral. Maria, tanmateix, havia ennoblit la dona i era un model i una protecció per a ella.**

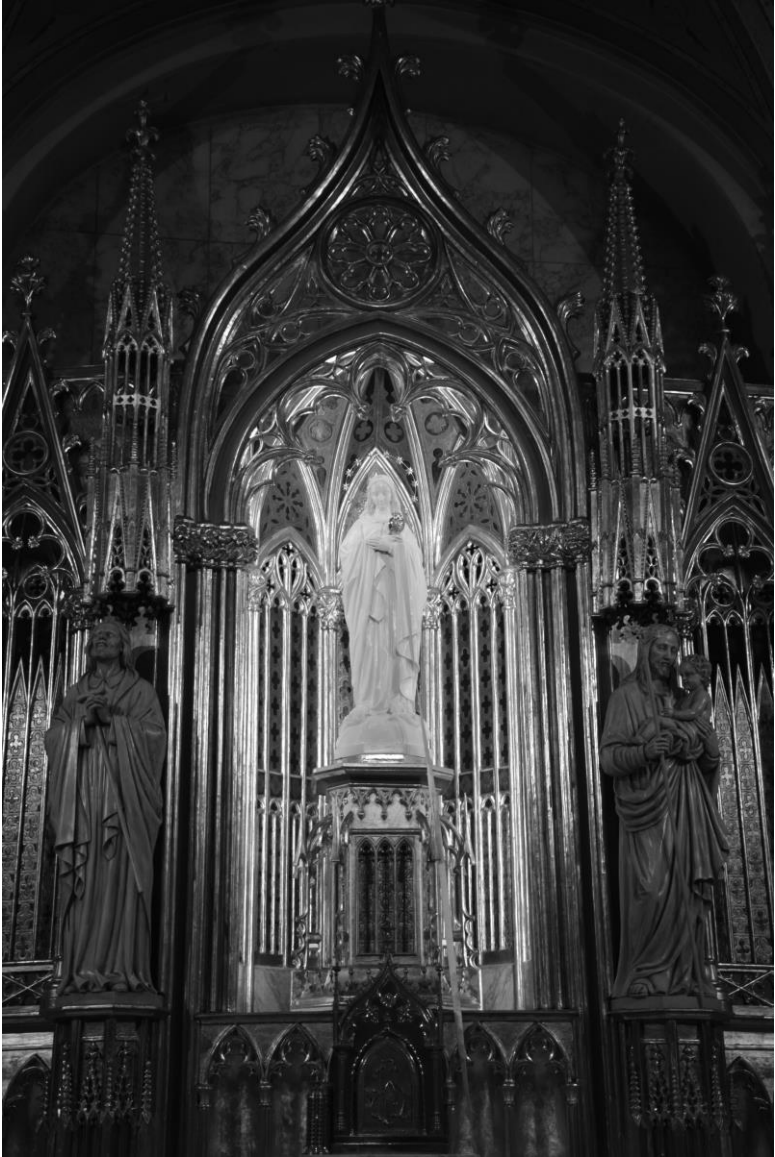
D'acord amb aquesta visió el "fiat" de Maria havia fet possible l'Encarnació i la redempció del mal humà. La plenitud de gràcies rebuda per Maria es projectava sobre la dona. La dona, llavors, mitjançant Maria, exercia una influència poderosa en la societat i Maria l'exercia mitjançant la dona.

Entre les nombroses publicacions de l'Acadèmia és interessant de destacar l'aportació d'una dona a l'espiritualitat mariana: Teresa Parassols de Gorina, sòcia de l'entitat, casada i mare de família. Teresa Parassols, a partir dels llibres, manuscrits i papers del seu germà sacerdot, també membre de l'Acadèmia (Pau), va escriure una obra, titulada *Relaciones entre la Santísima Virgen Madre de Dios y el género humano*, que el darrer revisaria, augmentaria i anotaria, segons consta a l'edició feta el 1870. El treball presenta una teologia de la creació i de l'encarnació ben equilibrada i positiva. El disseny del Senyor -indica- "era comunicarse a los hombres por medio de la Encarnación".

En el pecat original, Déu havia cridat Adam i Eva amb veu de pare tendre i, abans de condemnar-los, els va fer la promesa de la dona i del descendent de dona, Maria i Jesucrist; "aún al condenarles, no pronunció más que una sentencia de pena temporal", afegia. L'obra presentava tota la història sagrada com a pressentiment, símbol i camí cap a Maria i Jesús.

No era l'única sòcia de l'Acadèmia Mariana que publicaria. Concepció Saralegui de Cumià, publicaria, el 1872, *El ramo de pensamientos. Meditaciones sobre las virtudes de la Santísima Virgen María con otros varios escritos y poesías en alabanzas de tan excelsa señora*, però l'obra era més dependent de l'estil tradicionalista freqüent de l'època.

La societat civil, diguem per acabar, era cada cop més plural, les possibilitats de diversificació de lectures o de consum cultural en el teatre, per exemple, s'incrementaven. L'Església, malgrat tot, donava les respostes de la pietat popular, de la cultura i de l'educació, de l'activitat assistencial i de la mística. Els noms de Josep Castel, Josep Maria Escolà, Roca i Florejachs i Francesc i Esperança González són representatius de la persistència i de la diversitat de respostes religioses als desafiaments seculars del segle XIX.

GOIGS A LA MARE DE DÉU DE L'ACADÈMIA

—LA VERGE BLANCA—

amb motiu del cinquantenari de la seva proclamació com a
Patrona de la ciutat de Lleida

De Jessè florida branca,
ran del Segre, en bell esclat;
Ajudeu-nos, Verge Blanca,
guia i llum de la ciutat.

Sou a Lleida llàntia encesa
a trenç d'alba al cim més alt,
de tota art i saviesa
resplendeix vostre casal
i a la plana oberta i franca
hi teniu el tron d'aurat:

Ajudeu-nos...

Sou l'estel més pur que brilla
de Déu Pare en el cel blau,
Mare, Immaculada i Filla,
perquè Ell pot i vol, i escua;
casal d'or, mare admirable,
tota Lleida us ha aclamat:

Ajudeu-nos...

Vostre falda és el sagrament
de Déu Fill, el Verb i el Sol;
van al vostre santuari
mil poetes en estol;
de bell noi cada any sou Reina
d'un bell claustrer i heretat:

Ajudeu-nos...

L'Esperit Espòs, Maria,
és amb vós dolçor de mel;
són un doil de poesia

tots els àmbits sota el cel;
l'Acadèmia Mariana,
jardí en flor i hort segellat:

Ajudeu-nos...

Nostra terra resplendia
de prohoms i cavallers,
Terra Fermia que floria
verd de palmes i llorers:

flor primera de magnoli,
hi neix la Universitat:

Ajudeu-nos...

Puix sou Blanca, neta i pura,
us invoquem prop de Déu
vostres fills en la malura,
guerres, pestes, fams arreu;
vostre poble mai no es tancarà
al futur ni al temps passat:

Ajudeu-nos...

Marians i sobiranies,
beneu el firmament
de les terres catalanes
d'orient fins a ponent;
deu-li arrela a nostra terra
d'esperit i veritat:

Ajudeu-nos...

Ja que Lleida us aclamava
la Patrona del seu cor
i amorosa es consagrava
fillal al vostre honor,
deu-nos fruis al camp i feu-nos
fills de Déu en llibertat:

Ajudeu-nos...

Puix que sou fruitada branca
que del cel ens ha baixat;
ajudeu-nos, Verge Blanca,
guia i llum de la ciutat.

Lleïda: Antoni Fortuny i Felia - *Música:* Jordi Miquel i Benavent, *preç.*

Andante

De Jessè flori-ri-da bran-ca, ran del Se-grè en bell esclat: A-ju-deu-nos, Ver-ge Blan-ca, gu-a i llum de la ciu-tat.

Sou a Lleï-da llan-ça en-ca-ça a trenç d'al-ba al cim més alt de tot art i sa-rí-o-ça res-plen-deix vos-tre ca-sal i la

pla-na q' her-ta, j' fran-ca hi te-niu el tron d'au-rat. *Ajudeu-nos...*

PREGUEM

Senyor, per la immaculada Concepció de la Verge Maria vau preparar una mansió digna del vostre Fill. Vós que, preveient la mort que ell havia de sofrir, la preservàreu de tota màcula concediu als qui la venguerem sota el títol de l'Acadèmia de poder arribar, purificats, fins a vós. Per nostre Senyor Jesucrist.

La publicació d'aquest llibre ha estat
possible gràcies a la
Diputació Provincial de Lleida
que ha assumit la seva edició.

Diputació de Lleida
municipis, territori i tu

Certamen per honorar la Mare de Déu de Fàtima

